Political Economy

With Special reference to Indian Conditions

First Part

BY

C. RAMALINGA REDDY, M. A. (Cantab)

Fellow of the Madras University and the author of 'Musalamma Maranam' (Poem) in Telugu

VOL. 1

Madras

THE VIJNANA CHANDRIKA MANDALI

1913

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల. ౨౧

అర్థశాస్త్రము

మొదటి భాగము

ఇయ్యది

కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డిచే

రచింపఁబడినది

"కార్యగతుల తెఱఁగు కలరూపు చెప్పిన
నధికమతులు దాని నాదరింతు
రల్పభాగ్యబుద్ధు లగువారలకు నది
విరస కారణంబు విషము వోలె"

(భారతము)

సంపుటము. ౧

చెన్నపట్టణము

జ్యోతిష్మతీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె

౧౯౧౩

వెల ౧-౮-౦

పీఠిక

ఈ గ్రంథములోని విశేషములు మూఁడు:—

మొదటిది:—

ఈ శాస్త్ర మంతయు హిందూదేశమునకుం జేరిన విషయములతో నెక్కువ సంబంధము గలిగి యుంట. ప్రకృతము మన విద్యాశాలలలో వాడఁబడు నర్థశాస్త్ర పుస్తకము లనేకములు విదేశవర్తమానములనే సూచించునవిగా నుండఁబట్టి మనవారికి ఐరోపా అమెరికా మొదలగు దేశములంగూర్చి తెలిసినంత తమ దేశముంగూర్చి తెలియకుండుట యెంతయుఁ జింతనీయము మాత్రమే కాదు ఉత్పాతకరమును. ఎట్లన పాశ్చాత్త్యులసీమలలో మేలని ప్రసిద్ధికెక్కిన న్యాయములు రాజ్యతంత్రములు ఇత్యాదులు మనకును బనికి వచ్చు నని విచారణ చేయకయ భ్రమఁబొందుదురుగాన.

"............................తెలిసియుఁ
దెలియని నరుఁదెల్పబ్రహ్మదేవుని వశమే"

అన్నట్లు ఈ స్వల్పజ్ఞానులకుఁ గర్వమెంత యని చెప్ప వచ్చును? పోనిండు! ఒక గర్వముమాత్రముతోఁ బోయిన మన కేమి కొదవ? పేరు వలదన్నను రాజకార్యములలో మంత్రాలోచన నిచ్చువారై దేశమునకుఁ గీడు దేరేని అదియే

మహాభాగ్యంబు ! చూడుఁడు. నిమ్మపండువంటి దేహచ్ఛాయ గల యొకస్త్రీ తన కనుగుణమైన రంగుగల యొక వలువ ధరించి యెంతయు రమణీయముగఁ గాన్పించిన నదికారణముగ నేరేడుపండును ధిక్కరించు మైచాయగలవనితయు నట్టిచీరయే తనకును గావలయు నని మూర్ఖతకుం జొచ్చి దాని ధరించిన నది యాకారమునకు మేలమా వికారమునకు మూలమా? యోజింపుఁడు. నిజమైన సాదృశ్యము లేదేని సమప్రవర్తన తగవుగాదు. కావున:—

రెండవది:—

పాశ్చాత్త్యులకు మనకును గల తారతమ్యము విశదీకరించుట యనివార్యకృత్యమాయెను. మఱియు శాస్త్రము యూరోపియనులే కృషిచేసిన దగుటను, అందలి న్యాయములు ముఖ్యముగా వారికే చెల్లునవిగను మనయందు నిర్బాధములు గాకయు నుంటఁబట్టెయు, వ్యతిరేకముల నిర్ణయించుట మొదలగు శాస్త్రక్రియల నెరవేర్చుటకు సయితము ఈద్వివిధ నాగరికతలం బోల్చి చూచుట యవశ్యకార్యము.

మూఁడవది:—

మనస్సు, సంఘము, తత్త్వము, మతము, అర్థము చరిత్రము, ధర్మము, నీతి, రాజ్యపాలనము, వీనిని విచారించు శాస్త్రము లన్నియు నొండొంటితోఁ బెనగొని యుండునవి గాని భిన్నంబులుగావు. మఱి మనుష్యమహాశాస్త్రమునకు

నంగప్రాయములు. అంగములకు ప్రత్యేక జీవనముండునా ? కన్ను, ముక్కు, మొగమును దేహముతోఁ గూడి యున్నం గాని స్వస్వానుగుణగుణకృత్యంబులతోడ సమన్వయింపఁ జాలవు. దేహపరిశీలన మేమాత్రముఁ జేయక నేత్రస్వభావమును గనుఁగొనవలయు నన్న నసాధ్యముగాదా ? ఇఁక దేహపరిశీలన మన్న నేమి? సర్వాంగ సముదయ పరిశీలనమే కదా! కావున నేదైన నొకయంగముయొక్క తత్త్వము నిరూపింపఁజూచినను, దానికి తదితరాంగములతోఁగల సంబంధముల గమనించినం గాని కాదు. ఈ యుపమానముచే పరిస్ఫుటమైన సంగతి యే దనఁగా:—

అర్థశాస్త్రము అంగమువంటి దగుట సంఘమానసాది శాస్త్రములతోఁ గలసినట్లు వివరించినంగాని దాని లక్షణములు సంపూర్ణస్పష్టంబులు గావు.

అయిన నొకకష్టము. ఒక్కశాస్త్రమునే సాధింపవలయు నన్న నొకజన్మము చాలకయుండఁగా, ఎనిమిదితొమ్మిది శాస్త్రములం దారితేరినఁగాని యాసముదాయమందలి యేశాస్త్రముయొక్కయు స్వరూపము గోచరింప దన్న, నంతటి తపశ్శక్తి యీ యల్పాయుష్కులగు కలికాలజనంబులకు సంపాదింప సాధ్యమా? దీనికి సమాధానము:—

వైద్యులలో కంటివైద్యమునం బ్రగల్భులైనవా రున్నారు గారా? వీరు దేహము నంతయు నెఱింగి తచ్చికిత్సయందుం

కుశలులైయును నేత్రసంస్కారమునం దత్యంత పరిశ్రమచేసి యందు నిరర్గళసామర్థ్యులై పారంగతులో యనునట్లు కీర్తిం గడించినవారగుట నేత్రవైద్యులని బిరుదు వహించిరిగాని, నేత్రవైద్యులన్నంతమాత్రమున నేత్రములందప్ప నింకెవ్వియు నెఱుంగని వారనుట కేవలము తప్పు. అట్లే మనుష్యమహా శాస్త్రములం గూర్చియు. కాలము, బుద్ధిబలము, అభ్యాస శక్తి, యివి మితములుగాన మనుష్యశాస్త్రసమితి యందెల్ల సమానమును అసమానమును అగు పాండితిని సంపాదించుట యమానుషసాధ్యంబు. అయినను అన్నిటియందును ముఖ్యాంశముల నైనం గొంతవఱకు నెఱుంగమేని ఏభాగమునందును సిద్ధివడయుట దుస్తరము.

ఈ ముఖ్యాంశముల నైరోపాలోని విద్యార్థి బాహుళ్య మించుమిం చెఱింగియే యుండునుగాన వానిని ప్రతిగ్రంథము నందును జేర్ప నచ్చటివారి కనావశ్యకమును అసంభావ్యమును. మనలో నట్లు చేర్చకునికి యుక్తముగా దని నా యభిప్రాయము. ఏలన, మనవారికి మనుజులయు, మనుజుల సంఘంబునంబహు జాత్యాదులయు లక్షణములు, గుణములు, చర్యలు, వీనిం గూర్చిన శాస్త్రములు పరస్పరభిన్నములు గావనుట కలలో నైన ప్రత్యక్షముగాని గుప్తవస్తువు. కావున నిచ్చట నీశాస్త్ర ముల యైక్యముంజూపు ప్రశంసలను లుప్తము చేయంగాదు. మఱి చేయరాదును. ఎందులకన్న ఈ యజ్ఞాన మనేకానర్థము

లకు హేతువు. దేశభక్తి లేక మూఢభక్తియుండుట, వర్ణాది దురాచారములు, మొదలైన కాలసర్పములం బోలిన నపకార హేతువులకుఁ బుట్టవంటిది. మతములు, ధర్మములు, దేవదత్తము లనుట యీదేశములో దట్టముగ నిండియుండు ప్రోంత! అవన్నియు నుదరదత్తములే యనుట నివేదింపఁదగిన యాధునిక సిద్ధాంతములలో నొకటి. అట్లగుట నియ్యది యనర్థశాస్త్రంబుగా, గొందఱికిం దోఁచుఁగాఁబోలు.

నేను చారిత్రము, తత్త్వశాస్త్రము, ఈ రెంటియందుఁ గొంతకుఁ గొంత శిక్షనంది యున్నాఁడను. చారిత్రమునకు సంబంధించినవి:—దేశచరిత్రములు, రాజ్యాంగ నిర్మాణము, రాజనీతి, అర్థశాస్త్రము ఇత్యాదులు. తత్త్వమునకుం జేరిన యవి:—తర్కము, (లాజిక్), నీతి, మనశ్శాస్త్రము, సంఘశాస్త్రము, సదసద్విచారము ఇత్యాదులు. వీనియందెక్కువ నాకుఁ దెలియదు. కాని సామాన్యములైన ముఖ్యాంశముల నిసుమంత నేర్చితి. కావుననే ప్రకృతము మనుష్య సంబంధి శాస్త్రముల యన్యోన్యత సూచనగాఁ దెలుప నుద్యమించి యుండుట. ఆయుద్యమము కొనసాగెనో లేదో నిర్ణయించు భారము మీయది. ఆమూలాగ్రంబుగ వ్యాఖ్యానంబొనరింపఁ జాలితి నను నహంభావము గొన్న వాఁడఁగానని నావిన్నపము. సంఘమనశ్శాస్త్రాది తత్త్వంబుల వాసన యేమాత్రమును లేని

వాఁడు చరిత్రశాస్త్రములను సయితము చక్కఁగా గ్రహింపఁ జాలఁడనుట నిక్కువము.

ఏదైన నొకభాగము నెఱుఁగఁగోరిన నయ్యది వేనియందుఁ జేరియున్నదో వానిని సూర్చియు విచారణ శుద్ధముగఁ జేయకుండుటకుఁ గాదు. అయినను అన్నింటియందును సంపూర్ణ జ్ఞానము వడయఁజూచుట పిచ్చితలంపు గావున శాస్త్రములు స్వభావమున భిన్నములు గాకయున్నను భిన్నము లని భావించి కొన్నిటిలో సాధారణమైన జ్ఞానమును, మనకు నభిరుచి గల యొకటి రెంటి నగాధమైన ప్రజ్ఞయు గడింప నెత్నించుట కర్తవ్యము. శాస్త్రములు ప్రత్యేకములు చేయఁబడుటకు మనుష్యుల యల్పకాలజీవిత్వమును, బలహీనతయును, గారణములు. సర్వశక్తి సమేతులమైయున్న మనమందఱము సర్వజ్ఞులైన భగవంతులమైయే యుందుము. అప్పుడు సామాన్యజ్ఞానము సర్వజ్ఞానము అను భేదమే లేకపోవును. కాఁబట్టి మనుష్య శాస్త్రములు మనసౌలభ్యమునకై స్వరూపమున ప్రత్యేకితములు గాని స్వభావముచే ప్రత్యేకితములు గావనుట గ్రాహ్యంబు. వస్తుభేదము లేదు. మూర్తిభేదమును మాత్రము కల్పించుకొంటిమి.

ఈయైక్యమును శక్తికొలఁదిఁ బ్రకటించి యున్నాను. సమగ్రముగఁ బ్రకటింప లేదనుట నేనెఱుఁగుదు. ఈచిల్లర బల్లర బేరము మాకెందున కందురేమో! ఏమో యీవిషయములో

నిదివఱకుఁ బ్రవేశము లేనివారి కది కొంతమాత్రమైన నబ్బెనేని, ఇఁక ముందు వ్రాయు శాస్త్రకారులు దీని నాధారముగాఁ గొని రెండువిధముల మనకు మేలుసేతు రను నాస గొని యున్నాఁడ. ఏమన ఒకటి ఈశాస్త్రములయొక్క సమన్వయము నిఖిల నిదర్శనవ్యాఖ్యానములతోఁ జూపి అప్రతిహతముగఁ బ్రకటించుట. రెండవది ఎట్లును సామాన్యాంశములఁ గొంత వఱకును మనచదువరు లెఱిఁగి యున్నారని యీవిషయము పొంతఁబోక ఐరోపాలోని సిద్ధాంతులట్లు తమతమ ప్రత్యేకశాస్త్రములయందే శ్రద్ధగొని సమగ్రకృషి చేయుట. మద్విరచితంబగు నీశాస్త్రంబు మనకు నూతనముగాన తదితరశాస్త్రంబులతోడి పొత్తు గలపకున్న నర్థము తేట తెల్లంబుగాదు. ఇయ్యది యిమ్మహాతత్త్వ మండలిలో బాలబోధ వంటిది గాని ప్రౌఢగ్రంథంబు గాదు.

ఈశాస్త్రమును సంఘాదిశాస్త్రసంబంధిగా విమర్శించుటలో మార్గదర్శకులును గురుప్రాయులు నైనవారు "జాన్ స్టూవర్టు మిల్లు" అను కీర్తిశేషులైన మహనీయ విద్వాంసులు. ఇంత చాలును. ఇఁక నేను జదివిన గ్రంథముల తత్కర్తల నామముల నన్నింటి నిట పొందింపనేల? అవియొక యర్థముగాని యుపనిషత్తులుగా మనవారి చెవులలో శబ్దించుఁగదా! అందును నీగ్రంథము ముఖ్యముగా నింగ్లీషు రాని వారి కొఱకు వ్రాయఁబడినది. నోటికి నందని చెవికిఁ దాఁకని పేరులం బ్రయోగించి

వారిని భయపఱుచుటకు నాకిష్టము లేదు. ఇంగ్లీషు తెలియని వారికిని లఘువుగ గ్రాహ్యమగు నట్లు నాచే నైనంత చేసితి. ఇంకను దుర్గమములగు ప్రదేశములున్న నింకముందు తరుణమబ్బెనేని వానిని చదరముసేయుటకు విధేయుఁడనై యున్నాఁడను.

ఈపుస్తకములోని పటములు గణితశాస్త్రానుసారముగ దీర్పఁబడినవి కావు. శాస్త్రసమ్మతములు సామాన్యజన వేద్యములు గాకుండు నను శంకంజేసియు, నాయొక్క రచితములు అశాస్త్రీయములైనను విషయవైశద్యమునకు ననుకూలములని నాకుం దోచినందునను, వాని నిట బొందింప నుత్సహించితినేకాని, సాహసము సర్వవిధముల మంచిదని కాదు.

ఈకృతిని రచింపవలయునను ఉద్దేశమాత్ర మున్నకాలములో మనుస్మృతి, కామందకి, చాణక్యార్థశాస్త్రము, విజ్ఞానేశ్వరీయము మున్నగు గ్రంథములఁ జదివితిఁగాని వానివలన నాకుఁగలిగిన లాభ మత్యల్పము. అయినను భాషావైశద్యమును పరిభాషాసూచక సందర్భములును లభింపక పోలేదు గాన వానికై వినియోగింపఁబడిన శ్రమ మొత్తముమీఁద సార్థకమే.

మన ధర్మశాస్త్రములలో ధర్మమెంత సున్నయో యర్థశాస్త్రములలో నర్థతత్త్వ విచారణ యంత సున్న యనిన పాపమెవరికిని రాఁబోదు! అయిన నర్థతత్త్వవిచారణ లేకున్న

ను, పూర్వకాలమున హిందూదేశమున ప్రబలియుండిన వర్తకములు, శిల్పములు, వ్యావహారిక శాసనములు, రాజులు ప్రజల నోరు గొట్టి ద్రవ్యముల దోచుకొను పద్ధతులు, వీనిం గూర్చిన యుపన్యాసము లెన్ని యోకలవు గాన నవి మనవారు తప్పక చదువఁదగినవి. ఇఁకముందు ప్రచురింపఁబడు సంపుటములలో నీసంగతు లనేకములు వొందింతు నని తోఁచెడిని.

ఈగ్రంథమెన్ని సంపుటములలో నెన్నఁడు ముగియనున్నదో యీశ్వరునకే యెఱుక ! విషయమెన్ని విధములఁ దెలుగునో యన్నివిధములఁ దుదదాఁకు వఱకును విచారమును బోనిచ్చుట నామతము. కావున నేనెంత వ్రాయుదునో యేమి వ్రాయుదునో ముందుగాఁ జెల్పుమన్న మూగవేసము దాల్పవలసినదే. ఇట్లగుట మీయొక్క క్షమాపణ మిక్కిలి విధేయతమై నాశించువాఁడ. వేఁడువాఁడ. నమ్మి నిరీక్షించువాఁడ.

ఈగ్రంథరచనకు నన్నుం బ్రేరేపించుటయు కాదు నిర్బంధముంగూడఁ జేసినవారగుట విజ్ఞానచంద్రికామండలీకార్య నిర్వాహకులు నాకు నెంతయు మాననీయులు.

ఉ. శ్రీమ దనంత కృష్ణులు, విశేషగుణాఢ్యులు, సంస్కృతాంధ్రభా
షామహనీయ విద్యల విశారద భావులు నాకుఁ దోడు గాఁ
బ్రేమయు గారవంబు మెయి పెక్కువిధంబుల నిల్చి సేయ నే
నోమితిఁ గాక లేని యెడ నోర్వఁగ నేర్తునె కార్య భారముఁ.

విజ్ఞానచంద్రికామండలివారి ప్రోత్సాహముచే నీ గ్రంథము జననమంది దీర్ఘాయురారోగ్యములం గోరి ఆంధ్రమహాజనుల కరుణాసుధారసదృష్టి నాశ్రయించుచున్నది.

శ్రీ మహారాజుగారి కాలేజి
మైసూరు
1913 వ సం. జనవరి.

ఇట్లు
విధేయుఁడు
కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డి

అంకితము

ఆత్మగతము

క॥ అస్మత్ప్రియసఖి—
సస్మేర ముఖేందు బింబ సమ్యగ్రజో
భస్మిత శోకాంధ తమస,
విస్మయ గుణధామ, మనసు వెడలునె యెపుడున్?

సీ॥ తనకీర్తి భూ నభోంతరముల నిరసించి
చిఱునవ్వులై తన్నె చేరికొలువఁ
దన భావనాప్రభల్ ఘనవీధిగర్జించి
కలికిచూడ్కులమెఱుంగులుగఁ బర్వఁ
దనమనోహరతచంద్రజ్యోత్స్నలకుఁబోక
నడకలసొగసులోనడఁగియాడఁ
దనమార్దవము చిగుళ్ళనుబువ్వులనుద్రోచి
పలుకులతీపిలోఁగలసిమెలయ
నాత్మ దేహమ్మునను దేహమాత్మ కమరి
నట్లు, సుగుణము లవతార మందినట్లు
భాసురాకార సుందరవర్తనములఁ
గనుల మనసును జొక్కించు కాంతఁ దలఁతు.

గీ॥ నిండు హృదయంబుతో మహోద్దండ వృత్తిఁ
గాంక్ష సేసిన యది పండు గాక పోయెఁ;
గాల మాశను ద్రుంచె; నింకం ద్వరను ని
రాశ కాలంబుఁ ద్రుంచిన, నదియ సుఖము.

గీ॥ కనులు మూయునంతఁ గలలును, గలలలో
భవ దుదార మూర్తి వచ్చి నిలుచుఁ;
గనులు దీర్ఘ నిద్రఁ గప్పంగఁ బడిన ని
న్ననవరతముఁ జూడ నౌనె చెపుమ.

శా॥ పోయెన్ గాలము; ప్రాయమున్ గడిచె; నింపుం బెంపులున్ ద్రుంగె; మి
థ్యాయత్నంబులె కాని మన్మనమునం దత్యంతమౌ మక్కువన్
బాయంజాలక నిల్పియున్న తమి సాఫల్యత్వముం జెందలే,
దాయుర్వృద్ధి యిఁకేల నాకుఁ; జనరాదా వేగ నా ప్రాణమా.

శా॥ చానా! నిన్నుఁ దలంచి సంతతము నే సంతాపముం జెంది, మ
త్ప్రాణంబైన నొసంగి నీకు శుభముల్ భద్రంబు నేకూర్చి, నా
నా నవ్యోరు విలాస సంచయములన్ రాగంబునం దేల్ప నెం
తో నాకుండెను; కాలసంఘటన మయ్యో! యిట్టు లాయెంగదే.

చ॥ ఇఁక నొక జన్మమందయిన నీశ్వరు సత్కృపచే భవద్గుణ
ప్రకటసమాన భాసుర శుభంబుఁ బదంబును జెందు దమ్మ; నీ
యకుటిలవృత్తికిం దగిన యార్యులు మిత్రులు బంధులౌచు, రీ
సకలము మెచ్చ శాశ్వత యశస్సు ధరింతు వటంచుఁ గోరెదన్.

క॥ మృదుమధుర పదఫలాస్పద
సదారుణ నవసుమ వాక్ప్రశస్తను, దర శా
రద చంద్రికా సమాన వి
శద దరహాసామలార్యచరిత, మఱతునే.

గీ॥ నేత్ర మరవిప్పఁ జేయు స్వామిత్రుసహజ
చేష్టితమునకుఁ గోపంబు సిగ్గు వగపుఁ
బెరయ, సౌరభోచ్ఛ్వాసంబు నరుణముఖము
మంచు కన్నీళ్ళునై తలవంచి నిలుచు
కమల మొకటియ నీదు ముగ్ధతకుసాటి.

గీ॥ మెఱుఁగుదీఁగెల సరిగెల మెఱయు మొగిలు
చీర యొడలుగప్పఁగఁ గురుల్ జీరువార
ఘననినాదముల్ కంకణ క్వాణములుగ
నలరియాకాశలక్ష్మి నీ హ్లాదఋతువ
నీవివిధ విలాసంబుల నెఱపనేర్చు.

సీ. కల్లోలమాలికా కరములవీచుచు
నెలుగెత్తి పిలిచెదు జలధినుండి
నిండార నెఱపిన పండువెన్నెలడాఁగి
నవ్వెదు నాతోడ నభమునుండి
గుసగుసల్ వోవుదు కోర్కెనై సురభిళ
తలమంద మారుతావళుల నుండి
తేనెలఁదావుల జానగుబువుల హి
మాశ్రులుర్లఁగఁ జూచె దవనినుండి
చటచటారవరాజి ప్రస్ఫుటముగాఁగ
ననుచితము సేయఁ గోపింతు వహ్నినుండి
సకలభూతమయాకార సారమహిమ
నీవు లేకయు నాకు నున్నావెపుడును.

అర్థశాస్త్ర ప్రశంస

మ॥ అనుభావ్యస్ఫుర దర్థయుక్తము, మహాహంకార వైరిప్రహా
రణ విద్యావిభవంబు, మూఢమతశాస్త్రధ్వంస సంచారభీ
షణ, మింద్యాజన సంతతాభ్యుదయ విజ్ఞాన ప్రచంద్రోదయం-
బనివార్య ప్రతిభావిలాస, మతిసేవ్యం బార్యసంఘంబులకున్.

శా॥ సద్వంద్యంబు, సమస్తరాజ్యవినుత స్ఫారప్రభావంబు, వి
ద్వద్వర్గ్యోద్భవ, ముద్ధరస్థితి కళాప్రావీణ్యతాఖండ సం
పద్వేదం, బనిరోధ్య భారతహిత ప్రారంభ మీ శాస్త్ర; మా
రుద్వేగాత్ములరై పఠింప జనితోద్యోగోగ్రులం జేయదే.

విషయసూచిక

వాంఛాకాండము

మొదటి ప్రకరణము

విషయము.	పుట
అర్థాభ్యుదయమునకు ధర్మప్రవర్తన ఆధారము. ...	౧

రెండవ ప్రకరణము

వాంఛలు పురోవృద్ధికిఁ గారణములు కావున ననుగ్రహింపఁదగినవి.	౧౨

మూఁడవ ప్రకరణము.

అర్థలక్షణము	౨౬

నాల్గవ ప్రకరణము

మూల్యలక్షణము

విలువకును వెలకునుగల సామ్యము.	౩౧
మూల్యము ఏకవస్తు గర్భితముగాదు.	౩౩
మూల్యము – ప్రయోజనము – రాశి వీనియందలి యన్యోన్యాశ్రయములు	౩౪
మూల్యవిషయమైన విస్తారవ్యాఖ్యానము.	౩౫
వాంఛలకు యత్నములకు నుండు పరస్పరత	౫౮
రాశి, ప్రయోజనము, మూల్యము శ్రమ ఇవి పరస్పరాశ్రయములు	౬౬
అర్థశాస్త్రములోని ముఖ్యభాగములు.	౬౭

అయిదవ ప్రకరణము

వాంఛలకును, యత్నములకును నుండు సంబంధములు

వాంఛలా ప్రయత్నములా యాద్యములు	౭౧
రాశి - మమత - తృప్తి	౭౨

ఆఱవ ప్రకరణము

గిరాకి యతిశయించెననుట కర్థము	౮౩
గిరాకి ధరలకునుండు సామ్యము	౮౪

ఏడవ ప్రకరణము

వాంఛలయొక్క, అనఁగా గిరాకియొక్క హెచ్చుతగ్గు జాడలు	౮౬

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

కాలస్వభావము	౯౨
ఆర్థిక న్యాయముల స్వభావము	౯౫

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

మూల్యము - ప్రయోజనము	౧౦౦
వినియోజక శేషము	౧౦౦
ఆవరణ మాహాత్మ్యము	౧౦౧
ఆవరణము	౧౦౨
ఉదాహరణాదులు	౧౦౨
ప్రయోజనమును ధరలచే గొలుచుట కష్టతరముగను సత్యదూరముగను జేయు హేతువులు	౧౦౮

పదియవ ప్రకరణము

ఉత్పత్తికాండము : ప్రకృతి

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు	౧౧౪
నైసర్గికస్వభావములు	౧౧౬
శీతోష్ణస్థితి	౧౧౬
ప్రకృతులు పారాపారము అని రెండు విధములు ...	౧౧౭
గనులు	౧౧౯
అడవులు	౧౨౦
కొండలు	౧౨౨
సముద్రములు	౧౨౩
అధికసమహీనవృద్ధి న్యాయములు.	౧౨౪
ఈ న్యాయముల కింకొక నిర్వచనము	౧౨౭
హీనవృద్ధి న్యాయముయొక్క ప్రభావము.	౧౨౯
హీనవృద్ధికిఁ బ్రతికూలములైన హేతువులు	౧౩౦
మాంసభక్షణము	౧౩౫
ప్రజావృద్ధి	౧౪౦
అధికవృద్ధి న్యాయము	౧౪౨
సంకేతనామములు	౧౪౪

పదునొకండవ ప్రకరణము

శ్రమవర్గు

పురుషకారము	౧౪౬
పురుషకారము హీనముగా నెంచుట తగదు	౧౪౮
సంఘపరత పౌరుషోద్దీపకంబు	౧౧౫
శ్రమ యర్థముల సమకూర్చువిధంబులు	౧౫౮

ప్రత్యక్షపరోక్షఫలంబులు ౧౫౮

కాలప్రభావము ౧౫౯

దీర్ఘదర్శిత్వము దమము స్థైర్యము అర్థార్జనకారణంబులు ... ౧౬౦

మూలధనము... ... ... ౧౬౨

దీర్ఘదర్శిత్వము నాగరికుల లక్షణము ౧౬౨

సార్థకనిరర్థకశ్రమలు ౧౬౭

వినియోగమునకు నవసరమైన క్రియలన్నియు సార్థకములే ... ౧౬౪

స్వార్థదేశార్థక్రియలు ౧౬౭

సంఘవృత్తి ౧౬౭

పండ్రెండవ ప్రకరణము

మూలధనము, అనగా, పుంజీ

నిర్వచనము ౧౬౮

మూలధనోత్పత్తి ౧౭౧

మూలార్థసిద్ధికి హేతువులైన ధర్మగుణంబులు... ... ౧౭౨

మూలధన ప్రవృత్తి ౧౭౫

కాలప్రభావ విమర్శనము ౧౭౭

మూలధనము మూడు తెఱంగుల నర్థము నుద్దీపింపఁజేయు ... ౧౮౪

చలాచల మూలధనములు ౧౮౫

అచలమూలధనము ౧౮౬

భూమి నేమాత్రము మూలధన మన నగును ౧౮౯

అధికసారము ౧౯౩

పదుమూఁడవ ప్రకరణము.

ఆర్థిక యుగములు

మృగయాయుగము ౧౯౬

పశుపాల్యయుగము ౧౯౭

వ్యవసాయ సహాయయుగము ౧౯౯
పరివర్తన కళాయుగము ౨౦౦
ఆధునిక నీతులు ౨౦౨
ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములు ౨౦౫
మతములకు నార్థిక స్థితులాద్యములు ౨౦౬
యుగక్రమ మనఁగా నేమి? ౨౧౩

పదునాల్గవ ప్రకరణము

సమర్థత నతిశయింపఁజేయు మార్గములు

ప్రకృతి ౨౧౮
గనులు ౨౨౩
మూలధనము ౨౨౫
యానసౌకర్యమువలని ప్రయోజనములు ౨౨౭

పదునైదవ ప్రకరణము

యంత్రకళలు ౨౩౪
మనదేశములోని యంత్రకళల ప్రకృతస్థితి ౨౩౭
యంత్రరూపమైన మూలధన ప్రవృద్ధిఁ దెలుపు సంగతులు ... ౨౩౮
జనపనార (జూట్) యంత్రములు ౨౪౦
కాకితములు ౨౪౧
యంత్రకళలవలన ప్రజలకు మేలా? కీడా? ౨౪౩
వృద్ధియొక్క లక్షణము ౨౫౦
యంత్రములకుఁ బ్రవేశము లేనివృత్తులు ౨౫౪
సౌఖ్యస్వభావము ౨౫౭
యంత్రకళలచే జీతగాండ్రకు తటస్థించు సుఖదుఃఖములు ... ౨౬౦

ఈచర్చచే స్ఫుటము లగు విషయములు ౨౬౭
వస్త్రరచనోపకరణములు ౨౬౯
సంకేతనామములు ౨౭౦

పదునాఱవ ప్రకరణము
కర్మకరుల శక్తియుక్తులు

పారంపర్యప్రాప్తమగు శరీరబలము ౨౭౩
జపానీయుల విజృంభణము ౨౭౪
జాతిగుణంబులు ౨౭౮
కర్మతత్త్వవిచారణ ౨౭౯
మనకార్యములు మనలనేగాక సంఘముంగూడ జెందుననుటన్యాయము ౨౮౧
ధర్మమునకు నాశ్రయసంఘము ౨౮౨
హిందూజాతియొక్క క్షీణతకుంగారణములు ౨౯౪
ఫ్యాక్టొరీచట్టములు ౩౧౩
ఆవేశన నిబంధనలు ౩౧౬

ఉపోద్ఘాతము

ప్రవేశకము

అర్థశాస్త్రము పాశ్చాత్యదేశముల యందును క్రొత్తదిగ నెన్నఁబడు చున్నది. అట్లగుట దీనిని గుఱించి వ్రాయుటయనిన మాచదువరులకు బొత్తిగా దూర మగువిషయమును ప్రదర్శించుట యగును. కాని ఈశాస్త్రసాహాయ్యము లేక ప్రస్తుతకాలమున నాగరిక దేశముయొక్క జీవయాత్ర దుర్ఘటము. కాలమును స్థలమును అద్భుతవిధమున లోఁబఱుచుకొన గలుగు రైలుమార్గములును, మహానావలును, టెలిగ్రాఫు, టెలిఫోను మున్నగు వార్తావహ యంత్రములును ఇంకను రానున్న విమానజాలమును అన్నియును జేరి లోకము నంతటిని ఒక్క యింటివలె నొనర్చియున్నవి. అన్నవస్త్రాదులు సమృద్ధిగ సమకూర్చుకొని వన్నెకలిగి జీవింపవలె నని ఎల్లజాతులవారికిని ఆశవొడమినది. "ఆదేశము అర్థవంతమై సంపద్యుక్తమై యెగడుచున్నదే? మనదేశమేల ఇట్లు వలవంత లందు చుండవలెను? సాధ్యమైనచో ఈదుస్థితిని దొలఁగించుకొందము" అను తీర్మానము కొంచెము వెనుకఁబడిఁయుండు ప్రతిదేశముయొక్క పుత్రుల ఎడను కాన వచ్చుచున్నది. ఈతీర్మానము సఫలీకృతము చేసికొనుటకును నానాదేశముల యైశ్వర్యతారతమ్యంబు నెఱుంగుటకును మన మభివృద్ధి నొందుటకును అర్థశాస్త్రజ్ఞాన మవసరము.

గ్రంథకర్త

అట్లగుట నీయర్థ శాస్త్రమును మామండలికి వ్రాసి యిచ్చుట కంగీకరించి శ్రమపడి మనదేశముయొక్క ఉపయోగమునకయి స్వతంత్ర గ్రంథమును

రచించి యిచ్చినందులకు మ॥ రా॥ రా॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారిని అభినందించుచున్నారము. జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు జందెమేల? వీరినిగుఱించి మేము పాఠకులకు వెంచిచెప్పనవసరమేలేదు. వీరు మానసిక సాంఘికశాస్త్రములయందు ఈదేశమున నే గాక ఇగ్లాండునందును కృషిచేసి జ్ఞానము సంపాదించి బహుసమర్థులయి బిరుదము లందినవారు. ఇఁక వీరిభాషాపాండిత్యమును అసామాన్యము. వీరు తెలుఁగునను నుత్తమపరీక్షలలో నుత్తములుగ నుత్తీర్ణులైరని చెప్పి విరమించినం జాలును.

అర్థశాస్త్రభాగములు

లోకములోని సంపత్తంతయు అర్థమే. అర్థశాస్త్రమనునది లోకములో సంపత్తి ఎట్లుపుట్టునో ఎవరెవరు ఎట్లెట్లు దానిని అనుభవింతురో అట్టి అనుభవమునకు సాధనములేవియో విశదముగా విమర్శించును. ఈ విషయములను బట్టియే అర్థశాస్త్రమున ముఖ్యభాగము లేర్పడియున్నవి. ఉత్పత్తి కాండమనునది సంపదయొక్క పుట్టుకనుగుఱించి చర్చించును. విభజనకాండము ఆ పుట్టిన సంపద ఎవరిని ఎంతవఱకు చెందునో విశదపఱచును. వినిమయకాండము సంపత్తును ఒకరినుండి ఒకరికి మార్చునట్టి సాధనములను గుఱించి బోధించును. ఉపభోగకాండము సంపత్తు అదే అర్థము ఎట్లు వినియోగపడునో తెలియఁజేయును.

అర్థము

అర్థమునకు కొన్నిగుణములుకలవు. ఉపయోగకరములును, పరిమితములును, మార్చుకొనఁబడఁగలవియు నగు వస్తువులు అర్థము. ఉ. భోజనపదార్థములు, ఇండ్లు, బండ్లు, వస్త్రములు మొ. ఈగుణములలో ఏదిలేకున్నను అది అర్థముకాదు. ఉ. గాలి పరిమితము కానందువల్లను, ధూళి ఉపయోగము కానందువల్లను బుద్ధి మార్చుకొనుటకు రానందువల్లను అర్థములు కావు.

అర్థమును ఉత్పత్తి చేసికొనుట అనఁగా మనుష్యునికి కావలసిన సామగ్రులను చేయుట. అతని ఆశ లనంతములు. కావున చేయఁబడవలసిన సామగ్రుల సంఖ్యయు అనంతము.

శ్రమవిభాగము

ఒక్కఁడే కొరముట్లు చేసికొనుటయు, బావి త్రవ్వుకొనుటయు, సాగు చేసికొనుటయు వస్త్రములు నేసికొనుటయు ఇల్లు గట్టుకొనుటయు పొసఁగదు. ఒక్కొక్కఁ డొక్కొక్క సామగ్రిని అది పూర్తిచేయలేకున్న అందులో నొక భాగమును చేసి అది కావలసిన వారనేకులకు దాని నందించి వారినుండి తనకుఁ గావలసిన ఇతర సామగ్రులను సంపాదించు చున్నాఁడు. ఇట్లు శ్రమవిభాగము ఏర్పడుచున్నది. శ్రమవిభాగమువలన అభ్యాస మెక్కువయి చాతుర్యాభివృద్ధి యగుచున్నది. ఒక పనినుండి మఱియొక పనికి ఒకఁడే కర్మకరుఁడు మారవలసిన పని లేనందున కాలనష్టమును కష్టనష్టమును దక్కుటయే గాక పనులు సత్వరముగను నగును. శ్రమవిభాగము కాను కాను ఇప్పటి పాశ్చాత్య కర్మశాలలయందువలె ఒక్కవస్తువు తయారగుట యనిన వేనవేలు కోటానుకోటులు తయారగుట యగును. ఇంతేకాక శ్రమవిభాగముచే ఎవరిశక్తికి తగిన పని వారికి అలవడి సంఘీభావము కుదురుచున్నది.

అర్థశాస్త్రమున పాత్రలు

ఈ శ్రమవిభాగమువలననే సంఘమును ఇటీవలి అర్థశాస్త్రమును ఏర్పడినవని చెప్పవచ్చును. ఒక గుండుసూది మొనను తన జీవితకాల మంతయు తట్టివిడుచుచుండు కర్మకరుఁడును, ఇట్టి కర్మకరులను పదివేలమందిని చేర్చి పని తీసికొని లాభము సంపాదించుచుండు కర్తయు, పని జరుగుచుండునపుడు ఇందఱను పోషించుటకు ఇతనికి కావలసిన మూలధనమును సేకరించి పెట్టుకొని యుండు సాహుకారియు అథవా బ్యాంకులును, అందఱకును అన్నము పెట్టు ప్రకృతి శక్తులును అనఁగా భూమి మున్నగునవియును, సామగ్రులనిక్కడనుండి యక్కడికి మార్చుచు కావలసినవారికి కావలసినవి అందఁజేయు వర్తకులును వ్యాపార సంఘములును, భూమిని ప్రజలను ఒక్కటిగఁ జేర్చి కలహము లేకుండ దీర్చి వీరిలో వ్యవహారములకు వలసిన వినిమయ సాధనమగు అనఁగా సామగ్రులను సులభముగా మార్చుకొనుటకు సాధనమగు నాణెములను నియమించి చెలఁగు ప్రభుత్వములును అర్థశాస్త్రమునందు పాత్రములు.

సిద్ధాంతములు

ఈ పాత్రములకు గల పరస్పర సంబంధములను ప్రదర్శించుటయే అర్థశాస్త్రపుఁ బని. వీనిలో ముఖ్యము మనస్సుగల నరుఁడగుటవలనను మనస్సు యొక్క తత్త్వము ఇదమిత్థమని ఎప్పుడును నిర్ణయింప రానందునను ఈ అర్థశాస్త్ర సిద్ధాంతములలోఁ గొన్ని ఆయాసందర్భములను బట్టి నిర్ణయించుకొనవలసినవి యుండును.

ఉత్పత్తి

బ్రహ్మ సృష్టించునట్లు మనము క్రొత్త సామగ్రులను సృజించుట లేదు. మనచేయునదెల్లయు మన ప్రకృతిలోనుండు వస్తువులను గొని స్థలరూపములను మార్చి సామగ్రులనొనర్చుకొందుము. ఉ. విత్తులను, ఎరువును నీటిని చేర్చి వరిని సంపాదింతుము. ప్రత్తిని పనిచేసి వస్త్రములుగ మార్చుకొందుము. ఇట్లగుట ఉత్పత్తికి మూలాధారములు మనము చేయుపని, ప్రకృతి అనఁగా భూమి మొదలుగాఁగల స్వభావసిద్ధ నిర్మాణములు. అయినను మనము పని చేయవలయు ననిన ఇచ్ఛామాత్రమున పని గాదు. మనకు తదర్థమయి పెట్టుబడి భోజనాదుల రూపమునను కర్మాగారాదుల రూపమునను అవసరము. ఈ పెట్టుబడినే అర్థశాస్త్రమున మూలధనము, పుంజీ అను నామములచే వ్యవహరింతుము. అప్పటికప్పుడు వ్యయమయిపోవు భోజనాదులవంటివి మూలధనము చలము, కర్మాగారములవలె బహుకాల ముపయోగపడు మూలధనము స్థిరము అనఁబడుచున్నవి. మూలధనము మొదట ఎట్లు ఏర్పడెననుటను గురించి మనము తర్కింప నిట నవసరము లేదు. కాని ఒక్క విషయము మాత్రము చెప్పనగు. మూలధనమును బుద్ధియు, రెండును చేరి ఆర్థికలోకమునందలి అతికఠినావస్థల నన్నిటిని బుట్టించినవి.

విభజనము - ఉపభోగము

ఉత్పత్తికి మూలాధారములగు ప్రకృతి, పని[1], మూలధనము ఇవి మూఁటికిని ఉత్పత్తియందు భాగము కలదని వేరె చెప్పఁబనిలేదు.

1. దీనినే అర్థశాస్త్రమున 'శ్రమ' యందురు.

దేశమును ఉత్పాతములనుండి రక్షించియు ఇతరవిధములను ఉత్పత్తుల సృష్టికి తోడ్పడుచుండు ప్రభుత్వములకును ఉత్పత్తియందుభాగముకలదు. ప్రకృతి, శ్రమ, మూలధనము, ప్రభుత్వము వీనికి ఉత్పత్తులందుగల భాగములకు వరుసగ గుత్త కూలి, వడ్డి, పన్ను అను పేళ్ళు.

వినిమయము

ఆశలుమిక్కిలి పరిమితములయి ఉత్పత్తులసంఖ్యయు స్వల్పమయి వ్యవహారాదులు ప్రబలకయుండు అనాగరికసంఘములయందు ఉత్పత్తిని పంచుకొనుట సాధ్యముకానోపు. నాగరికము హెచ్చి ఆశలుఅనంతములయి ఉత్పత్తులు లెక్కకు మీరిన వెంటనే ఉత్పత్తులను మార్చుకొనుటకు వీలుపడక నాణెరూపమగు ద్రవ్యమును మధ్యవర్తి యనసగ నగుచున్నది. ఈనాణెములను నిర్మించువారు నిర్ణయించువారును ఎల్లెడలను ప్రభుత్వము వారగుచున్నారు. ప్రభుత్వములెల్లయు దైవికములు కావుగదా. కావున నాణెములవలన అర్థశాస్త్రమున ననేకాఖ్యానములు వెలువడియున్నవి.

నాణెములువచ్చి వినిమయము అనగా సామగ్రుల మార్చుకొనుట హెచ్చినకొలదిని లోకమంతయు ఒక్కటే ఇల్లగుపగిది వ్యాపారము విజృంభించినది. ఈవ్యాపారము వలన నానాదేశములకు నుండవలసిన పరస్పరసంబంధములు తేలవలసి వచ్చినది. లోకవ్యాపారమున మనదేశము నిలచునా క్రుంగునా యను భయము ప్రతిదేశమునకును పొడకట్ట మొదలిడె దానివలన నిర్బంధవ్యాపారము అనిర్బంధ వ్యాపారము మొదలగు ఆఖ్యానములును వ్యాపార చట్టములును చిహ్నములును బయలుదేరినవి. ఇవి ఎల్లయు అర్థశాస్త్రాంతర్గతములే.

ఉపాఖ్యానములు

చెట్లునఱుకు కూలివాడుమొదలు రాజ్యతంత్రమును నడపు మంత్రి పుంగవునివఱకు అందఱు చేయుపనికిని శ్రమయనియే పేరు. కాని ప్రస్తా

వంతులగు కొందఱు అంతయెక్కువగ జ్ఞానసంపాదనముచేయని పెక్కురను లోఁబఱచుకొని మొదట మొదట సాహసములఁ జేతురు. పెక్కురును జ్ఞానవంతు లయిన తోడనే ఈపెక్కురకును ఆకొందఱకును పూర్వ జాతెప్పదు. ఇదియే పాశ్చాత్యదేశముల సంభవించియున్నది. ప్రకృతిని లోఁబఱచుకొని మూలధనమును చేర్చుకొనిన ప్రజ్ఞావంతులగు కర్తలు కర్మకరులచేత (అనఁగా సాధారణపు కూలివారిచేత) పనులచేయించుకొని కోటీశ్వరులయియున్నారు. కర్మకరులును రానురాను ఎక్కుడుజ్ఞానవంతులగుచు వచ్చుచుండుటచేత కర్తలతో తమ్మునుపోల్చుకొని వారిని ప్రతిఘటించుచున్నారు. ఇట్లు కర్తలకును కర్మకరులకును పొడసూన పోట్లాటలవలన కూలిసంఘములు, వీనిమీఁద నాధారపడియుండు 'సిండికలిజము' అనునూతన తత్త్వము, సంభూయసముత్థానసభలు, సమష్టివాదములు వెలువడినవి.

విజ్ఞాపనము

ఈసంపుటమునను ముందుసంపుటములయందును మాగ్రంథకర్తగారు ఈవిషయముల నన్నిటిని మానసికాదిశాస్త్రములతో సమన్వయముచేసి అర్థశాస్త్రముగ రచించుచున్నారు. అభిప్రాయములనెన్నియేని భేదములుండుట ఈశాస్త్రమున వింతగాదు. కావున అట్టి భేదములను పాటింపక వాచకప్రపంచ మీ గ్రంథమును పఠించి శ్రేయస్సునందుదురుగాత !

సహాయ సంపాదకుఁడు

అర్థశాస్త్రము.

వాంఛాకాండము.

మొదటి ప్రకరణము.

అర్థాభ్యుదయమునకు ధర్మప్రవర్తన ఆధారము.

గీ. జరయు మృతియులేని జనునట్లు ప్రాజ్ఞుండు
ధనము విద్యఁ గూర్పఁదలఁప వలయు
ధర్మ మాచరింపఁ దగు మృత్యుచేఁ దల
పట్టి యీడ్వఁ బడిన వాఁడుఁబోలె. — చిన్నయ్యసూరి

హిందువుల మగు మనయొక్క శాస్త్రములు వేయితలల సర్పములవంటివి. అనఁగా నవి యేవిషయమును గుఱించియైనను నొకమాటగఁ బల్కుటలేదు. మఱియేమన్ననో పరస్పరవిరుద్ధము లగు విషఘోషలుచేయుచు నల్పబుద్ధులగు వినువారి మనస్సులకు భ్రమఁగల్పించునవిగా నున్నవి. విమర్శనజ్ఞానములేని మూర్ఖులు గొందఱు సత్యాసత్య విచారణమునకుం జొరక ఇదియునిజమే, అదియునిజమే, ఇంకను ద్రోవఁబోవువాఁడేమైనఁ జెప్పిన నదియునిజమే యనియెంచి మూఢభక్తియను పంకమునఁ బొరలాడుచు నంతకే కృతార్థులమైతి మని

యెంచి తృప్తిఁజెందినవారై తెలిసినవారు దమ్ముఁ జూచి నవ్వుచున్నారు గదా యను శంకయు లేక కాలంబుగడుపుచున్నారు. ఇది యెంతయుఁ జింతనీయము. చూడుఁడు. జనసామాన్యముచే నైదవవేదమని ప్రమాణతమగ్రంథముగాఁ గొని యాడఁబడు మహాభారతములో అహింసా విషయక ప్రసంగము లనేకము లున్నవి. అందు కొన్నిచోట్ల హింసచెడ్డదనియు, మఱికొన్ని యెడల నదియంతగాఁ జింతింపవలసిన విషయముగాదనియు వ్రాయఁబడి యున్నది. అట్లే అర్థంబును గూర్చియు. సృష్టికి జ్ఞానంబును, స్థితికి నర్థంబును, లయంబునకుఁ దమోగుణంబును ప్రధానంబు లని త్రిమూర్తులయుఁ దద్భార్యలయు నామ వ్యవహారంబులే చాటుచున్నవి గదా? ఈషణాత్రయంబులలో నొకటి యగుటచే ధనమునం దాసక్తితగదనియు, మఱియు నర్థంబు చతుర్విధపురుషార్థంబులం దొండగుట నవశ్యంబు గాంక్షింపఁ దగినదనియు నదేభారతమునఁ జెప్పఁబడి యున్నది. ఇం దేమాటనమ్మవలయు నేది విడువవలయు? ఇట్లొక విషయమే కాదు. అన్నియెడలను మనశాస్త్రంబులలో నొకటికి కొకటి సంబంధము లేని యిట్టి ప్రలాపములు పెక్కులుగలవు. కాన నాశాస్త్రవిచారణ యటుగట్టిపెట్టి మనుజులకు స్వతస్సిద్ధమగు బుద్ధి నుపయోగించి పురుషార్థములలో నెల్ల నిప్పటికి ముఖ్యమగు నర్థముయొక్క తత్త్వమును గ్రహించుట ప్రధానకార్యంబు.

అర్థార్జనము సర్వపాతకంబులకును కారణభూతంబని యనేకులు నమ్మెదరు. అందులకు నిమిత్తంబు లేకపోలేదు. అబద్ధములు చెప్పుట, దొంగతనమునకుఁ బూనుట, అన్నదమ్ములతోను బంధువులతోను గలహించుట మొదలగు చెడు కార్యములను మనుజుఁ డవలంబించుట యర్థము నాసించియేకదా! నిజమేకాని మఱి ధనసంపాదనమునకు మంచిత్రోవలు లేవా? చూడం బోయిన నీయాక్షేపణ ధనము నార్జించుట మాత్రమున కనేల? ఇతర పురుషార్థము లన్నిటికిని జేయవచ్చును. మోసము చేసి విద్యను గడించు వారు లేరా? మనవారిలో వివాహకాలమున వేల కొలఁది దబ్బు లలాడుట సదాచారములలో నొకటిగ నుండలేదా? అట్లగుట నెపంబుగ విద్యావివాహములు విసర్జనీయము లని వాదింపఁ గూడునా? ఇంచుక యాలోచించినచో,

" ఎద్దానిఁ జూడఁ బోయిన
నద్దానన్ గీడు మేలు లమరియ యుండున్ "

ఇంతేకాదు. మొత్తముమీఁద ధర్మగుణము లెక్కువగ నుండిననే గాని యెట్టివారును నైశ్వర్యవంతులు గాఁజాలరు. సత్యము, ధైర్యము, దమము, దీర్ఘదర్శిత్వము ఇత్యాద్యుత్తమ గుణంబులు ఏదేశమున మిక్కుటముగ నుండునో యందేగాని యితరరాజ్యంబులలో లక్ష్మి స్థిరముగ నెలకొనదు.

ఒకానొకఁడు తనునమ్మిన వానినో చెలికానినో భాగస్థునినో యేమరించి వానిసొత్తులు గ్రహించి యైశ్వర్యవంతుఁడై

కాఁగూడ దని యెవరైన నడుగవచ్చును. ఇదియొక విధముగ నిజమేయైనను ఈరీతినే యొక దేశములోని జనులందఱు శ్రీమంతులగుదు రనుట యసంభవము. ఇందునకొక నిదర్శనము. గ్రామములలో రెడ్లు మొదలగు ప్రబలపురుషులు ఊరివారి హింసించి వారు కష్టించి గడించిన సొత్తుల నన్యాయముగ నాక్రమించుకొని ధనవంతు లైనందుననే గ్రామమంతయు మంచిస్థితిలో కళగలిగి యున్నదని చెప్పవలనుపడునా? కాదు. అట్లే గ్రామములో నొకరిద్దఱు రెడ్లు ప్రబలస్థితిలో నుండుకో యా యూరనుండు తక్కిన కాఁపులు తినుటకుఁ గడ్డియైన లేని బీదలుగ నుందురనుట మన మెఱిఁగినదే గదా? ఈరీతి నొకరిరువురు గొప్పగా నున్నను మిగత జనసంఘమంతయు హీనదశకు వచ్చుననుట స్పష్టము. మఱియు సంఘము శిథిలమైనచో నేనాఁటికైన నాగొప్పవారికిని చేటుమూడుట నిశ్చయము. ఇదియును మన కనుభవమునకు వచ్చిన విషయమే. ఊరిలో పులిమాదిరినుండు రెడ్లు కాలక్రమమునఁ బోలీసు వారియొద్ద పిల్లులుగను, వకీళ్లయెదుట కుక్కలుగను, న్యాయాధీశుల సముఖమున నక్కలుగను ఉండుట ప్రసిద్ధాంశమే కదా?

మన గ్రామము లెట్లో దేశములు నట్లె. రాజులు పాదుషాలు నవాబులు మొదలగువారు స్వప్రయోజనపరులై జనుల సుఖదుఃఖంబుల గణింపక ఇచ్చవచ్చినట్లు ప్రవర్తించి మితిమీఱిన పన్నులువిధించి యన్యాయార్జితవిత్తంబుచే నుత్తములగు నగ

రులు సింహాసనములు నగలు చేయించి తామే భూలోక దేవేంద్రులమని విఱ్ఱవీఁగినందులకు ఫలము గానక పోయిరా? ప్రజలకు బలక్షయమగుడుఁ దమకు రాజ్యక్షయమునాయె. దేశమునకు దారిద్ర్యము గలుగుడుఁ దామును బరతంత్రవృత్తుల శరణమాశ్రయింప వలసినవారైరి.

క. ధనమునకై ధర్మము జెస
నవాదరముచేసె నేని వానృపతికిన
ద్ధనమును జెడు దుర్యశముం
బనుగొనుఁ దుదిదుర్గతియును బాటిలునవఘా.

అను భారతనీతికి ఇండియాదేశపు ప్రాచీనరాజుల చరిత్రంబులు విస్పష్ట ప్రమాణంబులు.'

కావున దారిద్ర్యమనునది సుగుణములవలనఁ గలుగు ఫలముగాదు. మఱి దుర్గుణముల ఫలమే. ఏదేశమున బీదతన మెక్కువగ నున్నదో యా దేశము జనుల దుర్మార్గావలంబనముననే యట్టి దశకు వచ్చెననుట నిర్వివాదాంశము. ఏమియు లేనివాఁడు తప్పు చేయఁ డనుట నిజమే కాని, తప్పు చేయనందున ఏమియు లేని వాఁడయ్యెననుట నిశ్చయముగాదు. బీదలు విధిలేక మంచివారుగా నుండిననుండవచ్చుఁగాని, అది కారణముగ మంచి వారెల్లరు బీదలుగానుండ వలయుననుట యసంబద్ధప్రలాపము. దీనినే మఱియొక రీతిని దృష్టాంతీకరంపవచ్చును. మంచిప్రాయ

మున బసవెద్దురీతిని వర్తించి వ్యాధిగ్రస్తుఁడై అన్నియు నుడిగి యొకఁడు కాలక్షేపార్థము వేదాంత వాదంబులకుఁ దొడఁగి విభూతిధారణం బొనరించి నంతనే, బలహీనత సత్ప్రవర్తనకు మూలాధార భూతం బని సిద్ధాంతముఁ జేయఁబూనుట హాస్యాస్పదముగదా? తొలుతనుండియు మంచిత్రోవనే యుండిన బలహీనత యేల సంభవించును?

ఈ హిందూదేశము తొలుత మంచిస్థితిలో నుండినది. కాలక్రమేణ జాతిమతాది భేదములు ప్రబలమై, మూఢభక్తి దురాచారములు జనులబుద్ధిని మెండుగ నాక్రమించుటఁ జేసి, మన వారు పౌరుషము ఐకమత్యము పోఁగొట్టుకొన్నవారై, పరుల పాలై తమ సర్వస్వమునుఁ గోలుపోయి తుదకిట్లు నిరంతర దారిద్ర్యస్థితి ననుభవింప వలసివచ్చిరి. 'తమకంపు తమకింపు' అను సామెత ప్రకారము ఈదారిద్ర్యమే మిగుల గొప్పదశయనియు, మోక్షసాధనమున కెత్తిన యుపకరణ మనియుఁ బ్రసంగింపఁబూనిరి. 'తనకునందని ద్రాక్షపండ్లు పుల్లనివి' యని నక్కయనుకొన్న ప్రకారము ధనము సిషణామనియుఁ దదార్జనమునకై శ్రమపడుట యనంతములగు దుఃఖములకును పాపములకును గారణమనియు నట్లగుట నదివర్జనీయమనియు వ్రాక్రుచ్చిరి. ఈ సిద్ధాంతములలో నొకింతయైన నిజము లేదనుటకు వారి వర్తనమును శాస్త్రములునే ప్రబలప్రమాణముగ నున్నవి. అదియెట్లనిన.—

దానము పుణ్యకర్మలలో నెల్ల నెత్తినదిగా వర్ణింపఁ బడినదిగదా ? బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణలొసఁగి తృప్తులఁగావించిన (ఇదియెవరిచేనైన నగునా !) తప్పక స్వర్గసిద్ధి యగునఁట ! అవును గాని భూరియే లేనిది భూరిదక్షిణ లెట్లు! వనప్రతిష్ఠ, దేవాలయములు గట్టించుట, పెండ్లి లేనివారికిఁ బెండ్లిచేయించుట, పెండ్లియైనవారికి శాంతిప్రస్తుతము గావించుట మొదలగు ధర్మకార్యముల కన్నిటికిని ధనము లేకున్న సాగదుగదా! కావున ధనార్జనంబు కూడదనుట మూఢమతంబు. మఱియు సన్యాసము నవలంబించుట చాలగొప్ప కార్యమందురే. సన్యసించుట యననేమి? తనకుఁగల సమస్త పదార్థములను విసర్జించుట యని యర్థముగదా! ఏవస్తువు లేకున్న దేనిని విసర్జింపనగును? ఎట్లుచూచినను అర్థార్జనం బవశ్యకర్తవ్యంబు.

ఐరోపాదేశీయులింత ప్రబలస్థితిలో నుండుటకు వారి దుర్గుణములు దౌష్ట్యమును గారణములని తెలిసి తెలియని వారను కొనెదరు. ఇది యెంతమాత్రము నమ్మఁదగిన యూహ కాదు. వారిఘనతకు వారిసుగుణములే కారణములు. ఎట్లన్న మనదేశములో నంగడికిఁబోయి వస్తువులు కొనవలయునన్నచో నరగంటసేపు బేరమాడ వలసియుండును. ఇందుచేఁ గాలయాపన మగుటయేకాక నమ్మకముఁ జెడుచున్నది. ఇంగ్లీషువారి షాపులలో నెవరుపోయినను నికరమైన వెలయొకటే. కావున వారిలో కొనుట అమ్ముట యను బహుత్వరలో జరుగును. మన జనులు

రెండు బేరములు ముగించులోపల వారు నూరుమందితో వ్యాపారము జరుపఁగలరు. మోసముఁజేసి యార్జించి యేదేశమువారును వృద్ధిఁజెందరని పూర్వమే నిర్ణయింపఁ బడియె. చూడుఁడు! ఇంగ్లాండు దేశ మెక్కడ, ఇండియా చీనా జపాన్ అనుదేశము లెక్కడ! వారు తెల్లవారు, క్రైస్తవులు. వర్ణమతభాషాది విషయములలో మనకు వారికి నేలాటి సంబంధమును లేదు. ఇట్లుండియు వారు ప్రపంచమంతయు వ్యాపించిన బేహారము నడపెదరు. సత్యము లేనిది సర్వవ్యాపిత్వము సిద్ధించునా? యోజింపుఁడు. నేరుగా మాటలాడి బేరము చేయుటకు వీలు లేదుగదా? నేరు బేరము లేని వ్యాపారము నమ్మకము మీఁదఁగాక మఱెట్లు సమకూరును? యోగ్యత, న్యాయము, నాణెము ఇవి మొత్తము మీఁద ప్రసిద్ధములుగ నుండకుండిన నమ్మకము కలుగుట యెట్లు? చెడ్డనుండి మంచివచ్చుట దుర్లభము. మంచికి మంచియే కారణము. ఐరోపియనులు పరరాష్ట్రముల నన్యాయముగ నాక్రమించి తన్మూలమున ధనికులైరని కొంద ఱనెదరు కాని యిదియు విచారించిచూచిన వారికి గౌరవావహమైన విషయమే కాని లజ్జాకరంబుగాదు. పరరాష్ట్రముల నాక్రమించుటకు వలయు సాధనము లెవ్వి? వీరులైన భటులు, యుద్ధోపకరణములగు ఫిరంగులు మొదలగువాని తత్త్వము నెఱింగి నానాఁటికి వృద్ధి సేయు ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు, ముందు వెనుకలు విచారించి సమయాసమయములు గుర్తింప నేర్చిన మంత్రులు, సీమాంతరములలో నెవరైనఁ

గ్రొత్తగా నేదియైనఁ గనిపట్టిన దానిని గ్రహింప నుత్సాహము గల విద్యార్థులు, ఐకమత్యము స్థైర్యమును గల జనులును- ఇట్టి లక్షణములును, సాధనములును నుండినఁగాని పరరాజ్యములనోడించుటకు సాధ్యమగునా? కూపస్థమండూకములట్లు ఒకచోటికినిబోక నూతనవిషయములు గ్రహింపక, పెద్దలమార్గములోనే యుండెదమను మూర్ఖులు పెద్దలతోనే కలిసి కొందురుగాని యీలోకమునఁ దమకును దమ దేశమునకును కీర్తికరములగు పనులగావింపనేర్తురా? మఱియుఁ బూర్వము నిష్కారణముగ రాజసూయార్థము దిగ్విజయముఁ జేయవలయునను పేరఁ జుట్టుప్రక్కలనుండు చిన్నరాజులపై దండెత్తి వారి సంపదలను గొల్లఁగొట్టి తనబొక్కసము నించుకొనుచుండిన యుధిష్ఠిరాదులను బొగడు మనము యూరోపియనుల నేటికి నిందింతుమో తెలియరాకున్నది. ఈర్ష్యచే మనకన్న నెక్కువగనుండువారిని దూషింపక, ఇది మనకర్మమని మిన్నకుండక, స్వప్రయత్నముచే వారివలె నౌన్నత్యము వహింపఁ జూచితిమేని అదియే మగతనము.

ధర్మమేజయమందురుగదా? కనుక జయముస్థిరముగ నుండుచోట ధర్మమున్నదనుటకేమి సందేహము? హిందూదేశమున జయమెన్నఁడో మాయమాయెను. ధర్మమంతకు మున్నే మాయమయి యుండును. కావున సర్థాభివృద్ధికి నాధారభూత

మగు ధర్మమును బునరుద్ధారణ మొనరించి యందు మూలమునఁ జయము సంపాదింపఁ బ్రయత్నింప వలయును. *

ఈ ధర్మము నుద్ధరించుటకుఁ దగిన సుగుణము లెవ్వి యనిన—(౧) కాయకష్టము. (౨) యోగ్యత, నమ్మకము- ఇవి రెండును బరస్పరకారణములు. యోగ్యత లేని దేశములో నమ్మకముండదు. నమ్మకము లేనిచో యోగ్యత యుండియు ఫలము లేదు గాన యోగ్యతయు నుండదు. (3) ప్రకృతిశాస్త్రవిచారణము. నీటియావిరి, విద్యుచ్ఛక్తి, లోహములు గల చోటులు, వానిగుణంబులు, మొదలగు విషయంబుల నెంతో శ్రమకోర్చి పరిశీలించినందుననే యూరోపియనులు యంత్రనిర్మాణమున నిపుణులై యపారమైన వ్యాపారమును నడపు శక్తిగలవారైరి. (౪) దీర్ఘదర్శిత్వము. అనఁగా ముందు విచారణ. ఇంగ్లాండు, అమెరికాదేశములలో ఇఁక నూరేండ్లకుఁగాని ఫలము నియ్యని గొప్ప గొప్పపనులలోను బ్రవేశింతురు. తమకు లాభము లేకున్నను బుత్రపౌత్రాదులకైన మేలు కలిగినఁజాలు నని కష్టింతురు. అంతటి యోర్పు, జ్ఞానము, పరోపకారబుద్ధి, మనవారిలో నంతగాఁ గానరాదు. (౫) ధైర్యము, కర్మలు, వాణిజ్యము, వీనిలో మూలధనము వినియోగింపవలసి యున్నది.

---

* ధర్మమనఁగా యదార్థధర్మము కాని వర్ణాచారములనఁబడు దప్పుత్రోవలు కావు. వీనింగూర్చిన చర్చకై అధికప్రకరణముం జూడుఁడు.

ఒకవేళ నష్టమువచ్చి యీధనము మునింగిపోయినను బోవును. ఖండితముగా లాభమే కలుగుననునిశ్చయ మేకృషిలోనులేదు. అట్టిపనులకు ధైర్యములేనివారు, నెలనెలకు నియమముగ జీతము లభించుచుండఁగాన తలంచుచు రాజకీయోద్యోగముల నాసింతురు. ఇంగ్లాండులో పట్టపరీక్షలందేరిన విద్యావంతులు సైతము మనదేశములోవలె గుంపులు గుంపులుగా గవర్నమెంటుసేవలోఁజేరరు. అపాయమున్నను సంపాద్యము ఎక్కువగా వచ్చునను కోరికచే స్వతంత్రవ్యవహారవృత్తుల నవలంబింతురు.

ఈవిషయ మింక ముందును జర్చింపఁబడునుగాన నిక్కడ దీనిని విపులముగ వ్రాయనవసరముగాదు. "ధర్మార్థంబులు పరస్పరపోషకములు" అనుట యీప్రకరణముయొక్క ముఖ్యాంశము.

రెండవ ప్రకరణము.

వాంఛలు పురోవృద్ధికిఁ గారణములు కాన ననుగ్రహింపఁదగినవి.

" స్వామ్ము గోరిన యంతనె సుఖము గలుగ
దది యుపార్జింపఁగా సిద్ధియగుట నిజమె?'—భారతము.

అర్థము తనంత ప్రత్యేకముగా మన కుపయోగమునకు వచ్చునట్టిదిగాదు. రూప్యములను వేచి తినువారెవ్వరును లేరు. ఇఁక ధనమువలని ప్రయోజన మేమన్న మనకు వలయు వస్తువులు గొనుట కనుకూలమైన సాధనముగనుంటయే. ధనముగాక తక్కిన వస్తువులుగూడఁ దమంతఁ బ్రత్యేకముగ నుపయోగించునవి కావు. ఏపదార్థమైన నుపయోగపడవలె నన్న నందునకు కాంక్ష ముఖ్యమైన కారణము. చూడుఁడు! గ్రుడ్డివానికిఁ జిత్తరు వుపయోగించునా? చెవిటికి సంగీత మానందమిడునా? కనులు లేనిచో సౌందర్యమును చెవులు లేకున్న గానమును నెట్లు ప్రయోజకములో, యావిధముననే మనుజునకు వాంఛ లేకయుండిన నే వస్తువులును బనికిరావు. ఆఁకలి లేకున్న నన్న మెందులకు? మానంబుచేఁగాదె వస్త్రములకు విలువగలిగె? అలంకారాభిలాషయే కదా స్వర్ణాదివస్తువుల యుత్కృష్టతకుఁ గారణభూతము? నిష్కామియైన వానికి లోకమంతయు నిష్ప్రయోజనంబును.

మూల్యశూన్యంబునై యుండును. అట్టివాఁడట్టి పనినిఁ జేయఁ బూనఁడు. జడ పదార్థములకును వానికిని భేద మిసుమంతయుఁ గానరాదు. ఇట్టివారలే దేశమున నెక్కువగనుందురో యాదేశము బ్రాల్తిగా నశించి పోవుననుటకు సందియము లేదు. కామము లేనిది కార్యముగాని యర్థముగాని యుండదు. కార్యము లేనిది జీవయాత్ర నడువదు. సంపూర్ణసన్యాసులకుఁ బరలోకమబ్బునో యబ్బదో కాని, ఇహలోకచ్యుతి మాత్రము సత్యము. అట్టివారికి మోక్షంబు గలుగుననుటయు నమ్ముట కష్టముగ నున్నది. దేశమునకును జాతికిని కీడుగలుగఁజేయు నిష్కామ్యతవలన తనకు మాత్రము మేలు కలుగు ననుట యత్యాశ్చర్యకరంబు.

> " కేవల నిష్కామ్యత వా
> జ్ఞానహ మృగాదిని గిరులు వనీజములు౯
> భూవర ! ముక్తిం బడయం
> గావలవదె? యడవి నునికి కైవల్యదమే?" (భాగవతము)

అర్థాభివృద్ధిలేనిది దేశాభివృద్ధి కలుగదు. కోరికలు మున్ముందుగా వ్యాపింపవేని అర్థాభివృద్ధి యడుగ నేరదు. ఈ న్యాయములను హిందూదేశచరిత్రము నుండియే విశదీకరింప వచ్చును.

(౧) హీనకులస్థులైన మాలమాదిగెలు, ఒకచింపిరిబట్ట, కొంచెమురాగి యంబలి, దొరకినఁ జాలునని తృప్తిఁజెందుటం జేసి, తరుణ మబ్బినను ఇంక నెక్కువ యేటికని పనిఁజేయక

యూరకుందురు. ఇందుచే వారికి వృద్ధిలేక పోవుటయే కాదు-దినదినమునకు హైన్యస్థితికి కూడ వచ్చుచున్నారు.

(౨) మొత్తము మీఁద మనదేశస్థులు సోమరిపోతులు-ఇందునకుఁ గారణమ్ములు రెండు కలవు. అందు మొదటిది, మనపూర్వులుపోయినత్రోవనే పోవలయుననియుఁ, గ్రొత్త మార్గము నవలంబించుట పాప మనియుఁ దలఁచి యుండుటఁబట్టి నవీన వస్తువులు మంచివని యెఱిఁగియు వానిని మానుచుండుట-తిరువాన్కూరిలో వేలకొలఁది స్త్రీలు వారిపెద్దలు అవి కేలు వేయలేదుగానఁ దామును వేయుట విడిచి, చూచువారికి జుగు ప్సఁ బుట్టించుచు వీధులం బోయెదరు. వీరు తమదేహమును మఱుఁగుగా నుంచుకొనునంతటి నాగరికత గలవారైన, వస్త్రము లెక్కువగ నేయఁబడవా? దైవవశమున నట్లెవరేని నాగరికతకు మూలమగు క్రొత్తత్రోవఁ ద్రొక్కినచో వారి కితరులవలనఁ గలుగు కష్టములు చెప్పనలవిగాదు. అంత్యజులు గోడుగులఁ బూనిరేని నది సంప్రదాయవిరుద్ధమని శూద్రులుసైతము నీతి విరుద్ధములగు మితిలేని హింసలకు వారినిబాలుపఱుతురు. ఎట్టి భోగమునుకూడదని వితంతువులను వికారవేసము దాల్చు నట్లు నిర్బంధింతురు. ఇట్లు ఏకీడును గలుగఁజేయని నిష్కల్మ షములగు కోరికలనయితము నిషేధించి మనుజుల జీవనంబు నకు స్వాతంత్ర్య మనునది లేకుండఁజేయు దేశంబున నేపురుషార్థంబు గడింప నలవి యగును ?

ఇఁక రెండవది. ఇదియుఁ బైదానితో సంబంధించినదే. ప్రతిజాతికిని ఉపజాతికిని వేర్వేఱు వేషవర్తనంబులు నిర్దేశింపఁబడి యుండుటఁబట్టి, స్వాతంత్ర్యవర్తనముఁగాని, వర్తనమున కనుగుణమైన పదవినిగాని యెట్టివారును జెందుట దుర్లభంబు. ఎంతగొప్పవాఁడైనను శూద్రుఁడు ఎట్టి నీచుఁడైన బ్రాహ్మణునకుం దక్కువవాఁడుగ నెన్నఁబడుచున్నాఁడు. గుణములచేఁ గాక జన్మమాత్రంబు చేతనే తారతమ్యమేర్పడుటచే వృద్ధిఁ జెందవలయునను నుత్సాహమునకు భంగము గలుగుచున్నది. పౌరుషము చేతఁ బుట్టుకను మార్ప సాధ్యము గాదు. ఇఁకఁ బుట్టుకను మార్పనున్న గతి లేదు! ఎయ్యవి పురుష ప్రయత్నంబున మార్పనగునో (అనఁగా గుణములు పదవి మొదలగునవి) ఆవానిని మార్పనియ్యరు. అట్లు కాదని మార్చినను లాభము లేదు. కనుక ఎట్లు చూచినను మనుష్యప్రయత్నము చెల్లునట్లు కానము. కావుననే మనవారు సర్వము దైవకృతమనియు, కర్మము ననుసరించి యుండుననియు, బూతుసిద్ధాంతములను స్థాపించి యొక విధముగ మనసునకు సమాధానముఁ గల్పించుకొనిరి. నిజముగాఁ జూడఁబోయిన దైవముండుటవలన నుద్యోగము పనికిరాకపోలేదు. ఉద్యోగము లేక పోవుటం జేసి దైవమునకట్టి సత్త్వం బారోపింపఁబడియె.

"ఉద్యోగినం పురుషసింహ ముపైతి లక్ష్మీః
దైవేన దేయమితి కాపురుషా వదంతి
దైవం విజిత్య కురు పౌరుష మాత్మశక్త్యా
యత్నే కృతే యదినసిద్ధ్యతి కోఽత్రదోషః" *

అనుమాట యసత్యమా? కావున ప్రతిజాతికేగాక స్త్రీపురుషులకు సైతము బాల్యము మొదలుగ నన్ని యవస్థలయందును అన్ని వేళలయందును నిట్లిట్లే నడవవలయునని లేచుటకొక శాస్త్రము, కూర్చుండుట కొక శాస్త్రముగా నిర్ణయించి, మన కెట్టి స్వాతంత్ర్యము నీయక, స్వతస్సిద్ధముగా మనకుఁ గల్గిన శక్తియుక్తుల నుపయోగింప నీయక మృగంబులరీతిని, బొమ్మల మాడ్కి నాడించు దురాచారపిశాచమును దూరముగఁ దోలినంగాని మనకుసుఖాభివృద్ధు లేనాఁటికిని గలుగఁ బోవనుట ముమ్మాటికి నిక్కువము. పరిశ్రమము లేనందున దేహమెట్లో మనస్సును నట్లే కృశించును. దేహవికాసముగాని మనోవికాసముగాని లేని దేశస్థులకు మోక్షము గతి యగునా? కావున తృష్ణారహితత్వము శ్రేయో హేతువనుట తప్పు.

ఇంతేకాదు. కోరికలు నానాఁటికి హెచ్చుటయే నాగరికతకును దేశాభివృద్ధికిని ప్రధానమైన కారణంబు. పక్షిమృగా

---

* "ప్రయత్నముఁ జేయు మనుజుని లక్ష్మి స్వయముగ వచ్చి చేరును. దైవమే మన కిచ్చుననుట చేతఁగానివా రాడుమాట. కావున దైవము నట్లుంచి నీశక్తి నుపయోగించి ప్రయత్న మొనరింపుము. యత్న మొనరించియుఁ గార్యము సిద్ధింపని యెడల నది నీదోషముగాదు"

దులకన్న మనుజులకు వాంఛ లెక్కువ. శ్రీరాముల కాలములో నెట్లో యట్లే కాకులు నేఁటికిని గూళ్లుకట్టుచున్నవి. మనుష్యులు నానాఁటికి నూతనవిధముల నివాసంబు లేర్పఱుచుకొనెదరు. ఏనాదులు చెంచులు మొదలగువారు కందమూలములతోడను పచ్చి మాంసములతోడను తృప్తిఁ జెందుదురు. నాగరికతఁ జెందినవారికి రుచులయందు నభిలాష యెక్కువగాన షడ్రసోపేతమగు మృష్టాన్నమున్నఁగాని సరిపడదు. హిందువులు భోజనము మాత్రము చక్కఁగానున్నఁ జాలునందురు. వారికన్న నెక్కువ నాగరికతగల యింగ్లీషువారికి భోజనశాలయు నలంకారముగ నున్నంగాని యింపులేదు. వడ్డించువారు శుభ్రములగు బట్టలను ధరించిన వారుగా నుండవలెను. జిహ్వకేగాక నేత్రములకు గూడ నంతయు రమ్యముగనున్నఁగాని వారి కిచ్చగింపదు. కావున నింద్రియోన్మూలనముకన్న నింద్రియోన్మేషమే మంచిదని యెఱుఁగునది. బాలురంబోలె నింద్రియంబులను శాసించి యుత్తమమార్గమునఁ బోవునట్లు చేయ వలయునేకాని, కొందఱు శాస్త్రికారులు చెప్పినట్లు నిగ్రహమనుపేర ఛేదించుట తగవుగాదు. వేయి ప్రమాణములేల? ఇంద్రియములను వాంఛలను శత్రువులని నమ్మిన మన మేస్థితిలోనున్నాము? వానిని మిత్రములని నమ్మిన పశ్చిమఖండనివాసు లేస్థితిలో నున్నారు? సరిపోల్చి చూడుఁడు!

వాంఛాస్వభావము.

(౧) వాంఛలు అసంఖ్యములు. ఒకటితృప్తిఁజెందు సరికి వేరొకటి యంకురించును. నాగరికత యెక్కువయగు కొలఁది వాంఛలసంఖ్యయు నెక్కువయగును. హిందూదేశములో మునుపటికన్న నిప్పుడు వస్తువులయం దభిలాషలు హెచ్చుచున్నవి. ఇండ్లు బండ్లు వస్త్రములు నీరు మొదలగునవి మునుపటికన్న మంచివిగా నుండవలయునని మనము ప్రయత్నించుచుండుట యెల్లరకు విదితమే. నిరాశులై యెందులకుఁ బనికిరాకయుండిన మన కాంగ్లేయుల సత్సహవాసం బాశాదానమొనరించి తన్మూలకముగ నాగరికత నొందుటకుఁ ద్రోవ చూపినది. అన్నిదానములకన్న నాశాదానమే ప్రధానము. గింజలు మొలిచి భూమికి రమణీయతఁ దెచ్చునట్లు కోరికలీరికలెత్తి జనసమూహమున కంతయు నుత్సాహోద్యోగముల నొసంగి కనుల పండువుగా నొనరించును. మన జీవితము నొక నదితోఁ బోల్పవచ్చును. నది సదా జలము ప్రవహించుచుండిన యెడల చూచుటకుఁ గడు రమ్యముగాను త్రాగుటకారోగ్యకరముగాను నుండును. పాఱుట నిలచినచో నీరు కంపెత్తి యసహ్యతఁ బుట్టించును. అట్లే ఏదేశములో నానాఁటికిఁ గ్రొత్తక్రొత్తయుద్దేశములు ప్రభవిల్లి వెల్లివిరిసి విజృంభించుచుండునో యాదేశము శ్రీమంతముగాను శక్తిమంతము గాను నుండును. 'ఈమాత్రము దొరకినది చాలును. పెద్దలు పోయిన

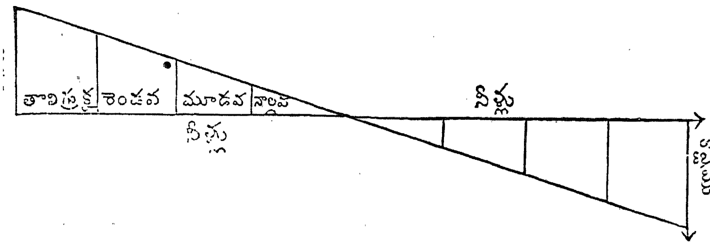
ప్రాఁత చాలదా? క్రొత్తయేర్పాటు లెందులకు? ఇక్కడనె యుండిన బ్రదికినన్ని నాళ్లు సుఖముగ విశ్రాంతిగా నుండుదము.' అనువారు నానాఁటికి మిగుల హీనస్థితికి వచ్చి దుర్బలులై బలవంతుల వాతఁబడుదురనుట. దేశచరిత్రంబులు వేయి నోళ్ల ఘోషించుచున్నను చెవిటిహిందువులకు వినరాకున్నది కాఁబోలు !

ఆశ యుత్తమోత్తమ మనుటకు మఱియొక్క నిదర్శనము చూపవచ్చును. మనుష్యులలో నైకమత్యమున కిదియొక ముఖ్యకారణము. ఇల్లు గట్టవలయునన్న, ఆభరణములు చేయింపవలయునన్న ననేకుల సాహాయ్యము లేనిది కొనసాగదు. నిస్పృహత్వము వహించిన వారు తమంతటఁ బ్రత్యేకముగ నడవులలో నుండవచ్చునుగాని సంసారులమగు మనమట్లు ఇతరుల సాయము నపేక్షింపకయుండుట యసాధ్యంబు. కావునఁ గాముకత్వంబు (అనఁగా ఆశలుకలిగియుండుట) సంఘీభావమునకు హేతుభూతంబు. సంఘీభావము లేనిది దేశము దేశస్థులును నాశమొందుదురు గాన లోకోద్ధారణమునకు సస్పృహత్వం బాలవాలంబు. ఆశను పాశమందురు. జనుల నొకటిగాఁ జేర్చి సామర్థ్యవంతులఁ జేయు పాశమేగాని యనుపాశము గాదుగాన దీనిని ద్రెంప నక్కఱ లేదు.

(౨) ఆశలు అసంఖ్యాములైనను ననంతములు గావు. అనఁగా ప్రతికోరికను తృప్తిఁ జెందింపవచ్చును. తృప్తియైనచో

నప్పటి కాయాశయంత మొందును. ఎంత యాఁకలిఁ గొన్నవాఁడైనను గడుపార భుజించిన పిమ్మట నప్పటి కాఁకలి లేనివాఁడగును. భూషణప్రియులు దమకుఁ గావలసిన నగలు లభించిన తోడనె సొమ్ములను గుఱించి కలవరించుట మానుదురు. ఇది యెంతయు ముఖ్యాంశము. ఇట్లు గాకున్నఁ బ్రతివాఁడును ఏదైన నొకవస్తువునే యార్జింపుచు యావజ్జీవము గడుపవచ్చును. అట్లేల కాదనఁ గావలసిన కొలఁది సేకరింపఁబడిన వెనుక నావస్తువునందు ప్రీతి మనకుఁ దగ్గును. ఇంకను నధికముగ సేకరించుట కుపక్రమించితిమా యీన్యూనత హెచ్చి తుదకు అసహ్యతఁ గలిగించును. కావుననే మనమేవస్తువునైన నభిలాషకొలఁది నాదరముంచి యార్జింతుము.

ఇందునకు మఱియొక నిదర్శనము—పిపాసాపీడితుఁడైన వాఁడు జలము ద్రావఁబూననేని తొలిగ్రుక్క యెంతో సుఖము నొసంగును. త్రాగను త్రాగను ఈసుఖము తఱుగుచు వచ్చును. సంపూర్ణముగా దాహమడఁగిన పిమ్మట నింకను ద్రావఁ బోయిన సుఖము లేక పోవుటయే కాదు కష్టము సంభవించును. ఒక బానెడు నీళ్లు వానినోటిలో బలవంతముగఁ బోసిన వాఁడు మృతిఁ జెందును. ''అధికమగుడు విసంబగు నమృతమైన' నన్నట్లు వస్త్వాధిక్య మెక్కుడైనట్లెల్ల క్రొత్తఁగా వినియోగమునకు వచ్చు భాగములవలని ప్రయోజనము తగ్గుచు వచ్చును. ఈ విషయమునే ప్రక్కపటమునఁ బ్రదర్శింతుము.

ఈపటములో నీరు ద్రాగను ద్రాగను వెనుకటి గ్రుక్కల వలని సుఖము తక్కువయగుటయుఁ గొంతవడికి సుఖ మగోచరత్వంబు నొందుటయు ఆమీఁదఁ గష్టము కనఁబడుటయు నింకను ద్రాగను కష్ట మెక్కుడగుటయు విస్పష్టంబు

"ఈ వస్తువు మంచిది" అని సాధారణముగ మనము వాఁడుకొనుమాట కర్థ మేమనఁగా.— ఒకపరిమితి మీఁరక దొరకిన నంతయు మంచిది; అంతకు మించినఁ గొన్ని భాగములు నుపయోగము లేనివిగాను నష్టకరములుగాను నుండుననుట. ఈ విషయమైన కథ యొండు గలదు.

పూర్వ మొక రాజు గలఁడు. అతఁడు మిగులలోభి. ధనమునకు మించినదేదియు లేదని నమ్మినవాఁడు. అతఁడు ధనము నాశించి తపంబుసేయఁగా దేవుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఏమి వరము కావలయునని దేవుఁ డడుగఁగా నతఁడు 'స్వామీ! నేను ముట్టినదంతయు బంగారు గావలయు నని వేఁడుకొనెను. దేవుఁడు వల్లెయని యంతర్ధానమాయెను. పిమ్మట నీరాజు మహాదానందమున నింటికి వచ్చిచేరి భార్యను జూచి తన సంపాదించిన వర

మామెకుఁ దెలిపి యుత్సాహ సూచకముగ ముద్దు పెట్టెను. వెంటనే భార్య బంగారు బొమ్మ యయ్యెను!? ఇదియేమి గ్రహాచారమని చింతింపుచు నాకలి కోర్వలేక పరిచారికంబిలిచి యన్నము పెట్టుమనఁగా నామె వడ్డించిన పదార్థములన్నియుఁ దినుట కారంభింప స్వర్ణమయములయ్యె! విధిలేని యేకాదశి యాయెఁ గదాయని నీరు ద్రావఁ బోవ నవియును బంగారయ్యె! పిదప నాతఁడు తెలివి దెచ్చుకొన్నవాఁడై భగవంతునిఁ బ్రార్థించి యావరమును దొలఁగించుకొనెను.

తనకు సంబంధించినవియు సహజములు నగు వాంఛలను పురుషుఁడు సులభముగఁ దృప్తిఁ జెందింపఁగలఁడు. అరసడి బియ్యముకన్న నెక్కువగ నెవఁడును తినఁబోఁడు. నిద్రాహారములు త్వరలో మితిఁజెందును. విద్య, నాగరికత, మొదలైన వానివలనఁ గలుగు కోరికలను దీర్చుట యంత సులభముగాదు. చిత్రకారుఁడెంత బాగుగఁ జిత్రించినను తృప్తిం జెందఁడు. ఇంకను జక్కఁగఁ జిత్రింపలేకపోతిని గదాయని చింతించును. త్యాగము చేయుటకు మేర లేదు. మృగసాధారణములగు విషయములయందాసక్తి త్వరలో లాఘవ మొందును. కావ్యరచన, విజ్ఞానము, శాస్త్రవిచారణము, పరోపకారము, దేశసేవ, భగవద్భక్తి మొదలగు సర్వోత్కృష్టవాంఛ లెన్నటికిని నశింపవు. లోకమునకును మనకును శ్రేయోదాయకములైన కాంక్షలెన్నటికిని నశింపక స్థిరముగనుంట యెంత మేలో యోచింపుఁడు!

(౩) కొన్ని వాంఛలు పరస్పర విరుద్ధములు. అనఁగా నొకటియున్న నింకొకటి యాతరుణమ్మున మనసులో నిలువఁజాలదు. కార్యసిద్ధియం దాదరమున్నవాఁడు సోమరితనమును మానుకోవలసివచ్చును. లోకోపకారబుద్ధియున్నవానికి స్వప్రయోజన పరత్వము నశించును.

(౪) సక్రమప్రకారము వాసనకగలిగి వర్తింతుమో యాక్రమము ధృఢమైనయాచార స్వభావముఁ జెందును. అనఁగా వాసనల వల్ల వాంఛ లుద్భవిల్లుననుట. ఎట్లన — స్నానము చేయక ముఱికిబట్టలనే కట్టుకొని చూచువారికి రోతయగునట్లు వర్తించు మాలల మాదిగలను గొన్ని మాసములు నయము చేతనో భయముచేతనో ప్రతిదినమును శుద్ధిగానుండునట్లు చేసితిమని వారికే సహజముగ శుభ్రతయం దభిరుచి కలుగును. ఊరక చెప్పుటలో లాభము లేదు. శీలము అభ్యాసము వలనఁగుదురును. మనదేశస్థులు తమ నివాసములనుగాని గ్రామములనుగాని యారోగ్యకరమగు స్థితియం దుంచక, యెక్కడఁజూచినను ఎరువు, పేడ మొదలగు దుర్గంధపదార్థముల నుండనిత్తురు. ఇందుచేత రోగములు అంటువ్యాధులు విశేషముగ వ్యాపించుచున్నవి. మఱియు ననేకులు మురికినీళ్లను త్రాగుట, కుళ్లిన వస్తువులఁ దినుట మొదలగు చెడ్డవాసనల వదలకున్నారు. దీనిచేఁ దమకేగాక యిరుగుపొరుగు వారికిని కీడుమూఁడును గదాయని యోచింపరు. అభ్యాసము వలననే

యనాచారము [illegible] సదాచారము [illegible]. [illegible] లనేక [illegible] వ్యక్తిగ్రస్థులు ప్ర[illegible]లగు [illegible] గుత్తలు తీసిన కోలనిలో [illegible]గున్న[illegible] తాము [illegible]సము చేసి గుత్తులకు యా[illegible] [illegible] [illegible]యాసము వృత్తాంత[illegible] బహుప్రీతిలో [illegible] [illegible] చు[illegible] [illegible] సుబిర్యాలు గల [illegible] [illegible] మానదు.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వారుగా పరిణమించునదాని [illegible] [illegible] నన్ను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ముల సమకూర్పుట [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible] లభించినతో [illegible] [illegible] [illegible] తేలిన [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కలదు [illegible]. [illegible] [illegible] ము యుండును. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నుగును గదా [illegible] [illegible] [illegible]. కాబట్టి జడపదార్థముల ద్వారా కలుగు సుఖము వేదవాక్యములచే గలుగదు. అనుష్ఠానమునకు వలయు [illegible]ములు సమకూర్పుటచే సుగుణసంపత్తి [illegible] సుబోధమాత్రముచే నెన్నటికిని గాదు.

ఈ తత్త్వమును బాగుగ గ్రహించిన వారగుటచే నేగల్బ్రీస్ట్ గారు మంగళాపురంబునను కొందఱు పయొనీర్సులు అధములగు వారి సమ్మతి నంబూని విస్తారమైన భూమిని సంపాదించి చిన్న చిన్న భాగములుగా విభజించి గుంపులొక్కొక్క దానినొక్కొక్క కుటుంబమునకు నుచితంబుగ నిచ్చినందున వారికి నాగరికత లేని వారు వ్యవసాయము చక్కఁగఁ జేయుచున్నారా, ఇండ్లు వాకిండ్లు శుభ్రముగ నుంచుతురా, యని దినదినము న్యాయముగ విచారణలు జరిపి, విద్యాభ్యాసార్థము పాఠశాలలు స్థాపించియు, నిత్యానుష్ఠానమునకై 'కాయకష్ట నిర్వర్తకశాలలు' ప్రతిష్ఠించినవియు, తమయొక్క బుద్ధిబలంబును వారికి నిచ్చి విద్యావిజ్ఞానంబును సంపాదింపఁజేయుచున్నవారని నిదర్శనముగాఁ జూపుట కెంతయు సంతోషంబయ్యెడి!

ఇట్టి రీతులను ప్రకారములను గూర్చిన సాధనములు నేఁడిట ప్రవర్తమానములై దేశక్షేమము నభిలషించువారికి హృదయానందము గలుగఁజేయునంత ప్రశస్తత్వమును వహించుచున్నవి.

ప్రసంగవశమున నిలువరకు వ్రాయఁబడెను. జ్ఞానమునకును ధనార్జనమునకు దేశాభివృద్ధికి నిదానము విద్య యొక్క ప్రాముఖ్యత్వమని యీ ప్రకరణము వలనఁ దెలియఁదగును.

మూడవ ప్రకరణము.

అర్థశాస్త్రము.

ఇఁక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]యు. అర్థమన ద్రవ్యము మాత్రమే కాదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అర్థమనఁ బడు. [illegible], [illegible]ములు, ఇండ్లు, [illegible], మొదలగునవి యన్నియు [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భాగ్య వంతులనఁబడుదురు. ద్రవ్యమనఁగా [illegible] [illegible] ముఖ్య ముగ [illegible] సాధనము [illegible] [illegible]. ద్ర వ్య [illegible] [illegible]ములు, [illegible], [illegible], [illegible] నాణెములుగా నుపయోగించుచున్నవి. [illegible] దేశములలో [illegible] [illegible] [illegible]ములుగా [illegible] [illegible]. అమ్ముటకును కొనుటకును సాధనముగ నుపయోగించు ద్రవ్య సామాన్యలక్షణంబు.

అర్థమునకు [illegible] [illegible] ప్రయోజనంబు. ప్రయోజనమునకు దాని [illegible] యుక్తముగాఁ బరిగణింపఁ బడదు. ఉపయోగ సహితమైనది యర్థంబు కావచ్చును. త్ర[illegible] హితమైనది [illegible]ంబు.

అర్థంబువలన మనకుఁ గలుగు సుఖంబు ద్వివిధంబు. తృష్ణయనునది బాధగా నుండును గదా! ఆ బాధను నివారించుట యొకటి; ఇచ్ఛాపూర్తియైనందున సంతోషము జనియించుట రెండవ. తృష్ణానాశమునకును సంతోషజననంబునకును అనుగుణమైనది యర్థంబు.

సాంఘికోత్కృష్టంబులనియు నికృష్టంబులనియు రెండు విధములు. దేశమునకును తనకును వృద్ధికరములైన కోరికలుత్కృష్టంబులు; కర్తవ్యములు. కల్లుత్రావఁ గోరుట, జూద మాడఁ గోరుట, మొదలగునవి నికృష్టములు. కావుననే యవి వ్యసనములు నాఁబడు.

ఈ తారతమ్యము గుర్తించి ముఖ్యమైనదేదైనను నీతి శాస్త్రమునకుఁ జెందినదిగాని యర్థశాస్త్రమునకు సంబంధించినది కాదు. సాంఘిక యుక్తాయుక్తతలను విచారించుట నీతి శాస్త్రపుఁబని. సాంఘిక లక్ష్యమును తత్కాలిక సాధనములగు వస్తువుల నర్థములని భావించుట యీ శాస్త్రమున నావశ్యకము. ఇందులకుఁ గారణములు.— అర్థములు చెడ్డవైనను వానికే మంచివైనను వానికే సామాన్యలక్షణములు కలవిగానున్నవి. విచారించెదను. సారాత్రావఁగోరువాఁడును ఇల్లుగట్టి సత్పుత్రులను బోషింపఁబోవువాఁడునుబోలె పాటుపడవలసినవాఁడే. అనఁగా "అర్థార్జనంబునకు శ్రమ ఆధారభూతంబు" అనుట సామాన్యన్యాయంబు. ఇట్టి సామాన్యన్యాయంబులు పెక్కులు

గలవు. వీనిని విమర్శించుటయే యర్థశాస్త్రముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

మఱి నీతిశాస్త్రమట్లు ఇది యుపదేశశాస్త్రంబుగాదు. ఏకారణములకే కార్యములు ఫలంబులు, ఏకార్యములకే కారణములు మూలంబులు, ఏహేతువులంబట్టి యే సిద్ధాంతములను నిర్ణయింపనగును, ననువిషయములను విచారింతుమేకాని 'ఇట్టికార్యము చేయవలయును, ఇట్టి కార్యముచేయరాదు' అనియుపదేశించు ప్రతిజ్ఞ మనదిగాదు. శాస్త్రంబులు ఉపదేశ నిర్దేశములని రెండువిధములు. నిర్దేశశాస్త్రమనఁగా వస్తువుల లక్షణములను తత్సంబంధములను తెలియఁజేయునది. కర్తవ్యాకర్తవ్యబోధకమైనది యుపదేశశాస్త్రంబు. ఇందుకు దృష్టాంతము.

రసాయనశాస్త్రంబు పాషాణముయొక్క గుణములను వివరించును. శారీరశాస్త్రము ఆపాషాణమును భుజించినచో దేహములో నేయేమార్పులు కలుగునో వానిని ప్రకటించును. ఇవి రెండును నిర్దేశశాస్త్రములు. ఇఁకఁ 'పాషాణము మనుజులకుఁ బెట్ట వచ్చునా, కూడదా? ఎందుచేత నది పాపకార్యంబని యెన్నఁబడును?' అనువిచారములు ఉపదేశశాస్త్రంబైన నీతిశాస్త్రమునకు సంబంధించిన విషయములు. ప్రకృతము మన యర్థశాస్త్రమును రసాయనశారీరకాది శాస్త్రములట్లు నిర్దేశశాస్త్రమని యెన్న వలయును.

కావున వాంఛల విషయమునఁగాని అర్థంబుల విషయమునఁగాని యోగ్యతాయోగ్యతలను చర్చించుట యీ శాస్త్రమున నధికప్రసంగము. ఐనను మనుష్యజీవితమునకుఁ బరమోత్కృష్టమైన శాస్త్రముగావున నట్లు చేయకుండుట పొసఁగను బొసఁగదు; సాధ్యంబును గాదు.

మఱియు నిష్టార్థముల నీడేర్చుటకు నిజంబుగ శక్తిమంతములు గాకపోయినను శక్తియుక్తములని నమ్మితిమేనిఁ జాలును. అట్టివియు నర్థంబులుగ నెన్నఁబడును. అనారోగ్యముచేఁ బీడితుఁడగు నరుండు దేహముతోడ బుద్ధిబలంబుం గోలుపోయినవాఁడై యౌషధములవలనంగాని పని సిద్ధి మఱిమంత్రంబులచే నగునని తలంచి భూతవైద్యులకు వారడిగినంత కానుక లొసఁగునుగదా! కావున నట్టి బూతులును జీవనోపాయము తోడఁ జేసియు నమూల్యయుక్తంబులు. గావునను అర్థంబు లనఁబడవలయు.

నరూపములగు వస్తువులే కాదు క్రియలు సైతము మర్థంబులనఁ బడినచో నర్థములగును. తలిదండ్రులు తమకుమారుని యభివృద్ధిఁగోరి శిక్షానిపుణుఁడగు విద్యావంతునకెంతైనధనమొసంగి యుపాధ్యాయునిగ నుండ వేఁడికొందురుగాదె? గురువైన వాఁడు పదార్థములనమ్ము వ్యాపారివలె నిజపాండిత్యము నితరుల కిచ్చి తాను అవి లేనివాఁడు కాకపోయినను, దానంబట్టు ప్రతిఫలవిశేషమున కితరులను బాత్రులుగఁ జేయును. వ్యాపారి

పదార్థముల నమ్మెనేని తనకవి లేకపోవుట తటస్థించును. విద్య, ఆరోగ్యము, దేహబలము, వీని నారీతిని విక్రయించుట సాధ్యము గాదు. అయినను తత్సంభవములగు ఫలముల నితరులనుభవించు నట్లు చేయవచ్చును. బలవంతుఁడైనవాఁడు దుర్బలుఁడగు సాహుకారియొద్ద గేహరక్షకుఁడుగా నుండి వాని దౌర్బల్యము వలనఁ గలుగు బాధలను నిరాకరింపఁగలఁడుగాని తన బలము వానికిచ్చి వానిని పరాక్రమవంతునిగాఁ జేయ నేరఁడు. క్రియా జన్యఫలంబులను పరివర్తింపనగును గాన క్రియలు నర్థంబులనియే భావింపవలయును.

ప్రయోజనత్వంబు అర్థత్వంబునకుఁ బ్రధానకారణం బనుటయు, విత్తోపార్జనంబున కనుకూలములగు క్రియలును అర్థంబులనఁబడు ననుటయు విలువగలిగిన వన్నియు నర్థంబు లనుటయు నీప్రకరణములోని ముఖ్యాంశములు అర్థత్వమునకు మూల్యవత్త్వము ప్రధానలక్షణము. కావున నర్థము, మూల్య ము, ప్రయోజనము వీనికుండు సాంగత్యము నెఱుంగుట ఈ శాస్త్రమున విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన వంటిది.

నాణ్య ప్రకరణము.

మూల్యలక్షణము.

పార్థివ వస్తువులలోని గుణములు రెండు. (౧) నేరుగఁగోదవల నిచ్ఛతృప్తియొనర్చుట. దీనికే ప్రయోజనము ఉపయోగము ఇత్యాదులు నామములు. (౨) మఱికి ఇతరులయొద్దనుండు వస్తువులఁ గొనుట కనుకూలించుట. దీనికే మూల్యము, అని పేరు. ఈమూల్యముగల పదార్థంబు లనఁగా విలువకు మీఱినవని యర్థము. అనఁగా వానిని విలుచుటకుఁ దగిన యితర పదార్థములు లేవనుట. మూల్యమునకుఁ బర్యాయ పదంబు విలువ.

విలువకును వెలకును గల సామ్యము

విలువకును వెలకును భేదంబు గలదు. ప్రతిదేశములోను సర్కారువారియధికారముచే వస్తువులు దీర్చుట మొదలగు నొడంబడికల నెరవేర్చుటకై యుపకరణములుగ నిర్ణయింపఁబడిన నాణెములున్నవి గదా! అట్టి నాణెములచేఁ బదార్థములలోనుండు మూల్యపరిమాణమును నిర్ణయించుట వెలయనఁబడును. దీనికే ధర, క్రయము, ఖరీదు మొదలగు నామాంతరములు. మూల్యమును వెలయును భిన్నములనుటకు నిదర్శనమేమన్నను:—ఒక కాఁపువాఁడు తనమూఁపును సంతకుఁగొని

పోయి యావుని యెద్దును గొనిరావలయునని సంకల్పించికొన్న వాఁడను కొందము. ఈకార్యము రెండువిధములఁ నెరవేర్చి కొననగును. ఆవును విక్రయించి రూపాయిలఁగొని యారూపాయిల నెద్దును గొనుటలో నుపయోగించుట యొకటి, అట్లు గాక యెద్దునకు నావును గొనఁదలఁచిన వాఁడెవఁడైనఁ జిక్కనేని రూపాయిల సాహాయ్యము లేకయ వీరు దమ తమ వస్తువుల మార్చుకొని సిద్ధార్థులై గృహమునకుఁ బోవచ్చును. కావున ద్రవ్యమూలముగఁగాక నేరుగవస్తువుల మార్చుకొనుట రెండవది.

ఎట్లైనను సరే మూల్యము లేనిది పరివర్తనము జరుగదు. అనఁగా తనవస్తువును బదులిచ్చి తనకెందునకు నుపయోగమునకురాని వస్తువుఁగొన నెవఁడునుకోరఁడు. కావున వినిమయమునకు (మార్చుకొనుటకు) విలువ యాధారభూతమనుట స్ఫుటము. ధర యంత ముఖ్యముగాదు. నాగరికత లేని దేశములో నేఁటికిని నాణెములు లేవు. మనదేశములోను నడవిమనుష్యులు రూపాయిల మాధ్యస్థ్యము లేని పరివర్తనము జరుపుకొనుచున్నారేకాని నాణెము లనఁగా నేమో యెఱుఁగరు. వారు బజారునకు తేనె, మైనము, మున్నగునవి తెచ్చి నేయి, నూనె, ఉప్పు, మిరపకాయలు, ఇత్యాదులకై బదులిచ్చిమార్చుకొని యడవులకుఁబోవుట యందఱెఱిఁగిన విషయమే కదా! కావున మూల్యమునకును క్రయవిక్రయముల నెక్కువ సరళముగా జరుపు

కొనుటకు సాధనములగు నాణెములద్వారా నిర్ణయింపఁబడిన మూల్యపరిమాణమగు ధరకును, మిగుల వ్యత్యాసము గల దనుట స్పష్టము.

ఇవి రెండు నిట్లు భిన్నములైనను నొండొంటితో సంబంధించినవే కాని సంబంధము లేనివిగావు. మూల్యమధిక మగు కొలఁది వెల హెచ్చుటయు, తక్కువయగు కొలఁది తఱుగుటయు ననుభవవేద్యము లేకదా !

—: మూల్యము ఏకవస్తుగర్భితముగాదు :—

ఉపయుక్తత సర్వార్థములకును సాధారణమైన ధర్మంబు. అర్థముల నొండొంటితోఁ బోల్చి యభిలాషకొలఁది నొండొంటితోఁ గొలుచుటచేత మూల్యమింతయున్నదని యేర్పడును. లోకమున నొకేవస్తువు మాత్రముండినచో నదియెంత ప్రయోజనకారియైనను నద్దానియొక్క తారతమ్య నిర్ధారణకుఁ బరపదార్థంబు లేమింజేసి దానికి మూల్యము సున్న. మూల్యమనఁగా 'ఇంతమాత్రము నాకుప్రియము' అను నిర్ధారణ. 'ఇంత మాత్రము' అను నిర్ణయము ఇంకొకవస్తువుతోఁబోల్చి తుల దూఁచినంగాని తేలదు. ఈ 'యింత' నే ఇతర వస్తువులచేఁ గాక రాజస్థాపిత రూప్యములతోఁ గొలిచిన వెలలు సిద్ధించును. కావున విలువ నిశ్చయింపవలయు నన్నను, వెల నిశ్చయింప వలయు నన్నను, ఈక్రియ తారతమ్య నిరూపణము నాశ్రయించి యుండునది గాన, ననేకవస్తువు లుండినంగాని సాధ్యంబు గాదు.

ప్రయోజన తత్త్వనిర్ణయమున కేకవస్తువైనం జాలును. ఎట్లన, దానియుద్దేశము మనుష్యస్వభావములకుఁ (అనఁగా వాంఛలకు) దద్భావసంతుష్టికరములగు పదార్థములకు నుండు బాంధవ్యము ప్రకటించుట. కాఁబట్టి లోకమున ననితరమైన వస్తువొకటిమాత్రమున్నను, దానిచే మనకుఁగలుగుతృప్తి 'వాంఛలనంతములుగావు' అనున్యాయమును వివరించునప్పుడు ఉదాహృతమైనరీతి ననుసరించుననుటను వ్యక్తపఱుచుట సులభము. వస్తువుయొక్క రాశి యల్పమైన దానియందలి యాదరణ మధికముగ నుండుననియు, ననుభవింప ననుభవింప నూతనముగ వినియోగమునకు వచ్చుభాగముల వలని సుఖము హ్రస్వమగుచు వచ్చుననియు, నిత్యాది ప్రయోజన స్థితింగూర్చిన న్యాయములన్నియు నాయేక వస్తువునే యాధారముగఁగొని నిరూపింపవచ్చును. ప్రయోజనమునకును, మూల్యమునకును నిదియొక భేదము. అద్వితీయములకు నుపయుక్తత యుండఁబోలుఁగాని విలువ యసంభవము.

మూల్యము - ప్రయోజనము - రాశి

వీనియందలి యన్యోన్య క్రమములు.

సార్థవస్తువులలో ప్రయోజనము, మూల్యము, నను గుణద్వయ మున్నదంటిమి. ఈ గుణములకుంగల పరస్పరత యొక్క వివరమెట్లు ?

సామాన్యముగాఁ జూడఁ బోయిన :—

(౧) ప్రయోజన మెక్కువయైన మూల్యమునాధిక్యముం బొరయును. ఉదా. బంగారునందు జనులకు ననురాగము మిక్కుటము. ఇనుమునం దంతగాఢము గాదు. కావున నినుమునకన్న బంగారము విలువయందు మిన్న. కొనుటలో నెక్కువ మొత్తము నిత్తుము. అమ్ముటలో నెక్కువ పుచ్చుకొందుము.

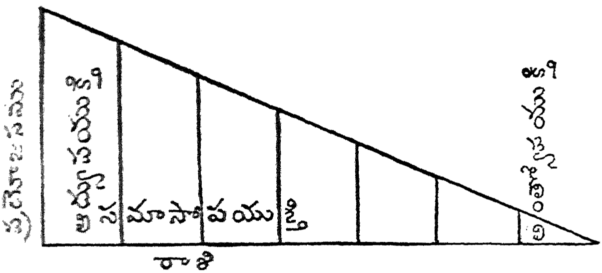
(౨) ప్రయోజనము రాశిననుసరించి యుండును. అనఁగా నంత్య భాగముయొక్క ప్రయోజన మనుట. లోకమున నినుము రీతిని బంగారము సర్వసాధారణము గాదు. అనఁగా రాశి లఘువు కావున ముఖ్యత గురువు. ఇఁక నినుమన్ననో దీని కెల్లభంగుల విరుద్ధము. రాశి ఘనము. ప్రాధాన్యము చుల్కన.

(3) అయిన నొక సంశయము. ఏమి? నిజము చూడఁ బోయిన నినుమునకన్న బంగారము ప్రయోజనకారియా? కాదు. లోకమున బంగారము మాయమైన జీవితము కష్టము గాదు. కాని యినుము లేకున్న బ్రదుకు పాడగును. కాఁబట్టి బంగారమున కన్న నినుము శ్రేష్ఠము. అట్లయిన మూల్యమునందును నేల ప్రౌఢతరముగాదు? ప్రయోజనముంబట్టి మూల్యముండుట నిజమేని ఇనుమునకన్న బంగారునకు వెల తక్కువ యుండవలదా? ఇంతే కాదు. గాలికి లేని ప్రయోజన మేసామగ్రికిఁ గలదు? అయినను గాలియొక్క మూల్యము సున్న. కొనువారు లేరు. సంతలకని సంచుల నింపువారు లేరు. ఇందుఁ బ్రయోజన ముండియు విలువ వెలయ దయ్యె.

ఈవిశేషముల కేమి సమాధానము ? వినుండు :—

ప్రయోజన మనునది సందిగ్ధపదము. దానికర్థము లనేకములు. ఎవ్వియను రాశికిని వాంఛకును గలసామ్యము నీపటము సూచించెడుం జూడుండు.

2_వ పటము.

రాశి యెక్కువయగుకొలంది నూతన (లేక, అంత్య) భాగములచే నబ్బు సుఖము క్రమముగ దక్కువ వడియెడు. కావున రాశి తఱుచగుడు నద్దానియంత్యభాగమువలని గుణము తఱుచ వడును.

రాశి యత్యల్పమైనపుడు గలుగు మహాహ్లాదండ సుఖము ఆద్యోపయుక్తి.

రాశింబట్టి, యారాశిలోన నంత్యభాగమై, తత్పూర్వభాగముల కన్నం దక్కువయగు సుఖము నిచ్చునదియైన దాని వలని ప్రయోజనము అంత్యోపయుక్తి.

ప్రతిభాగముయొక్కయు సుఖమును జమచేర్చుటచే, వస్తువుయొక్క రాశిసమస్తముచే నీఁబడిన సుఖ మేర్పడియెను. దీని పేరు <u>సమాసోపయుక్తి.</u>

మూల్యము ప్రయోజనముచే నిశ్చితమనఁగా నంత్యప్రయోజనముచే ననిమాత్రమర్థము. గాలి యనంత రాశిగాన నంత్య ప్రయోజనము దానికి లేదు. సమష్టిప్రయోజన మున్నది. కావుననే దానియందు మన కెంతయో గౌరవ ముండుట. ఈగౌరవము డబ్బునిచ్చి పుచ్చుకొందమను బుద్ధిని గలుగఁ జేయునది కాదని యెల్లరకుఁ దెల్లంబు.

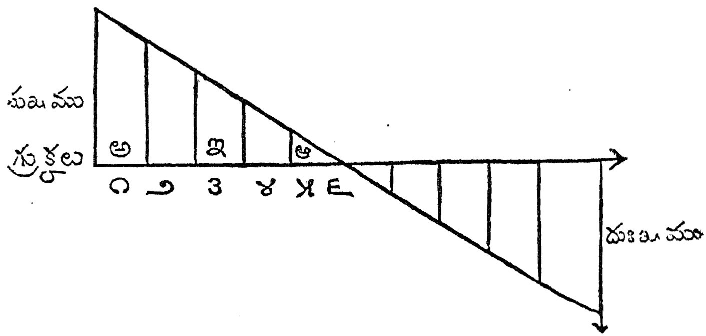
పూర్ణోపయుక్తి యున్నం జాలదు. అర్థపదవి నందుటకు నంత్యోపయుక్తి ప్రధానము. ఈసిద్ధాంతము నింకను విపులముగ వ్రాసి ప్రస్ఫుటం బొనరించెదము.

—: మూల్యవిషయమైన విస్తారవ్యాఖ్యానము :—

ఫలసిద్ధినొసంగి కాంక్షలఁబూరించు గుణంబు ప్రయోజనము నాఁబడు. కాంక్షితవస్తుసిద్ధియే ఫలసిద్ధి. ఈప్సితరాశి యధికమాకొలఁది వాంఛయొక్క తీవ్రతయుఁ దఱుగుచు వచ్చును. కోరికకొలఁది గడింపఁబడినచో నాశనిండి యంత మొందును. ఆశ యరఁటిచెట్టువంటిది. ఫలమునకుఁ గారణభూతమయ్యు ఫలాభివృద్ధితోడ క్షయముందాల్చును. దీనిని నీటి

సామ్యముచే మున్నే సూచించితిమి. సూచనలతో విరమించినఁ జాలదు. కాన నింకను విచార్యము. మరల నీపటము గమనింపుఁడు.

3-వ పటము.

త్రాగను త్రాగను సుఖము—అనఁగా ప్రయోజనము కొఱంతపడుటయు, కొంతవడికిఁ బ్రయోజనము పూర్ణమై యదృశ్యమగుటయు, మఱియు బలాత్కారముగ నాస్వాదింపఁ బూనిన కష్ట మావిర్భవించి రాశితోడఁ గ్రమగతి విజృంభించుటయు నిచట స్పష్టములు. అదియట్లుండె. ప్రకృతము ప్రయోజనన్యూనతమాత్రము యోచింపుఁడు.

తొలిగ్రుక్కచేఁ గలిగిన ప్రయోజనమునకు ఆదిప్రయోజనము, ఆద్యుపయుక్తి, ఇత్యాదులు నామములు.

ఏదైనరాశియందు అంత్యభాగముచేఁ గలిగిన యుపయోగమునకు అంత్యప్రయోజనాదులు పేళ్లు.

ఇఁక నంతరాశిని గడించినందుననో యనుభవించి నందుననో కలుగు మొత్తపు సుఖము సమాసోపయుక్తి నాఁబడు.

పైపటములో అ = అన్యోపయుక్తి, ఆ = ౫ గ్రుక్కలప్పటి యన్యోన్యోపయుక్తి—౧, ౫, అ, ఆ, లచేఁ జుట్టఁబడిన న్యాసము సమాసోపయుక్తి. ఒకవేళ మూఁడు గ్రుక్కలకే చేతనున్న చెంబు నెవరైన లాగికొనిరేని అప్పటి యన్యోన్యోపయుక్తి : ఇ. ఇట్లే వివిధరాసులకు నని యెఱుంగునది.

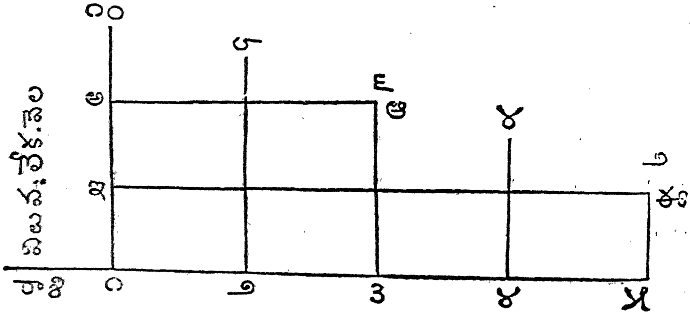
ప్రకృతము చర్చింపఁదగిన ప్రశ్న :—అయిదు గ్రుక్కలు నిండారఁగోలఁ, ఐదవగ్రుక్కయొక్క ప్రయోజనము 'ఆ' అనఁగా ఐదుగ్రుక్కలు గలిగిన రాశియొక్క యంత్యప్రయోజన మనుట. ఇది కడపటి గ్రుక్కయొక్క లాభముం దెల్పునా? మఱి తత్పూర్వపుగ్రుక్కలయు నుపయుక్తతం దెలుపునా?

ఈసంగతియు మెల కలుగవలె నందురో. చూడుఁడు. నీళ్ళను అమ్ముట కొకఁడు పీపాయి పూరించి తెచ్చినాఁడను కొందము. ఆనీళ్ళను మన నిదర్శనములోని నాలుక యెండినవాఁడు వెలకుఁ గొనువాఁడైన నమ్మువాఁడు, తొలిగ్రుక్కకొక వెల, మఱి దానికి నింత వెల, అనియిట్లు క్రమముగ కృష్ణపక్షక్రయముల విధింపఁబోవునా? పోఁడు. కారణమేమి? ఒకగ్రుక్కకుమించిన రాశి లేకుండిన నతఁడొక్కరూపాయనైన నొసఁగి దానిం బొంద నుద్యుక్తుం డగును. ఏల? దాహతాపము నిర్భరము కావున. ఒక్కపీపాయి సిద్ధమున్నదిగావున నిపుడట్టి క్షామకాలపు

ధరల నాతఁడేలయిచ్చును? ఇయ్యఁడు. చెంబునకు నరణాయిమ్మన్నను జేరమునకు సన్నద్ధుఁడైనఁ గావచ్చును. ఇట్లు నీరములు తక్కువ వెలకు లభించినను దానివలని ప్రయోజనముయొక్క గతులు మాఱునా? ఏలమాఱవలె? రూపాయనిచ్చిననేమి? అరణాయిచ్చిననేమి? తొలిగ్రుక్క చేఁగలుగు సుఖము పిపాసా తీవ్రతం బట్టియుండుఁ గావున నది క్రయముల మేరకు భిన్నవృత్తిఁ దాల్పఁజాలదు. అట్లే తదితరములైన గ్రుక్కలయు సుఖము ధరల ననుగమించియుండదు. ధరలును (క్రిందఁజూపఁ బోవు విధమునఁ దప్ప) సుఖముల క్షయవృద్ధుల ననుగమింపవు.

చూడుఁడు. వెలల విషయములోని విపరీతము! రాశి కొలఁది వెలలును మాఱును. కొంచెమే పండిన వెల లెక్కుటయు, పంటలు సమృద్ధములైన వెలలు వ్రాలుటయుఁ, దెలిసిన సంగతులే. దీనిని పటము వ్రాసి చూపిన బాగుగదా!

4-వ పటము.

ఒకింతపండిన కాలమునకన్న నెక్కువయింతల కాలములో వెలలు తక్కువ. వెలలు తక్కువయన నేమి? నూతనముగఁ

బాఁడిన భాగమునకు మాత్రము తగ్గుననియా? కాదు. ఇంకెట్లు?

౧౦౦ పుట్లనాఁడు పుట్టికి వెల ౬ రూపాయలుండు ననుకొం దము. ౫౦౦ పుట్లనాఁడు పుట్టికి వెల ౪ రూపాయలుండును. ఇపుడు తొలి ౧౦౦ పుట్లకును ౪ రూపాయలే కాని వెలయె క్కువ యుండఁబోదు. అనఁగా విలువ, వెల, వీనివిషయములో నొకభాగమునకు నేపరిమాణము ఖరీదు సమకూరునో తదితర భాగములకు నదేపరిమాణము సమకూరుఁగాని, వివిధరీతుల పరి మాణము లేక రాశిలోని భాగములకు నుండవు. కావుననే రాశియొక్క మొత్తపువెల సూచించునపుడు, తక్కువవెలగల భాగముయొక్క వెలయే తక్కినవానియు వెలయనియు, ఈ ఖరీదును భాగములయొక్క సంఖ్యతో గుణించిన మొత్తపువెల ఘటిల్లుననియు శాస్త్రసిద్ధాంతము.

౩. ఇంతలవేళలో మొత్తపుఖరీదు ౧. ౩. అ. ఆ. లచే నావృతమైన మండలము. అనఁగా భాగములు మూఁడింటికి ప్రతియొక్కటికి వెల=౬. అట్లే. ౫ ఇంతలవేళలో ప్రతిభాగము నకు వెల ౨. మొత్తపు విలువ ౧, ౫, ఇ, ఈ, లచే వేష్టిత మైన చక్రము.

ప్రయోజనమునకు విలువకు నుండు వ్యత్యాసము తే టపడవలెనన్న నీరెండుపటములను గమనించి చూచినం జాలు. వెలలనో:—రాశింబట్టియన్ని భాగములకును వెలయొక్కటే

ప్రయోజనములనో:—ప్రతిభాగమునకు నొక్కొక పరిమాణము. ఆదినెక్కువ; తుదఁదక్కువ.

అయిన నంత్యభాగ మూల్యమే ప్రతిభాగముయొక్కయు మూల్యమైన విధంబున నంత్యోపయుక్తినిం బ్రతిభాగోపయుక్తిగ నేల గణింపరాదు? రాశితోడ మూల్యము తగ్గును గదా! అట్లే ప్రయోజనమును తగ్గునదియ. ఈమాత్రము సమన్వయము గలవానికి సంపూర్ణసమన్వయమేల పొందింపనీరు? ఇదియనేకులను బట్టిబాధించు బ్రహ్మరాక్షసివంటి ప్రశ్న.

కారణములు:—(౧) మూల్యము వస్తువులను గొనుటయమ్ముట వీనిలోఁ దేలుతారతమ్యము. ౫౦౦ పుట్లుండిన కాలములో వెలలు ౪కి వచ్చెఁబో. ౧౦౦ పుట్లేయుండిన వెల ౬ రూపాయలుగ నుండుననుట యిపుడును (అనఁగా ౫౦౦ పుట్ల కాలమునను) నిజమేయైనను ౧౦౦ పుట్లను ౬ రూపాయలుగను, తక్కిన ౪౦౦ ను ౪ రూపాయల రీతిగను నమ్మనెవఁడు గాంక్షింపఁడు? కాంక్షించినను నాకాంక్ష విఫలమే. ఎట్లన. అట్టి పిచ్చివాదముల కెవఁడైనఁ గడంగిన 'మాకు ౪ నకు వచ్చు ౪౦౦ లోనుండు పుట్లనేయమ్ముఁడు. వెలపొడుగైన ౧౦౦ టిని మీయింటనే నిలుపుకొనుఁడు' అని తీయువారు హేళనము సేతురు. కాఁబట్టి భాగములు భిన్నప్రయోజనములుగ నున్ననేమి? తక్కువప్రయోజనము గలిగి, వెలసరసమగు నంత్యభాగముఁ గొన్ననేమి? ఎక్కువ ప్రయోజనము గలదియని

వ్యాఖ్యానార్థమెన్నఁబడిన ప్రథమభాగముఁ గొన్న నేమి ? భాగములగుణము సమానమైన సుఖము సమానమే. కావునఁ గొనువాఁడు రాశింబట్టి యేర్పడిన యధమపక్ష క్రయమునకన్న నధికమేనాఁడు నియ్యఁడు. సుఖమెక్కువగనున్నను, అట్టి భాగమే తక్కువవెలకు లభించునేని ఎక్కువవెల యేల యిచ్చును ?

అట్లైనచో ప్రతిభాగమునకును వెవ్వేఱుమూల్యములున్నవని యేలయంటిరి ? అయ్యో రామా ! మేమట్లనలేదు. మామాటయొకటి. మీయర్థము వేఱొకటి ! కానిండు ! ఈసంశయము నివారింప నింకొకవ్యాఖ్యానము చేసెదము.

ఈక్రింది దృష్టాంతమును విమర్శింపుఁడు :—

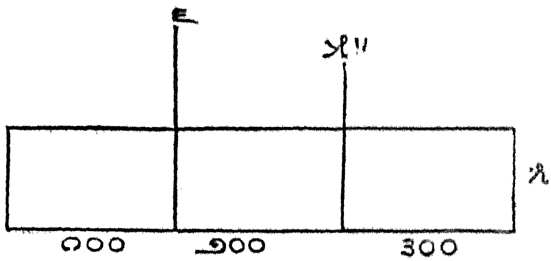
౧౦౦	పుట్లకాలములో వెలపుట్టికి	- ౬	రూపాయలు.
౨౦౦	,,	౫౹	,,
౩౦౦	,,	౫	,,
౪౦౦	,,	౪౹	,,
౫౦౦	,,	౪	,,

ఇట్లువెలలు మాఱుట స్వాభావికమే కదా ! కాఁబట్టి మూల్యసిద్ధాంత మూహించు పద్ధతి యెట్టి దనఁగా :—

౩౦౦ పుట్లకాలములోను ౧౦౦ పుట్లేయున్న దానికి వెల ౬ రూపాయలవంతున యుండుననుట నిశ్చయము. కావున ౩౦౦ పుట్లుత్పత్తియైన యవసరమందును ౧౦౦, ౨౦౦ టికిని, ౬, ౫౹ లకును క్రమముగాఁ గల సామ్యములు నశించి

నవిగావు. అవి బయటం బ్రత్యక్షముగ నిల్వనున్నను ఈయధిక రాశికాలమందును లేనట్టియున్న న్యాయములు. కావున వానిని వదలంగూడదు. మఱి 300 పుస్తకాలములో ప్రతియొకపుస్త కిని సాక్షాత్తుగ సిద్ధించుధర ౫. దీనిని వదలరాదు. ఇంక నీరెం టిని గలిపినట్లు చూపుట యెట్లనంగా:—

5-వ పటము.

అనఁగా రాశిగోడ మూల్యము మూఁటకు౧ యని ప్రచురించుటకై, యిప్పటి 300 పుస్తకరాశి వివిధమగుమూల్యములు గల రాసులకూడికచే నేర్పడినదిగా భావించి, యాత్య రాశి మూల్యముచే ప్రతిభాగముయొక్కయు మూల్యము నేర్పడియె నంటిమేని, పైనివ్రాసుచ్చిన రెండున్యాయములయు నన్వయమును నిత్యతను రక్షించిన వారమగుదుము. "రాశి యొక్క మూల్యము మూఁటకును, ఏదైన నొక రాశిం గణించి చూచితిమేని దానిచే నేర్పడిన మూల్యము దాని ప్రతిభాగమునకును" ఈరెండు న్యాయంబులును పరస్పరవిరుద్ధములుగావు.

(౨) ఈరీతిని ప్రయోజనము గూర్చియు వ్యాఖ్యనేల చేయరు? చూతము. రాశింబట్టి ప్రయోజనముండును. ఈ

గుణమున సరి విలువనుఁ జోఁబుట్టును. ఆదిప్రయోజనముకన్న నంత్యప్రయోజనము తక్కువ. రాశియెక్కువయైన విలువయు క్షీణించుననుటయుఁ దుల్యము. ఇఁక నంత్యప్రయోజనమే ప్రతిభాగప్రయోజనమని మనశ్శాస్త్రయుక్తులకుఁ దెగని బాంధవ్యమేల కల్పించినారు? దీనికి సమాధానము:—

ప్రయోజనము భావము. విలువ వస్తువులను ఏమాత్ర మిచ్చి మాఱ్చుకొందుమను నిర్ణయము.

ఏవేళ లభించినను నొకే ప్రమాణమున వాడఁబడు భాగము వేళవేళలను నానాటి సాంఘిక సంరంభమునుబట్టి యెక్కువ సుఖమునిచ్చును. ఒక్కసారి సుఖముఁ బొంది, యనంతరము కొంతకాలమునకు వచ్చిన తక్కువ సుఖమునకన్నఁ దొల్లిటి సుఖ మెక్కువకాదని యనదగునా? సుఖమేమో యారగింపఁబడినది. భోగ్యమున్నది. పిమ్మట నొకవేళ నమితసేవచే కష్టమువచ్చినను ఆనాఁటి సుఖమెట్లు కొఱంతపడును? కావున ప్రతిభాగమును భిన్నప్రయోజనములనుటయు స్వభావసమ్మతము.

ఇఁక విలువవిషయ మట్లుగాదు. వినియోగించుటలో నన్ని భాగ భాగముగఁ జిక్కుదుము. కొనుటలో నీ తీరు వేఱు. ఆకాలమునందుండు రాశినంతయు గణించి, దానిచే నేవేళ తటస్థించుననుట విచారించి యావెలకుఁ దీయుదుము. కాని భాగభాగమునకు నొక్కొక్క వెలయనుకొనము. తినుట

మొదలగు వినియోగక్రియలయందును కార్యాంతమునఁగాని సుఖంబుస్ఫురించకున్న మీవాద మొప్పుకోవలసినదే. కార్యారంభమునుండి—ఒక్కయారంభమునుండియా? దూరమునుండి వాసనలు గుప్పించునరికే—సుఖము ప్రసన్నమగుట మీరెఱిఁగినదే కదా! విలువయుండిట్లా? కాదు. రాశియేర్పడిన తదనంతరము విలువ యేర్పడును. భుజించి ముగించిన పిమ్మట నేమిసుఖమున్నది? కడుపు బరువొకటేకాక! కాఁబట్టి మూల్యము, వస్తువుయొక్క రాశి కుదిరిన పిమ్మట దాని పరిమాణము ననుసరించి ప్రతిభాగమునకును గుదురు వస్త్వంతరతారతమ్యము. అట్లగుట నెల్లభాగములకును రాశికొలఁది నేకరూపమూల్యముండును. ప్రయోజనమన్ననో నానావిధ పరిమాణములు గలది.

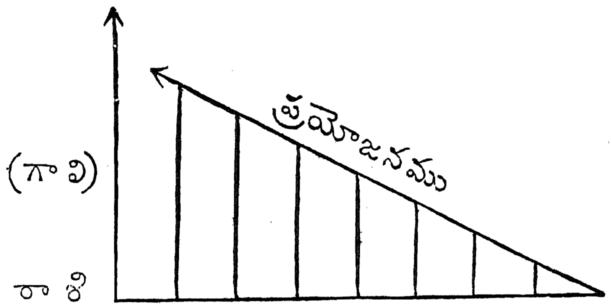
(3) మూల్యమునకుం బ్రయోజనమునకును నిరంతర సంయోగముం గలిగింప ననుభవవిదితంబులైన మఱికొన్ని వర్తమానములును బాధాకరంబులు.

ఎట్లన:—గాలి యుపయోగకరమందురా? అనరా? నిస్సంశయముగ నుపయోగకరమే యనియొప్పి తీరవలయును. బంగారు, వెండి, వీనికన్ననిది ప్రధానము. ప్రాణాధారపదార్థము. అవునుగాని గాలియొక్క వెలయెంత? సామాన్యముగ సున్న. అనఁగా నంత్యమూల్యము పూజ్యమనుట. కావున నంత్యప్రయోజనమును పూజ్యమే. అంత్యమూల్యము పూజ్యముగాన ప్రతి

భాగముయొక్క మూల్యమును బూజ్యమే. కావున గాలి మూల్యముశూన్యమనుట సర్వసమ్మతము.

ఇఁక ప్రయోజనముంగూర్చి యిదేవ్యాఖ్యఁజేసిచూడుఁడు! ఎంత యాభాసముగానుండునో! అంత్యప్రయోజనము సున్న. కావున ప్రతిభాగముయొక్కయు ప్రయోజనము సున్న. గాలియెందునకుం బనికిరానివస్తువు! ఇదెంతబాగుగ నున్నది! ఇపుడే యిది బంగారమునకన్న గొప్పయని యంటిరి. ఇంతలోనె యది నిష్ప్రయోజనంబనియనెదరె! ఈపరస్పరవిరుద్ధ పూర్వపక్షము లెట్లునిలుచును? కావున గాలింగూర్చి చెప్పఁదగిన దేమనఁగా. చూడుఁడు!

6-వ పటము.

గాలి మిక్కిలి కొంచెముగానున్న దానియొక్క ప్రయోజనమింతంత యని చెప్పనగునా? కావున దాని కాద్యుపయుక్తి యవ్యయము. అవాఙ్మానసగోచరము. రాశియెక్కువ యగుటచే దాని యంత్యప్రయోజనము తఱుగుచువచ్చెను. రాశి యెపా

రమును గోరికకును దలంపునకు మీఱినదగుట దాని యంత్య
ప్రయోజనము సున్నతోసమము. కావుననే దానియందు
మనకు నాదరము. ప్రబంధకవులకు వనితామణుల నడు
ములవలె శూన్యము. అంత్యప్రయోజనము లేకున్నను సమ
స్తోపయుక్తి లేదనఁగాదు. మీఁదిపటముం జూడుఁడు. అంత్యోప
యుక్తి యెఱుకకు రానియంత సూక్ష్మము. అనఁగా నేమియు
లేదనుటకు మర్యాదమాట ! ఇఁకఁ బూర్ణోపయుక్తియో మేర
లేర్పఱుపరానియంత విస్తృతము కాఁబట్టి సమష్టి నమేయ
మైనగౌరవమున్నను విలువలేదు. అగస్త్యుఁడు సముద్రమును
అరచేతిలోఁ జేర్చినట్లు వాయువునంతయు నెవఁడైన మొత్త
ముగా సేకరించి మూటగట్టి మూలఁగూర్చున్నచో నది ప్రాణా
ధారముగాన వాఁడడిగి నంత యిచ్చికొనఁ దవ్వరపడుదుము.
స్వచ్ఛందముగ వలసినంత దొరుకునుగాన దానికి నంత్యప్రయో
జనమును విలువయు శూన్యములయ్యె.

రాశికి మించినకోరికలున్న నారాశియొక్క యంత్య
భాగమునకుం బ్రయోజనము సిద్ధము. కోరికకు మించినరాసు
లున్న నంత్యభాగములతో నెవరికేమిపని? అవి ఱిత్తలు.

అంత్యోపయుక్తియే లేనియెడల మూల్యముండదు.
అనఁగాఁ గోరికకుమించినరాసులున్న వానిని బదులు సరుకు
లిచ్చికొన నెవ్వఁడును గోరఁడు. అంత్యోపయుక్తి యున్న
మూల్యము తప్పదు. అనఁగా రాశికిమించిన కోరికలుంటచే
నారాశియెడ జనుల కాదరమున్నదనియు, దానం జేసి సరుకుల
మాఱొసంగియైన దానింబడయఁ జూతురనియు ననుట.

చూచితిరా! ప్రయోజనమునకును మూల్యమునకును ఇంతసేపునకు నిర్ధారణకు వచ్చినసామ్యము!

ఆద్యోపయుక్తికి సమష్ట్యుపయుక్తికి, మూల్యమునకును సంబంధములేదు. ఉదా. గాలికి ద్వివిధోపయుక్తులుఁ దట్టును. మూల్యము నహి.

అంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును నిత్యసంయుక్తములు. మూల్య మంత్యోపయుక్తిచే నిర్ధారితము. ఉదా. రాశి ననుసరించి యంత్యోపయుక్తి యుండును. ఆతక్కువ యుపయోగముగల భాగమున కేమి వెలయో యదియే ప్రతిభాగమున నావేశించిన మూల్యము. పీపాయినీరు అమ్మకమునకుండిన తొలి చెంబు మిక్కిలి యుపయోగకరము. కడపటిది యధమము. అయ్యును ఈయధమరాశికి నేమిత్తురో యంతకన్న నెక్కువ తత్పూర్వరాసుల కిచ్చుట గానేరదు. రాశిననుసరించి యేర్పడిన కనీసము ప్రయోజనమున కేమి యిత్తుమో యదియే రాశి కొక్కయు ప్రతిభాగము యొక్కయు విలువ. ౫౦౦ పుట్ల కాలములో ౧౦౦ పుట్లనాఁటికన్న వడ్ల యంత్యప్రయోజనము తక్కువ. ఈతక్కువంబట్టి యేర్పడిన నయమైన వెలయే ప్రతి పుట్టియొక్కయు వెల.

అంత్యోపయుక్తిచే మూల్యము నిర్ణీతమగు నని యంటిమి. బర్మా మొదలగు దేశములనుండి బియ్య మమితముగ దిగు

మతిదై వెలలఁగుదియించెనేని మనకాఁపులు మంచివెలలులేవని పంటలఁ దగ్గింతురు. యంత్రములచేఁ దయారుచేయఁబడు నీలి ప్రసిద్ధికి వచ్చినదే. నెల్లూరు మొదలగు ప్రాంతములవారు నీలిపంటలఁ జాలించి యుండుట తెలియదా ? అనఁగా నిప్పటి ధరల ప్రకారము పూర్వమున్న నీలిరాశిలోఁ గొన్ని భాగములకుఁ బ్రయోజనము భగ్నమాయెననుట. (అనఁగా నారాశికి నంత్య ప్రయోజనము నడలెననుట) కావున రాశి తగ్గింపఁబడియె. మరల నేదేనొక కారణముచేఁ బంటనీలికి గిరాకి హెచ్చెనేని నాయాదరాధిక్యముతో నంత్యప్రయోజనమును వికసించును. వెంటనే విలువవిలసిల్లినఁ బంటలిప్పటివలె ముకుళితస్థితిలోనుండవు. అంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును రెండు శరీరములంజెందిన యేకాత్మ యట్టివి.

రాశిచే నంత్యోపయుక్తియు మూల్యమును నిర్ధారితములు. మఱి యంత్యోపయుక్తి మూల్యములచే రాశినిర్ధారితము. ఉదా. నీలికిని రాశి (అనఁగా మూల్యము) హెచ్చిన నెక్కువరాసులు పండింపఁబడును. కావున రాశియు మూల్యమును పరస్పరనిదానములు.

గాలి మొదలగు నవ్యయరాశివస్తువులకు సామాన్యముగ విలువలేకున్నను దేశాదివిశేషములం జేసి విలువ యేర్పడుటయుంగలదు. ఉదా. (౧) ముత్తెపుచిప్పలకొఱకు

సముద్రములోఁ గొంతయోలోఁతునకు దిగినవారికి గొట్టముల గుండ గాలి గొట్టుదురు. దీనికై యిన్నిఘనపుటడుగుల గాలి కింతయని ధరల విధింతురు. (౨) ఊపిరియాడని మహాపట్టణము లలోఁ మంచిగాలి పాటునిండ్లకు బాడుగ కొంచె మధికము. ఇది గాలికొఱ కియ్యఁబడిన వెలయే కదా !

మూల్యము వినిమయసంబంధి. అనఁగా వస్తువుల బేర సారములలో మార్చుకొనుటయందు దీనికింత, దానికీమాత్రము, అనియేర్పడు విలువ. వ్యవహారపరివర్తనము లేనిదైనచో ప్రయోజనములుండుఁగాని మూల్యములునిర్మూలములగును. కావునఁ గదా యనేకవస్తువులున్నంగాని విలువకును వినిమయమునకును నెడము దొరకదంటిమి. ఇట్లు ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటలో ప్రత్యక్షముగు "ఇంత - మాత్ర" మనుపదములచే సూచింపఁబడిన భావమును వెల్లడిపఱుచుటకై వస్తువులు భాగభాగముగానుండు రాసులంబోలినవని యూహింపవలసెఁగాని, నిజము చూడఁబోయిన గాలి మొదలగునవి యఖండములైన యేక సముదాయములే. అవి యిసుకవలెఁ బొడిపొడిగా లేవనుట స్పష్టమే. ఒకవేళఁ గుప్పలుగాఁ బోయఁదగిన వడ్లు రాగులు మొదలగువాని రాసులుండ లేదా యని యందురో! ఉన్నవి గాని యొకమాఱు వానిని రాశిగాఁ జేర్చినపిమ్మట 'ఇది మొదటికుప్ప; ఇది రెండవకుప్ప' యని నిరూపింపనౌనా? నిరూపించితిమిపో వానివల్ల నేమిగుణము? రాశిననుసరించి యన్ని పాళ్లకుఁ గలుగు విలువయొక్కటియే.

అట్లగుట ప్రథమద్వితీయాది నిర్ధారణ నిరర్థకచేష్ట. కాఁబట్టి పదార్థము లప్పటప్పటికి నేకసముదాయములుగానీ భిన్నభిన్న భాగములు గావు. రాగులమండీలో నొకానొకనాఁడు ౧౦౦ పుట్లు వచ్చిచేరిన వనుకొనుఁడు. ఇవన్నియు నొకేయంగడిలో దిగవు. ౧౦ యంగళ్ళున్న నొక్కొక్కటి ౧౦ పుట్లుగొని యమ్మకమునకు నుంచునేమో. ఇట్లు ౧౦౦ పుట్లును పదిపదిగా విభాగింపఁబడి ౧౦ చోట్లఁ జేరినను, ఆమండీలో నేర్పడిన వెల యీ వెవ్వేఱుపదుల ననుసరించి యుండదు. మఱి యీమొత్తపు ౧౦౦ పుట్లనుండి ప్రభవిల్లిన వెలయే యన్నిభాగముల నావేశించును. చూచితిరా, యయ్యైకాలముల నయ్యైపణ్యచక్రంబుల వస్తువులు నిజము చూడఁబోయిన బిగిబిగి గలిగిన యేకసముదాయమే యనుట యనుభవదృష్టము.

భాగభాగములుగా నున్నవనుట వ్యాఖ్యానార్థము చేయఁబడిన యూహ. ఏవ్యాఖ్యానము లందురో. ఈరెండు న్యాయములం బ్రదర్శించుటకై :— (౧) రాశితోడ విలువయు సామాన్యముగ మాఱును. రాశి యీమాత్రమైన వెల యింత, ద్విగుణితమైన నింత, ఇత్యాది సాదృశ్యములు శాశ్వతములు. (౨) మఱి యయ్యైకాలముల నయ్యై పణ్యచక్రములందు రాశిసమస్తముచే నిర్ణయమునకుఁ దేఁబడు వెలయే ప్రతిభాగముయొక్కయు వెల. మఱియీకాలములోను పూర్వము చెప్పఁబడిన సాదృశ్యము లదృశ్యాకారముతో నున్నవి.

ఈన్యాయద్వితయము సిద్ధాంతము చేయుటకునై హేతుభూతములుగ ననుకూలించునవిగాన భాగభాగములుగ గణించుట యుక్తము.

మఱియు మూల్యశూన్యంబు ప్రయోజన శూన్యంబని కొందఱు భ్రమింతురు. ప్రయోజనము, విలువయు సమగ్ర సమత్వముఁ దాల్చినచో, రత్నములు బంగారు మొదలగునవి ప్రబల ప్రియములుగాన, నవి వాయ్వాదులకన్న నెక్కువ ప్రయోజనము కలవి యనవలసి వచ్చును! ఇది హాస్యవాదమే కాక కువాదమును. దీనిని ఖండించు విధమెట్లు? విలువకు ప్రయోజనమునకు సంబంధమే లేదని యందమా? ఇది ప్రకృతి విరుద్ధము. ప్రయోజన మున్నంగాని వస్తువుల నెవరుఁ గొనరు. నిష్ప్రయోజనము నెవరైన వెలనిచ్చి తీయుదురా? కాఁబట్టి ప్రయోజనమునకు మూల్యమునకు నేదో సంబంధమున్నది. మన వ్యాఖ్యాన మేమందుమో. విలువ రాశిననుసరించి యుద్భవించు నంత్య ప్రయోజనముతో సమన్వితము. అంత్యప్రయోజన మనఁగా నంత్యభాగ ప్రయోజనము. "అంత్యభాగ" మని యనవలసి వచ్చినందున వస్తువు భాగభాగములుగ నున్నదని వితర్కింపవలసె. ఉపయోగము నానామూర్తులం దాల్చినయది యను నిర్ధారణయొక్క సాహాయ్యములేనిది గాలికి బంగారమునకును జరుగు నీతర్కయుద్ధములో గాలికి జయము రానేరదు. ఈజయమెట్లు చేకూర్పఁబడెననఁగా:—గాలికి నంత్యోప

యుక్తిలేదు. ఇయ్యది బంగారమునందు ఘనము. అయినను బంగారమునకును సమష్ట్యుపయుక్తికిని వాయుమండల సమష్ట్యుపయుక్తికిని సామ్యము దోమకు నేనుఁగునకు నుండు వాసియట్టిది.

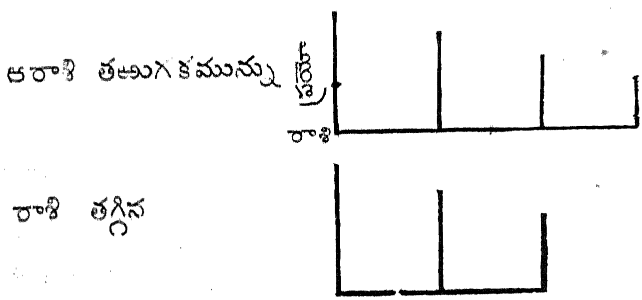
కాని! వస్తువులం భాగములున్నవనియు, ఈభాగములు ప్రథమద్వితీయాదులనియు, అంత్యభాగమనునది యొకటియున్నదనియు, ఈభాగముల యొక్క యుపయుక్తతాగుణము క్రమక్షీణ క్షయముం దాల్చునదనియు,— ఇన్ని సిద్ధాంతములను చెప్పిన దేమునకు? గాలిమాట నిలుపుటకేనా! వినుండు. గాలిమాటయనునది మనమాటగాదా? అనఁగా నవరత్నముల కంటెను గాలి ప్రధానమనుట యనుభవముగాదా? ఈయనుభవమును సహేతుకముం జేయుటకు. మఱియు, భాగభాగముల నుండి ప్రభవించు సుఖము న్యూనతగలది యనుట ప్రత్యక్షానుభవగోచరము గాదా! నీటి సామ్యముచే నియ్యది సుబోధము సేయఁబడియెఁగదా! కావున నీ సిద్ధాంతము లన్నియు గాలిమాటలుగావు, గాలిమాటలుగావు! మఱి సత్యములు. ప్రత్యక్షజ్ఞానమున లీనములై యుండు గూఢతత్త్వములు.

సంగీతవిద్వాంసులరీతిని మనము నారోహావరోహములం జేసితిమి. తలనుండి తోఁకవఱకు మొదలు తడవిచూచితిమి. ఇప్పుడు తోఁకనుండి తలవఱకుం బరీక్షించితిమి. ఆమూలాగ్ర పఠనమన్న నిట్టిదే యుండునేమో! ముందున కేఁగుదము.

ఆన్త్యోపయుక్తి యనఁగా, వస్తురాశి యత్యల్పమై గిరాకి యత్యధికమైన కాలమున దానియందు మనకుండు నాదరము. గాలికి నాన్త్యోపయుక్తి నిర్ణయించుట కష్టము. అదిమిఁగులఁ గొంచెమైన మనప్రాణములే యుండవు. ఇంక నాదరమునకు నాధారమెద్ది? కావున దానియొక్క ఘనత భావనాశక్తిచే నూహ్యంబు. ఆన్త్యోపయుక్తి హెచ్చుట యన గిరాకి హెచ్చుట యనుట. అనఁగా మనకు దానియందలి యాదరము వృద్ధిఁగాంచి నందున దాని యంత్యభాగము యొక్కయు ప్రయోజనము విస్తారము గాంచెననుట. అంత్యప్రయోజనము విస్తరించు విధంబులు రెండు.

(౧) గిరాకి— (అనఁగా మనకు వస్తువునందలి యభిరుచి) నిలుకడగ నుండఁగా వస్తువు యొక్క రాశి తగ్గెనేని;—

7-వ పటము.

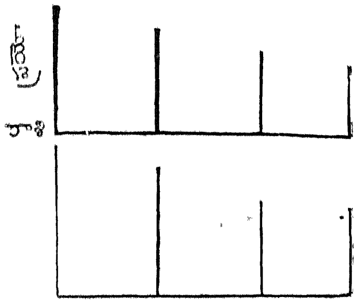

ఇట్టి రెండవపటమున మూఁడవ గీట్టయే యంత్యప్రయోజనము సూచించును. ఉదా॥ పంటలు చెడెనేని ధాన్యపు వెల హెచ్చుట.

(౨) రాశియట్లేయుండి గిరాకి హెచ్చుటచేత అనఁగా నాదరము వృద్ధియగుటచేత. 8-వ పటము.

సాధారణపు గిరాకి కాలములో

గిరాకి హెచ్చినచో గీట్లన్నియుఁ బొడుగగును

ఉదా॥ పెండ్లికాలములను చైత్రవైశాఖ మాసములలోను బట్టల ధరలు హెచ్చుట.

వాంఛాపూర్తికి ననుగుణమగు రాశి యెక్కువ కాను గాను గిరాకి యట్టులేయున్న, దాని యంత్యప్రయోజనమును, విలువయు క్షీణతనొందవచ్చును. రాశిశుక్లపక్షము నవలంబించిన మూల్యము కృష్ణపక్షములోఁ జేరును. కోరికకు మించినరాసులున్న విలువ యస్తమితమగును. అంత్యోపయుక్తితోఁ గూడిన పదార్థములకెల్ల సమస్తోపయుక్తి యున్నను సమస్తోపయుక్తితోఁ గూడిన వానికెల్ల నంత్యోపయుక్తి యున్న నిశ్చయము లేదు.

ప్రతిబేరమునందును - అనఁగా వినిమయ క్రియాసమయమున-నాలుగు విధముల యంత్యప్రయోజనముల సరిపోల్చి చూచుటసిద్ధము. ఉదా॥ ఆవునకుమాఱు ఎద్దును గొన నుద్యమముండెనేని :—

అమ్మువాని యోచన :—(౧) నాకిన్ని యెద్దులున్నవి. ఈయొక యెద్దుచే నీ రాశింబట్టి నాకుఁగను ప్రయోజనమేమి? (౨) నాయావుల సంఖ్యయింత. కావున నీయావుఁగొనుటచే లభించు ప్రయోజనాధిక్యం బెంత?

కొనువాని యోచన :—(౧) నాకిన్ని యావులున్నవి. ఈరాశిం బట్టి యీయావుచేఁ గలుగు ప్రకృష్టమెంత? (౨) నాయెద్దుల సంఖ్య యీమాత్రము. ఈక్రొత్తయెద్దు లభించునేని యేమాత్రము ప్రయోజనాధిక్యమలవడును?

వినిమయమెప్పుడు జరుగుననఁగా, ప్రతివానికిని ఇచ్చువస్తువునకైనఁ గొనువస్తు వొక్కింత యంత్యప్రయోజనము నధికముగాఁ గలదియైన. లేనిచో బేరసారము లేల? చేతనుండు దానికన్న నెక్కువ ప్రయోజనకారిగాకున్న నితరవస్తువుఁజో

నేమిసని? కావున వినిమయములలో నుభయ కక్షులును ప్రయోజనాధిక్యముం బడసి కృతార్థులగుదురు. ఉభయులు లబ్ధలాభులగుట యసత్యమని వర్తకములు వ్యాపించియుండునా?

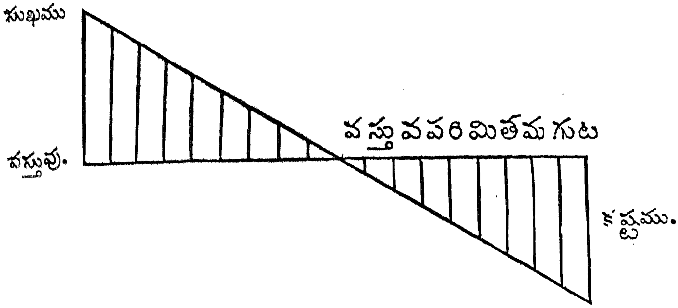
ఆనుకూల్యపయుక్తి లేని పదార్థములకై యెవ్వఁడును పాటు పడఁడు. ఆనుకూల్యపయుక్తి లేనివనఁగా మితమునకు మించిన రాసులున్నవియనియు సద్ధానం జేసి వానియందు మమత లేదనియు భావము. ఇష్టము లేనిచో నెవఁడైన శ్రమ పుచ్చుకొనునా? మఱియు నిచ్ఛాపూర్తికి నలయు బంధము లుండఁగా వానినెక్కువచేయుట కెట్టిమూఢుఁడు నుద్యమింపఁడు. కావున వాంఛలకును శ్రమమునకును బరస్పర సంబంధము గలదు. దీని విధంబు స్పష్టముగఁ దెలియఁజేయుదము.

వాంఛలకు యత్నములకు నుండు పరస్పరత.

(1) అమానుషశక్తిచేఁగాని సాధింపరాని యుద్యోగముల నెట్టివాఁడు నాసింపఁడు. హనుమంతునివలెఁ గొండలు మోయఁ గలిగినంత బలము రావలయునని పిచ్చివాఁడు తప్పఁ దదితరుఁ డెవఁడైన సాముఁ జేయఁ బూనునా? నక్షత్ర లోకములోనిల్లు గట్టికొని వసింప నెవఁ డపేక్షించును? కావున మనకసాధ్యములని స్పష్టముగఁ దెలిసిన వానియందు సాపేక్షులమెన్నటికిని గాము. సాధ్యములని నమ్మినవానియందే నరుండు తఱుచు కాముకుం డగును.

(2) మఱియు శ్రమ దుఃఖభాజనంబు. వస్తువులు స్వభావముగ సుఖము నొసఁగునవి. వస్త్వాధిక్యము సమకూర సమకూర సుఖము హీనతఁ జెందును. ఈన్యాయమును బటములో సూచించినఁ దెల్లమగును.

9-వ పటము.

రాశి యెక్కువయగు కొలఁది వాంఛాసుఖంబులు తక్కువలగును. తుద కపరిమితమగుచు కష్టమేయగును. కష్ట మారంభించిన వెనుక నిది సుఖమువలెఁ దగ్గుట లేదు. మఱి సదా, కారణమైనవస్తువు వృద్ధియగునట్లెల్ల, నిదియు నెక్కువ యగుచు వచ్చును. ఈవిషయమే మునుపు నీటి సామ్యముచే బోధించితిమి. (1-వ పటముచూడుఁడు.) తొలిగ్రుక్క మహదానందదాయి. త్రాగను త్రాగను అభిరుచి లాఘవంబు నొందును. కొంతవడికి సుఖముగాని కష్టముగాని లేని మధ్యస్థితి ప్రాప్తించును. ఇంకను మతిలేక త్రాగినచోఁ గష్టమారంభించును.

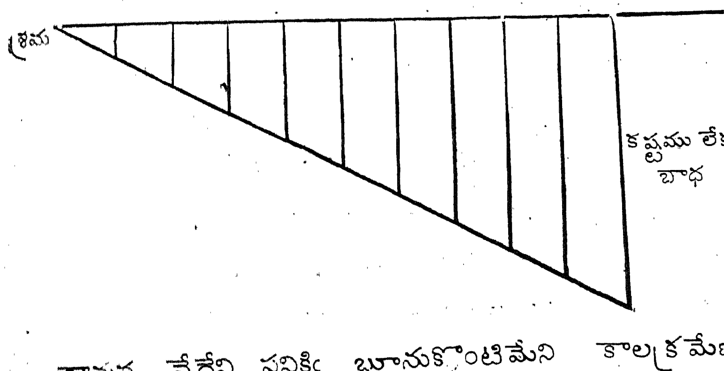
బలాత్కారముగ విడువక నోట నీటింబోసిన నా హింస చెప్ప నలవిగాదు.

ఈవిషయమునే బోధించు నొక కథగలదు. వేసవికాలమున నొక బాటసారి యొక యెడారిలోఁ బ్రయాణముఁ జేయుచుండెను. పాపమెండవేఁడిమిచే నెంతయుఁ దపించి దాహాతురుఁడై యాపాంథుఁడు చుట్టుప్రక్కల నీరెచ్చోటను గానక "యెచటనైన నింత త్రావనీరు చిక్కునా దేవుఁడా?" యని చింతించుచుఁ బ్రయాణము సేయుచుండెఁ గొంతకాలమున కతనివంటి మార్గస్థుఁడొకఁడెదురయ్యె. వానింజూచి యితఁడు నోరెండిపోన 'అయ్యా! ఇట్లే వచ్చితివికదా! త్రోవలో నెక్కడైన నీరున్నదా?' అని యడిగెను. అందున కతఁడు 'సుమారిచటికిఁ బరువుదూరమున నొకబావి యున్నది. అందు మొదటి భాగముననుండు నీరు త్రావిన నమృతతుల్యముగ నుండును. రెండవభాగమున కొంచె ముప్పగా నుండును. మూఁడవచోట నింకను క్షారము. నాలవ యెడ నీరునోటఁబోయ సాధ్యముగాదు." అని చెప్పి తనత్రోవఁబట్టి వెడలిపోయెను. అదివిని యితఁడిదేమి యింద్రజాలమా యని చింతించుచు నతివేగమున ముందు పయనముఁ జేయ నా పాంథుఁడు చెప్పినట్లే బావి యొకటి కనులారఁగానవచ్చెను. ఆపథికుఁడా బావిలో నొక యెడదిగి కరువుదీర నీరు త్రావ నది యట్లే యతిమధురములుగ నుండె. దాహముదీఱిన పిదప నతని మాట పరీక్షింప నెంచి

యింకొకచోఁ ద్రావిన నవియంత మధురములుగ నుండ లేదు. మూఁడవదిక్కున ద్రావఁబోయి మునుపటికన్న మిగుల నుప్పగ నుంటచే యెట్లెట్లో కష్టపడి త్రాగెను. నాలవచోట నీరు నోటఁబోసికొని నాలుకయంతయుఁ జీలిపోవునట్లైన 'నాతఁడు చెప్పినదే నిజము. ఇందేమియో యక్షిణియున్న' దని తలఁచి త్రాగలేక యుమిసి తనత్రోవను బోయెనఁట ! ఇందుఁగలయక్షిణిని మాచనువారు లిదివఱకే గ్రహించి యుందురు.

శ్రమ బాధాకరంబు. శ్రమ హెచ్చుపర్యంతము బాధయుఁ బ్రబలించును. సుఖంబుఁబోలె క్షయవృద్ధుల కిది పాత్రంబు గాదు. ఇందులకు నిదర్శనమగు పటము.

10-వ పటము.

కావున నేదేని పనికిఁ బూనుకొంటిమేని కాలక్రమేణ శ్రమచేఁ గల్గు క్లేశంబు హెచ్చి యాయుద్యమము నందలి యుత్సాహము నంత మొందించును.

(3) 'కష్టేఫలీ' యనువాక్యప్రకారంబుగ యత్నమెక్కువ యగు కొలఁది ఫలమును అధికముగలభించును. ఇఁకఁ బురుష ప్రయత్నము ప్రయాసమును లేకయే ఫలము లబ్బునేని యెల్లరు నన్నివస్తువులును కావలయునని కోరుదురు. తలఁచిన మాత్రాన వలచినది సమకూరునేని ఆశలకు నంతముండదు. గురువుల నాశ్రయించుట క్లేశములకోర్చుట అవధానబుద్ధితో వర్తించుట యను నిరోధమును లేనినాఁడు సర్వప్రజలును పండితోత్తములుగా నుండుదురని కాంక్షింపరా! అట్లేల కాంక్షింపరన, నిన్ని యత్నములం బడవలయుఁగదా యను భీతిచేతనే. మానవుఁడు. ఆశల బంధించుటకు వేదాంతమునకైన నీశ్రమయే ప్రబలపాశము.

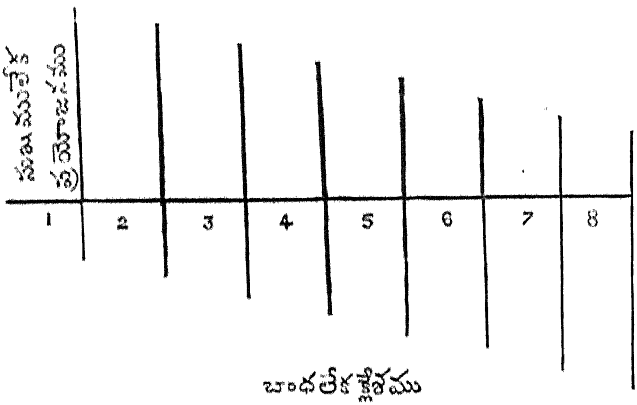
(4) కార్యారంభంబున ఫలంబు స్వల్పంబుగ నుండుఁగాని దానియందు మనకుఁ బ్రీతి యధికముగ నుండును. అందుచేఁ బ్రయాసయు బ్రయాసగఁ దోఁపదు. అనురక్తి లేనివానికిఁ గొంచెపాటి ప్రయాసమును ఘనముగఁ దోఁచును. కామాతురునకుఁ గష్టంబులు గష్టంబులుగఁ గానఁబడవు. వాఁడెట్టిగోడల నైనను దుముకుటకు వెనుదీయఁడు. ఏకార్యమందైన నాసక్తి గొంటిమేని దానివలనఁ గలుగు దేహమనః పీడనంబులు బుద్ధికిం దట్టవు. ఆఁకలిచే నాకులుఁడైన వానికి గోఁడదుమికి తోఁటలోఁ బ్రవేశించి చెట్టెక్కి పండ్లు గోయుట యశ్రమమైన కృత్యముగాఁ గనుపించును. ఈకార్యమునే సంతర్పణచేఁ దృప్తుఁడైన వెనుక

వానిం జేయుమన్న "అయ్యో! ఇట్టికార్యము నాచేత నవునా?" యని యూరకుండును. ఆవశ్యకము అసాధ్యము గాదు. అనావశ్యకమని తోంచిన యెడల సులభ సాధ్యంబును అసాధ్యమగును.

(5) వాంఛయుం దత్పరిపూరణార్థమైన యత్నమును శమించుటకు మూండుకారణములు గలవు. ఇవిమూండును ఏకకాలమునం బ్రవర్తిల్లుటయే కాక పరస్పరనిర్ధారితములు నయి యున్నవి. ఈకారణము లెవ్వియన—ప్రయత్నముం జేయం జేయ బాధతోం బాటు ఫలమును అతిశయించుటచే ననురాగము క్షీణతకువచ్చి తుదకు బొత్తుగ నశించిపోవుట. అనురాగము హీనమగుకాలమందు కష్టము తక్కువగానున్నను ఎక్కువగాం దోంచి తుదకు సహింపరాని దగుట. బాధయెక్కువయగుటచే ఫలముమీంది మమత కృశించుటయు ననునవి పరస్పర నిర్ధారితము లంటిమి. అనంగా వాంఛచే శ్రమయు శ్రమచే వాంఛయు నిర్ణీతము లనుట. ఈవిషయమునే నిదర్శనపూర్వకంబుగం దెల్లం బొనర్తము. కోడికి గ్రుడ్డును, గ్రుడ్డునకుం గోడియు ఆధారభూతము లనుట సర్వవేద్యము. వాంఛ హెచ్చిన శ్రమ తగ్గిన ట్లుండును. శ్రమహెచ్చిన వాంఛకృశించును. వాంఛ యెంతయెక్కుడుగ నుండునో యంత యెక్కువ శ్రమచేయ నుద్యుక్తుల మగుదుము. ఐనను ఎట్టి శ్రమచేతను సాధింపరాని వస్తువులం దాశగొనుట యసంభవము. అందరాని పండ్ల కఱ్ఱులు సాచుట నరునకునైజ

గుణాంబుగాదు. ఒక్క శ్రమ యొక్కనైననే యాంశ తగ్గుననఁగా బాసంతోడ ఫలంబును అతిశయించిన నాస యింకను ద్వారలో నంతు మొదలుకొనుసునా! ఆశతోడ ప్రాణికియు నస్తమించును. దీనిని విశదీకరించు పటంబు.

11-వ పటము.

(శ్రమమును : ఫలమును. ఇవియథాక్రమముగ వర్ధిల్లునవి యనిభావించునది.)

పటమున 1, 2, 3 అను భాగములు ఒక్కొక్కటి యొక్కొక గంటసేపు పనిని సూచించు ననుకొందము. రెండు గంటలు పనిచేసిన ఫలము రెండింతలగును. మూఁడు గంటలకు మూఁడింతలు. ఇట్లే అన్ని భాగములకును అని గ్రహించునది. రెంటను సమముగ వృద్ధిఁ బొందుఁగాన యథాక్రమాన్వయము గలవని యెఱుఁగునది.

ఒక గంట ప్రొద్దు కష్టించిన పిమ్మట నొకింత ఫల మబ్బును. అప్పటికి బాధ యంతగం దోంపదు. ఏలయన ఫలము నందలి ప్రయోజనబుద్ధి (అనఁగా సుఖము) అధికముగా నుండును.

కాలక్రమేణ వస్తువు జాస్తి కానుగాను దాని యంత్య ప్రయోజనము తఱుఁగుచు వచ్చును. బాధ యెక్కువ యగును. ఈవిషయమునే శ్రాధ యెక్కువ యౌననియు నాకారణమున వస్తుస్ఫురణం దాసక్తి తగ్గుననియుఁ జెప్పవచ్చును, అనఁగా విరక్తియే ఆసక్తి నదలుటకుఁ గారణమనియు ప్రయాసమువలని వేదనయు విరక్తినిబుట్టించు కారణములలో నొకటి యనియుఁ దెలియఁ దగినది.

నాలుగుగంట లగుసరికి సుఖదుఃఖములు సమానము లౌను. ఇంక నెక్కువ కాలము పాటుపడియెనేని మితమునకు మీఱినంత సిద్ధిసమకూరుఁగాన అభిరుచి కొద్దియౌను. శ్రమ (క్లేశము) యుక్త ప్రయోజనము లభించునను నాసలేమి దుర్భర మగును. కావున నాల్గుగంటల కన్న నిట్టిస్థితిలో నెఱుకగల వాఁడు పనిఁజేయఁడు.

మూల్యము అంత్య ప్రయోజనముతో సంబంధించినది. అంత్యప్రయోజనము ఫలరాశి ననుగమించి యుండును. రాశి వాంఛాశ్రమలచే నిర్ణయింపఁ బడును. వాంఛాశ్రమములును అన్యోన్యసంబంధము కలవిగా నున్నవి. కావున మూల్యము,

రాశి, ఉపయుక్తి, శ్రమ, యను నీనాల్గును పరస్పరాధారము లనియు నన్యోన్య నిర్ణీతము లనియు నెఱుఁగునది. అర్థంబను త్రాటియాంసొంపు సిరులు ఈనాలుగు.

రాశి ననుసరించి మూల్యమేర్పడుననుట స్పష్టమేయయి నను మూల్యముచే రాశి నిర్ణయింపఁ బడునని పైన సూచనగ తెలిపితిరిగదా! ఇదియెట్లు? అని ప్రశ్నింతురేమో. వినుండు. వెలయధికమయిన-చో నెక్కువగ నుత్పత్తి చేయుటకు కర్షకులు కడంగుదురు గాదె! రూపాయకు నాలుగు పుట్లు అమ్ము కాలములో నూఱుపుట్లు పండించువాఁడు రూపాయకు రెండు పుట్లు వెలయగునని ముందుగాఁ దెలిసికొన్న వాఁడైన నింకను ఎక్కువ పుట్లు ప్రోఁగుచేసి అధికలాభము పడయఁ బ్రయత్నింపఁడా? కావున రాశియు మూల్యమును అన్యోన్య నిర్ణీతము లనుట స్ఫుటంబు.

రాశి, ప్రయోజనము, మూల్యము, శ్రమ ఇవి పరస్పరాశ్రయములు.

రాశి, మూల్యము, ప్రయోజనము, శ్రమ అను నీనాల్గును భిన్నములైనను ఒండొంటితో నేకీభవించినవై పరస్పర కార్యకారణ భావమును వహించి యుండుననుట యీశాస్త్రంబున నాద్యమైన న్యాయ్యంబు.

ఒక్కనిదర్శనముం జూపి యీ విషయ మింతటితో నిప్పటికిఁ జాలింతము. ఆఁకలిచే నొచ్చినవాఁడొకఁడు ఫలములఁ గోసి తినుట కారంభింపుడు తొలుత నాస్వాదించిన ఫలంబులు

బహురుచ్యములును సుఖదంబులును అగుటఁ జేసి ఆసంతోషములో చెట్టెక్కి కోయుటచే నగు శ్రమను బొత్తిగ మఱచిన వాఁడగును. కొంతవడికి ఆఁకలి బాధ తగ్గును ఇంత మీఁది కెక్కి తినె కాలుజాఱిపడిన నేమిగతి? కోయఁగోయ రెట్టలు నొప్పియెత్తుచున్నవి'; అని తలపోసి 'ఈసుఖమున కీకష్టము సరియైనమాఱు బేరమా', యని చింతించును. మఱి కొంతవడికి గ్రుక్కుమిక్కునక యుండునట్లు గొంతువఱకుఁ దిన్నవాఁ డయ్యెనేని 'ఈపండ్లంతె రుచిగా లేవు. ఏబుద్ధిచేఁ దినుచుంటినో గాని నిజముగఁ జూడఁ బోయిన ఱోఁతగానున్నవి. మఱి చేతులో యెత్తుటకు సాధ్యములుగావు. కావున నింకనీ యప్రయోజనమగు యత్నము జాలించెదను', అనితలఁచి చెట్టుదిగి వృక్షాధిదేవత కొక నమస్కారమైన వేయక తనత్రోవఁ బోవును. ఇందును బ్రయోజనము, రాశి, శ్రమ, మూల్యము వీనికింగల పరస్పరావలంబనము విశదీకరింపఁ బడియె.

అర్థశాస్త్రములోని ముఖ్యభాగములు.

వస్తువులను బోల్చిచూచి తారతమ్య నిర్ధారణ మొనరించి వానిని మార్చుకొనుటకు మూల్య మెత్తినసాధనము. వస్తువులే లేకున్న మార్పాటు జరుగుటెట్లు? కావున ఉత్పత్తి వినిమయమునకు నాద్యంబు. మఱియుఁ గొనువారు లేకున్న తమకుం గావలసిన దానికన్న నెక్కువను గడించువారు నుండరు. ఇంతే కాదు. ఉప్పు, చింతపండు, మిరియాలు, వస్త్రములు, ధాన్యములు,

పప్పులు, బట్టలు, సమస్తమును దామే సేకరించుకొనవలసి వచ్చును. ఇది యసంభవము గాన ఉత్పత్తికి వినిమయ మాద్యంబనియుం జెప్పఁదగును. కావున నివి యన్యోన్యాశ్రయములు. ఇఁక వస్తువుల నుపయోగించుటకే గాని యశ్లీదాచి గుడిలో దేవరంబోలె పూజించుటకై సంపాదించువాఁడెవఁడును లేఁడు. విత్తములు వాంఛాపూర్తికొఱకు, అనఁగా వినియోగమునకు. విత్తములులేనిది వినియోగము దుర్లభము. వినియోగము లేనిది విత్తములును బడయఁబడవు. కనుక నివియుఁ బరస్పరావలంబములే.

కర్మలు సాఫల్యమునొందుట కనేకుల సాహాయ్య మావశ్యకము. కర్తయైనవానికిఁ గూలివాండ్రు మొదలగువారు కూడినంగాని ప్రయోజనము సిద్ధింపదు. వచ్చిన లాభము వారిలోఁ బంచుకొనవలయును. దీనికే 'విభజన'మనిపేరు. ఇది వినిమయములోఁ జేరినదిగాని వేరుగాదు. వినిమయమనఁగా అమ్మకము. పనిచేయువారును చేయించువారును దమతమ శక్తులను వేతనములకు మార్చుకొనుచున్నారని భావించినచో విభజనము వినిమయము క్రిందికి వచ్చును. అయిన నిది మిక్కిలి ముఖ్యము గాన ప్రత్యేకభాగముగాఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నది.

అర్థశాస్త్రములో ముఖ్యభాగము లేవనఁగా – ఉత్పత్తి, విభజనము, వినిమయము, వినియోగము. ఇవిగాక రాజులు పన్నులు విధించు క్రమము, తద్వ్యయము, ఇత్యాది విషయములం

జర్చించు భాగంబొండుగలదు. దీనినే 'రాష్ట్రీయార్థశాస్త్రం బ'ని కొందఱందురు. ప్రాచీన నీతిశాస్త్రంబులం దెల్ల నిదియే ముఖ్యాంశము.

పై విషయము లన్నియు అర్థశాస్త్రమునఁ బ్రధానవిషయములును దుర్బోధములును గాన నింత విపులముగఁ జర్చింపవలసి వచ్చినది. ఈభాగము బాగుగ నభ్యసించినం గాని యీ శాస్త్రమునఁ బ్రవేశము కలుగుట దుర్లభము.

ఐదవ ప్రకరణము.

వాంఛలకును యత్నములకును నుండు సంబంధములు.

వాంఛలా ప్రయత్నములా యాద్యములు?

ఈప్రశ్నకు సరియైన యుత్తరము దుర్లభము. ఇవి రెండు నొకదాని నొకటి యాని యుండుననుట యుక్తము. ఎట్లన, నిప్రయాసయులేక యూరక మూలఁగూలఁబడి యుండుట కెవని చేతను గాదు. ఇట్టి నిశ్చలతత్వము నిర్భరతత్వము. బాధనివారించుకొనుటకు లేచి యుండుటకు పరిశ్రమించితిమేని తద్ద్వారా పరిశ్రమాభిలాష హృదయమున నాటును. కావున వాంఛలచే యత్నములును యత్నములచే వాంఛలును ఉద్భవము లగుట సత్యము.

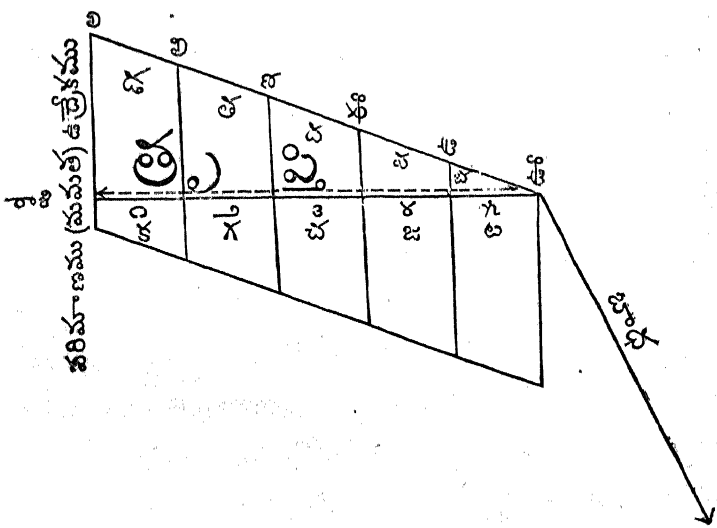
వాంఛాస్ఫూర్తియు కార్యోత్సాహమును పరస్పరాశ్రయము లైనను మొత్తముమీఁద కార్యారంభమునందే యెక్కువ దృష్టి యుంచవలయును. ఊరక యాశలఁబెట్టుకొనుచు ఉద్యోగమనునది యావంతయులేక మనదేశములోని విద్యాధికు లున్నట్టులున్న ఫలమేమి? సాహసమునకుఁ బ్రేరేపకములుగాని యడియాసలు గలిగి యుంట మగతనముగాదు. మఱి గొడ్డుఁదనము.

నిష్కర్మత్వము కాముకత్వమునకు నుద్రేకకారణము! ఈ వింత యెట్లుందురో వినుఁడు. సాహసవంతుఁడు సాధ్యములను మాత్రము కాంక్షించును. తన శక్తికిమించిన వానింగూర్చి యువ్విళ్లూరుట నీచబుద్ధియని విరమించును. ఏదేవుఁడైన దయ్యమైన తానే దయారసమునై మేలుచేయవచ్చిన "మీభీష్టప్రసాదము నాకువలదు. అగ్వాతకాలంది లభించినఁ జాలును. మీప్రభావము మీదాసులనెత్తిపై వేయుఁడు" అని యభిమానమున నెదురాడి కష్టమునకుం దగిన ఫలమబ్బిన నదియే శ్రీవైకుంఠమని ధృతినైనఁ దాల్మిఁదాల్చును. ఒక్కపనియుఁ జేయజాలక నిరర్థకులుగ నుండువారే 'సర్వార్థసిద్ధులు ఏదేవుఁడైన వచ్చి వర్షించిపోవునా' యని గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగుచు నుండువారు. వీరియాశలను ఎల్లతీర్చుటకు బ్రహ్మవిష్ణువుల వలనఁ గాదు. ప్రళయకాలరుద్రుఁ డొకవేళఁ దలద్రుంచి పర్యాప్తి గలిగింపఁ జాలునేమో! కష్టించినవానికిఁ గూలినిచ్చి సమ్మదమొనఁగూర్పనగుఁ గాని బిచ్చగానికి సంతుష్టియొనర్పఁ గుబేరునిచేనైనఁగాదు. దండుగపోతులట్లు ఇతరులకుఁ బనిచెప్పువారెవరైనఁ గలరా? వీరభటులు వీరులుమెచ్చునట్లు రణరంగమునఁ బోరనేర్తురుగాని, యింటిలోఁ గూర్చుండి యొరులతోఁ ధైర్యముగ మాటాడఁజాలని వారైనను వార్తాపత్రికలలో 'వానికి ధైర్యముచాలదు, వీనికి ధైర్యముచాలదు' అని లేఖనులతో శౌర్యముఁ జూపించుచుఁ గాలక్షేపముసేయు పిఱికిపందల మెప్పింపఁ జాలుదురా! కావున నకర్మక మహాత్ముల

గాలిదైన సోఁకిన సర్వము నెండిపోవును. కర్మశూరుల సహవాసమే నిశ్శ్రేయసమునకు హేతువు.

రాశి - మమత - తృప్తి.

వస్తువులరాశి యధికమైన వానియందలి మమత యథాక్రమంబుగఁ బెరుగక విలోమవృద్ధిని మాత్రము గాంచును. బిండము సమగతినై విస్తరించిన దనుకొందము. వెన్వెంట మమతయు విస్తరించును గాని యంత వేగముగఁ గాక మందగతినై వ్యాపించును. అనఁగా మమత హీనవృద్ధికి విధేయమైన దని భావము *

* హీనవృద్ధి లక్షణము 10 వ ప్రకరణమున దెలుపఁబడి యున్నది. ఈ సందర్భమున దానిం జదువుటయు మంచిది.

పైపటమున రాశిపరిమాణము ౧, ౨, ౩, ౪, ౫, అంకములు గల రేఖాభాగములచేతను మమతయొక్క యుద్రేకము అనగా వాంఛ అ, ఆ, ఇ, ఈ, మున్నగు నూర్ధ్వరేఖలచేతను మమతయొక్క పరిమాణము క, గ, చ, జ, ట, యనంబరగు రేఖావృతరూపములచేతను దృప్తి డ, త, ద, ప, బ, యను రేఖావృతరూపములచేతను సూచితములు.

రాశి యొకవంతుగానున్న మమతయొక్క యుద్రేకము తీక్ష్ణముగానుండును; ఆ వంతువలన గలుగుతృప్తియు నధికముగ నేయుండు(డ). ప్రారంభదశయగుటంజేసి మమతపరిమాణము మాత్రముకొలంది(క). రాశి ద్విగుణమైన మమతయొక్క ఉద్రేకము తగ్గును(ఆ). తృప్తియు క్షీణదశయందెయుండు(త). మమతపరిమాణము మాత్రము వృద్ధియగును. (గ). అయిన నీవృద్ధి రెండింతలుగాక కొంత కొఱవడును, అనగా మమతపరిమాణము హీనవృద్ధికి విధేయమైనదని భావము. ఇప్పగిదిని రాశిమానము హెచ్చుకొలంది మమతయొక్క యుద్రేకంబును, దృప్తి పరిమాణంబును తగ్గుచువచ్చెడిని. మమతపరిమాణము మాత్రము వృద్ధియగుచుండు. మమతయొక్క యుద్రేకంబును, తన్మూలంబుననగు తృప్తియు, మమతపరిమాణంబును పరస్పరాలంబనంబులు గావునను మమతపరిమాణము హీనవృద్ధికి విధేయంబగుటచేతను ఈవృద్ధి అనంతంబుగాదు. ఉద్రేకము

పూర్తిగతగ్గి తృప్తికి ఆకరము స్వల్పమగునప్పటికి అనగా నీ పటమునందు అయిదవ రాశిస్థానము చేరునప్పటికి సమత పరిమాణము స్థాయియగును. ఏలయన రాశి ఇంకను ఎక్కుడయ్యేనేని ఉద్రేకము లేమిం జేసి బాధ ప్రారంభమై రానురాను అసహ్యంబగు. కావున మానవుఁడు తనకలవాటుపడిన రాశి మానముల నయిదింటిని కాపాడుకొని తన్మూలముననగు సుఖంబునే అనుభవింపందలంచుఁగాని రాశి నెక్కుడు చేసికొని కష్టముదెచ్చిపెట్టుకొనం జూడఁడు. సమతపరిమాణము స్థాయిగ నుండుననుటకు గృహస్థాశ్రమంబ దృష్టాంతంబు. దాని ప్రశంస ముందుగలదు.

పైఁజెప్పిన విషయములఁబట్టి ప్రతివస్తువును అమితముగ సేకరింపఁబడిన బాధావహంబగు ననుట సువ్యక్తము. ఇట్లగుట మనకెంతయు మేలు. ఎట్లన, వివిధవస్తుపరాయణచిత్తులమై విచిత్ర భంగుల నాచరించుట కీ న్యాయ మాధారభూతము. లేకున్న నేకార్థసంధాయకులమై జన్మ మెల్లఁ గడుపువారమై యుందుము. ఏకార్థభావమునకన్న ననర్థము అభావ్యము.

ఉద్రేకము యొక్క యుడుకు తగ్గినను నద్దాని మొత్తపు పరిమాణము తగ్గినదని భావింపరాదు. ఇది గూఢార్థముగాన తేటపడఁజేయుటకై యొకనిదర్శనము సూపెద. పెద్దబానలో నీళ్ళు పోసి పదిపిడకల నిప్పువేసినను నీరు వెచ్చగామాత్ర ముండును.

చిన్న చెంబులో నీరుపోసి రెండుపిడకలఁ గాల్చితిమేని యు వ్రేలు వెట్టిన చుఱుక్కనునంత వేఁడిమి యానీళ్ళంజెందును. మొదటి దానిలో నుష్ణముయొక్క రాశి యెక్కువ. ఎట్లన పదిపిడకల యగ్ని యందు లయమైయుండుఁగాన. తీక్ష్ణత తక్కువ. ఎట్లు? వెచ్చనీరుగావున. రెండవదానిలో రెండుపిడకల యగ్గియే కాన నుష్ణరాశి కొంచియము. రాశికొంచెమైనను తైక్ష్ణ్యమధికము. ఎట్లన పతివ్రతవలె నంటరానిదగుట.

ఆరీతినే మమతయొక్క యుద్రేకము లాఘవముచెందినను దానిమొత్తము గురుతరంబగుచు వచ్చుననుట నిర్ధారితము.

ప్రాప్తికి ననురాగమునకును గల మైత్రిని వెల్లడిసేయ ననుభవ గోచరములైన (ఇవినాస్వానుభవ గోచరములు గావు) దృష్టాంతములరెండు నుడివెదను.

బుద్ధిదెలిసిన పిమ్మట వివాహమాడు నాచారముగల రాజ్యములలోను, శృంగారకావ్యములలోను నాయకానాయకు లన్యోన్య సమాగమంబు గోరి 'మనఃప్రభవానల బాధ్యమానులై" యుందురుగదా! ఇది తొల్తటి వేఁడిమి. ఏవిఘ్నములును లేక పెండిలియయ్యె ననుకొనుఁడు. సేసబ్రాలుపడు సరికే 'ఇంకేమి చేతఁజిక్కెఁగదా' యను నిర్భయముచేఁ గొందఱికి పొంగు ఆర నారంభించుటయుఁ గలదఁట! ఏది యెట్లున్నను దొలినెలలోనుండునంత తహతహ పిమ్మట సాధారణముగ బ్రతి

మాటలు కొన్నను హృదయగమ్యముగాదు. ప్రారంభమున "తలఁచుకొన్నఁ దాళలేనురా" యని రేయింబవలు జావళ్లు జపించువారు సైతము ఆరునెలలు నిండులోన చల్లఁబడి యుపేక్ష సేయుదురు. నాలుగైదు సంవత్సరము లైనయెడల 'త్యజసంసారమసార' మ్మని వైరాగ్యపు స్తోత్రపాఠముల కారంభింతురు.

మోహముయొక్క తాప ముపశమించినను మోహము నిర్మూలమాయెనని లోకజ్ఞులెవరుఁ దలంపరు. ప్రాయశః మన ప్రబంధకవులట్లెంతురేమో! వారికి నిఘంటువులలోఁ గల పరిచయము లోకమున లేదుగావున వారిమాట మనకేల? ఆదిని నిర్భరత దీప్తిమంతమైన వలపు కాలక్రమముగ మేదురంబైన స్నేహభావమై పరిణమిల్లుననుట మనకవులకుఁ దప్పఁ దక్కిన యెల్లవారికిని సువ్యక్తమైన స్థితి. నిజము చూడఁబోయిన కామోద్రేకమునకన్న నియ్యది బలాఢ్యము. స్థిరతరమును. అనురాగముయొక్క వేడిమి యుపశమించినను పరస్పరబాంధవము విస్ఫారమగుననుటకు సందియమేల? అనురాగపురాశి మొత్తము మీఁద నెక్కువయగుననుటకుఁ దార్కాణము వలయునా? చూడుఁడు. పెండ్లియైన క్రొత్తలో భార్య చనిపోయెనేని పురుషుఁడు గోడు గోడున నేడ్చును. నెత్తి మోదుకొనుచు "అయ్యో! పాపము! పసిప్రాయము ఏమిసుఖములఁ గాంచెను?" అని యాయక విషయమై పశ్చాత్తాపముతోను తనకు వియో

గము ప్రాప్తించెఁగదా యను తాపంబుతోను శోకానలదంద హ్యమానమానసుండైనను స్నేహబంధము లల్పము లౌటచే కొలఁదికాలమునకే యంతయు మఱచి ద్వితీయ వివాహా న్ముఖుండగును. మఱియు ప్రాచీనాచార పరాయణుఁడైనఁచో దివసవారములైన దీఱకమునుపే "యీతిధికి బంధువులందఱు వత్తురు. ఇదే మంచిసమయ" మని దేనిపైననో యొక యెనిమి దేఁడుల పిల్లపైఁ గన్నువేసి రెండవపెండ్లికి త్వరలో ముహూ ర్తము నిశ్చయించుమని మధ్యవర్తుల కాళ్లు గట్టిగాఁ బట్టుకొని యెట్లోయొకరీతి వివాహముఁ జేసికొనును. అనురాగరాశి యంత సాంద్రము గాదనుట యిందుచే విశదము.

పదిపంద్రెండేండ్లు సంసారముచేసినపిమ్మట భార్య గతించిన యెడల నెట్టికఠినాత్ముఁడైననుసరే దిక్కులు దెలియని వాఁడవును. వెక్కివెక్కి యేడ్వకున్న నేమి? మనస్సులోనె రగిలి కుమిలి యారకయుండు శోకమునకన్న దుస్సహతరమొండు గలదా? "అయ్యో! యెంతమంచిది! ఈయింట లక్ష్మిదేవిగ నుండెను. అందఱిని అరసి పోషించుచుండెనే! ఇఁక బిడ్డలగతి యేమి, నాగతియేమి?" యనుచు నొకరూపము మాత్రముఁ గాక గుణగణమ్ములను దలఁచి తాపము పశ్చాత్తాపమును రెండును దన్నె చెంద పరిపరివిధములఁ బ్రలాపించుటఁ జూచి యున్నాముగదా! అనురాగము ప్రగాఢమాయె ననుట కిదియే సాక్షి.

ఆద్యనురాగము తీక్ష్ణతమము. ప్రాప్తిదట్టముగ నయిన చోఁ జల్లారఁ జల్లార నింకవిసుగుఁగా మాఱునేమో యను స్థితి సమకూరును. అది అంత్యానురాగము. శమమునకు సమానము. వస్తువుయొక్క పరిమాణము ననుసరించి వాంఛ యొక్క తీవ్రతయుండును. వస్తురాశిత్రోస హీనవృద్ధి న్యాయా నుగతమై యతిశయిల్లుచు నారాశియందుండు ప్రీతి సమష్ట్యను రాగము. ఈసమష్ట్యనురాగము తలఁపుకొలఁది లభియించు గాలి మొదలగు వస్తువులయందంతట నుండునదియైనను ప్రాఁత భార్యయందలి కూరిమి యట్లు సాధారణముగ స్ఫురణమునకు రాదు. ఎప్పుడు వచ్చుననఁగా నావస్తువు అరుదైన. వస్తువు లేనియప్పు డెంతమనము తపింతుమో యాతాపమే యావస్తువు యొక్క ఆద్యుపయుక్తతాపరిమాణము.

వాంఛలెట్లో యట్లే ప్రయోజనమును నని గ్రహించునది. ఇదియు నాద్యంత్యపూర్ణంబులని ముత్తెఱంగు.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు వాంఛలయందు నుపగతంబ యనుటకు నమోఘ ప్రమాణంబొండు గలదు. అయ్యది మానస శాస్త్రమునకుం జేరినదైనను ఈతత్త్వంబునకు నెల్ల దీపము వంటిదగుట మీముందఱ నివేదింపఁదగినది.

భావముల కెల్లఁ దీక్ష్ణతయను గుణంబొండు గలదుగదా! కోపము, గర్వము, కామము, మొదలగునవెల్ల హెచ్చుతగ్గులు గలిగి వర్తిల్లుననుట సుప్రసిద్ధము. ఉదా॥ కోపము ప్రారంభించి

యల్పముగా నున్నను మొగము జేవురించును. కన్ను లెఱ్ఱవారును, ఉఱిమి చూతుము. ఇంకను నెక్కినఁ బెదవు లదరసాగును. మఱియు నుద్ధురమాయెనేని శరీరమంతయు నడరును. మాట లనాయాసమున రావు. పండ్లు కొఱుకుదుము. వెండియుఁ గోపముచ్ఛ్రితమయ్యెనో కొందఱు నోరనురుగులు గ్రమ్మ నిశ్చేష్టితులై క్రిందఁబడుదురు! ప్రతి మానుష భావము నీరీతి వివిధ ప్రకాశములతో వెలుఁగును. వీనినే నిమ్నోన్నత దశలందురు.

కోపతాపము లెట్లో యింద్రియ జ్ఞానము నట్లే. ఇంద్రియములనఁగా త్వక్చక్షురాది విజ్ఞానేంద్రియములు. శాస్త్రజ్ఞులింద్రియములయొక్క గ్రహణశక్తిని జక్కఁగాఁ బరిశీలించియున్నారు. ఈపరిశోధనలో నొక ధర్మమన్నిటికిని సామాన్యమని స్ఫుటమైనది. అది యేదనఁగా:—

ఒక్క దీపము వెట్టిన నొకింత వెలుతురు దోఁచును. ఈ వెలుతురును ద్విగుణముగఁ జేయవలయునన్న రెండు దీపములు చాలవు. రెంటికన్న నెక్కువ గావలసివచ్చును. అదెందులకని యడుగుట యసంగత ప్రశ్న. ప్రతి మనుష్యుని యనుభవమున నివి యిట్లుండునుగాన నివెల్ల స్వాభావిక లక్షణములు. సత్తులు మనచే నిర్మింపఁబడినవి కావు. మనమొప్పకున్న విడిచి వెళ్ళునవి గావు. కావున నీచింత విడిచి మఱి కొన్ని యుదాహరణములఁ జూపెదను. కన్ను లెట్లో చెవులునట్లే. తంతిని మీటుఁడు.

శబ్దము స్ఫురించును. తంతిని రెండింతలు బలముగా మీటుడు. ధ్వనియొక్క స్ఫురణ హెచ్చునుగాని రెండింతలు హెచ్చదు. జిహ్వాయు నట్లే. ఒక్క మిరెపకాయ వేసిన నెంతకారము దోచునో యంతకు రెండింతలు కారము గానలయు నన్న రెండింతలు కన్న నెక్కువ మిరెపకాయలు పట్టును. అనఁగా సుమారు మూఁడు నాల్గు కాయలు. త్వక్కును నట్లే. ఒక పుల్లతోఁ గొంచెముగా నొకనిచేయి నదిమితిమేని వానికి చివచివగా నుండును. రెండింతలు బలముగా నదిమిన చివచివ రెండింతలు చొరవ దాల్చదు. బహుశః ఒకటిన్నర యింతలే. శీతము, ఉష్ణము, రంగులపసందు మొదలైన యింద్రియగోచరము లన్నియు నిట్లే. వేడిమి, మిరెపకాయ, దీపము, ఇత్యాదులు ప్రేరేపకములు. అవి కారణములుగ మనసున పుట్టు స్ఫురణ భావము. భావప్రేరేపకములకుండు సామ్యము మమతకు రాశికి గల సామ్యముఁ బోలినది. పటము చూడుఁడు!

ఈసామ్యము తుదవఱకును సరి పోవును. ఎట్లన వెలుతురు మిరెపకాయ, ఇత్యాది ప్రేరేపకముల నమితములం జేసిన నాయాయింద్రియములకు నొప్పి కలుగుననుట మూఢులకైనను దెలిసిన సంగతి. ఒక్కతూరి బాధ ప్రారంభించిన నుద్దీపక కారణము లెంతమట్టునకు వ్యాపించునో యంతవఱకు యథాక్రమముగనేకాక యధిక క్రమముగను బాధ వ్యాపించును. ఇవి యన్నియుం బ్రత్యక్ష సిద్ధములగు సిద్ధాంతములు.

సుఖభావములు హీనవృద్ధిఁ జెందునవి. ఆది సుఖమునకన్న నంత్య సుఖము హ్రస్వము. భావస్ఫురణ మవరోహించుచు వచ్చినను నుత్తేజకములు పరిమితికి మీఱకున్నంత వఱకును మొత్తపు సుఖమారోహించును. కారణముతో సరిసరిగా నెదుగకున్నను దప్పక యెదుగును. అమితరాశిగా ప్రేరేపకమున్న భావముయొక్క స్వభావమే మాఱును. సుఖముపోయి దుఃఖమాదేశమగును.

చూచితిరా! వృద్ధినివహము గంగానదియుంబోలె మూఁడు త్రోవలఁ బోవునదియు ముల్లోకముల వ్యాపించునదియునై యున్నది. భూమిని, యంత్రాదికళలయందును మాత్రమే కాదు. మనుజుల యాత్మలందును వాని కనివార్యసంచారముగలదు. వస్తువుల రాశికొలఁది సరిసమమైన తృప్తినియ్యమికి నిప్పుడు చూపిన యాత్మతత్త్వమే ప్రధానకారణము.

ఇంతదూరము చెప్పితిమిగాన నీ తత్త్వముయొక్క జనన వృత్తాంతమునుం జెప్పి మీచింతఁబాపుట విధిగాఁబోలు. వ్యాఖ్యానమును సులభవేద్యమే. నిదురనుండి లేచినతోడన కన్నులు విప్పి చిన్నదీపముఁ జూడఁబోయినను మిఱుమిట్లు కలుగును. కారణమేమి? దృష్టినరములు విశ్రాంతిఁ జెందినవిగాన రెండు నాళ్ళు పనిసేయకయున్న గుఱ్ఱముఁబలె మిగులఁ జుఱుకుగా నుండును. అప్పుడు కొంచెముజ్యోతి సోఁకినను ఆనరములు విశేషముగఁ జలించును. వెలుతురునకు వాఁడుకపడు కొలఁది

నవి యలసట నొందమాటయే కాక కాయగాచినట్లు గట్టిపడు వా రును. అప్పుడు మునుపటివలె సంతసియునంటని వెలుతురు చెప్పు దివిటీలను వాలను. ప్రచోదకముయొక్క తీవ్రతను అధిక గటిని చీసి పంజేసినంగాని ప్రకాశంబు స్ఫురితంబుగాదు. ఈ చర్య యింతమాత్రము చాలును. ఆ సూక్ష్మాలాగ్రముగ నెఱుం గం గోరిన మానసశాస్త్రమును బఠింపుఁడు !

వస్తు సంపాదనము తృప్తికి ప్రచోదకము. తృప్తిభావము. కావున తృప్తియాక్షితరాసులకును సమానవిన్యాసము వడయ నేరదు.

ఆఱవ ప్రకరణము.

గిరాకి యతిశయించెననుట కర్థము.

ఏ వస్తువునకైనను గిరాకి హెచ్చెననుట కర్థమేమనఁగా వెల తగ్గిన నెక్కువరాశి సెలవగుననుటగాదు. మఱి పూర్వపు ధరలకే యెక్కువరాశిం గొందురనియో ధరలు హెచ్చినను బూర్వపురాశియంతయు గొందురనియో అమ్ముధరలు కొనఁబడు రాసులు రెండును మునుపటికన్న నధికములైనవి యనియో భావము. దరఖాస్తు అనునది ఱిత్తకోరికగాదు. మఱి వెలనిచ్చి కొనుటకు సిద్ధముగ నుండు కుతూహలము. ఏ ప్రయాసయు నష్టము గష్టమును లేకయు కోరికలు నిండునవియైనఁ గోరికలకు మితమునంతము నుండదు. శ్రమయును శుల్కము గట్టనిది సిద్ధులు వడయఁబడవు. సిద్ధులయందలి యుత్కర్షము పారము గలిగియుండుట కదియ కారణము. కావుననే దరఖాస్తుకాఁబడు వస్తుపరిమాణము వెలలకొలఁది గురులాఘవంబునకుం బాత్రంబై యుండు.

దరఖాస్తు, సరపరా, యనునవి హెచ్చెను తగ్గెను అనుటకు ప్రతిమనుష్యునియందును హెచ్చెను తగ్గెను అనుటగా దర్థము. వెలలు హెచ్చిన ననేకుల గిరాకితగ్గినను వస్తువు అసాధారణ

మాఱునని. ధనికుల గిరాకి హెచ్చినను హెచ్చును. కావున యథార్థమనఁగా ముఖ్యముమీఁద పణ్యచక్రంబున హెచ్చును తగ్గును అనుట.

—:గిరాకికి ధరలకునుఁగల సామ్యము:—

అమ్మఁగోరిన రాశియెక్కువ యయ్యెనేని వెలలు తగ్గించుట సాధారణముగ నావశ్యకంబైన క్రియ. అనఁగా వెలలు కుఱచాలఁ గొలఁది సంఖ్యాముఖ్యము సహజముగఁ బొడమగును.

ఇట్లనుటచే వీనిలోని చలనములు యథాక్రమములని కాని నియమితమైన ఖండితక్రమము ననుసరించునవి యని కాని చెప్పుటగాదు. వెలలు వ్యాగుణములైన క్రేయములు అర్ఘరాశి యగునను నిజములేదు. పదార్థములయు వానియందలి మమత యొక్కయు గుణములను ఆవశ్యకతనుబట్టి యీచలనముల గతు లేర్పడును. తగ్గును హెచ్చును అని ముఖ్యపుటర్థముగా నిశ్చయింపనగునుగాని, యిన్నిన్ని మాత్రలుగ మాఱునని నిర్ధారణఁ జేయుట యసాధ్యమైనపని.

మఱియు నికముందు వివరింపఁబడునట్లు ఈతారతమ్యములు ప్రసిద్ధములగుటకుఁ గాలముపట్టును. ఈకాలముపూర్తియగులోన నితరహేతువు లుద్భవించి పై విధించిన న్యాయమును బాధించినను బాధించుటగలదు. న్యాయములు పక్వతకువచ్చి తమతమ నైజ వృత్తులకుం దగినమాడ్కి ఫలంబులొసంగుటకు కాలసమాసన్నత వీడరానిసమయము. ఈకాలములోన విరుద్ధ

కారణములు ప్రారంభించి ఫలములతీరును జెడఁగొట్టునేమో! కావున గిరాకికి ధరలకునుండు క్షయవృద్ధిన్యాయము అబాధితం బైనచోఁ బ్రవర్తిల్లు నదియనియు, ఎప్పుడైనను బాధ్యంబే కాని నిరామయంబు గాదనియు నెఱుంగునది. విఘాతప్రత్యయములు క్రిందున చర్చింపఁబడి యున్నవి.

ఏడవ ప్రకరణము.

వాంఛలయొక్క, అనఁగాగిరాకి యొక్క, హెచ్చుతగ్గుజాడలు.

రాశివిశ్లేషించిన వాంఛలు సంశ్లేషించుటయు, రాశిసంశ్లేషించిన వాంఛలు విశ్లేషించుటయు మొత్తముమీఁద ననుభవమునఁగానఁబడు లక్షణములేయైనను ఈయారోహావరోహములు ద్రుతగమనములా, మందగమనములా, యనుట యింకను విచారణీయము. మమత తటాలునవ్రాలునా? మెల్లమెల్లఁగ క్రిందికిదిగునా? ఉన్నట్టుండి విజృంభించునా? క్రమక్రమమున నెగయునా? ఈప్రశ్నలెంతయు దొడ్డవి. వీనినేయింకను స్పష్టముగుతీరున వేయనగును:—

రాశియెక్కువ యగుచు అంత్యోపయుక్తత తక్కువయగును. అనఁగా నా రాశినంతయు నమ్మవలయునన్న వెలలఁదగ్గించవలసివచ్చును. ఏలయన ఉపయుక్తతయొక్క తీవ్రము తగ్గెనేని మునుపటి వెలలకన్నఁదక్కువమాత్రమే కొనువారియ్య నొడంబడుదురు. వెలలు తగ్గించిరనుకొందము. ఏమాత్రము తగ్గింపవలయుననుట మొదటిప్రశ్న. వెలలుతగ్గినచో రాశియొక్క సెలవు ఏమాత్రము హెచ్చుననుట రెండవప్రశ్న. అనఁగా ధరల

కును విక్రేయరాసులకునుగల సామ్యమేమి యనుటయు యీ ప్రశ్నల యాంతర్యము.

దీనికి నుత్తరము:—

వస్తువుల గుణములంబట్టి వెలలచలనము అధికముగనో యల్పముగనోయుండును. అన్నివస్తువుల చాంచల్యము నేకక్రమముగనుండదు. ఉదా॥ ఉప్పుయొక్కగుణములు రెండు. మొదటిది. అది ప్రాణాధారపదార్థముగాన నావశ్యకము. రెండవది. దాని నెక్కువ యుపయోగించిన నరుచిపుట్టునుగాన మమతపరిమితము. అట్లగుట ధరలెక్కువమైనను ఇతరవస్తువుల వ్రయము దగ్గించియైన నుప్పుకొని తీరవలయును. కావున వెలహెచ్చుటచే గిరాకి యంతగాఁదగ్గదు. ఇఁక ధరలు మిక్కిలిగా తగ్గించినచో క్రొత్తక్రొత్త యూరుగాయలు వేసికొందమని యెక్కువసెలవులు గొన్ని పెట్టుకున్నను మొత్తముమీఁద వాడుక రీతికన్న నెక్కువగాఁబ్రోగు సేయఁబోరు. కావున గిరాకిరాశితఱుచు హెచ్చుటయు లేదు. కావున నుప్పునందలి యభిమతి పరబ్రహ్మసక్తివలె నించుమించు నిశ్చలతత్త్వమునకుం జేరినది. ఇందు చంచలత మిక్కిలి విస్తరించునదిగాదు.

(౨) అలంకారయోగ్యములైన చీనిచీనాంబరాభరణాదులు. వీని లక్షణములు రెండు. (అ) కొందఱికి నివియెంతయున్నను దనివితీఱదు. (ఆ) జీవాధారములు కావుకావున దీనియే తీరవలయునని విధిలేదు.

ఈ లక్షణములవలని ఫలములు:—రాసులాతతములై ధరల గుదియించిన వీనియందలి యాదరము మిక్కిలి వ్యాపించును. గిరాకి హెచ్చి రాసులన్నియు నాక్రమించినను నాక్రమింప నచ్చును.

రాసులు క్షీణించి వెలలాకవేళ వికసించనేని తీయవలసిన విధిలేదు గావున గిరాకి ముడుచుకొని పోవును. కావున నీవస్తువులయెడ జనులయపేక్ష రబ్బరు త్రాడువలె సాగునదియు ముడుగునదియునై యుండును.

(3) మఱికొన్ని వస్తువులు కొందఱికి నావశ్యకములుగను గొందఱికి ననిత్యభోగ్యములుగాను నుంటఁజేసి పక్షద్వయ ప్రకారము నిర్వికల్ప, సవికల్పాదరణయుతములై యుండును. ఉదా॥ నెయ్యి. పప్పు.

హతదారిద్ర్యులైనవారికి నెయ్యివి ప్రతిదినమును బుష్కలముగ నుండినఁగాని భోజనము హితముగాదు. వెలలేదిక్కుదిరిగినను సరే. నిర్ణయప్రకారము కొనితీరుదురు. వీరివలన గిరాకి వ్యాకోచసంకోచంబుల పాలుగాదు.

దారిద్ర్యహతులకో యివి విశేషపదార్థములు. పెండ్లిళ్లాం బూలశాస్త్రమునాఁడుదప్ప దక్కినప్పుడు వీని యావశ్యకత లేదు. ఇవిలేకున్నను గలియో యంబలియో యాదరించి కాల యాత్రనడుపఁ జాలుదురు. వెలలధికమైన వీనిని గ్రహింపవల యునను నుత్సాహము వ్రాలును. వెలలు వ్రాలినమీఁది కెగ

యును. కావున వెలలచే నీపదార్థములు వికల్పమునకుఁ బాత్రములు.

(౪) అపేక్షయొక్క విన్యాససన్న్యాసములు వస్తువులనే గాక ధరలపైతమాశ్రయించెను. ఎట్లన, వెలలు విపరీతముగఁ బెరిగినమీఁద నించుకతఱిగినను నపేక్షకుల సంఖ్యయెదుగఁ బోదు. ఉదా॥ నెయ్యిమణుగు 10 రూపాయలమ్మచునుండి 9½ రూపాయలకు దిగినను గొనువార లెక్కువగ రాఁబోరు.

మఱియు నేయి సేరు అరణాకుసమ్మునట్టి కృతయుగమువచ్చె ననుకొందము. వెలయత్యంత స్వల్పముగాన నాబాలగోపాల మెల్లరును వలసినంత కొని కుండల నండాల నింపియుంతురు. అరణానుండి కాలణాకు దిగినను నింతకన్న నెక్కువ గొందు రనుట సందేహాస్పదము.

కావున ధరలు అమితవృద్ధిక్షయస్థితులం జెందెనేని అల్ప వికారముచే నన్వేషణోత్సాహము మార్పు నిక్కిలిగఁ జెందదు.

(౫) పదార్థములు త్వరలో క్షీణించునవియు ననావశ్యకములు నయ్యేనేని వాని ధరలు తామరపాకులోని నీరుంబలె నిలుకడలేని చలనము వహించును.

ఉదా॥ చేపలు; ఇవియొకటి రెండుదినములకన్న నెక్కువగ నుంచుటకుఁగాదనుట ముక్కలుండు వారికెల్లరకుఁ దెల్లంబ; మితకాలమ్మున నమ్మవలయుట యావశ్యకము. అసాధారణభోగ్యములకుం జేరినది గావున "రాజుమెచ్చినది రంభ" యను సా

మొత్తప్రకారము జనులచిత్తవృత్తిని క్రయమును ననుసరించి నాదర మేర్పడును. కావున నమ్మువారియొక్కయుఁ గొనువారియొక్కయు, నుభయపక్షముల వారియొక్కయు నుద్దేశములు య్యేలవలె నూఁగుచుండును. సిద్ధించుస్థితియొక్క వివర మేమనఁగా:—ప్రొద్దున వెలలు గొప్పగనుండును. అంతయు సెలవాయెనా సరి. లేకున్న నీడతోఁడ వెలలును గుఱుచలగును. మధ్యాహ్నమునకు రాసులు ముగియవేసి, నీడపెరిగినను వెలలింకను పెఱుగును. తప్పటపుదరు నెరుప్పున వేయఁబడుటయుం గలదు.

(౬) ఏకప్రయోజనము మీఁదియాదరమునకన్న బహుప్రయోజనాధారములైన వస్తువులమీఁది యాదరము నిమ్నోన్నతభావములకుం బాత్రమైయుండు. ఎట్లన, చెన్నపురిలో కొళాయిగుండ మ్యునిసిపాలిటీవారు నీరుసరఫరా చేసెదరు. అనఁగా నుచితముఁగాదు పన్నులవిధించి. బీదలు, సామాన్య జనులు గృహకృత్యములకు వలయునంత మాత్రము గ్రహింతురు. గొప్పగొప్ప బంగళాలలో వసించువారలు గృహకృత్యములకేకాక తోఁటపనులకును వలయునంత గ్రహింతురు. ఇంతే కాదు. దూదియంత్రములు, వస్త్రరచనాయంత్రశాలలలో నెంతయో నీరుకావలసియున్నది. ఈశాలలవారును వెలయిచ్చి కైకొందురు. ఈ మూఁడువిధముల ప్రయోజనములలో:—

గృహకృత్యములలో శుభ్రజలంబు లావశ్యకంబులగుటయు, నీప్రయోజనమున నొకపరిమితికి మించికాని తగ్గికాని లభించిన

మేలు లేక పోవుటయుఁ, గారణములుగ నీరు నికరమైన గిరాకి కలదిగానున్నది.

తదితరములలో: నీటిపన్ను అత్యధికమైన బావులుఁద్రవ్వ కొందురు. తగ్గిన నెక్కువగ వినియోగింతురు. మనుజుఁడెంత కైన నెక్కువ నీరుఁద్రాగఁడని నిర్ణయమున్నదిగాని చెల్లకింత కన్న నెక్కువగఁ బోయరాదను నిర్ణయములేదుగదా! జలము యథేష్టముగ నెక్కువ సెలవు లేక దొరకిన బంగళాచుట్టును బచ్చికవేసి పోషింపవలయు ననువారేమి, బంగళాకే దినదిన మును అభ్యంగస్నానముఁజేయించి చల్లఁగా ఉదక మండలము చేయవలయు ననువారేమి? ఇట్లనేకవిధముల భోగమునకువచ్చు రాశియధికమగును. కావున నీప్రయోజనములలో జనులకు నీటిమెడ విక్షేపసంక్షేపంబుల కాశ్రయంబైన యభిమతంబున్న దనుట నిశ్చయంబు.

కావున మొత్తముమీఁద బహుప్రయోజనానుకూలము లైన వస్తువులు క్రిందుమీఁదులుగల గిరాకికిం బదిలమైనస్థాన ములు. ఏలన గిరాకి యొకదిక్కున పెఱుగుట విఱుగుట లేక స్థిరతఁగాంచినను తక్కినదిక్కులముందు వెన్కలఁ బోవునదిగా నుండవచ్చును. ఏకకాలంబుననే యన్నిఫలంబులమెడలను నిర్వి కల్పజడత్వంబును వహించుననుట సంభావింపఁబోలిన యూహా యైనను సామాన్యముగ సంభవించునదిగాదు.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

కాలప్రభావము.

పైన వివరించిన సంయోగములన్నియు కృతయుగములోని మానసపుత్రులవలె తత్క్షణమాత్రమునఁ బుట్టినవి కావు. వీనికిఁ గాలము గావలసియున్నది. ఎట్లన గిరాకి హెచ్చినదే వెలలు జాగులేక హెచ్చవు. ఈ గిరాకి హెచ్చుటకతన గొన్ని సరకులు వేగిరమున చెలవగుటచే నమ్మువారికి మార్గము తెలిసి వెలలు పైకిఁ బెత్తురు. వస్తువులు స్నిగ్ధములైనను వట్టి గిరాకియొక్క పోటిమి హెచ్చుటకు కాలముపట్టును.

ఒక్క కాలముపట్టుటయకాదు. ఈ కాలము తుదముట్టులోన నితరములైన మార్పులు లేవైనను సంభవించి గిరాకిని ధరలను గ్రొత్తత్రోవల నీడ్చుకొనిపోయినను బోవచ్చును. అర్థశాస్త్రమున నిరూపింపఁబడిన యావన్న్యాయంబులకును కాలంబు బాధాకరంబు. ఎట్లన:—

(౧) హేతువునుండి కార్యము జనించుటకు కొంచెమో ఘనమో కాలమావశ్యకము.

(౨) ఈ కాలముపూర్తిగ నబ్బులోన నితరహేతువు లుద్భవిల్లి సమ్మేళనముఁజెంది ఫలసంకరము సంభవింపఁజేయును. సం

ఘములోని సమస్తప్రవర్తనలును అనేకహేతువుల కుద్భవించిన సంకరంబులనుట ప్రధానతరమైన తత్త్వము:—జాతిభేదములం గూర్చి విచారింతము. వీనికి నాధారకారణమెయ్యది? పౌరాణికుల లెక్క యెల్లిశెట్టిలెక్కకుఁ దోడుపోయినది. అన్నిప్రశ్నలకు నొకయుత్తరమే! ఏమి? బ్రహ్మసృష్టియని. సంఘశాస్త్రిజ్ఞుల మతమింత సులభముగాదు. వృత్తిభేదములు, అరాజకము, యానదారిద్ర్యము, విద్యాగంధవిహీనత, రాజులయుఁ బూజారులయుఁ క్రౌర్యములు, నిరుత్సాహత, అభ్యాసము వలనఁ గలుగు మందిమగుణము, ఇత్యాదులనేకములు పిఱిగొని జాతిబంధముల నేర్పఱచినవని యాధునికుల యభిప్రాయము. మిశ్రితయేమాత్రమును లేక శుద్ధముగనుండు కారణకార్యంబులు సంఘసంప్రదాయములలో మృగ్యంబులు.

కాలమాహాత్మ్యము విశదీకరించు నంశంబు లెవ్వియనిన:—

(౧) గుఱ్ఱములు గుఱ్ఱపుబండ్లును మునుపటికన్న నిపుడు వెలపొడుగుగానున్నను గిరాకి తగ్గినదా? మనన్యాయంబబాధితంబై యున్న తగ్గియుండును. వీని వెలహెచ్చుసరికి చెన్నపురిలో ధనసంపదయు విలసిల్లినందున గిరాకి లాఘవంబు లేదు. కావున హేతువు సిద్ధినొందుటకు వలసినకాలములోన నైశ్వర్యాభివృద్ధియు నైనయెడల కార్యంబు కలుగదు. ఇదియొక వ్యతిరేక కారణము.

(2) దేశములో రాజశాసన సిద్ధములై పరగునాణెములు ను దక్కినవస్తువులంబోలె రాశికొలంది మూల్యభేదముం గాంచును. ఉదా॥ రూపాయలు పదియేండ్లక్రిందట మిక్కిలియు ప్రాలినవిగా నుండినందున సవరనువెల 18 రూపాయలకన్న నెక్కువకుం బోయెను. ఇపుడు రూపాయల రాశితగ్గినందున వానివిలువ మఱలహెచ్చినది. సవరనుల 15 రూపాయలకుం గొనవచ్చుననుటయె దీనికిం దార్కాణ. ఈ విషయముయొక్క యతిదేశ మేమనంగా:—

వస్తువుల మూల్యము ఘనతరమగు నవసరంబున, నాణెముల మూల్యము సన్నబడునేని, ధనము ఎక్కువ పట్టినను ఇచ్చుటలో నష్టములేదు. అట్లయిన గిరాకి తఱుగనేరదు.

(౩) ఒకవస్తువు ప్రియమాయెనని దానివెలలనెగంబెట్ట నుత్పాదకు లుద్యుక్తులై యున్నతఱిని ఆప్రయోజనమును సమకూర్చు వేఱొకవస్తువు కనిపెట్టంబడునేని వెలలు హెచ్చించుట బుద్ధిలేనిపని. ఏలన, జను లీనూతనవస్తువునె వరింతురు.

(౪) అలంకారవస్తువుల నొకవిశేషము. సర్వసామాన్యముగా నందఱుం దొడుగునది యాయెనేని యదిగొప్పగానున్నను నట్లున్నంబడదు. అసాధారణత మన్ననకు జన్మహేతువు. ఉదా॥ సొగసుంజుక్కల చీరను యజమానురాలు ధరించి కులుకుచుండుటంజూచి యిరుగు పొరుగింటి భాగ్యశాలినులు ఆతీరుచీరలె దాల్చిరేని "ఇది సామాన్యమాయెను. ఇందులో గుణము

లేదు " అని మొదటియమ్మ చింతించును. ఆచీరయింకను వ్యాప్తికివచ్చి పనికత్తెలచేత సయితము ధరింపఁబడునదియైన దాని గౌరవము తుట్టాగా నశించును. గొప్పయిండ్ల యూఁడంగులు దానిని దూరముగఁ బాఱవైతురు. సొగసులగతి యెన్నడు నింతే. మిక్కిలి వ్యాప్తమయినఁ దళుకుమాసినవగును. కావున గిరాకి హెచ్చుచుఁబోయి తటాలున మాయఁజెందును.

(౫) ఆవశ్యకములసైతము రాశితగ్గినదే వెలహెచ్చుట యప్రకృతము. ఎట్లన, అమ్మకమునకువచ్చు వస్త్రములు కొఱఁతవడినచో వెలహెచ్చుననుటఁ దెలిసి యనేకులు ప్రాతఁబట్టలను త్వరలో విసర్జింపకయు, వివాహాదులసెలవు మట్టుసేసియు మితముగఁ గొందురు. గిరాకి మితమగును. వెలలుపూర్ణవృద్ధికి రావు. కొంతకాలమైనపిదప ప్రాతపేలిక లెందునకుం బనికిరానివై నూతనపరిధానములందీయుట యనివార్యకార్యమైన వెలలింకను విరివిగాంచు.

ఆర్థికన్యాయముల స్వభావము.

ఈయుపాధులున్నందున గిరాకి, ధరలు, రాశి, వీనికింగల పరస్పరసామ్యము రద్దుచేయబడియెనని యనుకొనఁబోయెదరు. వేడివేడినీళ్లలో చల్లనీళ్లుపోసిన శీతోష్ణములు మిశ్రములై దానికిని దీనికిని మధ్యగతియైన వెచ్చనగానేర్పడును. వేడియు చావలేదు శీతమును జావలేదు. రెండును మిళితములై ఫలమైన గోర్వెచ్చనయందంతర్భావము సెందినవి. అట్లే సర్వన్యా

యములును వానిబాధించు నితరన్యాయములును. ఇవి యిత రేతరచ్ఛేదనక్రియకు పూనునవి గావు. మఱి కలసిమెలసి రూపు మాఱి తజ్జనితఫలంబున గుప్తంబులై యుండును. అనేకకారణ ములచే నొకకార్యమేర్పడియె ననుటకు నిజమైన యర్థమేమ నఁగా, ప్రతికారణముయొక్కయు ఫలములు మిళితములైనవి యనియు, ఈమిశ్రఫలము ఏకఫలమట్లు తోఁచుననియు ననుట. కాలనుచే నితరన్యాయంబులును ఇతరన్యాయములచే కాల సంజనిత విభేదంబులును మాఱ్పులఁజెంది సమాగతంబులగును. ఇయ్యది యెట్లున్నదనఁగా గంగాయమునల సాంగత్యమట్లు. యమునవచ్చిపైఁబడకయున్న గంగయింకను దక్షిణముగఁ బాఱియుండునేమో. గంగయమున కడ్డముగాకున్నది నేరు తూర్పుగాఁబోయియుండును. వీనినొరయికచే రెంటికిని సామా న్యమగు నూతనమార్గమొకటి యేర్పడినది. కావున రెండిఁటి ప్రతాపములు నేకీభవించి యింకొక జాడచెందినవనుట యొప్పు. ఇట్లే ఏడును రెండుతో గుణించిన బదునాల్గగును. ఈపదునాల్గు ఏడుచేతవచ్చినది గాదు. రెండుచేత వచ్చినదియుఁగాదు. వాని సంగతిచే వచ్చినది. నూతనసృష్టమైన పదునాల్గులో ఏడును రెండును బొత్తిగానశింపక రూపభేదముందాల్చి ప్రవర్తించెడిని. ఆర్థికన్యాయసంయోగ తత్త్వంబివ్విధంబని యెఱుంగునది.

ఆర్థిన్యాయంబులు మోఘంబులని కొందఱనిరి. రామబా ణమువలెఁ దప్పక గురిదాకునవి కావనుమాటనిజమే. ఎట్లన,

వ్యతిరేకన్యాయములచే నిరుద్ధములు గావచ్చును. రాశితగ్గినను కొన్ని సమయముల వెలలును దగ్గవచ్చును. ఇట్లువక్రవిక్రమములు గాకపోయినను ఉత్తఘ్రోవునవి యని భావించుట తప్పు. ఏలయన, తమకు నడ్డమువచ్చువానికిఁ దాము నడ్డముగా నుండుఁ గావున నీనిరోధము పరస్పరకార్యము. నూతనముగ నేర్పడుమార్గమున నిరుదిక్కుల న్యాయములయుం బ్రభావములు తీవ్రమైయుండు. 'ఈన్యాయమీరీతివర్తించును. ఈహేతువున కీఫలము సిద్ధము' అను వచనముం దెల్ల రెండుసమయములు. ఎవ్వియన, 'ఈస్థితిగతు లీరీతినే నిర్వికారముగ జరుగుచున్న' వని యొకటి; 'వికల్పం బాపాదించు కారణములు తుదముట్టుదాఁకఁ బుట్టకయున్న' వనుట రెండు.

సర్వకార్యకారణములును బరస్పర సమ్మేళనముగలిగి మిశ్రమై యున్నను విషయము సుబోధ మగుటకై వానిని వేఱుపఱచి చూపుట సర్వసమ్మతము. లోకములో నేసంకరమును లేక ప్రవర్తించు న్యాయములు కారణములు ఫలములును లేవు. అయినను నీచిక్కును విడఁదీసి పోగుపోగుగాఁబెట్టకున్న తుద మొదలేర్పడక పోవునుగాన నట్లుచేయుట కర్తవ్యము. పుస్తకములలో నివి విడఁదీయబడియుండుటచే సాక్షాత్తుగ ప్రపంచప్రచారములయందును విడఁబడి యున్నవని యెంచఁబోకుఁడు; లోకమం దన్నిన్యాయములును పెద్దముడిగాఁ జేరియున్నవి. ఆముడి యింతగట్టి యని చెప్పనలవిగాదు. వ్యవహారముల న

ట్లున్నను విద్యావైశద్యార్థము చిక్కులేక ప్రక్కప్రక్కన నుంచుచు వానింబోలె వానిం గణింతుము.

ఇందుచే నొకగొప్పజాగ్రత్త స్ఫురించెడు. ఏమన పుస్తకములోనున్నంత విశదముగ నంశములు లోకములో నుండవు గాన లౌకికజ్ఞానమునకుం బుస్తకపారాయణముకన్న ననుభవము ముఖ్యము. అర్థశాస్త్రపండితు లందఱును వ్యాపారపారీణులౌదు రనుట గేలిమాట. పారాయణమునకు ప్రవర్తనమునకును జాల వ్యత్యాస మున్నదనుట వేదాంతులు బలసి యుండుచోట్లలో విస్పష్టమేకదా! కావుననే గ్రంథాదినే యియ్యది యుపదేశ శాస్త్రంబుగా దని విన్నవించితి. అట్లైన నిది వ్యర్థశాస్త్రము గదా యని సంకోచింతు రేమో, యదియును ధగని యభిప్రాయము. ఇది మూఁడు తెఱంగుల నుపయోగకరము.

(౧) శాస్త్రము ఇతరచింతలు లాభములు నాసింపకయే సేవింపఁ దగినది. జ్ఞానికి జ్ఞానమే బహుమానము. ఆచరణాకౌశల్యము లేకున్న వాని కేమితక్కువ? తనతనయుద్దేశములు నెరవేర్చుటయే కృతకృత్యత. ఆర్థికన్యాయంబుల ప్రచురపఱుచుచు నీయర్థశాస్త్రంబును గృతకృత్యమే. మీరందఱును గుబేర లోకమునకుంబోవ సోపానము లేర్పఱుచుట దీని యుద్యమముగాదు.

(౨) శాస్త్రిన్యాయములు నేరుగ ఫలప్రసాదకములు గాక పోయినను, వ్యాపారదక్షు లయ్యెవియొఱింగి యుచితగతి నుప

యోగమునకుం దెచ్చువారై రేని వారి కఖండలాభావహంబు లగును. కన్నుమూసికొని పోవువారికన్నఁ దెఱచికొని పోవువారు శ్రేష్ఠు లనుట పరమ రహస్యమా ?

(3) వ్యవహారము లియ్యె తెఱంగులఁ బోవుననుట ఖండితముగఁ జెప్పఁజాలము. అయినను శాస్త్రజ్ఞానముచే నవిపోవు జాడలను సూచనగాఁ దెలిసికోఁజాలుదుము. ఇది యల్పమైన సిద్ధిగాదు.

మఱియు సంఘములయొక్క ధర్మములు, నంగములు మొదలైనవానిని నిర్ణయించి పరిణమింపఁజేసిన హేతువులలో నార్థికస్థితిగతులు ప్రథమగణ్యములుగావున నీశాస్త్రము పఠించుటచే సంఘోత్కృష్టతాసమయములు గొంతకుఁగొంతమైన గోచరము లగును. ఇయ్యది సంఘశాస్త్రంబు గాదుకాని దానితోఁ బరమ మైత్రింజెంది యభేద్యసంయోగము గలది. మనుష్యసంఘములను బరిశీలించుటకన్న మేలైన విద్యలెవ్వియును లేవు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

మూల్యము - ప్రయోజనము

శ్రమయొక్కో యజ్ఞ ఖరీదు నిచ్చుటయుఁ గష్టమైన పని. ఈ కష్టమునకన్న వస్తులాభమువలనఁ గలుగు సుఖ మెక్కువ యని తోఁచినం గాని యెవఁడును దానిం గొనఁడు. వినిమయకార్యంబులయం దెల్ల నిచ్చువస్తువుయొక్క యంత్యప్రయోజనముఁ కన్నఁ గొనువస్తువుయొక్క యంత్యప్రయోజన మొకింతయైనఁ నెక్కువగ నుండు నను న్యాయము నిత్యము. ఇట్లు కష్టము వ్యవకలితముకాఁగా మిగిలిన సుఖమునకు 'వినియోజకులకు అబ్బుశేష' మని పేరు.

వినియోజకశేషము.

దీనినిఁ గొలతవెట్టుట యెట్లనఁగా. ఒకవస్తువును బొందక పోవుటకన్న నేమాత్రము నిచ్చియైనఁ గొనితీరవలయునని తలంపుగొందుమో యామాత్రము ధరలోనుండి సాక్షాత్తుగా నిచ్చినధరను ద్రోపుడు సేయుటచేత. ఉదా: ఉప్పు. ఇది యపూర్వమైనచో వరహాలనైననిచ్చి కొనఁగలము. సర్వసాధారణముగఁ బండునది గావునఁ గొన్నిపైసలైన నిచ్చుటయేలయని

యలజడి వహింతుము. కావున లవణసంపాదనమున శేషసుఖ మత్యంత మనుట సువ్యక్తము.

ఆవరణమాహాత్మ్యము.

ఈసుఖమును మనముస్వయముగ నార్జించితిమా? యోచించి చూచిన కాదనుట నిర్వివాదాంశము. ఖరీదు మన మిత్తుమనుట నిజమేయైనను ఖరీదంత తక్కువపడుటకుం గొనువారలా కారణము? కాదు. ఐన మఱియెవరు? ఉప్పుపంటం బెట్టు వారందరమా? కొంతవఱకు వీరు కారణభూతు లనుట నిజమే. ఐన నాపంట నతిశయింపఁజేయు క్రమములు విద్యలును వీరు సృష్టించినయవిగావు. సంఘము చేఁ దరములపర్యంతము కొంచెముకొంచెముగ వికాసమునకుఁ దేఁబడినవి. అట్లగుట వినియోజక శేషమునకు నిజమైన మూలాధారము ప్రతిమనుజుని నావరించియుండు సంఘముయొక్క స్థితిగతులు. వీనికే "ఆవరణస్థితు"లని పేరు.

నేను, నాకర్మము, నాసుఖము అని వ్యక్తివాదము సేయు వారికి నిది యలంఘ్యమైన ప్రమాణము. మనకుఁగల జ్ఞానము, చతురత, సుఖదుఃఖావహాసమయములు, ఇత్యాదు లన్నియుఁ గొంతమాత్రము స్వయంకృషిచే నిర్మింపఁబడునవి యైనను మొత్తముమీఁద నావరణముచే నిర్మితము లనుట యభేద్యన్యాయములలో నాద్యమైనన్యాయము. దీనికిం దృష్టాంతములు పెక్కులేల? బ్రాహ్మణకులమునందుఁ బుట్టిన వానినైన మాలని

యింట చిన్నప్రాయముననె చేర్చినయెడల మాలబుద్ధియే కాని బ్రహ్మజ్ఞానము వానికింబట్టదు. బ్రాహ్మణావరణమునందుఁ బెంపునకు వచ్చినవాఁడైన మాలబుడుతఁ డజ్ఞానము సంపాదింపలేకున్నను సంపాదించిన వానివలె వేషము దాల్చినవాఁ డైన నగును. ప్రతిమనుజునియొక్కయు స్వభావ మనఁబడు దానిలో ముక్కాలువంతు ఆవరణభావమే యనుట తగ్గించి చెప్పఁబడిన మాట.

ఆవరణము.

మనప్రయత్నము లేకయ యార్థికస్థితిగతులయందు నిర్ణాయకముగనుండు సంఘాదిసంబంధియైన హేతుజాలం బావరణంబు నాఁబడు. ఆవరణకృతంబైన శేషంబునకు ఆవరణశేషంబని పేరు. ఆవరణం బపౌరుషేయంబు గాదు.

ఆవరణములోన గణనీయతత్త్వములు రెండు. ప్రకృతి, సంఘము. ప్రకృతిచే సంఘమును, సంఘముచేఁ బ్రకృతియును మార్పులు పెందుననుట పూర్వోదితము.

ఆవరణంబు నిర్వికారంబుగాదు. మఱి కాలవిధేయంబై పరివర్తనలం జెందునది. మనుష్యులలోని వైశ్వర్యాంతరములకు నావరణంబు ముఖ్యాశ్రయము.

ఉదాహరణాదులు.

నేయి యొక్కమణుఁగుమాత్రము దొరకునేని వెల మణువు 30 రూపాయలనియు, రెండుమణుఁగులు దొరకునేని వెల

25 రూపాయ లనియు ననుకొందము. అప్పుడు వినియోజక శేష మెంత ?—

తొలుతటి మణుగు వెల	30 రూపాయలు.
రెండవదాని వెల	25 ,,
మొత్తము	55 ,,

వాడుకలో రాశికొలఁది నన్ని భాగములకును నొకే తీరున వెల నిత్తుము గాన ఇచ్చిన వెల 50 రూపాయలు.

కావున శేషలాభము 5 ,,

మూఁడు మణుగు లుత్పత్తియైన వెల మణుగునకు ఇరువది రూపాయ లాయె ననుకొందము. వినియోజక శేష మింకను నెక్కును. ఎట్లన:—

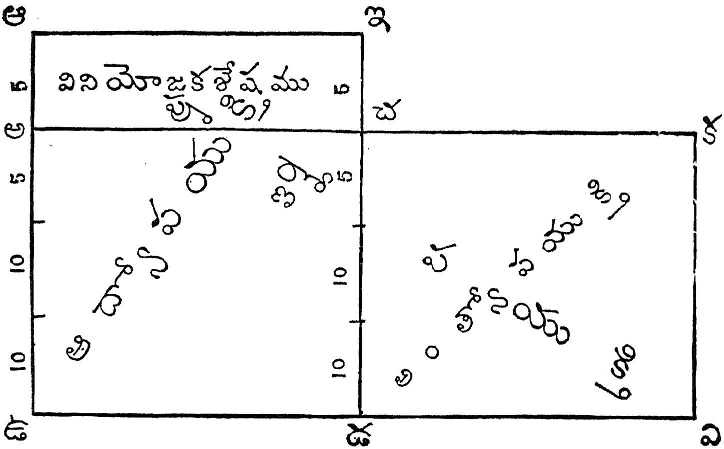
మొదటి మణుగు	30 రు.	
రెండవది	25 ,,	
మూఁడవది	20 ,,	మొత్తము. 75 రు.
ఇచ్చిన వెల 3 × 20		60 రూపాయలు.
వినియోజక శేషఫలము		15 రూపాయలు.

(13-వ పటముం జూడునది.)

ఒక్కటే మణుఁగు నెయ్యి కలసమయమున నుపయుక్తి 'ఆఉపఇ' యను చతుష్కోణమువలనఁ గనుపఱుచఁబడినది. రెండవమణుఁగుయొక్క యుపయుక్తిని 'చడఎక' యను చతుష్కోణము వ్యక్తము చేయుచున్నది. మొత్తముమీఁద నుపయుక్తి 'ఆఉడఇ'+'చడఎక' లేక 'ఆఉఎకచఇ.' కాని విలువ కడపటిమణుఁగుం బట్టియే యేర్పడుటవలన రెండు మణుఁగులకును జేరి 'అఉఎక'యను చతుష్కోణమువలన సూచితమగు నుప

యుక్తికే మనము విలువ యొసఁగెదము. కావున వినియోగించు మనకు 'ఆఅచఇ' చేఁ గనుపఱచఁబడిన ఉపయుక్తి విశేషముగ వచ్చినది. కావున నిది రెండుమణుఁగు లున్నచో నైన వినియోజక శేషము.

13-వ పటము.

ఇట్లే, మూఁడుమణుఁగులున్నతఱి:—(14-వ పటము చూడుము.)

ఆద్యోపయుక్తి (మొదటిమణుఁగు) = ఆఉఊఇ

మధ్యోపయుక్తి (రెండవమణుఁగు) = ఈఊఎచ

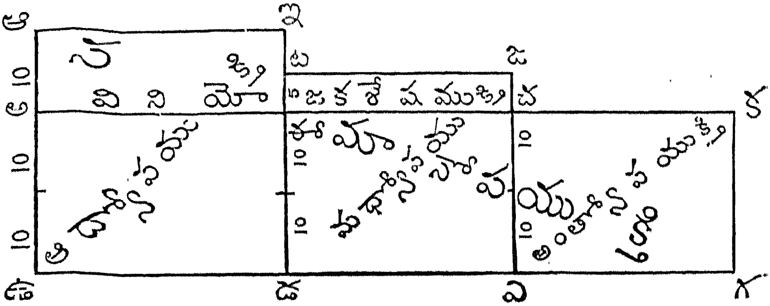
అంత్యోపయుక్తి (మూఁడవమణుఁగు) = చఎగక

సమాసోపయుక్తి (అన్ని మణుఁగుల ఉపయుక్తి)=ఆఉగకచజటఇ

వెలకడపటి మణుఁగుంబట్టి నిర్ధారణ యగుటచేత మనము 'అఉగక' యను చతుష్కోణమువలన సూచితమయిన ఉపయుక్తికే వెల యొసంగెదము. మిగత ఆఅచజటఇ మనకు శేషము.

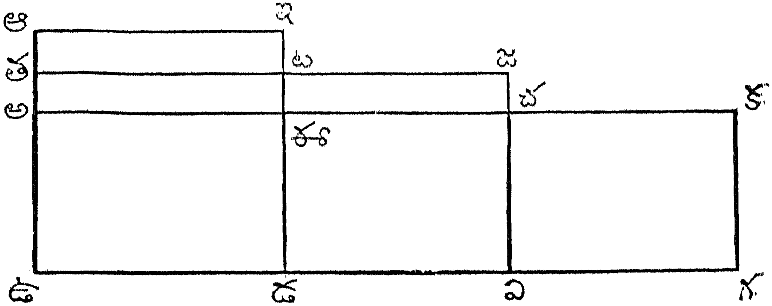
ఇది యే మూఁడుమణుఁగు లున్న యెడల వినియోజక శేషము.

14-వ పటము.

13, 14-వ పటములను జేర్చినచో 15-వ పట మగు చున్నది. వ్యాఖ్యాన మనవసరము.

15-వ పటము.

ఆద్యోపయుక్తి	30 రూ.
మధ్యోపయుక్తి	25 ,,
అంత్యోపయుక్తి	20 ,,

పూర్ణోపయుక్తి	$30 + 25 + 20 = 75$ రూ	
పణ్యమూల్యము.	మణుఁగులు $3 \times 20 = 60$ రు.	
వినియోజక శేషఫలము	$= 15$ రు.	

రాశి ననుసరించియుండు సంతోష్యపయుక్తిచే మూల్య మేర్పడు ననుట స్పష్టము. మఱియు వాయ్వాదివస్తువులు పూర్ణోపయుక్తి నఖండముగఁ గలిగియున్నను సంతోష్యపయుక్తి లేనివగుట మూల్యరహితములాయెననియు మూల్యదారిద్ర్యము వస్తుగౌరవమునకు భంగకరము గాదనియు మున్ను తెలిపిన తత్త్వములకు నియ్యది యింకను నొకసాక్ష్యము. మూల్య రాహిత్యమునకు నిష్ప్రయోజనతకును మిక్కిలి భేదము. మూల్యాభావము సంభవించుమార్గములు రెండు. ఒకటి వస్తువు ఎందునకుం బనికిరానిదగుట. ఉదా॥ వీధిలోని మన్ను, ఇత్యాదులు. రెండు, వస్తువు పరమప్రయోజనకారియయ్యును అఖండముగ లభ్యమగుటచే రాసులు మితిమీరి యంత్యప్రయోజనావశిష్టముం జేయుట. ఉదా॥ గాలి.

ఈ రెంటికిని భిన్నలక్షణము :— మొదటి దానికిఁ బూర్ణోపయుక్తి లేదు. రెండవది దానికది యసమానముగ నున్నది.

వీనికి సామాన్యలక్షణము :— మొదటిది నిష్ప్రయోజనము గావునను రెండవది యమితరాశిక మగుటను రెంటికి నంత్యప్రయోజనము లేదు. కావున విలువయుఁ గానము.

ఐనను విలువలేని సాహ్యముంబట్టి గాలియు వీధిలోని మన్నును దుల్యములే యనుట తులువతనము.

పూర్ణోపయుక్తిని మదింపువేయు పద్ధతు లెవ్వి?

వస్తువు అపురూపమైన దనుకొని యట్లైన నెంతవెల పొందు గాగునో యని రమారమిగ నిర్ణయించి, పిమ్మటఁ గ్రమక్రమముగ రాశికిం బరిమాణము లిడుచుంబోయిన వెల లెట్లుపడు ననుట యూహించి, తుదకు వర్తమానముననుండు ధరల వఱకును వచ్చితిమేని పూర్ణోపయుక్తి స్ఫుటంబగును. ఇది మిక్కిలి ప్రయాసముచేతనేకాని యలతిఁ దీఱు సాహసంబుగాదు. గాలి మొదలైన వస్తువు లేనాఁడు నరుదుగావు. కావున వానికి క్షామకాలపు ధరల విధించుట యూహపైఁ బోవలసిన లెక్కకాని దృష్టాంతముగఁ జూపి నిర్ణయింపఁ జాలినవి కావు. ఇట్టిచోట్ల ననుభవము మీఁద వస్తుగౌరవముల స్థాపింపఁజూచుటఁ దప్ప అన్యసాధనములు మృగ్యములు. వజ్ర వైడూర్యములకన్న జలాహారము లధిక పూర్ణోపయుక్తి యుక్తము లనుటకు జనుల యభిప్రాయమే సాక్షి. వజ్ర వైడూర్యములు లేకపోయినను హాయిగ బ్రతుకువారు కోట్లకొలఁది నున్నారు. జలాహారములు లేక జీవించువారు పురాణకథలఁ దప్ప నింకెక్కడను లేరు. కావున పూర్ణోపయుక్తిని లెక్కప్రకారము జమగూర్చుట యసాధ్యమైనయెడల లౌకికాచారముల ప్రకారము సకారణముగఁ గొలతవేయ వచ్చును.

"ప్రయోజనమును గొలుచుట సాధ్యమా?" యను ప్రశ్న అనేకులకుఁ దోఁపక మానదు. ఏలయన, ప్రయోజనము భావగర్భితంబు. ఆకృతిగల స్థూల పదార్థముగాదు. సంఖ్య కలదియుఁగాదు. కావున తూఁచుట, జమగూర్చుట, ఇత్యాది క్రియలు దానియందుఁ జెల్లవు. ఇట్లని ప్రశ్నించువారికొక సమాధానముం జెప్పవచ్చును. ప్రయోజనము భావరూపమే యైనను స్థూలపదార్థములైన ధరలచే దాని ప్రాబల్యము సూచింపఁబడియెడు. ఉపయుక్తి యెక్కువయని తోఁచిన వెలల నధికముగ నిచ్చుటయు, తక్కువగాఁ దోఁచినఁ దక్కువమాత్ర మిచ్చుటయు సహజములు. శరీరమునందలి యుష్ణముయొక్క తీవ్రతప్రకారము డాక్టరు పెట్టి చూచు 'తాపమాన' యంత్రములోని పాదరసము ఎక్కుచునో, దిగుచునో యుండుమాడ్కి నుపయుక్తత ననుసరించి ధరలు నిలుచు ననుట నిక్కమే యైనను ఈన్యాయమునకును ప్రతికూలములు లేకపోలేదు. అట్లగుట నీకార్యము సాధ్యమైనను సులభముగానిదాయెను.

ప్రయోజనమును ధరలచేఁ గొలుచుట కష్టతరముగను సత్యదూరముగను జేయు హేతువులు.

(౧) ధరయన వస్తువులకు నాణెముల రూపమున నుండు విలువ. ఒకయెద్దును గొనుటకు 50 రూపాయలు పట్టిన దాని ధర 50 రూపాయ లందుము. అనఁగా దానియందు గ్రాహకున కుఁగల యంత్యోపయుక్తియు, 50 రూపాయలయందుఁగల

యంత్య ప్రయోజనమును ఇంచుమించు సమానము లనుట. ప్రతి క్రయ విక్రయములయందును నాలుగు విధములైన మదింపులు వేయఁబడును ఎట్లన:—

కొనువాఁడు వేయునవి రెండు:— రూపాయల యుపయుక్తతం గూర్చిన మదింపు ఒకటి. ఎద్దునుం గూర్చిన మదింపు రెండు.

అమ్మువాఁడు వేయునవి రెండు:— ఎద్దుయొక్క యుపయుక్తతం గూర్చిన దొకటి. రూపాయల యుపయుక్తతం గూర్చినది రెండు.

కొనువానికి రూపాయలయందలి యాదరమునకన్న ఎద్దునందలి ప్రీతి యొకించుకయైన నధికముగను, అమ్మువానికి ఎద్దునందలి గౌరవమునకన్న రూపాయలయందలి మమత యొక్కింతయైన నధికముగను ఉన్నంగాని వినిమయము సిద్ధింపదు. అట్లగుట:—

ప్రయోజనముచే ధరలు నిర్ణయింపఁబడునని యొకరు చెప్పిన, ధరలచే ప్రయోజనము నిశ్చయింపఁబడునని యేల ప్రతివాదము సేయఁగూడదు? చూడుఁడు! వస్తువునందలి ప్రీతి నాణెముల గుండ వ్యక్తమాయెననుట యేమాత్రము సత్యమో, నాణెములయందలి ప్రీతి వస్తువుగుండ వ్యక్తమాయెననుటయు నామాత్రము సత్యమే! మనము వాడుకలో క్రయికులు విక్రయికు లని భిన్నపక్షములకుం జేరినవారో యనురీతి వారిని వ్యవహరింతుము. కాని శోధించి చూచిన నిరుతెగలవారును క్రయికులే విక్రయికులే. వర్తకుఁడు సరుకులనమ్ము. రూపాయలఁ

గొనును. వినియోజకుఁడు రూపాయల నమ్మును. సరకులం గొనును! కావున వస్త్వాదరంబు రూప్యములచేఁ గొలువఁబడు ననుట యబాధితంబైన మతంబుగాదు. రూపాయలయొక్క యుపయోగము సరుకులచేఁ గొలువఁ బడుచున్న దన్నను సంభావ్యమే.

ధరలచే ప్రయోజనము స్థాపింపఁబడెడు ననుటకు దృష్టాంతములు మునుపే చూపి యున్నాము. వెలల్వాలిన గిరాకి యుచ్ఛ్రిత మగును. దీనికొక యపూర్వహేతువు ప్రదర్శింపఁగలము. ఖరీదు శ్రమసమానము, క్లేశకరము. వస్త్వాదర మనునది వస్తువులవలనఁ గలుగు సుఖమునుండి తత్ప్రాప్తికై పడవలసిన దుఃఖమును దీసివేయఁగా నిలిచిన సుఖభావము.

సుఖమునుండి

దుఃఖముపోఁగా

నిలిచిన ఖరారు సుఖము = వస్తూపార్జన చోదకాదరము. అట్లగుట సుఖము మునుదున్న రీతినే యున్నను దుఃఖము క్షయించిన నిశ్చితసుఖము వృద్ధియగు ననుట యప్రతిహత న్యాయము.

(౧) ఇట్లు ధరలును ఉపయోగములును బరస్పరాశ్రయములై యుండఁగా ధరలను గొలతగాఁ జేయుటయెట్లు? బట్టలను గజము కొయ్యతో గొలుతుము. ఈ గజముకొయ్య యొకపొడుగు

గలదిగాలేక బట్టయొక్క నిడివికొలఁది విశ్వరూపమును వహింఁచునదియైన దానితోఁగొలుచుటను బ్రహ్మదేవునకైన నలవియా?

(౨) మఱియు రూప్యములును వస్తువులే. వస్తువులెల్లఁ రాశిననుసరించిన విలువగలవిగా నున్నవో యట్లే యవియును సంఖ్యాసమాశ్రితమైన మూల్యముగలవిగా నున్నవి. బంగారు విశేషముగ దేశమున నుపగతమైన బంగారముయొక్క విలువ పలుచపడును. రూప్యములు శాశ్వతమును నిర్వికారము నైన యంత్యోపయుక్తి గలవికావు.

(౩) సరకులరీతినే నాణెములును బ్రతిమనుజుని ప్రాప్తిఁ కొలఁది లఘువులో గురువులో యై యున్నవి. బీదవాఁడు రూపాయను వరహాగాఁ జూచును. వానికి దానియందలి యంత్యోపయుక్తి మహాఘనము. కోటీశ్వరుఁడు వరహాను దమ్మిడిగఁ బాఱవేయును. వానికి దానియందలి యంత్యానురాగ మించుమించు పూజ్యము. కావున బీదవాఁడు రూపాయకుఁ గొను వస్తువునే మహారాజైనవాఁడు పదిరూపాయలు లెక్క పెట్టియుఁ బెట్టక వేసి కొనుటయుం గలదు. కావున ధరలు చంచలములు. ధరలతో నుపయుక్తతం గొలుచుట యసాధ్యము. అంతకన్న మొఱుఁగు దీఁగలతోఁ మలలఁ దీప్పుట సుఖము.

దీనికి సమాధాన మేమనఁగా నాణెములయొక్క విలువ చలించునది యైనను, ఈ చలనముయొక్క పరిమాణమును

నిర్ణయించి, యీచలనమువలనఁ గలిగిన మార్పుల లెక్కనుఁ దెచ్చి తీసివేయవచ్చును. ఈవిషయము వినిమయకాండమున జర్చింపఁబడును.

ఈ యాక్షేపణలు అసమంజసములుగావు అయిన నొక్క విన్నపము. ఉపయుక్తతయు క్రయమును ఒండొంటి నాని యుండుటచేతనే క్రయమును ఉపయుక్తతా సూచకమని యెన్నఁదగును. రెండవది ప్రతివానియొక్కయు వస్త్వాదరమున భేదములు పెక్కుపోకలఁ బోయినను మొత్తముమీఁద పణ్యాచక్రంబున నట్టివిఱువులు పరస్పర హతములౌట సాధారణము గాన, గిరాకియొక్క యుత్కర్షమును ధరలు నిష్కపటముగ సూచించుననుట యొప్పుకోవలసిన న్యాయము. ఈవిషయ మటుండనిండు.

ఆవరణకృతమైన శేషము గణనీయ మనుటకు నొకహేతువుం జూపి వాంఛావిచారంబు చాలింతము.

ఇంగ్లాండులో ఏఁటికి 5000 రూపాయల గడనయున్న నింద్రభోగముగా సర్వసుఖంబుల ననుభవించుట నిఖిలజనవేద్యమైన మహాయోగము. 10,000 రూపాయల జీతమునిచ్చి యొకనిని ఒక గహనస్థలంబున కలెక్టరుపనికి నియమించిన వాఁడా రూపాయలతో నేమిచేయనౌను ? సరసకవుల గోష్ఠియు, నాటకప్రయోగములు, పాటవేడుకలు, ఇత్యాది హృదయాహ్లాదక విశేషములు ఎంతవ్యయమునకును లభించునా? తుదకు

రుచియైన పదార్థములు, విందులు, పండుగలు, సయితము గోచరింపవు. అట్టివాని నావరణకృతమైన సుఖశేషము సున్న. కావున నుండియు నెండినవాఁడగు.

జనులయొక్క ప్రాభవముంగూర్చి చింతించుటలో నావరణమును మఱవఁగూడదు సుఁడీ! జీతముఁబట్టి సుఖమును నిర్ణయించుట మూర్ఖత్వము. మఱియు ఆస్తికన్న నాదాయము ముఖ్యము. నేలలు, పశువులు, ఇండ్లు, చెఱువులు నమేయములుగ నుండినంజాలదు. వచ్చుఁబడి పెచ్చుపెఱిగినఁ గాని ప్రయోజనము లందుట దుర్ఘటము.

పదియవ ప్రకరణము.

ఉత్పత్తికాండము.

ప్రకృతి.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు రెండు. ప్రకృతియు పౌరుషమును. నిసర్గజ వస్తుసముదాయంబు ప్రకృతి. పురుషోద్యోగంబు పౌరుషంబు. దీనికే శ్రమయనియుం బేరు కలదు. ఇవి రెండును క్షేత్రబీజము లట్లు అన్యోన్యసహకారులైనంగాని ఫలంబు సమకూరదు. స్వచ్ఛందముగ నింటిముంగిట మొలచిన కూరలు సైతము మనము సంగ్రహించికొనినంగాని భోగ్యములు కావు. ఎంతలేదన్నను సంగ్రహావినియోగములైన నుండితీరవలయును. సంగ్రహము లేకున్న నర్థములు ప్రాప్తింపవు. వినియోగము లేకున్న నర్థములు లభించియు ఫలములేదు.

శ్రమ ద్వివిధంబు. దేహశ్రమ. మనశ్శ్రమ. శ్రమవంతులుగాని పురుషుల కే పురుషార్థములును లభింపవు.

కొందఱు సర్వము దైవికం బందురు. ఇందు నిజంబుఁ గానము. సర్వమును దైవికంబేయయిన మనుష్యప్రయత్నమును దైవికమె యగుఁగాన నది కూడదనుట విరుద్ధవాదము. దైవికం బని

యాహారనిద్రల మానియున్నవాని నెవరు నెఱుఁగరు. సోమరిపోతులు తమపరముగాఁ జేసికొన్న రాద్ధాంతములలో నిది యొకటి. ఇది నిజమేయైన పక్షమున ధర్మాధర్మములయెడ భేదము లవమాత్రము నుండదు. కామక్రోధాదులును దైవికములే యగునుగాన వాని నరిషడ్వర్గము లని యంటిమేని దేవుఁడు తనకుఁదానే శత్రువనియు; ఆత్మహత్యఁ జేసికొనుటలోఁ జాల సమర్థుఁడనియుఁ జెప్పవలసి వచ్చును. ఇది యటుండనిండు.

భూదేవికి వసుమతి, రత్నగర్భ, యను నామములు గలవు గాని తనంతట వసువులుగాని రత్నములుగాని మనకుఁ గొని తెచ్చి యిచ్చునంతటి కరుణాశాలినిగాదు. మఱేమన్న శ్రమించు వారికేకాని యితరుల కెట్టిఫలము నొసఁగదు. ఈప్రపంచమున నణఁగియుండు ప్రయోజనము లన్నియు శ్రమార్జితములేకాని యూరక దొరకునవి కావు.

మనుష్యునకు వస్తువులు సృష్టించు ప్రభావము లేదు. విశ్వామిత్రునకు బిదప వడ్లు, రాగులు, లోహములు, కొయ్య, మొదలగు నుగువుల నుత్పత్తిఁజేయు బ్రహ్మతేజము గలవాఁ డెవ్వఁడును లేఁడు. ఇఁక మనమహిమచే సాధ్యము లెవ్వియన వస్తువులలో లీనమైయుండు స్వాభావికశక్తులను ఉచితరీతి నడచు నట్లుచేసి యందలి ప్రయోజనమును వెలిపుచ్చి వినియోగ్యములుగాఁ జేయుటయే. దీనికి దృష్టాంతము. సేద్యమన నేమి? స్వాభావసిద్ధములైన నీళ్ళు, నేల, విత్తనములు, వీనిని తావు

మార్చి యొకతీరున నుండునట్లు జేయుటయేకదా! పయిరు మొలకెత్తి పెరిగి పంటకువచ్చుట ప్రకృతిశక్తులవలనఁగాని మనశక్తులచేఁగాదు. బల్లలుచేయుటయనఁగా నేమి? మనుజకృత్యము గాని కొయ్యలను కోసి, తుండ్లుగా ఖండించి యొకవిధముగాఁ జేర్చుట. వస్తుకోటిలో నంతర్యామిగానుండు ఆకర్షణశక్తిచే నవి కలసినట్లుండును. అగ్నిజలవాయువిద్యుదాదుల గుణమ్ములు మన కనుగుణమ్ములుగఁ జేయుటయే మనుజుల ప్రభావము. వస్తువులరూపములను తావులను మార్చుటయే కార్యసిద్ధికి నియతి విధానము.

నైసర్గిక స్వభావములు.

నైసర్గిక స్వభావము ప్రతివాని స్వంతముగు ఆస్తిలోఁ జేరినది కాదు అయినను పదార్థములయొక్కయు జనసమాజముల యొక్కయు నిర్ధారణవలన దేశైశ్వర్యస్థితిని నిర్ణయించు కారణములలో నొకటిగానున్నది. దేశములో నుత్పత్తియయి వ్యావహారములచేఁ దయారుచేయఁబడుట కుపయోగించు సస్యములు లోహములు, జంతువులు, మొదలగునవి భూమియొక్క శీతోష్ణస్థిత్యాదుల ననుగమించి యున్నవి. ఇంతే కాదు. జనులస్వభావములు సైతము కొంతవఱకును దేశస్థితి ననుసరించియుండును.

శీతోష్ణస్థితి.

ఉష్ణమువలన మధ్యాహ్ననిద్ర, సోమరితనము అలవడును. భూమి మిగుల సారముగల్గియున్నఁ గొంచెముగా దుక్కిచేసి

విత్తులు చల్లినను అధికముగ పంటలు పండును. ఇందుచేతను పరిశ్రమ యధికముగ నక్కఱలేనందున జనులు చుఱుకులేని వారగుదురు. మనపూర్వులు మునుపు గంగా ప్రాంతముల నాక్రమించి స్వాధీనము చేసికొన్నందున, ఆభూములు సహజ సస్యాఢ్యము లౌటచేఁ బనిపాటులు చాలించి కాలక్రమమున దోస్సార మనస్సత్వవిరహితులై మందులై పౌరుషహీనులై పౌరుషము లేకుండుటయే పరమధర్మం బని వాదించునంతటి క్షీణతకు లోనైరి. ఇంగ్లాండునందు చలి మిక్కుటముగాన ఎంతో కడఁకనై ప్రయాస పుచ్చుకొనినంగాని దేహమున నుడుకెత్తి చెమటబట్టి యారోగ్యము గలుగదు. మఱియు నిక్కడి కన్న నక్కడ జీవితాధారములు (కంబళ్ళు, బనాత్ చొక్కాయిలు మొదలగునవి) యెక్కువ గావలయుఁగాన నల్పసంపాదనమునఁ దృప్తిఁజెంది చెట్లక్రిందఁ బరుండి గుఱక లిడి నిద్రించుటకు వలనుపడదు. కావుననే యూరోపియనులు మనకన్న నెక్కువ దేహసత్త్వమును మనస్థైర్యమును పట్టుదలయుఁ గల వారుగా నున్నారు. మన మున్నట్టుండి బహు పరాక్రమముతో నారంభశూరులమై కొంతసేపు పనిఁజేసి అనతికాలమ్మున నలసటఁ గొని శ్రద్ధ చాలించి మఱల నెంతవడికో కాని పనికిఁ బూనుకొనము. ఇంగ్లాండులోఁ జలి యొకటియే కాదు. భూమియు నిటవలె నచటఁ బోతరించినది కాదు. కావున నొడలు వంచి శ్రమతో సేద్యముఁ జేయనిది ఫలప్రదంబు గాఁజాలదు.

మనరాష్ట్రములో నెన్నిసత్తువ లున్న నేమి? ఆశంసగలిగి మహాత్మకత శ్రద్ధాళువులై యనవరత ప్రయత్నముం జేయుచుఁ బ్రకృతిశాస్త్రపరిశీలనమున వాని నుపయోగమునకుఁ దెచ్చు తెఱంగు లెఱింగి కష్టనష్టము లెన్ని కలిగినను ఉత్సాహహీనులుగాక, యుద్యోగము నెఱవేరనంగాని యుద్యమము సమాప్తి నొందింప మను స్థిరచిత్తము గలవార లున్నంగాని దేశమున కభ్యుదయము ప్రాప్తింపదు.

నైసర్గికస్వభావములు ప్రతివానికిని ఆస్తిగాకపోయినను దేశాభివృద్ధికిఁ గారణములై తద్ద్వారా మనకును మేలుఁదెచ్చును. ఎట్లనిన—గోదావరీనది నీది కాదు. నాదియుఁగాదు. ఐనను తత్ప్రవాహమున ఫలవంతములైన లంకలు నేలలు ఉండఁబట్టి యచటి వారు ధనికులుగ నున్నారు. ఇందుచే వ్యవహారములు వ్యాపించి బీదసాదలకు జీవనోపాయముఁ గల్పించునవిగానున్నవి.

దేశములలోఁ దారతమ్యనిరూపణఁ జేయఁబూనితిమేని నైసర్గికస్వభావములను లెక్కకుఁ దేవలయును. ఏకదేశస్థులలో నెక్కువతక్కువలఁ జర్చించుచో నివి యెల్లరకును సామాన్యములే యగుట నట్లుచేయుట తగదు.

ప్రకృతులు పారాపారము లని రెండు విధములు.

మేరగలవి మేరలేనివి యని ప్రకృతులు రెండువిధములు. అందు గాలి మేరలేనిది. ప్రతివానికిని కోరినంత దొరుకును గాన దానికి మూల్యము సాధారణముగ లేదు.

ప్రకృతులలో అనంతములు గానివి యెక్కువముఖ్యములు. మితరాశియుక్తములుగాన ఒకరికెక్కువయైనఁ దదితరులకుఁ దక్కువయగుట సంభవించును. అత్యంతప్రయోజనమును మూల్యమును అధికముగఁ గలవి గాన నివి సర్వజనాదరణీయములై పోటాపోటిని బుట్టించునవిగా నున్నవి. భూమియు నాకాశము వలె నక్షయముగా ననంతముగా నుండిన ఒకరిభూమి నొకరాక్రమించుకొనుటయు 'ఇదినాది అదినాది' యని స్వామ్యమును స్థాపించుటయు, రాజులు ఒకరితో నొకరు యుద్ధముఁ జేయుటయు సంభవింపవు. మితత్వమే స్పర్థాదుల కుత్పత్తిస్థానము.

మితప్రకృతులలో గణ్యములైనవి గనులు, వనములు, నదులు క్షేత్రములును. (క్షేత్రములన యాత్రాస్థలంబులుగావు. పంటల కనుగుణములైన పొలములు)

గనులు.

లోహములు గనులలో నుద్భవించును. వీనిలో నుత్తమోత్తమములు ఇనుము, బొగ్గు. ఇవి అన్యోన్యసమీపస్థములైన ఆదేశము భాగ్యమే భాగ్యము. ఇనుము కరగించి యంత్రములు, కత్తులు, మడకలు మొదలైన సామానులను జేయుటకు బొగ్గు మిక్కిలి యుపయోగించునది. కట్టెలలో నుష్ణమంత లేదు. ఇది గాక యవి త్వరలో భస్మమౌను గాని వానిని ఎగద్రోయుట వ్రేయుట యను పనులలోనె కాలము బహుళముగ వ్రయమగును. కావునఁ గొయ్యలంత శ్రేష్ఠములుగావు. ఇండియాలో

సేలము జిల్లా మొదలగుస్థలములలో నినుపగనులున్నవిగాని దగ్గఱగా బొగ్గులేనందున నవి యింకను ప్రయోజనమునకు రాలేదు. కలకత్తాకు సమీపమున రెండును అనతిదూరస్థములుగ నుంటచే నచట 'అయఃకర్మశాల' యొకటి మిగుల గొప్పది స్థాపింపఁ బడుచున్నది.

అడవులు.

ఉష్ణదేశములలో నడవులు ప్రాణసమానములుగ నెన్నఁబడవలయును. వీనివలన దేశము శాంతత్వమును వహించును. వానలు గురిసిననా నీరంతయు అతివేగమున నిష్ప్రయోజనముగఁ గొండప్రక్కలఁగోసి ప్రవహింపకుండునట్లుచేసి నదులను సర్వకాలమునందు నేకరీతిని మందగమనమునఁ బ్రవహించునట్లును భూమి యార్ద్రితవహించునట్లును జేయును. చెట్లవేరులు క్రిందఁబడిన యాకలములును జలమునడ్డగించి పుడమిలో నూరునట్లుగఁ జేయుటయే కాక మంచియెరువుగను ఏర్పడును. పూర్వకాలమందు మనభరతఖండంబున ఎండకును వానకును జొరరాక దట్టములై వన్యమృగసంతతులచే భయంకరములైన కామ్యకద్వైతదండకాది వనములుండిన వని పురాణేతిహాసములు ఘోషించుచున్నవి. తాత్కాలికప్రయోజనార్థులును వివేకశూన్యులు నగువారిచే నట్టికాఱడవు లన్నియుఁగొట్టఁబడి నాశంబునొందె. ఇప్పుడు ఆసాము మైసూరు తిరువాన్కూరు మొదలగు కొన్ని దేశములలోమాత్రము కాననములు కానవచ్చెడిని. ఇట్లు మహా

రణ్యము లన్నియు నడుగంటుటచేతనే యీదేశము క్షామపాత్రం బయ్యె ననుట నిర్వివాదాంశము. రామరాజ్యము నాఁటికిని నేఁటికిని భేదమేమనఁగా అప్పుడు మేఘముల నాకర్షించునట్టి యరణ్యములచే నలంకృతము లగు కొండ లుండినవి. ఇప్పుడన్ననో కొండలున్నవి కాని చెట్లు లేకపోవుటచే నవి మబ్బును చల్లార్చుశక్తి లేకపోవుటయే కాదు, ఎండను ఇంకను మిక్కిలి మనపై వ్యాపింపఁ జేయునవియై యున్నవి. కావుననే ఆకాలమున నెలకు మూఁడువానలును ఈ కాలమున మూఁడేఁడులకొక వాన యగుఁగా నుండుట. కలియుగమునకును త్రేతాయుగమునకును నిజమైన వ్యత్యాసము అరణ్య సముదాయమే కాని ధర్మదేవతా పాదములు గావు. ఐరోపాలో స్పెయిన్ అనుదేశము మునుపు బహుసారవంతమును ఫలవంతమునై యుండెను. కాని వనరాజి రాను రాను క్షయంబునొందెఁగాన ప్రకృత మనావృష్టిపాలై యిడుములకు కేంద్రమై యున్నది.

జలాధారములు లేనిది ప్రశస్తభూమియును మరుభూమి యగును. వర్షములు కురియుటకును కురిసిన జలంబు వ్యర్థముగ నొకేదాఁటునఁ బోక యుండుటకును అడవులు సాధనములైనవి. ఇంగ్లీషువారీవిషయములను చక్కఁగ శోధించి తెలిసికొన్న వారౌట నీదేశములో మిగిలియుండు నడవులను రక్షించుటకును లేనిచోటఁ బునరుత్పత్తిఁ జేయుటకునై శాసనముల

నేర్పఱిచి యున్నారు. ఇది యెంతయు గౌరవింపఁ దగిన క్రమంబని దృఢంబుగఁ జెప్పవచ్చును.

అడవులఁ గొట్టివేయుట కొన్ని నాళ్లపని. పునర్జీవితం బొనర్చుట తరములకైనంగాదు. ఎంతో శ్రమకును కష్టమునకు నోర్చి యిప్పుడు నష్టమైనను భావిని మేలగునని యెంచి యభినివేశముతో నుద్ధరించినం గాని యది సాధ్యంబుగాదు. ఇంతటి యోర్పు ముందు జాగ్రత్తయు మనవారి కున్నదని నమ్ముట సాహసకార్యము.

కొండలు

కొండలు నీళ్ళక్కడక్కడ నిలిచి చెఱువులుగా నేర్పడుటకును నదులు పుట్టుటకును మేఘనిరోధమొనర్చి వానలు గురిపించుటకును ఱాళ్లు దొరుకుటకును అనుకూలములు. దక్షిణ దిక్కునుండి ఉత్తరముగాఁ బోవు మేఘమాలల నడ్డగించి నీరు వెళ్లగక్కఁజేయు హిమాలయ మహాపర్వత పఙ్క్తియే లేక యుండెనేని హిందూదేశమున వర్షమును నదులును అవతరించి యుండవు. ఈ దేశమున కంతయు నేఁడుగడవంటిది గాన నది రక్షకులగు దేవతల కునికి పట్టనియుఁ గైలాసంబనియు నెన్నఁబడియెఁ గాఁబోలు! హిమవంతంబుననుండు మంచుకరగి నదులను నిండించును గాన గంగాప్రాంతమున నుండు వారలు వానలు లేకున్నను క్షామపీడితులుగారు.

ఉన్నతములైన పర్వతములు సదా చల్లగానుండును గాన వేసవిని తాపపరిహారార్థము దేహారోగ్యమునకై ధనికులును అనారోగ్యముచేఁ గృశించిన వారును నీలగిరి ఉదకమండలము మొదలగు స్థలములకుఁ బోయి కొన్ని మాసములు ప్రతియేఁడు నను నివసింతురు. శీతము దార్ఢ్యము గలిగించునది గాన నీలాటి యుపాయములచే యూరోపియనులు తమ నైజశక్తిని తఱుఁగ నీయక కాపాడు కొనుచుందురు. ఆచారగ్రస్తులై అనాయాస ముగఁ బ్రయాణము చేయ శక్తులు గానందున మనపూర్వులు ఎండదెబ్బకు శుష్కించిన వారై దినక్రమేణ క్షయించిరని తోఁచెడిని. వారిసంతతి వారైన మనము ఉష్ణస్థితి యను ప్రమాదమొకటి చాలక అతిబాల్యవివాహము దగ్గర సంబంధము మొదలగు నికృష్టవర్తనల నవలంబించి యింకను హీన దశకు వచ్చియుండుట యెల్లరకును విదితమే.

సముద్రములు.

శాఖోపశాఖలుగ భూమిలోఁ బ్రవేశించి వంకర టొంకర గానుండు తీరములుగల సముద్రములు ఓడయాత్రలకును మత్స్యగ్రహణమునకు ననుకూలములైనవి. వైశాల్యమును విచారించి చూచిన ఇండియాకన్న ఇగ్లాండు చిన్నది యయ్యు నెక్కువతీరవైశాల్యమును మంచిరేవులును గలిగి వాణిజ్యార్థమే సృష్టింపఁబడినట్లు పొందిక గలిగి యున్నది. ఇట బొంబాయి తప్ప మఱిచ్చోటను ప్రశస్తములైన నౌకాశ్రయములం

గానము. మదరాసునొద్ద లక్షలకొలఁది సెలవుఁజేసి యొక చిన్న రేవును గట్టించియున్నారు. కాకినాడలో ఓడలు కూలమునకు మూఁడునాలుగుమైళ్ల సమీపముననైన రాఁజాలవు. ఇఁక మంగళూరన్ననో యంతకన్న నికృష్టము. కావుననే కాఁబోలు మనవారు సముద్రయానమునఁ గౌశలమును కుతూహలమును జెందరైరి. ఇందునకుఁ దోడు నౌకాయాత్రకూడదన్న దబ్బరశాస్త్రములును జేరి మనల సాహసహీనులఁ జేసినవి. ఎగుమతి వర్తకము లేనిది ధనము దేశమునకు రాదు. ధనము లేనిది వృద్ధి పౌరుషములు నశించును. కావున నెగుమతికి ముఖ్యోపకరణమగు సముద్రయానం బవశ్యకర్తవ్యంబు.

క్షేత్రముల విచారణ సంపూర్ణముగఁ గావలయునన్న కృషిశాస్త్రంబుఁ జదువవలయును. ఇచ్చటఁ గొన్ని యంశములు మాత్రము వివరింపఁ బడును.

అధిక సమ హీనవృద్ధిన్యాయములు.

అపూర్వముగ సాగుబడి క్రిందికిఁ దేఁబడిన పొలములు మిక్కిలి పోతరించి ఫలమమేయముగ నొసఁగును. అట్టినేలలో నొకింత యెరువు వేసిన రెండింతల కన్న నెక్కువ ఫలము బొడమును. రెండింతలు వేసిన నాలుగుమడుఁగుల కన్న నధికముగ సస్యాభివృద్ధి యగును. దీనికి 'అధిక వృద్ధిన్యాయంబు' అని పేరు.

కొంతకాలమునకు ఎంతమంచినేలయు సారహీనతఁ జెందును. అప్పుడు కష్టమును ఎరువును ఎక్కువగఁ జేయఁజేయ

పూర్వమట్లుగాక యథాక్రమంబుగ మాత్రము ఫలించును. అనఁగా రెండింతలకు రెండింతలు మూఁడింతలకు మూఁడింతలుగా ఫలము నిచ్చును. దీనిని యథాక్రమ వృద్ధియనిగాని సమవృద్ధియనిగాని పేర్కొందురు.

ఇంకను సాగుబడి జరుగను జరుగను భూమి బలము తగ్గి మొదటికన్న నెక్కువగా నెరువు మొదలగునవి యుపయోగించినం గాని మునుపటియంత ఫల మియ్య శక్తిగలది గాక పోవును. ఈయవస్థ తటస్థించుచు రెండింతలు ఫలముగావలయునన్న మూఁడు నాలుగింతలు ఆకు పేడ వినియోగింప వలసి వచ్చును. దీనిపేరు హీనవృద్ధిన్యాయము.

పై మూఁడున్యాయములును అనుభవవిదితములు. అనాగరికులగు మూఢులుసైతము వీని నెట్లో గ్రహించి యనుష్ఠానమునకుఁ దెచ్చిన వారుగ నున్నారు. ఇందునకు దృష్టాంతము. ఎట్టి కుగ్రామమునం దైనను సరే ఒకతూరి చెఱకుపయిరు జేసిన వెనుక మఱి రెండు మూఁడేఁడులకుఁ గాని యాభూమిలో చెఱకు నెవ్వఁడును నాటఁడు. ఎందుకని యడిగిన ఆమళ్లలోని సత్తువ యంతయుఁ బీల్చి వేయఁబడిన దనియు రాగి మొదలగునవి నాటి కొన్ని వత్సరములైన పిదపఁ గాని చెఱకు వేసిన నెదుగ దనియు కృషికుఁడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును. అట్లుగాక మఱుకారులోనే చెఱకునాట వలయునన్న బండ్లకొలఁది ఎరువు

వేయవలయును. అంతసెలవు చేసిన లాభము గిట్టను. హీన వృద్ధిన్యాయంబున కిదియే తార్కాణము.

ఈ న్యాయంబుల నింకను స్పష్టముగ వివరింతము.

1. అధికవృద్ధి.

10 రూపాయలు సెలవుచేసి పంటఁబెట్టిన 20 పుట్లుత్పత్తి యౌనను కొందము.

భూమిలో సారము ప్రబలముగా నుండుపర్యంతము

20 రూపాయలతోఁ బంటఁబెట్టిన 50 పుట్లును (రెండింతలుకన్న నెక్కువ)

40 రూపాయలతో (బంటఁబెట్టిన) 110 పుట్లును గా వృద్ధియగుచు వచ్చుననుట దీనిభావము.

2 సమవృద్ధి లేక యథాక్రమవృద్ధి

10	రూపాయలు వినియోగించిన			20	పుట్లు
20	రూపాయలు	...	...	40	పుట్లు
40	... ...	...	...	80	...

ఇట్లే యథాక్రమముగ వృద్ధియౌ ననుట యూహ్యంబు.

3 హీనవృద్ధి

ఈతఱిని నేల నిస్సారత్వము నొందినదిగాన

10	రూపాయలకు ...		...	20	పుట్లు
20	...	...	...	35	పుట్లు
40	...	...	...	60	...

ఇట్లే తదితరముల గ్రహించునది.

హీనవృద్ధియనఁగా వృద్ధిలేకపోవుటయని యర్థముగాదు. యథాక్రమమునకైనఁ దక్కువగా వృద్ధియగుననుట. మొత్తములో క్షయమనుట గాదు. సామ్యములో క్షయమనుట. ఇది మఱవక గమనించవలయును.

ఈన్యాయములనే యింకొక తీరున నిర్వచింపనగును. అధిక వృద్ధికాలములో రాశియెక్కువ యగుకొలఁది ప్రతిభాగమునకును పడెడు శ్రమయో వ్యయమో తక్కువయగును.

ఎట్లన మీఁది నిదర్శనప్రకారము.

తొలుత ఒకపుట్టికి సెలవు $\frac{1}{2}$ రూపాయ. 8 అణాలు

ఉత్పత్తి యెక్కువకాఁగా ఒకపుట్టికి రూ॥ $\frac{20}{50}$=6 చిల్లరఅణాలు.

తుదకు రూ॥ $\frac{40}{110}=\frac{4}{11}=\frac{1}{3}$=5 చిల్లరఅణాలు.

సమవృద్ధి కాలములో రాశియెట్లున్నను ప్రతిభాగము యొక్కయు విలువ మారుటలేదు. స్పష్టము.

హీనవృద్ధదశలో రాశి యధికముగఁ జేయవలయునన్న ప్రతిభాగముయొక్క వెలయు నధికమగును. ఎట్లన్న ఉదాహృత నిదర్శన ప్రకారము.

తొలుత 1 పుట్టికగు వ్రయము 8 అణాలు.

పిదప ఎక్కువ పుట్లు పండించిన పుట్టికి $\frac{20}{35}$=9 చిల్లరఅణాలు.

అటుతర్వాత నింకను వృద్ధిజేయఁగోరిన పుట్టికి $\frac{60}{40}$ = 1 రూ॥ 8 అణాలు సెలవగును.

రాశి యెక్కువకానుగాను ప్రతిభాగముయొక్కయు వ్రయమధికమగును. వ్రయమెక్కువయైన క్రయమును ఎక్కువ

యౌట సహజము. మనతాతలనాఁటికన్న నేఁడు ధాన్యములు గిరాకిగానుండుటకు ఇదియొక ముఖ్యకారణము. ప్రజాసమృద్ధికతన నెక్కువయుత్పత్తి చేయవలసివచ్చె. ప్రాఁతభూములు హీనవృద్ధికిఁ జేరిన వగుటయు క్రొత్తగాఁ సాగుబడికిఁ దేఁదగు నూతన భూములు అలభ్యము లౌటయు నిమిత్తములుగ ధాన్యముల వెల నానాఁటికిఁ బెరుగుచున్నది. ఈ సంవత్సరములో ఐరోపాఖండమున జనులును ఇందుచే మిక్కిలియు నలజడిఁ గొన్నవారై కొన్ని పట్టణములలో వెలలు హెచ్చుటచే నయిన క్షామబాధ నోర్వఁజాలక దుండగములకుం జొచ్చి కొల్లలు వెట్ట నారంభించిరి.

ఈన్యాయముల కింకొక నిర్వచనము.

సారము సహజముగ నభివృద్ధిఁ జెందుడు ఒక్కరాశి నార్జింప వలయునన్న ఒకతూరికంటె రెండవతూరియు ఇట్లే క్రమంబుగను వ్రయము తగ్గుచువచ్చును.

సారము సమరీతినుండెనేని వ్రయమును స్థిరతఁ గాంచును.

సారము తగ్గుట కారంభించిన ఏకరాశికే ప్రతి తూరియు నెక్కువగా వ్రయము చేయుట యవశ్యమగును.

హీనవృద్ధి యనేక క్రియలయం దుపగతమై యున్నది. కుండలు కడుగునపుడు సగముమైల వదలినను తుదిభాగమును బోఁగొట్ట వలయునన్న ఎన్ని యోమార్లు తోమినఁగాని సాధ్యముగాదనుట

యిల్లాండ్ర కెల్లరకును గోచరమైన సంగతియే. ఒకపర్యాయము పుస్తకముఁ జదివిన మూఁడింటనొకపాలు మార్కులు తీయుట సులభము. ఇంతకుఁ ద్రిగుణముగ మార్కులు రావలయునన్న నైదాఱుమారులు చదివినను దుస్తరము. బావులలో బండ మీఁది పాచిని ఱాతరుద్దుదుమేని పది నిమిషములలో సగము పాచి పోవును. తక్కినసగము ఒక గంట రుద్దినను బొత్తిగఁ బోదు.

హీనవృద్ధి న్యాయముయొక్క ప్రభావము

దీనివలనఁ గలుగు విశేషము లెవ్వియనుట యోచింపవలసిన విషయము. ఒకేతీరున కృషిఁ జేయుచుంటిమేని ప్రాఁతభూములు నానాఁటికి సమసినవై తక్కువ తక్కువగా ధాన్యము లొసఁగును. ధాన్యరాసులు స్ఫారములు గావలయునన్న క్రమము దప్పక యెక్కువ జాగ్రత్తతోను కష్టముతోను నేలలు క్షీణింప కుండునట్లు సేద్యముఁ జేయవలయు. అట్లుగాక తాతముత్తాతల రీతినే యుండుదమన్న కాలముగాని భూమిగాని యారీతినే యుండక మార్పులు జెందుటవలన నివియుఁ దాతముత్తాతల కడకే చేరును.

ప్రాఁతరాజ్యములలో జనసంఖ్య హెచ్చుగనుండుట సహజము. ముఖ్యముగా నిర్బంధ వివాహములకు నాకరమైన ఈకర్మ భూమిలో మేఁతకు మీఱిన ప్రాణు లుండుట యేమి యాశ్చర్యము? జను లెంత వేగముగ వృద్ధిఁ జెందుదురో యంతకన్న వేగ

ముగ నాహార మతిశయించినంగాని సుభిక్షత కలుగు టెట్లు?

ప్రాణికోటులను పరీక్షించినవారు ఆహారమునకు మించి వృద్ధిఁ జెందుట స్వాభావిక మనియు కావుననే జంతుజాలములో నన్యోన్యవిరోధములు సంభవించి కలహములు నడుచుచున్న వనియు వక్కాణించెదరు. మనుజులలోను ఈవర్తన సహజముగా నున్నయది. కావుననే యుద్ధాదులు జరుగుట. ఈ నియమమే లేకున్న సర్కారు వారికి న్యాయస్థానముల నేర్పాటుఁ జేయుటయు నందుచేఁ గలుగు వ్యయమును లేకయుండును. మృత్యువే లేక యిరువదియేఁడులు గడచిన యెడల మనకు నిలుచుటకుఁ జోటు లేనంత సాంద్రముగఁ బ్రజ క్రిక్కిరిసి జగమున మిలమిల లాడును. అందఱికిని జాలినంత యాహారము నుండదు. ప్రకృత కాలమునఁ గృషికిఁ గలిగిన దౌర్బల్యము వలనను జనులు నానాఁటికి వృద్ధియగుటవలనను గలుగు శ్రమలను బోఁగొట్టి ప్లేగు కలరా మొదలగు వ్యాధిదేవతలు చేతనైనంత లోకోపకారమును జేయుచున్నవి.

హీనవృద్ధికిఁ బ్రతికూలములైన హేతువులు

ఐననేమి! ఏఁడులకొలఁది నరు లధమగతు లగుదురా యన్న నట్లగుట విధికాదు. కృష్యాదులను వృద్ధిఁ జేసి యిదేభూమిలో నిప్పటికన్న నెన్నియోమడుంగుల ధాన్యము నుత్పత్తి చేయవచ్చును. జపానుదేశములో వర్తకములు కళలు వ్యాపించి పదు

నైదు సంవత్సరములే యైనను నాఁటికన్న నేఁడు పంట రెండింతలుగా నున్నది. ఈయద్భుతమునకు వారి శక్తిసామర్థ్యములును నవీనాచారపరాయణత్వమును గారణములు. వారు దున్నుట, విత్తుట, కలుపుదీయుట, కోయుట మొదలైన పనులలో నధికానుకూలములైన క్రొత్తక్రొత్తవిధానముల నవలంబించుటయే గాక 'ఇంత మంచిస్థితిలో నున్నాము, ఇఁక విశ్రాంతిగ నుండ వచ్చుఁగదా' యని తనియరు. ఆదేశములో సర్కారువారు పరీక్షించి తగినదని యామోదింపనిది ఎరువువిత్తులను అమ్మఁ గూడదు. ఈ మార్గపరిశీలనమునకుఁ దొలుత దారిఁజూపిన వారమెరికాదేశస్థులు. చెఱకు, వరి, గోధుమ, పొగాకు మొదలగు నవియు, గొఱ్ఱెలు, మేకలు, ఎద్దులు, ఆవులు, కోళ్లు, అన్నియును మనముందువారికన్న నెక్కువ మేలైనవిగాను పుష్కలములుగాను నొనర్చి యింకను నూతన ప్రయోజనముల నన్వేషించుచున్నారు. నాగదాడిని గొడ్లకు మేఁతగాఁజేసిరి. చవిటి నేలల వృద్ధియై పశువులకు ఆహారములగు చెట్లను గనిపెట్టిరి. హిందూదేశమునకన్న ఎక్కువ వైశాల్యముగలిగిన యాదేశములోనుండు ప్రతిభూమిని తద్భాగములను చక్కఁగఁ బరీక్షించి గుణదోషములఁ గనుఁగొని ఏపైరు లెట్లు కృషిఁజేసినఁ జక్కఁగా ఫలించును? నేల క్షీణతకురాక క్రొవ్వెత్తుటకుఁ దగిన చికిత్సలెవ్వి?యను విషయములను నిర్వచింపవలయు నను అభ్యతోద్యమముఁ గొనియున్నవారు. సాహసోదగ్రుల కసపహార్య

మైన రహస్యము లేదు గాన వ్యవసాయశాస్త్రి మింకను వీరిచే నెంతవికాస మొందనున్నదో యెవ రెఱుంగుదురు!

బ్రిటిష్ గవర్నమెంట్ వారు శాస్త్రానుసారమైన సాగుబడి యీదేశములోని కాంపులకును తదితరులకును నేర్పుటకునై కోయంబుత్తూరు, పునహా మొదలగు స్థలములలో వ్యవసాయ కళాశాలల స్థాపించియున్నారు. మఱియు గ్రామపాఠశాలలలో నీవిషయము బాలురకు బోధించుటకుఁ దగిన ఏర్పాటులు చేయుచున్నారు. సెనగకాయలు, ప్రత్తి, వరి, చెఱకు వీనిలో మేలైనరకములు అన్యదేశములనుండి తెప్పించి యెంత మాత్ర మించోట వృద్ధికి వచ్చునోయని శోధనలు జఱుపుట, ఆస్ట్రేలియా అమెరికానుండి నూతనములగు నారింజ మొదలగు ఫలవృక్షములఁ దెప్పించుట, విదేశపు గోవుల నిచట వాతాయముగఁ బెఱుగువానిని దెప్పించుట, మొదలగు ననేకవిధముల మనకు మేలుఁ జేయఁ గడఁకఁ గొనియున్నారు గాని మనవారి మూర్ఖతయు నవవిద్వేషమును అందులకు విఘ్నములుగా నున్నవి.

యుక్తవిధానమున సేద్యమును జేసిన భూసత్త్వం బనశ్వరమయి యింకను ఉద్ధురమగునని శాస్త్రజ్ఞులు కొంద ఱభిప్రాయపడెదరు. ఈ విధానములలో ముఖ్యమైనవి నాలుగు.

(1) మన్నును ద్రిప్పి వేయునట్టి మడకలతో లోతుగా దున్నుట, ఇందుచే లోభాగపు మన్నున కెండ వేడిమి తగులును.

సూర్యకాంతిచే శ్రేయస్కర మగు మార్పును జెంది భూమి సారము గలదియగును.

(2) దోహదములు. చెట్లు బాగ రెక్క పెఱుగుటయేగాని పూచి కాచుట లేనిచో ఆమదము నణఁగించుటకు ననేక తంత్రము లున్నవి. ఎప్పటికెయ్యది ప్రస్తుతమో ఆచికిత్సలఁ జేయుట.

(3) ఎరువులు. ఇవియన్నియు నొక్కే రకమైనవిగావు. ఆకెక్కి ఫలించని వానికి వేయవలసినవి కొన్ని. గింజ పెద్దయగుటకుఁ గొన్ని. ఇట్లు వివిధములు.

(4) పంటలు మార్చుట. భూమిలో ననేక ద్రవ్యము లున్నవి. ఒక్కొక్క పంటకు వీనిలోఁ గొన్ని మాత్ర మాహారమున కుపయోగించును. వరి వేసితిమేని ఆవరి తిని వేయుటవలనఁ గొన్ని ద్రవ్యములు ముక్కాలు మువ్వీసము నశించిన వను కొందము. మఱుకారునకు ఎరువు వేయక మఱల వరియే చల్లిన నాధాన్యమున కాహారము చాలనందున పంట బలహీన మగును. వరి గాక రాగి చల్లితిమేని రాగులకుఁ గావలసినవి వేరు ద్రవ్యములు గావున ఈ ద్రవ్యములు సమగ్రముగ నుంటచే పయిరు పుష్కలముగఁ బండును. మఱి యింకొక విశేషము. రాగి పెరుగుచుండు కాలములో వరికిఁ గావలసిన ద్రవ్యములు ఎండ, గాలి, మొదలగు ప్రకృతుల భావముచేఁ బునరుత్పత్తి జేయఁబడును. రాగి కోఁతయైన తరువాతి కారునకుఁ బిమ్మట వరిచల్లి

తినేని నిండుపంట నెఱయును. ఈ విషయము దృష్టాంతముగాఁ జెప్పఁబడినదని భావింపవలయు.

ఐరోపాలో మూఁడుకారుల కొకతూరి పెట్టిన పైరే పెట్టుదురు. నేలను మూఁడుభాగములుగాఁ జేసి అందు ఒకదాన గోధుమ; ఇంకొకదాన ఓట్సును వేసి మిగిలినదానిని దుక్కిఁ జేసి యూరకవిడుతురు. ఈ రీతినె క్రమప్రకారము జఱుపుట పూర్వమునుండి వచ్చిన శుభసంప్రదాయములలో నొకటిగా నున్నది. మనదేశములో ఎండవేడిమి ఎక్కువ కాఁబట్టియు గ్రీష్మాంతమువఱకును నేలలు బీడుగాఁ బడియుండుటంబట్టియు, ఎరువువేయుటగాని పంటలు మార్చుటగాని యంతమిక్కుటముగాఁ జేయుట అనావశ్యకమని తోఁచెడిని. పంటలలో వంతు బెట్టుటచే ఫలము సమృద్ధియౌననుట నిస్సందేహముగా నిక్కువము. అమెరికాలో కార్నెల్ కళాశాలయందు వ్యవసాయ శాస్త్రిపండితులైన యొకరు గొడ్డునేల యని త్యజింపఁబడిన భూములను ఈ యుక్తిచే సస్యాఢ్యములుగాఁ జేసిరి. కొన్ని పంటలు తమకు వలయు ద్రవ్యములు గ్రహించినను ఇతర ధాన్యముల కనుగుణమైన ద్రవ్యముల నుత్పాదించునఁట. ఈ రహస్యముల శోధించి వారు ఆయా పొలములకు సరియైన సస్యక్రమము నిర్దేశించి భూమికి వంధ్యత్వముంబాపి ప్రజలకు మహోపకారము గావించిరి.

పయిరులకును ఫలవృక్షములకును వచ్చు వ్యాధులు త

న్ని వారణక్రియలు, వీనిశోధనలో ననేకులు పాటుపడుచున్నారు. వారిచేఁ గనిపెట్టఁబడిన సంగతులను మన గవర్నమెంటువారు ప్రచురపఱచెదరు. మైసూరిలో పోకను బాడుజేయుచున్న పురుగులను కొన్ని తైలములఁ జల్లి సంహరించుట ఇపుడు సర్వసాధారణముగనున్నది. టెంకాయచెట్ల చిగుళ్ళను దినివేయు పురుగులు, చీడ మొదలగు కీటులను దొలఁగఁజేయు సిద్ధులు ఇపుడు మనకుఁ దెలిసినవిగాక యింకను నెన్నోయున్నవి. అమెరికాలో 'కాలిఫోర్నియా' యను సీమలో నొకమహామహుఁడు అంట్లుగట్టుట, సంకరములు గల్గించుట వీనిలో బహుకుశలియై గింజలులేని నారింజలు, తిత్తిరీతిని క్రిందిభాగమున నొకటి యేర్పడి అందులో గింజలన్నియు నడఁగియుండెడు నారింజలు, పుల్లదనము తీఁపియు వేర్వేరు భాగములనుండు బేరిపండ్లు, ఇట్టి చిత్రవిచిత్రముల నెన్నియో కల్పించినాఁడని ప్రసిద్ధిగలదు.

మాంసభక్షణము

అమెరికావారు మనలంజూచి చుఱుకుఁదనము లేనివారనియు, అసాహసికులనియు, తమమేలు నెఱిఁగి తద్విధమున వర్తింప శ్రద్ధాజ్ఞానధైర్యములు లేనివా రనియు గర్హించి పలుకుదురు. నేను కార్నెల్ సర్వకళాశాల దర్శింపఁబోయినపుడు హిందూదేశమున యాత్రఁజేసిన అర్థశాస్త్రపండితుండౌ 'జెంక్స్' గారినిఁజూచి మాట్లాడఁ బ్రస్తావవశంబున నతఁడు 'మాంసవిసర్జనమున మీకు బహుహానికలిగె' ననినుడువ,

అదెట్లని నేనడుగుడు నతఁ డిట్లనియె. "కోళ్ళు, మేకలు పెంచుటకు వేరుశ్రమయంతగా నక్కఱలేదు. పైరులనుండి వ్రాలిన గింజలు స్వచ్ఛందముగ పెరిగిన గడ్డి మొదలగు వానితో నవి యెదుగును. పంటలతో నివియునుండిన భోజన పదార్థము లెక్కువయగు ననుట కేమి సందేహము. అంతేకాదు. పక్షులు యథేచ్ఛా విహారములుగాన పయిరులను బాడుఁజేసి ధాన్యమును దినిపోవుచున్నవి. ఈనష్టముచేఁ బంట నూటికిఁ బది పదునేనువంతులు దగ్గుచున్నది. మీరు వానిని దినరు. వానిచే మిమ్ములఁ దిననిత్తురు. ఇదియేమి వెఱ్ఱి? బరోడాలోఁ బదేఁడులక్రిందట ఎలుకలు పండినగింజలం దిని పోవుటం బట్టి క్షామంబు దటస్థించె. ఈమాట నీదేశములోఁ జెప్పిన నందఱును నవ్వుదురు. ఎలుకలచే భక్షింపఁబడు జనులున్నారా యని యాశ్చర్య మొందుదురు. అహింస మంచిదేకాని మనుష్యులకు హింసరాకయుండునట్లు భద్రమొనర్చుట ఇంకను మంచిది. పాములను బులులను జంపువారు వేరుమార్గముల నంతకన్న క్షోభఁబుట్టించు ఎలుకలనేల చంపరాదు? అందులో లేని పాప మిందుమాత్ర మెట్లువచ్చె? ఈదేశములో పాలము కాఁపులు ఉదయమున నాయుధపాణులై గింజలు మిక్కుటముగ మెక్కు పావురము మొదలగు పక్షుల వేఁటాడుదురు. ఇందుచేత ధాన్యము మిగులుటయే కాదు. ఇంకొకమోస్తరు ఆహారమును లభించును. మఱి మాంసాశనంబు శాకభక్షణమునకన్న నెక్కుడు

బలప్రదంబు. మీదేశంబులో వేదురుగొన్న అహింసంబట్టి భూమినుండి సగముమాత్ర ముత్పత్తి చేయఁబడు చున్నది. ఆచారభిన్నులైతిరేని ఫలితము ననాయాసముగ ద్విగుణముఁ జేయవచ్చును" అని మందలించు తఱికి భారతములోని

చ. సలిలము లుర్వియాకసము సర్వము జంతుమయంబుగావునన్
గలుగునవశ్యమున్ సకలకర్మలయందు నహింస; హింసకుం
దొలఁగిన దేహయాత్రయునుదుర్ఘటమైనటులుండు; నింతయుం
దలఁపరు, హింసచేయమని తారచరింతురు కొందఱిమ్మహిన్.

క. పనివడి యహింసవ్రతముగఁ
గొని వనమునున్న మునులకుం దొడరదె హిం
సనము తరు మూలఫల శా
క నిపీడన మదియు హింసగాదొకొ తలఁపన్.

క. ఫల మూలౌషధిశాకం
బులు పశు మృగతతులు భక్ష్యములుగా భూతం
బుల కజుఁడు సేసెనని య
స్ఖలితంబుగ్రమోయుఃశ్రుతులు గా దనవశమే?"

అను పద్యములు నామనసునకుం దట్టెనవి.

కొంద అహింసాపరులు చీమలకుం గుక్కలకుం బెట్టి పోషింతురు! మాంసము దినవచ్చు ననువారు కాలక్రమంబు లెఱుఁగక ప్రాణులను వధింతురు. ఇందుచే మృగపక్షి జలచరంబులు నమసి యపురూపంబులుగాఁ జొచ్చె. పశ్చిమ ఖండవాసులు నియమంబెఱిఁగి వధింతురు. గర్భఋతువులలో వేఁటాడరు. పెయ్యలని యెఱిఁగిరేని కొల్వరు. మత్స్యములు చిన్నవి

గానున్నఁ బట్టియు మఱల విడుతురు. కావున నచటి జంతు సమూహంబు శిథిలత నొందకున్నవి. మనదేశములో నదుల సముద్రముల వనముల విచ్చలవిడి ప్రాణులం గొనుట నానాటికి నవి యరుదగుచున్నవి. దీనిచే నిఁక ముందు మిక్కిలి కీడు కలుగును. మాంసము దుర్లభ మగుటయే కాదు. శాకవర్గంబునకు శత్రువులైన క్రిమికీటకములం దినియు తమశరీరములనుండి యెరువును విసర్జించియు జంతువులు కృషికి సహాయభూతములు. కావునఁ దద్రక్షణం బరణ్య రక్షణం బట్లవశ్యకరణీయంబు. "సర్ విలియంనిఖల్సన్' గారు చేపలను సమృద్ధములనొనర్ప ఈరాజధానిలోఁ గృషిఁ జేయుచున్నారు గాని జనులకు శ్రద్ధయుఁ దెల్వియు రానిచో వారివల్ల నేమగును? వారు జపాన్ మొదలైన దేశాంతరములనుండి నానా విధములగు చేపలఁ దెచ్చి యిచ్చటి నదులలోను చెరువులలోను విడిపించుచున్నారు.

హీనవృద్ధిని అడ్డగించుట కింకొక యుపాయముంగలదు. అదేమన పరరాజ్యములను విజన ప్రదేశములను ఆక్రమించుకొనుట. దీనిని గుఱించి బలపరాక్రమైకమత్యంబులు లేని మనము చింతించుట హాస్యకారణ మగును. ఉన్నది కాపాడుకొనఁ జాలని మనము ఇతరులనోడించి లక్ష్మీయుతుల మగుదుమనుట హాస్యమనియుం జెప్పఁగూడదు. హాస్యమునకుం బట్టిన దయ్యా మనవలయు. ఐరోపాఖండీయులు ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజిలేండు, న్యూగినీ, కనడా, అమెరికా, దక్షిణపు అమెరికా

లోని రాష్ట్రములు, వీనికి జనులఁ బంపి భూములిచ్చి జీవనోపాయములను గల్పించి వారు సుఖులైనట్లాచరించుటయు తమకు జనాధిక్యము వలని సంకటములు వాయుటయు నను సుఖముల వడయుచున్నారు. మలయ, దక్షిణాఫ్రికా కనడా రాజ్యములలో హిందువు లున్నను కూలినాలి చేసికొని క్లేశదాయకంబువ నోసరిల్లుటయే గాని సుఖజీవన గౌరవంబులు వారికి లేవు. మనము మాలవారినెట్లు బహువిధబాధలం బొరలఁ జేతుమో తెల్లవారును అట్లే వర్ణద్వేషంబున వికలితధర్ములై మనజనుల పలుగోములఁ గుడిపింతురు. ఆఫ్రికాలోని నల్లజనులు పడుపాటులు వర్ణింపనలవిగాదు. తెల్లవారి నంటకుండురీతిఁ దొలఁగినడుచుట, రైలుబండ్లలో మొదటితరగతిలోఁ బ్రయాణముఁ జేయకుండుట, యజమాను లెంతక్రూరతతో వర్తించినను శాంతత నవలంబించి యూరకుండుట ఇత్యాదులు వీరికి విధింపఁబడిన ధర్మములు. మనుస్మృతి మనదేశములోఁ బ్రకృతము ఇంచుమించుగ నామమాత్రావశేషముగ నున్నది. అందలి శాసనముల నంగీకరించువారును ననుసరించువారును దఱుచు లేరు. ఒకవేళ నెవఁడైన నారీతి నాచరించి హీనకులజుల దాసులం జేయఁ బూనెనేని గవర్నమెంటువారీ సనాతనధర్మములఁ జెల్లనియ్యరు. ఇక్కడ నస్తమించిన మనువు దక్షిణాఫ్రికాలో నవతరించి యక్కడను మనవారి ప్రాణమానముల కురిగా నేర్పడినాఁడు

గదా! ఈ దేశమున వర్ణధర్మములు అడుగంటినను ఆఫ్రికాలో ప్రబలములుగా నున్నవి.

ప్రజావృద్ధి

ఇన్ని దేశములు చూఱగొన్నవారొట జనసంఖ్య ఎంత హెచ్చినను అందుచే ప్రకృతము విపత్తు లుప్పతిల్లనని ఐరోపాలోని యర్థశాస్త్రజ్ఞులు పల్కుదురు. ఈ న్యాయము మనమును శక్తిమంతులమైనఁగాని మనయెడ నమోఘంబుగాదు.

ప్రజావృద్ధికిఁ బ్రతికూలము లేవనఁగా—(1) యుద్ధములు. (2) క్షామాది మహోత్పాతములు. (3) వ్యాధులు మొదలగునవి. వీనిచే భూభారము కొంతకుఁగొంత దీరును. అనఁగా అర్థసమృద్ధిలేక ప్రజావృద్ధి మాత్రమయ్యేనేని తినుటకుంజాలక జను లనేకవిధమ్ములఁ గృశించి యంతము నొందుదు రనియు దన్మూలమున జనసంఖ్య యొకమితి నతిక్రమింపక యుండుననియు భావములు. ఈరీతి నుచితసంహారంబు సర్వదా ప్రవర్తిల్లుచునేయుండు. బలహీనులైనవారు బలవంతుల పాలఁబడి అమెరికాలోని తామ్రవర్ణులైన ఇండియనులు, ఆఫ్రికాలోని నీగ్రోలు ఆస్ట్రేలియాలోని పర్వతజనులును క్రమమున నిర్మూలము నొందుదురు. పరస్పరోన్మూలన క్రియాలోలత్వంబు భూతములకు * మితాహారయుక్తిం జేసి కలిగిన సహజగుణంబు. న్యాయవాదంబుచే నీస్పర్థలను నిగ్రహింపఁ జూచుట అగ్నికణంబుచే సము

* అనఁగా పిశాచములుగాదు జంతువులు.

ద్రము నార్పఁజూచినట్లు. మతములు మొదలగు నియమములు వీని నెదిరించి విగతసత్త్వము లైనవి. చూడుఁడు! సమస్తము నీశ్వరుఁడేయని వేదాంతము బోధించుచున్నను మనదేశం బునఁబలె నెచ్చోటను జాతిభేదములు ప్రాబల్యముఁ గాంచ లేదు. మాలయు నీశ్వరుఁడే; బ్రాహ్మణుఁడు నీశ్వరుఁడే యనితత్త్వము. ఆ యీశ్వరునిఁ జూచిన నీ యీశ్వరుఁడు గంగాస్నాన ప్రాయశ్చిత్తముఁ జేసికో వలయుననుట అను ష్ఠానము! దైవము మనుష్యులలోఁ బ్రతిబింబించి యుండు నఁట! తానెంత వికారముగానిది ప్రతిబింబ మింత యసహ్యా మైనదో తెలియరాకున్నది. ఇఁక క్రైస్తవ మతమును అట్లే. ఏసుక్రీస్తును నమ్మినవా రందఱు నన్నదమ్ములఁట! అయిన నీలో కమునఁగాదు పరలోకమున ననుట యనుభవరచిత వ్యాఖ్యా నము! న్యాయవాదములనమ్మి రక్షణోపకరణముల సేకరింపని వాఁడు పరమ మూఢుఁడనుట ముమ్మాటికి నిక్కువము.

ఐరోపా అమెరికాఖండములలో ననేకులు స్వాయముగ సం తాననిగ్రహ మొనర్చెదరు. ఫ్రాన్స్ దేశములో నలువదిసంవత్స రములపుడున్న జనసంఖ్యయ నేఁటికిని ఉన్నదిగాని పెరుగలేదు. ఇది మనుష్యకల్పితముగాని స్వభావసిద్ధముగాదు. జనాభివృద్ధిని గుఱించి ఇఁకముందు ఇంకను జర్చింతుము, మొత్తము మీఁద అమితమగు ప్రజోత్పత్తివలన యూరోపియనులకన్న మనకు నెక్కుడిక్కట్టులు వాటిల్లు. అది యట్లుండెడి.

హీనవృద్ధిచే నగు నవస్థలకు, జికిత్సంబోని మార్గములు రెండు వివరింపఁబడియె. అవేవన్న:- కృషిని శాస్త్రవిహితరీతి ననుష్ఠించుట; రాష్ట్రవైశాల్యమును స్ఫారము గావించుట.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు గనులు మత్స్యాశయములు వనములు వీనియందును బ్రవర్తిల్లును. గభీరతయాకాలఁది లోహములఁ ద్రవ్వి తెచ్చుట దుర్ఘటంబు. చెట్లు నఱుకన ఱుక దూర మెక్కువయై రాకపోకలు కష్టతరము గాటయు తుదకు అడవియే అంతమొందుట సంభవించును. మీనములును అట్లే. మునుపుతీరమున పుంఖానుపుంఖముగఁ జిక్కునవి ఇపుడు రెండుమూఁడుమైళ్ళు పడవలలోఁ బోయినఁగాని దొరకవు. సంహారక్రియ ఇట్లే నడచిన నిఁకఁ గొన్నియేఁడులకు యోజనమ్ములు పోవలసివచ్చునేమో! ఉత్పత్తిచేయం జేయ శ్రమ యధికముగ వృద్ధిఁజెందు ననుట ఈ న్యాయముచే నిర్ణీతంబు. యథావృద్ధి అపురూపమైనది. కావున దీనివిచార మంతగా నక్కఱలేదు.

అధికవృద్ధిన్యాయము

అధికవృద్ధి న్యాయంబు కృష్యాదులు తప్ప తక్కిన కళల యందు బ్రవర్తించును. ముఖ్యముగా యంత్రకళలలో దీని ప్రభావము తెల్లమగును. 1000 రూపాయలు ఇచ్చికొన్న యంత్రములో దినమునకు 10 థానులు గుడ్డ నేయఁబడునేని 2000 రూపాయలు మూలధనముగా నేర్పఱుపఁబడిన ఫ్యాక్టరీలో

దినమునకు 30-40 తానులు నేయుట సుకరంబు. ఒకగుడ్డ నేయవలయునన్న రెండురూపాయ లగునను కొనుఁడు. 20 గుడ్డలు ఒక్కచోట నేయవలయునన్న 40 రూపాయలకన్నఁ దక్కువ పట్టుననుట అనుభవవిదితమే కదా! మొత్తముగా సరుకులను దీసి యమ్మువాఁడు చిల్లరవ్యాపారము చేయువానికన్న నయముగా నమ్మి లాభముఁ బొందుట యందఱెఱిఁగిన విషయమే. కావుననే సీమగుడ్డ లంత సరసముగ నుండుట. కోట్లకొలఁది మూలధనము వినియోగించిన కర్మశాలలలో నేయఁబడు మంచివస్త్రములు ప్రాచీనరీతిని చేతితో నేయఁబడిన మోటుగుడ్డలకన్న తక్కువ క్రయమునకుఁ గొనవచ్చుననుట కిదియే కారణము. ఉత్పత్తి యెక్కువయగు కొలఁది ఈకళలలో యథాక్రమమునకన్న న్యూనమైన శ్రమవ్యయములు కావలసివచ్చును. అనఁగా శ్రమ యధికము చేసిన నంతకన్న ననులోమముగ ఫలితము హెచ్చును.

ఐరోపాలో జనసంఖ్య పెరుగు కొలఁది కళావాణిజ్యంబులును అధికముగ వ్యాపించుటం జేసియు, ఇందు లాభము అధికవృద్ధి రూపముగ వచ్చుటం బట్టియు మొత్తముమీఁద ప్రతివానికిని ఆదాయము ఎక్కువయై, ధాన్యము వెల హెచ్చినను సుభిక్షత సిద్ధింపఁజేయును. మనరాజ్యములో కృషి లేకాని కళ లింకను ప్రాబల్యముఁ గాంచలేదు. కావున జనసంఖ్య యెక్కువయైన ధాన్యాదుల వెల హీనవృద్ధి న్యాయంబుచే హెచ్చును. ఈలోపము నివారింపఁ జాలు కళాప్రాబల్యము వలని

యూదాయోద్దీపనంబు ఇంకను మనకు సమకూడలేదు. ఇంగ్లాండులో నెంత వేగమున నెదుగునో అంత వేగముగ నిట జనసంఖ్య ప్రసరింపలేదని చింతించువారు, ఎక్కువ ప్రజ నుద్ధరింపఁజాలు కళా విస్తీర్ణత యున్నదా కలుగునా యని యోచింపవలయును. జీవనాధారము లిప్పటియట్లనేయుండి ప్రజ మాత్రము మిక్కుటమైన నష్టమేగాని లాభము గలుగదు. వణిగ్వ్యవహారము లనంతములుగ విజృంభించు సీమలో నెందఱు పుట్టినను మేలేకాని భారముగా నుండదు.

సంకేత నామములు

త్రివిధ వృద్ధులును అధికసమహీనంబు లనియు అనులోమయథాక్రమ విలోమంబు లనియు పేర్కొనఁబడును.

భూజలాది ప్రకృతులనుండి వస్తువుల నుత్పత్తిఁ జేయుట గ్రహించుట యిత్యాదులు కృషు లనంబడును. సేద్యము లోహమత్స్యాది గ్రహణము మొదలగునవి కృషులు. ఇందు వస్తుగ్రహణంబు ప్రధానంబుగావున 'ఆకర్షణక్రియలు' 'పరికర్షణక్రియ' లనియుం జెప్పవచ్చును. ఇవి హీనవృద్ధి ననుసరించినవి.

అట్లు సంపాదించినవానిని అనేకవిధములుగఁ దయారుచేసి పక్వమునకుఁ దెచ్చుట 'కళ' యనఁబడును. ఇందు రూపస్థలభేదంబులు ప్రధానంబులుగావున వీని 'పరివర్తన క్రియలు' అనవచ్చును. పరివర్తనమనఁగా వస్తువుల మార్పు.

ఇందుకు దృష్టాంతము. ప్రత్తి సేద్యమునకుం జేరినది. వస్త్రములు కళాసంబంధములు. ప్రత్తి క్షీణవృద్ధి ననుసరించునుగాన ఎక్కువగా నుత్పత్తిచేసిన దానివెల యధిక మగును. వస్త్రములు ఎక్కువగా నేయుకొలంది వెలతగ్గును. కావున కళ లధికవృద్ధి ననుసరించును. కళకు వ్యవహారము పర్యాయపదముగా నెఱుఁగునది.

ఇది కర్మలు వ్యాపారము అని రెండు తెఱఁగులం బ్రవర్తిల్లు. కర్మ లనఁగా వస్తువులను జేయుపనులు. ఉదాహరణము శిల్పాదులు. వ్యాపార మనఁగా వాణిజ్యము వర్తకము. అనఁగా క్రయవిక్రయములు. వస్తువుల నొండొంటితో మార్చుకొనుట యనుట.

కర్మలు హస్తకర్మలు యంత్రకర్మలు అని రెండువిధములు. వీనికిం గల యంతరువు లిఁకముందు విదితము లగును.

పదునొకండవ ప్రకరణము

శ్రమ వర్గు

పురుషకారము

శ్రమ యనఁగా నేతదర్థముగాక భిన్నలాభప్రాప్తికై పడు నట్టి ప్రయాస. చెండాడుట, జలకేళి, వనవిహారము ఈలాంటివి అలసటఁ బుట్టించునవి యైనను పరిశ్రమార్థము చేయఁబడునవి గాన వ్యాయామము లనఁబడును. ఆటలలో ఆటుయే కాంక్షితంబు కాని వేఱొండు లేదు. నేయుటకై బట్టలు నేయువాండ్రెవ్వరును లేరు. మఱి సాలెవాండ్రేల నేతపనిఁ జేతు రన బట్టల నమ్మి వలయుసామగ్రులఁ గొనుటకు. అంతఃపుర కాంతలు ఉద్యానవనవిహారమునకుఁ దొడంగుభంగి కృషీవలుఁడు నాఁగేటిని విహారార్థముగా బుజముమీఁద నెక్కించి పొలములకుఁ బోవుట లేదు. కావున శ్రమ వ్యాయామములు భిన్నము లనుట గ్రాహ్యంబు.

మహాత్ములైనవారు కృతకృత్యత కన్న మించిన మేలు లేదని యెంచి తమ శక్త్యనుసారముగఁ బాటు పడుదురు. కాళిదాసుని వంటి కవి జీతమునకై పద్యములు చెప్పునా? మన కాటలలో బాటవ ముండురీతిఁ గొందఱికి శాస్త్రాధ్యయనమున నుండును.

సాలెపురుగు తంతుసద్మముల నిర్మించునట్లును తేనెటీగలు మధువును గూడఁబెట్టు మాడ్కిని మహాకవులును విశేషశేముషీశోభితు లైనవారును చిత్రకారులును సహజోద్యోగులై తమ తేజంబు వెలిఁబుచ్చుదురుగాని ప్రయోజనాంతరముల నంతగా ఆశించిచేయరు. కోయిల తనకు వశములేక కూయునట్లు కళాదక్షులు తమ నైపుణిం జూపుట సహజము. అట్టివారికి ధనాదులు లభింపక పోయినను గీర్తి లభింపక పోదు. కావున ధనసిద్ధి ప్రసిద్ధులకై వారు తమ ప్రభావంబుఁ బ్రకటించి రనుట న్యాయంబు గాదు. అమోఘంబులు నఖండయశస్కరము లగు సంకల్పము లట్టి మహామహులనుండి స్వచ్ఛందముగ నుద్భవించును. అయినను కేళులవోలె తమవిధులం దీర్చుకొనువారు వెయ్యింటికొకరును గలుగుట యరుదుగాన శ్రమ కార్య సాధనంబునకుఁ దావలం బనుట నిజమే.

ఒకనికి క్రీడగాఁ గనుపించునది మఱొక్కనికి క్లేశకరమైన క్రియగాఁ దోఁపవచ్చును. రాజులకు వేఁట వినోదము. మాంసము నమ్మి బ్రతుకు సాగించుకొను బోయవాని కందులో నానందమేమియు నుండదు. మఱి పొట్టకొఱకై పడవలసిన పాటుగాన నప్రియముగా నుండును.

పురుషకారము హీనముగా నెంచుట తగదు

ఉద్యోగయుక్తుల మైనంగాని ఫలసిద్ధిచేకుఱదు. పక్వమైన పండ్లుసైతము తమంతట వచ్చి మననోటఁ బడవు. దేవుఁడే గతి

యని యూరకున్న అభావమే గతి. ప్రయత్నంబు లెల్ల సఫలంబు లౌనా యని కొంద ఱాక్షేపింపవచ్చును. ప్రయత్నము లేనిది సిద్ధి కాదని యంటిమిగాని సర్వప్రయత్నములును సిద్ధి నొందు నని వచింపలేదు. కాన నీయాక్షేపణ యప్రయోజనము. ఈవిషయమైన వాదములఁ గొన్నిటి నింకను విమర్శించుట యర్హంబు.

భారతములోఁ జెప్పఁబడిన

"గీ. కార్యఫలములయెడఁ దాన కర్తనుట
కడు నెఱుంగమి జువ్వె! దాఁ గర్తయేనిఁ
దవిలి తనదైన కార్యజాతంబు లెల్లఁ
జెడక ఫలియించునట్లుగాఁ జేయరాదె?"

అనుపద్యము ప్రబలప్రమాణముగా నందఱిచేతను గ్రహింపఁబడియున్నది. ఈతర్క మెట్లున్న దనఁగా 'నేను సర్వశక్తుఁడనుగాను. కావున నాకు ఏశక్తియు లేదు' అన్నట్లు. "నాకు ఎగురుటకు ఱెక్కలు లేవు. కాఁబట్టి నడచుటకును కాళ్ళు లేవు" అనిన నెంత పరిహాసపాత్రమో యోచింపుఁడు. 'పౌరుష మొండే చాలును. వేఱేమియుఁ బనిలేదు' అని వాదించువార లెవరును లేరుగాన నీప్రత్యాఖ్యాన మెవరిపై నెత్తఁబడిన బ్రహ్మాస్త్రమో తెలియరాకున్నది. ఈగ్రంథమునఁ జెప్పియుండున దేమన, 'సర్వఫలములకును మూలాధారములైనవానిలో పౌరుషంబొండు' అని. ఇంతకన్న నెక్కుడు ప్రభావంబు పురుషుల

కారోపింపఁ బడదయ్యె. మఱియు ఆపదలు, రుజలు, మరణము పుట్టుక తనవశము గాకుండుటను గాన సర్వము దైవము యొక్కయో కర్మయొక్కయో వశమనుటయుఁ గలదు. అనఁగా అసాధ్యములు కొన్ని గలవుగాన సాధ్యములేవియు లేవనుట! ఇది పొసఁగునో పొసఁగదో యోచించిచూడుఁడు! ఇంతేకాదు. నేను సర్వకర్త కాదనుట నిజమేకాని యది హేతువుగ సర్వకర్తృత్వమింకొకని కెట్లు సంఘటింపవచ్చును? నేను పరమదరిద్రుఁడ నైనందుననే కుబేరుఁడింకొకఁ డున్నాఁడని సాధింపఁ గలుగు టెట్లు? నావికారమింకొకని సౌందర్యమునకుఁ గారణమా? అదియట్లుండె. ప్రకృతియు నాధారకారణములలో నొకటియని యంటిమి. కావున ప్రకృతి ధర్మములకు విరుద్ధములైన వర్తనములు అసంగతములో అనిష్టాకరములో యౌటఁబట్టి దానితో సంశ్లేషించినంగాని వ్యర్థంబగు పౌరుషంబు తనంతట పూజనీయము గాదని సాధించుట హేత్వాభాసం బగుట కేమి సందియము? మరణము స్వభావసిద్ధము. అనఁగా ప్రకృతిధర్మములలో నొకటి. ప్రకృతికి సహకారియు ననుకారియునైన మానుషయత్నంబుచే నది నిర్జితంబుగాక పోవుటంబట్టి మనయత్నంబు లెందునకు నుపయోగింప వనుట యసంబద్ధప్రలాపమేగాని వేరుగాదు. విత్తు భూమిలో పడనిది చెట్టుమొలవదు. కాఁబట్టి చెట్టుమొలచుటకు విత్తుగాదు కారణము భూమియే యన్నట్లున్నది. ఇది సరియైన

వాదమే యైన పక్షమున ఇదేరీతిని భూమి కాదు విత్తే కారణ మనియుఁ జెప్పవచ్చునుగదా! అన్యోన్యాశ్రయములను గూర్చి విచారించునపుడు ఒకటి హెచ్చు మఱియొకటి లొచ్చు అనుట మిథ్య. రెండును సమముగ ప్రధానము లనియు వాని సాంగత్యము కార్యసిద్ధి కాలవాలం బనియు నెఱుంగునది. ఏడును రెండుతో గుణించిన పదునాలుగు అగును. పదునాల్గు కలుగుటకు 'ఏడా కారణము రెండా కారణము?' అని యడుగుట మౌఢ్య సూచకమే గదా!

మఱియు ఒకప్పుడు అసాధ్యము లని యుద్యోగింపఁ బడనివి కూడ సుసాధ్యము లౌటయుఁ గన్నులారఁ జూచుచున్నాము. రైలు టెలిగ్రాఫ్ ఆకాశయానము ఇవి మనుజమాత్రునిచే రచియింప నౌనని మనతాత ముత్తాత లెఱిఁగియుండిరా? ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్మితములును పరిగృహీతములు నైన యుక్తి యద్భుతముల కెవ్వఁడు మేర నేర్పఱుపఁ గలఁడు? కాలక్రమేణ వీర్యవంతు లగుచు వృద్ధి మార్గముల నిరోధించు నంతరాయముల నడంచుచు విఘ్నేశ్వరులై వృద్ధినొందువారిం జూచుచుండియుఁ "పురుషప్రయత్నము వృథ. ఏమి చేసిన నేమి లాభము? చచ్చినవారు మఱల బ్రదుకరుకదా" యని మూలఁగూర్చొని మూల్గువారి నేమనవచ్చు? చచ్చినవారు బ్రదుకుటయఁట! బ్రతికిన వారు చచ్చినవారివలె నుండకున్నఁ జాలదా?

పౌరుషహీనతకు స్వప్రయోజన పరత్వము కారణము

ఇట్టి విచారములకుం గడంగువారు స్వప్రయోజన పరులే కాని సంఘవృద్ధి నభిలషించు పరోపకార బుద్ధిగలవారు కారు. ''మాకు మరణము తప్పదు. చచ్చునప్పు డేమియు నెత్తుకొని పోము. కావున కష్టపడి సంపాదించి లాభమేమి? ఆకష్టమునైన జాలించి నష్టములేనివారై యుందము'' అని తలపోయు వారెంత నికృష్టాత్ములో యోచింపుఁడు! తాము శాశ్వతులు గాకున్న సంతతియు దేశమును శాశ్వతత్వము లేనివా? తనచావు జలప్రళయమా? ఆర్జించినది తాను దీసికొని పోలేకున్న నితరులం జెందదా? ఇతరు లనుభవించుటం జూచి యోర్వలేని వాఁడు మనుష్యుఁడా రాక్షసుఁడా? తనకు వలసినంత మాత్రమే కాని యెక్కువ యార్జింపరా దనుట నీచబుద్ధి. ఈ స్వోదరపోషకత్వమే ''దేవుఁడు బెట్టినట్లుకానీ. ఈ ప్రయాసలేల? జగమున మమతయుంచరాదు. ఈదేహము నమ్మకముకాదు.'' ఇత్యాది తత్త్వములకుం గన్నతల్లి. సోమరితనమునకుం దావలంబు.

సంఘపరత పౌరుషోద్దీపకంబు

ఐరోపాఖండీయు లీవిధమునఁ గలలోనైనఁ దలఁపరు. 'నేను బోయినను నావారీ భూమండలమున నిలుతురు గాదె! వారు ప్రసిద్ధిగను సుఖముగను ఉండిన నంతకన్న తృప్తి కరమేమి? సంఘంబు శాశ్వతంబుగాన దానికై పడుపాట్లును శాశ్వత

ములే. కార్యమిపుడు సమాప్తిఁ జెందినను దానిఫలము యుగాంతమునకుంగాని నశింపదు. నేఁడు యుద్ధముచేయుట కుపక్రమించితి మనుకొనుఁడు. అపజయమైనను ఇప్పుడు చూపిన బలపరాక్రమములు పరిశ్రమచేత నుత్కృష్టము లగును. ఈ మాత్రమకాదు. వినిన వారికిని కనిన వారికిని మున్ముందు ఉత్సాహముఁ బుట్టించు. వీరియుత్సాహము వీరితోఁ బోవు నదిగాదు. తదనంతరులం జేరి యట్లే కాలంబుకొనవఱకును వ్యాపించును. కావున పురుషకారంబు బుద్బుదప్రాయము మఱియుం ప్రయోజనకారిగా దనియుం జెప్పుట తప్పు. తనకుంగాక పోయినను సంఘముం జెందును. సంఘము తనకన్న నెక్కుడు గాన నట్లగుటం గూర్చి చింతించుట యధమ స్వభావంబు. ఇమ్మాడ్కిఁ బరిగణించువారు గావుననే పశ్చిమ ఖండీయులు ప్రథిత స్థితిం గాంచి సార్వభౌమపదవినంది యుండుట. ఇఁక వేయేల? "తనదుఃఖమె సర్వలోకదారిద్ర్యంబు—" "తనచావు జలప్రళయము" అని వేమన నుడివినట్లు మనదేశములో ప్రతివాఁడును ఏ విచారణ కారంభించినను తన సుఖదుఃఖములఁ దప్ప నితర విషయములను గుఱించి చర్చింపఁ బూనుట లేదు. పాశ్చాత్యులు సంఘము ప్రధానముగా నెంచి సంఘపరమైన చూపుతో దత్త్వాదుల నిర్ణయింతురు. తన పరమైన యాలోచన లాధారముగాఁ గాని విశ్వస్వభావము నిర్ణయింపఁ జూచుట మనపద్ధతి. ఇయ్యది యెంతమాత్రము గణ్యమైనది గాదు. జాత్యుపజాతి

భేదములచే విభిన్నులైన యీదేశము వారికి సంఘీభావ మను మాట యూహకురానిదైనందున వేఱొక సరణిని తత్త్వనిర్ధారణముచేయుట కలనైనఁ దట్టకపోయెను. అసలు సంఘమే లేనప్పుడు సంఘలక్షణధర్మములకును ప్రత్యేక ప్రాణిలక్షణధర్మములకును గల వ్యత్యాసముఁ గనిపెట్టి పృథక్పాత్రలకన్న సంఘమే ముఖ్యమని గ్రహించి తన్మూలముగ సత్యాసత్య (సత్తు అసత్తు అను) విచారణలు జరుపుట యన నెక్కడనుండి వచ్చును.? ఇదియే హిందూయూరోపియనుల తత్త్వములకుఁ గల ముఖ్యాంతరము. ఇంగ్లీషువారు జగత్తు సత్యమనియు దిన దిన ప్రవర్ధమాన మనియు సుఖదాయియనియు సంఘలక్షణములంబట్టి నిరూపింతురు. మనము మనయింటఁగల్గు నొకటిరెండు జననమరణాదులంజూచి "సంసారము దుఃఖసాగరము. మిథ్యా-గహాణ్యము," అనివాపోవుదుము. ప్రతివాఁడును దుర్బలుఁడైనను సంఘ మేకీభావముఁ దాల్చెనేని యనిరుద్ధ మగుననుట తెలియనివార మగుటను, దేశముయొక్క యుష్ణప్రకృతిచే శోషితసత్త్వులమగుటను; గ్రీకులు మహమ్మదీయులు చీనావారు మొదలగువారు దండెత్తి యథేచ్ఛముగఁ గొల్లలాడి కష్టించి ఆర్జించినవాని దోఁచుకొని మన కష్టమును వృథచేయుటంబట్టియు, అశక్తులకును సహజమగు తనివిఁ జెందవలయునను నాశచే "దైవకర్మములే అన్నిటికిని గర్తలనియు "పురుషకారంబు నిష్ప్రయోజనం"బనియు "శుభాశుభంబు లాత్మతంత్రం

బులు గా”వనియు బూతు సంకేతములు గల్పించుకొని అపజయమునకన్న ననర్థములగు తృప్తిని సోమరితనమును దాల్చితిమి. పౌరుషము సాగనందునఁ గల్పించుకొనఁబడిన తత్వములుగాని ఇవి, వీనిచేఁ బౌరుష హీనుల మైతి మనుట బొంకు. అపజయముచే ఉత్సాహహీనతయు, నందుచే నన్నియు నుడిగి మూలఁ జేరి తప్పించుకొందమను బుద్ధియు, శమదమాది నిరతియుఁ బొడమును. ఇప్పుడైన నేమి, జయము లబ్బునేని రాజసత్వంబు దాల్చి ప్రతాపమూర్తులము కాఁగలము. మనవారు బలగరిష్ఠులుగా నున్న కాలంబున

“మ. వినుముద్యోగము రెంటియందుఁ బర ముర్వీనాథ! యుద్యోగ వం
తునకుం దైవము తోడ్పడంగ ఫలసిద్ధుల్ చేకుఱున్ మానసం
బున నొక్కొక్కెడ సిద్ధిఁదప్పిన వగల్ వొందంగ రానీక య
ప్పని దైవోపహతంబుగాఁ గనుట భూపాలార్హవృత్తంబగున్.”

అని పురుషకారంబునకు నాయకత్వంబును దైవంబునకు భటత్వముఁ గల్పించి ప్రతికూలకాలములలో మనస్తాప శమనార్థము దైవమునకుఁ గర్తృత్వము గట్టవలయు ననిగాని కాలము, కర్మము, ఇత్యాదులకు భూభారధౌరేయతం బట్టముఁ గట్టలేదు.

మన ప్రాణము శాశ్వతము గానంతనే లోకమంతయు మిథ్యయనుట యెంత అహంభావమును సూచించుచున్నదో యోచింపుఁడు! రెండవది. ఉండు జీవమును సార్థకముఁ జేయఁ

జాలనివారలకు చిరంజీవిత్వ మేల కావలయునో తెల్పుదురా? కార్య కౌశలమున సిద్ధసంకల్పుల గ్లుండియుఁ బాశ్చాత్యులు కాకులకేలఁ జిరజీవిత్వ మపేక్షింపరుగా? ఇది ఆలోచింప సోమరి పోతులకేకదా కాలము చాల దనుట ప్రస్ఫుటం బయ్యెడు. ఒకవేళ దేవుఁడు ప్రత్యక్షమై మీ రమర్త్యులౌదు రని వరం బొసఁగెఁబో అప్పుడైన వీర లుద్యోగ యుక్తులౌదురా! బహుశః కారు. "ఎట్లును చావులేని బ్రతుకు గడించితిమిగదా! ఇంకేల కష్టపడవలయు? ఏమిచేయకున్నను చావేమో లేదు. పాటు పడుకెల్ల ప్రాణములు నిలుపుకొఁటకు. అవియెట్లున్నను నిలుచునుగాన హాయిగా నిద్రఁబోవుద"మని కుంభకర్ణ దీక్ష నవలంబింతురేమో!

తొలుత గవర్నమెంటువారు కలరా మశూచి మొదలగు రోగములకు వ్యాఘాతముగా క్రియలు వాడుకకుఁ దెప్పించి నపుడు "అబ్బా! ఇవి తగిలినవారుగూడఁ బ్రతుకఁగలరా" యని హేళనముఁజేసిరి. ఫలాని ఫలానివారు చావరు అని అభయమిచ్చుటకు బ్రిటిష్‌వారు మంత్రవాదులుంగారు; ఋషులుంగారు. వారి యుపదేశముచేత మొత్తముమీఁద అనఁగా సరాసరికి మునుపటికన్న నెక్కువమంది పోవుచున్నారా, తక్కువమంది పోవుచున్నారా యనివిమర్శించి ప్రశ్నింపవలయుఁ గాని తనపుత్రుఁడో పెండ్లమో పరలోకగతులైనందున చికిత్స లన్నియు హుళుక్కియనుట తెలివితక్కువ మాట యామాటమా

త్రమే కాదు. "సంఘ మెట్లున్న నేమి. మేము మా కుటుంబమును క్షేమముగ నున్నఁ జాలును" అనియెంచు నీచాత్ము లనుకొను వాక్యము. ఇంతే కాదు. ఇట్లు చెప్పుట తమమేలునే యథార్థముగ నెఱుంగమియుం బ్రకటించుచున్నది. ఎట్లన.—వీరు కాలోపహతు లైనను సంఘము స్థిరముగా నుండును. సంఘ మడుగంటిన వీరొంటిగా నిలుచుటకగునా? నిలిచి యేమి చేయఁ గలుగుదురు?

కావున నేను నొక్కి వక్కాణించున దేమన్నను, పౌరుషము గౌరవముగలది. తుచ్ఛమైనది గాదు. ఏవిషయముయొక్క యాథార్థ్య మెఱుఁగఁగోరినను భిన్నపాత్రముల పరముగ విచారించుట సంపూర్ణతత్త్వ బోధకంబుగాదు. అక్షరములు పదములచేతను, పదములు వాక్యములచేతను, వాక్యములు గ్రంథములచేతను అర్థవంతంబులుగాను గణనీయంబులుగాను నౌను. అట్లు నరుండును సంఘముం జెందినఁ జరితార్థుఁ డౌనుగాని, తనంతటఁ గనుగొనిన నిరర్థకుఁడును, నిష్ప్రయోజనుఁడును, నశ్వరుఁడుగాను దోఁచును. సంఘము, జాతి, దేశము, రాష్ట్రము, లోకము, అను సమూహములకు మనము అంగంబులును అంగములలో నణఁగియుండు నణువులను బోలినవారము. సంఘీభావము లేనివార మగుటచే నిమ్నహీనత్వంబు నెఱుఁగక వెట్టి వేదాంతము లను ఉరులం దవిలి యలజడింగొంటిమి. ఇఁకనైన మనకుబుద్ధివచ్చునా? యాథార్థ్యము విచారింపఁ గడంగుదుమా?

ఈ యురులలోనుండి విమోచనము గలుగునా? చూడ వలయు.

శ్రమ యర్థముల సమకూర్చువిధంబులు

ఇఁక శ్రమ అర్థప్రాప్తి నేయే విధంబుల సమకూర్చుననుట వివరింతము.

(1) పరిగ్రహణక్రియలచే ప్రకృతిలోనుండి ఉరువిడి నుత్పత్తిల్లం జేయుట. ఉదా॥ ధాన్యలోహమీనమాంసాది పరిగ్రహణము.

(2) రూపభేదంబులఁ గల్పించుట - వస్తు ప్రత్తియు నట్లే యుపయోగమునకు రావు. మఱి అన్నవస్త్రాదిరూపముగ మార్పుఁజెందవలయు.

(3) స్థానభేదముగల్పించుట - కాశిలోని పట్టుచీరలు మదార్సులోని సుందరీమణులు ధరించి వాహ్యాళి వెడల వలయునన్న త్రోలుత నాచీర లింత దవ్వు తేఁబడనిది వారి కుపయోగ్యములుగావు. ఎచ్చటభోగ్యములో అచ్చటికి సరకులం దెచ్చుట ఆనయనంబు నాఁబడు.

(4) రక్షక సంఘటనము. సంచితవిత్తముల భద్రముజేయుటకు ఇండ్లు ఇనుపపెట్టెలును వలయుఁగదా! లేనిచో మనకు దక్కవు.

(5) ఉపకరణ నిర్మాణము - ఉలి, అంపము, మడకలు, యంత్రములు ఈలాంటి సాధనములు లేక చేతులతో మాత్రము పనిచేసిన ఎక్కువ గడింపఁజాలము.

(6) వినిమయము - అనఁగా క్రయవిక్రయములు. వీనిచే నెవ్వని కేమాత్ర మేవస్తువు గావలయునో యది నిర్ణయింపఁబడుఁగాన నిదియు సార్థకశ్రమయే.

(7) విచారణ - అనఁగా పనివారు పాటుపడుచున్నారా లేదా యని గమనించుట.

(8) యంత్రసృష్టి వాణిజ్యవిస్తరము - ఇత్యాదులకు నాద్యంబగు మంత్రశక్తి. అనఁగా ఆలోచనాసామర్థ్యము. బుద్ధిబలము దేహబలంబునకుం దోడ్పడినఁగాని కార్యము జరుగుట యఱిది.

ఇట్లు పురుషకారంబు నానావిధంబుల నర్థప్రాప్తికి సాధనంబగును.

ప్రత్యక్ష పరోక్ష ఫలంబులు

నేరుగా అనుభవమునకుఁ దెచ్చికొనుటకై పడెడుపాటు ప్రత్యక్షఫలదాయి. ఉదా॥ పండ్లుగోసితినుట. మధువుగ్రోలుట, ఈజాతికిఁ జేరిన యుద్యోగము లంతగా లేవు. ధాన్యమాంసంబులు సైతము వండఁబడినంగాని నాగరికులకుఁ దినుటకుం గావు. కావున వ్యాపారము లన్నియుఁ దఱుచు పరోక్షఫలదాయకము లని తెలియునది.

అనఁగా వర్తమానంబునంగాక భావిని వినియోగార్థముల నిచ్చునవి యనుట. కృషికుఁడు దున్ని నది గోలె సుమారు నాలుగైదు నెలలు పక్షివలె వేఁచియున్నంగాని గింజలు లభింపవు. లభించినధాన్యము నెండబెట్టి దంచి, పొట్టు, తవుడు వేఱుచేసి బియ్యము వడయుటకు మఱియొక నెల పట్టును. అప్పటికి నది యనుభావ్యముగాదు. పిమ్మట భార్యచేతికిచ్చి వండించి విస్తరిలో వేయించుకొనవలయును. తదనంతరము భుజించి కృతార్థుఁ డౌట. ఈకడపటి కార్యము ప్రత్యక్షఫలదాయి తక్కినవన్నియు నిందున కనుగుణములైన పరోక్ష ఫలప్రదాయక క్రియలు. కావున నారంభసిద్ధులకు నడుమఁ గొద్దియో గొప్పయో కాలము గలదు.

కాలప్రభావము

ఇఁకఁ గాలప్రభావంబు నిర్ణయింతము. అర్థంబుల యుత్కృష్టతతోన నిరీక్ష్యమాణకాలంబును యథాక్రమంబుగ వృద్ధిఁ జెందెడిని. వేటకాఁడు బాణసంధానముఁ జేసిన కొంతకాలమునకే మాంసము గడించినవాఁ డగును. అయినను వేటకాని బ్రతుకొక బ్రతుకా? నేఁడు మృగముల మందలుగఁ గనుఁగొని చావఁగొట్టవచ్చురు. మఱునాఁడు వెదకి వేసరిల్లియు నేమియుఁ బడయకపోవచ్చును. చింతలేని జీవనము గావలయునన్న తానే మేఁకలను జింకలను బెంచి గొల్లవాని వృత్తి నవలంబించుట యావశ్యకము. మేలైనజీవితముగావున పిల్లలు పెద్దవి యగు

వఱకును పెద్దవియైనాని మంద సమృద్ధిగఁ జేయువఱకును వేఁచి యుండవలయుటయేగాక మితముగా మందచెడకుండునట్లు హింసింపవలయునేగాని అశ్వత్థామ పాండవసేనం జేసినట్లు ఒకేరాత్రే చించి చెండాడిన మఱునాఁడే అష్టదరిద్రుండౌను. ఇంకొక దృష్టాంతము. ఒక నెలలో తయారు చేయఁబడఁగల మగ్గముతో మనసాలెవాఁడు 20 రూపాయల సరుకుల నేయఁగలఁడు. ఒక సంవత్సరమున కైనంగాని ఆవిరి విద్యుచ్ఛక్తి వీనితో నడచు దూదియంత్రమును చేసి నిలుపుటకుఁగాదు. కాలయాపనమైన నేమి? పనికి మొదలుపెట్టినతోడనే దినమునకు వెయ్యి రెండు వేల రూపాయల సామానులఁ దయారుచేయవచ్చును. కావున నుద్యమము ఘనంబగుచు నిరీక్షణకాలము నెక్కువయగును. త్వరత్వరలో లాభమువలయునన్న అల్పలాభప్రాప్తియేకాని విపులధనము నార్జింపలేము.

దీర్ఘదర్శిత్వము దమము ధైర్యము అర్థార్జనకారణములు

చూచితిరా కాలమహిమ ? విత్తము లుద్భూతంబులు కావలయునన్న వేగిరపడఁగూడదు. మఱి దూరపుఁ జూపుగల వారమై దమముంబూని యుండుట యావశ్యకంబు. దీర్ఘదర్శిత్వమును దమమును స్వప్రయోజనపరులై ఆతురతఁగొన్నవారి కలవడవు. “ఆత్రగానికి బుద్ధిమట్టు” అనఁగ వినమే! మఱియు ధైర్యము ప్రధానంబు. భవిష్యత్తు వినిర్ణీతంబుగాదు. ఎప్పు డెట్టి విఘ్నములు తటస్థములౌనో! ఎట్టి ఆలోచనపరు

లకును ఒకానొకప్పుడు తా మెదురు చూడని ముప్పులు వచ్చును. అట్టి వేళలందుఁ దమ సర్వస్వమును మునిఁగినను మునుఁగును. అపాయములుఁ కలుగునని భయపడరాదు. అట్లు భయపడుట వృద్ధికి గొప్పయర్గళము.

మృగములకు ముందు చూపు లేదు. ఆఁకలి యైనప్పుడు దినుట, తక్కినకాలముల నూఱక యుండుటయు వానికి స్వాభావికములు. అట్లే మృగప్రాయు లైన మనుజులును ముందు జాగ్రత్త లేనివారై కష్టములు వచ్చినపుడు 'ఇట్లు చేసినబాగు, ఇఁక ముందు ఎంతో తెలివితో వర్తింతుము" అని యనుకొని మఱల నెప్పటి యట్లు ఆ యాలోచనముం గోల్పోయి యిడుములు గుడుతురు. పెండ్లి పేరంటములలో ముందు వెనుకలు విచారింపక వెచ్చ మొనరించి యప్పులపాలైన వారి నెందఱిఁ జూచుచుండ లేదు ? చూడుఁడు ! ఇంద్రియనిగ్రహ మవశ్యకర్తవ్యమని బోధించు మతము మనది. ఈ నిగ్రహము నోటిమాటల లోనేగాని చేఁతలలో లేదనుట తేట తెల్లంబు. ఎట్లన మితిమీఱి శుభాశుభములలో సెలవుఁ జేయుట కేమి కారణము ? అక్కప్రక్కల బంధువు లేమైన నందు రను భీతియేకదా ? పిఱికితనమునకు లొంగువానికన్న నధముఁ డెవ్వఁడు ? వెఱపునే ఆపఁజాలనివాఁడు ఇంకెద్దాని నడ్డగింపఁగలఁడు? యోచింపుఁడు. తన మనోనిశ్చయమునకన్న ఎల్లమ్మ పుల్లమ్మ ఎక్కువయని యాదరించువాఁడు మగవాఁడో మానో !

మూలధనము

విపులార్థసాధనంబునకు కాలంబొక కతంబు. ఫలము చేతి కందువఱకును కర్శకరులకు భరణము జరుగ వలయుఁగదా! నిరాహారులై యుండుటకు వీరివల్లఁగాదు. అట్టి గారడీవిద్య ఋషులపాలిసొత్తు. మఱియు నితరసాధన కలాపము పచ్చిసరకు లును గావలసియుండును. పరిశ్రమకాలంబున వినియోగ్యములు లభించు పర్యంతము కర్శకరపోషణాది ప్రయోజనములకై యుపయోగింపఁబడు వస్తుసముదాయంబు మూలధనంబు. మూలమనఁగా వేరు. చెట్టునకు వేరు ఎట్లో అట్లే వ్యవహార విస్తృతికి మూలధనం బాధారంబు. మూలధనంబు లేనిది గడన గొంత మట్టునకున్నను అదివ్యాపింపఁజాలదు. పశ్చిమఖండపువారి కళా వాణిజ్యము లింత విశ్వవ్యాప్తములై యుండుటకు వారికింగల అమితపరిపణములే నిదానంబులు. ఈ విచార మింకను ముందు చర్చింతుము.

దీర్ఘదర్శిత్వము నాగరికుల లక్షణము

ముందు జాగ్రత్తయనునది నాగరికతంబట్టి యుండును. మృగప్రాయుల కుండదు. అడవిమనుష్యులకన్న మనము మేలు. మనకన్న ఇంగ్లాండ్ జపాన్ దేశస్థులుమేలు. ప్రాజ్ఞులైనవారు తాత్కాలిక ఫలములనే ఆశింపరు. చిత్తసంప్రధారణము గలిగి భావికి వలయువానిని సిద్ధముఁ జేయుటయందే యుద్యోగింతురు. దృష్టములకన్న నదృష్టంబులు ముఖ్యంబులు.

సార్థక నిరర్థకశ్రమలు

సార్థకము నిరర్థకము అని శ్రమ ద్వివిధంబు అని కొందఱి అభిప్రాయము. కృష్యాదులలోఁ ఒకతూము వడ్లు చల్లి యొక పుట్టి వడ్లంగైకొందుము. గనులు త్రవ్వుట మొదలగు క్రియలలోను నిట్లే. పరిగ్రహణక్రియలలో వెచ్చింపఁబడిన దానికన్న ఉత్పన్నమగు రాశి అధికముగాన నిక్కమైనయుత్పత్తి వీనిలోఁ గలదుగాని, రూపస్థలభేదమాత్రంబునుం జేసి రాశిని వృద్ధిఁజేయని కళావాణిజ్యాదులు సార్థకములు గావనియు వానిచే సరకులకు గురుత్వంబు రాదనియుఁ దర్కించుట పూర్వపక్షము. దీనికి ఉత్తరపక్షమేమన్నను (1) సరకులు బరువెక్కువగాకున్నను యానవాణిజ్యాదులచే పూర్వము వివరింపఁ బడినట్లు వాని యుపయుక్తత వృద్ధికివచ్చును. కావున నివి సార్థకములే. (2) కృషియందును పరిమాణవిస్తృతి లేదు. 'ఇదేమి చిత్రము. ఒకచిన్న గింజనునాటి కొఁగిలికినందని గుమ్మడికాయ లిరువది యుత్పత్తిఁ జేయుచున్నాముగదా! పరిమాణవిస్తారమిందు లేదా?' అందురేమో కనుఁగొనుఁడు! గుమ్మడితీగపీల్చు నీరు గాలి సత్తువ వీనినన్నియుఁజేర్చి తూఁచినచో ఆ గింజనుండి యుద్భవించిన ఆకులు పువ్వులు పండ్లు వీనికి సరిపోవును. ఇది పరీక్షించి కనుఁగొన్న న్యాయంబు. విశ్వమునందు మార్పాటులు గలవుగాని ప్రకృతి యెచ్చు తక్కువలు బొందుట యసంభవము. ఒకవస్తువు వృద్ధిఁ జెందుట యనఁగా నేదైన ఇతరపదార్థమునుండి సారము

గ్రహించుననుట. కావున నొకచో పెఱుగుటయున్న నింకొకచో తఱుగుట యుండును. ప్రకృతి పరిమాణము వికారరహితము.

కృషియందు ఎక్కువపంట లభించునట్లే కర్మలయందును జేయవచ్చును. సాలెవాఁడు దట్టముగ రంగుఁబట్టించిన నా దోవతి దానిలోఁ బెట్టఁబడిన నూలుకన్న బరువుగ నుండును. రంగు పదార్థముయొక్క రాశి తగ్గినదిగదా యని యాక్షేపింతురేమో. కృషిలో మాత్రము భూసారాదులు కృశింప లేదా యను ప్రశ్నయే యందులకుఁ బ్రత్యుత్తరము.

వినియోగమునకు నవసరమైన క్రియలన్నియు సార్థకములే

పోలీసువారు, వకీళ్ళు, ఆటపాటల నభినందింపఁ జేయువారును సార్థకులా, నిరర్థకులా యనుట విచారణీయము. ఉల్లాసము నుత్సాహము నిచ్చును గాన నాటక ప్రదర్శనాదులును పరోక్షంబున సఫలంబులే. విరామములేక ఎడతెగని యత్నములం దొడఁగియుంట యెవ్వనికిని సాధ్యంబుగాదు. కొందఱు విరామసమయమున పరిశ్రాంతియని భ్రమించి యేమియుఁ జేయక శయనింతురు. ఇది మూఢత్వము. నిష్కర్మత క్లేశకరంబు. దేహమునకు మనమునకు నాయాసముఁ దెచ్చునది. విశ్రాంతియనఁగా కార్యాంతరగామియగుట. భూమి వివిధ సస్యంబులం బంటఁ బెట్టిన నేరీతి నవంధ్యయై పరిఢవిల్లునో అట్లే వివిధకృత్యాచరణంబున మనమును అక్షయ బలోపేతుల మగుదుము. మఱియుఁ బనులెంత శ్రద్ధవహించి చేతుమో విరామం

బున నంతయాసక్తితో క్రీడాపరాయణుల మగుదుము. మాదు లకు రెంటియందును తప్పులు తక్కువ. యూరోపియనులు కార్యములపట్ల సాహసోదగ్రులుగాన వినోద ప్రియులునై యున్నారు. ఆటలయం దాదరాతిశయము గల్గియుంట కర్జంబు గా దనుట కరము ప్రమాదంబు.

ఇంక ఉద్యోగస్థు లన్ననో వీరును దొరతనము నడుచుటకు పాత్రములు. రాష్ట్రంబు చక్కఁగ పరిపాలితముగాక పోయిన

'ధనదారాదికముల నె । వ్వనికిని రక్షింపవశమె ?'

అని శుక్రాచార్యు లన్నట్లు ఒక్కసంపద లేకాదు ఎవ్వియు మనకు నిలువఁజాలవు. కాన నేయుద్యమమునకుం గడంగుట గలుగదు. ఈ దేశ మరాజకమై వివిధోత్పాత పీడితంబాటఁ బట్టి కాదె మనము తాత్కాలికఫలాపేక్షులమై ఉత్తరకాలముల నరయక చిక్కిన మట్టు చాలు నని యీగతి పౌరుషహీనులై యుండుట తటస్థించె? కావున రాజ్యాంగములు చక్కఁగా నడువ వలసినవియే యైనను అవియే అనుచిత మార్గములంబూనిన అరాజకమునకన్న తెగ్గగు. అక్రమ ప్రభుత్వమునకన్న నిష్ప్రభుత్వమే నీటు. కావలివాఁడే దొంగయైన నేమిగతి ?

ప్రకృతము న్యాయవాదులు లెక్కకు మిక్కిలిగ పుట్టలోని చెదలట్లు బయలుదేరుచున్నారు. 'వీరు బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు అను పాలసముద్రములో హాలాహాల ప్రాయులై యున్నారు' అని యొకరు నుడివిరి. న్యాయవాదు లైనవారు వివాదములు

నానాఁటికిఁగొఱఁత వడున ట్లొనరింప వలయుఁగాని తామే వానికి చోదకులై మునుపటికన్న వాని నుప్పతిల్లంజేయుచు నన్యాయవాదు లౌట గౌరవహీన మొనరించుపని. ఎది ఎట్లుండె ? వీరి నిందించిన లాభమేమి ? కారణభూతు లయిన గవర్నమెంటువారే యీనిందకుం బాత్రులు. అదెట్లన.—విద్యాభ్యాసము, రెవిన్యూ, పోలీసు, సైన్యము ఈ యిలాకాలలో మనవారు గుణానుగుణప్రాశస్త్యముఁ బడయ వసతులు లేనందున, జాతి వర్ణాది నిమిత్తములచే నిరోధింపఁ బడని న్యాయవాదిమార్గంబునఁ బుంఖానుపుంఖములుగ జీవయాత్రకై ప్రవేశించుట యేమి యాశ్చర్యము. 'అందఱును వకీళ్ళయ్యెద' రని మనల గర్హించి పలుకు దొరలు ఆవకీళ్ళకేతప్ప తదితరులకు మహోత్కృష్ట పదవుల నొసంగఁ జాలరుగాన వారిపరుషములు వారికే చెందవలయు నని తోఁచెడి.

అమితంబైన నేవృత్తియు హాని ఘటించును. కృషివ్యవహారములు సాధారణముగ నపారము లౌట యసంభవము. రాజసేవ, న్యాయవాదిత, ఇత్యాది రక్షక వృత్తులు పెల్లుపెఱిగెనేని నిమిషములో భక్షకవృత్తు లౌను. అలంకారవృత్తులును ఇట్లే. స్వర్ణకారకులు కొద్దిగా నున్నఁ గీడులేదు. అసంఖ్యులైన దుస్సహు లగుదురు. కావున మొత్తముమీఁద వకీలి మొదలగునవి తమకు ఆదాయావహములైనను దేశమునకు నపాయావహములు గావచ్చునుగాన జాగ్రత్తఁ జెప్పవలసె.

స్వార్థదేశార్థక్రియలు

స్వార్థక్రియ లన నర్థములు రెండు. తనకు సంపదలఁ దెచ్చునది; దేశవిభూతి నుద్ధరించునది యని. ఇందు రెండవ యర్థమే ప్రధానము. ఏవృత్తిఁగాని నిరాఘాటముగ నింద్యమే యనుట కష్టమేయైనను కాలదేశ వర్తమానంబులం బరిశీలించి దేశానుకూల వ్యాపారముల నాశ్రయించుట కర్తవ్యంబు.

ఉంఛవృత్తి

ఈప్రపంచమున నెక్కడను లేని వ్యవహారంబొకటి ఈకర్మభూమిలో ప్రబలమై యున్నది. అదియే దన ఉంఛవృత్తి. ఇది యనర్థ ప్రతిపాదక మనుటకు సందేహము లవమాత్రమును లేదు. బెల్లము గొట్టిన ఱాయివలె చియ్యాచే నిగనిగ లాడువారు తాము సోమరిపోతులై యుండుటయేకాక ఇతరుల కష్టార్జితంబుం దినుటయు, వీరిం జూచి కర్మణ్యులును జీతమునకన్న భిక్షమే యెక్కువ యని పనులు చాలించి వివిధ వేషంబులతో దేశాటనంబుఁ జేయుటయు నిత్యాది విపత్తులు మనవారు మూర్ఖులై, పాత్రాపాత్రత గణింపక దానము లిచ్చినను పుణ్యము వచ్చునని, యెంచుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. దేశార్థపరిహీణత, దొంగతనము, ఆలుబిడ్డలను వదలుట, సోమరితనము, కైతవము మొదలగు దౌష్ట్యములకు నీమూఢభక్తి ముఖ్యకారణము. దేశమునకు దౌర్భాగ్యముఁ దెచ్చి పాడుసేయుట పంచమహాపాతకములకన్న మించిన పాతకముగాన ఈ విపరీతదానములచే

స్వర్గలోక ప్రాప్తియగు ననుట సత్య మెన్నటికినిఁ గాదు. పరోప కార మనఁగా తాత్కాలికోపకారము గాదు. మఱి ధ్రువంబును దేశమునకు నెడరు గలిగింపనిదియు నైన యుపకారము. దేశ మునకు నపకారముఁ జేయుట దేశస్థులకును ఇఁక ముందుఁ బుట్టఁ బోవువారికిని అవధి గల్పించుట గాదె! ఇందఱికిని ఎగ్గాచరించి తాము మాత్రము తటుక్కున స్వర్గమునకుఁ బోవుదుమేని, అట్టి స్వర్గములో నెందఱు దేవతలు బ్రతిమాలు కొన్నను వీరిపొత్తున మానము గలవాఁడెవ్వఁడును సహవా సముఁ జేయ సమ్మతింపఁడు. ఆ స్వర్గమును మనదేశ మన్నై యుండు నేమో! ఏమీ! హిందూ మహాజనులఁ బట్టిన మౌఢ్యము. శ్రీకృష్ణులు బోధించినది ఫలాపేక్ష లేని పని. వారి శాస్త్రముద్ధరింప నవతారమెత్తిన యుత్తమ వర్ణులాచరణమునఁ బ్రకటించునది పనిలేని ఫలాపేక్ష. ఇయ్యది సిగ్గునకుఁ దొలఁగిన వృత్తియని యైన రోయక, తమ్ముమాత్ర మావేశించిన హక్కు నియు గౌరవ విశేషమనియు వారు తలయెత్తికొని తిరుగుటఁ దలఁపోయ నీ రాజ్యమున నొక్క మతమే కాదు మానమును నిలు వక పోయెనో యని సంశయింప వలసి యున్నది.

పంద్రెండవ ప్రకరణము

మూలధనము, అనఁగా, పుంజీ

"మాలకరి పుష్పములు గోయు మాడ్కి తేఁటి
పువ్వుఁ దేనియఁ గ్రోలెడు పోల్కి (మొదలు)
గందకుండంగఁ గొనునది కార్యఫలము
బొగ్గులకుఁ బోలె మొదలంటఁ బొడువరాదు" (భారతము).

నిర్వచనము

ప్రకృతి పౌరుషములవలె ఆద్యంబుగాకున్నను అర్థశాస్త్రమునకు మూలధనం బతి ముఖ్యంబైన కారణంబు గావున దీనిని కొందఱు మూలాధారతుల్యమని యండ్రు. అయినను స్వభావమునకును బురుషునకును దరువాతి దనియు ఫలస్వరూపమయిన దనియు తెలియుట సుగమమే. సాధారణములగు ఫలంబులకన్న నిద్దానికిఁగల ఋజుగుణం బేమన్న ఫలములపుడే వినియోగమునకు దేఁబడి నశించును. మూలధన మన్ననో ఇతర ఫలప్రాప్తికి నుపకరణముగఁ బ్రయోగింపఁ బడును. నేరుగ ననుభవమునకుఁ దేఁబడక సుఖము లగు ఫలములను గడించుట

యందు ప్రయోగింపఁబడు వస్తుసమూహంబు మూలధనంబు నాఁబడు.

మృగములు కష్టమున జీవించునవిగాని యురువులం బ్రోఁగు చేసి తద్ద్వారా మఱింత సంపాదించు నేర్పుగల యవి కావు. పశుప్రాయులైనవారును మేకంబులట్లు అద్యోదినముల చింతఁ దప్ప ముందునాళ్లఁగూర్చి యోచింపరు. నాగరికతతో భావి ప్రజ్ఞయుఁ బరిణతిఁగనును.

తొలుదొల్త మూలధనముం గూడఁబెట్టుట కష్టసాధ్యము గాని సులభముగాదు. తమయొక్కయుఁ దమవారియొక్కయు బోషణమునకుపోఁగా ప్రాప్తవిత్తములలో బీదలకేమి మిగులఁ గలదు? ఒక్కతూరి యేతీరుననో మిగిల్చికొన్న యెడలఁ దరువాత మిగులఁబెట్టుట కష్టముగాదు. మిగుల మిగుల మిగిలించుట సులభము. కూలివాండ్రు దినమునకు ఒక యణానైనఁ జేర్పఁజాలరు. లక్షాధికారులు నూఱులకొలఁది మూటలుగట్టుదురు. అనఁగా నీ రాసులలో అధికవృద్ధిన్యాయము చెల్లుచున్నదనుట. కావుననే యొక్కతూరి ముందునకు వచ్చినవారు సరసరమని బహుత్వరలో బైనికెక్కుటయు వెనుకఁ బడినవారు వారలం జేరఁ జాలక ఇంకను అధఃపతితులై పరితపించుటయు నగుచుండుట. ఐరోపాఖండము మిగులఁ జిన్నదియయ్యు దానికన్న నెన్నియోమడుంగులు విస్తీర్ణతను దాల్చిన ఆసియాఖండమును వెలకుఁగొనునంత లక్ష్మీయుతంబై

యుండుటకును, మనము వెనుకంజిక్కి దౌర్భాగ్య చక్రవర్తులుగ నుండుటకును ఇదియే మూలంబు. మనము ఒకింత సేకరించు లోపలవారు పదింతలుగను రెండింతలు సేకరించు లోపల వారు ముప్పదింతలును జేర్చిపెట్టుచు నానాఁటికి మనకును వారికింగల యంతరమును నిడివిఁ జేయుచున్నారేగాని కుఱుచ గానిచ్చునట్లుగానము. ఇప్పుడు పదేఁడులలో మన దేశమునందు సుమారు 10 కోట్లు ప్రయోగింపఁ బడియె. ఇంగ్లాండులో దూదిసరకుల వ్యాపారమునకు ముఖ్యస్థానమైన మాంచెస్టర్ అను నొకపట్టణమునందే ఇంతకన్న ద్విగుణరాశి నుపయోగించిరి. ఐనోపా వారితో సమాన పదవిఁ బడయవలయునన్న వారికన్న మనమెన్నియోతరము లెక్కు వగఁ బాటుపడవలయు.

మూలధనోత్పత్తి

ఏకారణము చేతనైన ఫలాతిశయము ప్రాప్తించునపుడు మితంబుగ భోగించి మిగతదానిని సెలవుఁజేయక పునరుత్పత్తికై ఉంచుటచే మూలధనము సిద్ధించును. చేతులతో గువ్వలఁ బట్టి జీవించువాఁ డొకఁడుండె ననుకొందము. వాని కొకనాఁడు పక్షులమితముగఁజిక్కిన కొన్నింటిని భుజించి తక్కినవానితో వేఁటకు సాధనములైన విల్లును అమ్మును గొనినను సరే. లేదా మఱు నాఁడు భుక్తికి దక్కువ లేనందున పక్షుల వెదకుట మాని విల్లు నమ్ములను రచియించినను సరే పుంజమేర్పడు. ఈగుణంబునకు వితరణ మనిపేరు. వితరణమనఁ దానుదినక యొకరికిని బెట్టక

భూమిపాలు చేయుటగాదు. సమయాసమయములం బాటించి ఇంకను గూర్పు నుద్యమించుట.

మూలార్థసిద్ధికి హేతువులైన ధర్మగుణంబులు

వితరణమునకు సహాయభూతంబులైన గుణంబు లెవ్వియన (1) దీర్ఘదర్శిత్వము. ఇయ్యది నాగరికాగ్రేసరులయెడ సహజమై యుండు. తక్కిన మనవంటి వారి కనవరతానుష్ఠానము చేతఁగాని యలవడదు. రాఁబోవు కాలమునకు వలయు సాధనముల నిప్పటి నుండి సిద్ధపఱుపఁ గోరుట మంచిది యని యోచించిన మాత్రాన లాభంబు లేదు. ఎఱుకతో నడకయు నుండవలయు. ఎఱిఁగి నంతన నడత తనంతట కుదురుననుట యసత్యము. ధైర్యమును గూర్చి వ్యాఖ్యానముచేయ నందఱును సమర్థులే కాని పిఱికి తనము లేనివారు కొందఱే. ప్రవర్తనము గరిష్ఠత నొందవల యునన్న క్రమము దప్పక సాధించుటయే సాధనము. వేఱొండు లేదు. కొందఱు జనుల విద్యావంతులఁ జేసినఁజాలును. సన్మార్గావలంబనంబు విధిలేక తనంతట అనుగమించును అని భావించెదరు. ఇది వెఱ్ఱితలంపు. ఇది నిక్కమేయైన ఇప్పటి కాలపు బి. ఏ. ఎం. ఏలు బయట నొక మాటయు నింట వేఱొక మాటయుఁగా ద్విజిహ్వులై యేలయున్నారు? కావున నభ్యాసమే అన్నింటికిని శ్రేష్ఠంబు.

(2) సాహసము. అనఁగా ఫలసిద్ధి నిశ్చయముగాదు. కావున మొదలు మునిఁగినను మునుఁగనీ యనుధైర్యము. ఐరోపావారి

సాహస మే మనవచ్చును! బలాఢ్యులై చెలఁగుటకుఁ బూర్వమే ఇండియా, చీనా, జపాన్, మున్నగు పరరాజ్యములలో వాణిజ్యార్థము ప్రవేశింపఁ బూనిరి. తేజోనిధులకు కాలాకాల నిర్ణయ మున్నట్లు కానము.

(3) సంఘక్షేమమే పరమ ధర్మమని భావించుట. తమ మేలే చూచుకొనువారు ఎన్నటికోగాని సిద్ధిఁజెందని వ్యవహారముల కాయత్తులుగారు. తత్కాల ఫలప్రదములకు మాత్ర మాసింతురు. సంఘము నలక్ష్యముగాఁ జూచుటచే సంఘము క్షీణించును. అది కారణముగఁ దాము దుర్గతి పాలవుదురు. స్వలాభాపేక్ష తనలోనే యుదయించి తనకే ముప్పుదెచ్చునట్టి పడవ యంతశ్శత్రువు. దేశఘనత నాకాంక్షించువారు రాష్ట్రింబుతోడఁ దాము ఉదారస్థితిం గందురు. ఐరోపావారి ధనకనక సమృద్ధింగాంచి వారు పదార్థతృష్ణం దగిలినవా రని యెన్నుట సామాన్యమే యైనను ఇది పొరబాటు. అర్థములు ఫలముగా వాలారినంతన అవియే యుద్దేశ భూతము లని అనుమానించుట హేత్వాభాసంబు.

(4) దమము. అనఁగా అప్పటప్పటికి సర్వమును మ్రింగివేయక వస్తువుల మిగులఁబెట్టుటకై ఆశల నాపుట.

(5) దేశమున సౌరాజ్యము. అట్లుకాదేని

“క. తన ధనమిదియని యూఅడి
మనఁ బరిణయమాదియైన మహితోత్సవముల్

గొనియాడ నెవ్వరికి వ
చ్చునె జనపాలుండు లేనిచో నిర్భయతన్?" (భారతము.)

అన్నట్లు స్వామ్యరక్షణము లేమిం జేసి ఎవ్వరును గూడఁబెట్ట నుద్యమింపరు. మఱి "గతకాలము మేలు వచ్చు కాలము కంటెన్" అని గ్రుక్కుమిక్కునక మెక్కి యూరకుందురు. పూర్వము మనదేశమున కీగతి పట్టియుండుటచేతనే ప్రాచీనులు జీవితంబు బెట్టిదంబగుట "సంసారము చంచలము; ఎండమావులట్లు మిథ్య, దుఃఖసాగరము, వర్జనీయము" అని విధిలేక తలఁపోసియు, నిరాశతో జీవంబుల నిలుపుట దుర్భరంబుగాన, స్వర్గంబున సుఖంబులు వడయుద మని కొందఱును; అంతకుం బేదయైన మనసుగలవారు నిర్వాణత్వంబుం జెంది నిర్వికార స్థితి నుంటయే విమోచనమార్గం బనియు, నిట్లు నానావిధముల తత్త్వంబులం బ్రకటించి మనశ్శాంతిం బ్రతిపాదించిరి. ప్రాణ మానములు భద్రములుగా నప్పుడు, మానములో నేమున్నది ప్రాణములోనంతకు మున్నే యేమున్నది యని విరక్తి వహింపక యేమిచేతురు?

(6) సంఘస్థైర్యము. జాతిమతాది భేదములచే భిన్నులమై వారి వారి సొంతములగు కుటుంబముల మీఁదఁదప్ప నితరముల యెడ ననాదరణ బుద్ధిగలవార మగుటచే మనదేశమున సంఘము శిథిలమైపోయినది. మఱియు దూరదేశ ప్రయాణములు విస్తరించుటకు ప్రతికూలములైన ఆచారాదులు తిథివార నక్షత్ర

ములు నసంఖ్యములుగ నుండఁబట్టి వ్యవహార వాణిజ్యంబులు మనయెడ సంక్షిప్తంబు లయ్యె. సంక్షేప వ్యాపారముల కెక్కువ మూలధన మక్కఱలేనందున నార్జన బుద్ధియం దుపేక్ష వహించిన వార మైతిమి.

అడ్డంకు లట్లుండఁగా వితరణమును నిర్మాలించు కష్టసంప్రదాయములు మనలో లెక్కకు మిక్కిలిగఁ గలవు. అవియేవన చచ్చినవారు చావఁగా బ్రదికినవారును యావజ్జీవము శవంబు లట్లుంచుటకై విధింపఁబడిన దానధర్మాదులు, పెండ్లికాలమునందు శక్తికి మీఱి సెలవుఁ జేయవలసిన దని భార్యాబంధువులు నిర్బంధించుట మొదలగునవి. కావున మనకు నాలిప్రాసయంతైన మిగులఁబెట్టుట కష్టమైనది.

ఇంగ్లీషువారి కృపచే మనకును గొంతకుఁగొంత బుద్ధికుదిరి ఇప్పుడిప్పుడు వృద్ధికి వచ్చుచున్నాము. బొంబాయి, అహమ్మదాబాదు ప్రాంతములలో మనదేశస్థులు దూది యంత్రశాలలు మొదలగువానికి యజమానులై ప్రబలవ్యాపార పారీణులై యుండఁజూడ దారిద్ర్యదేవత నిఁక ముందైన వెడలఁగొట్టఁ గలముగదా యను కుతూహల మంకురించెడి.

మూలధన ప్రవృత్తి

వస్తుసమృద్ధికి బీజంబునుం బోని దగుట నింకను విస్తరించి మూలధనముయొక్క గుణములఁ గీర్తింపవలయు.

(1)దీనిచే కాలము వృథా వెచ్చింపఁబడక మిగులును. చేతులతో మడిని విత్తుటకుఁ బక్వముచేయ వలయునన్న నెలలు పట్టును. అదే మడకతోఁ జేయుదుమేని కొన్ని దినములు చాలును. ఇట్లు మిగిలినకాలము నిద్రకు నాహుతి గానీయక ఇతర యత్నములఁ గొనసాగింప వచ్చునుగాన ఉత్పత్తి యుద్దీపించును.

(2) కాలమును రక్షించుటయే కాదు. కాలమును ప్రతీక్షించుటకును ఇది దావలంబు. ఘనతరోద్యమములు ఒకనాఁట నొకయేఁట సమాప్తినొందవు. కార్యము పండవునంతవఱకు చేతిలో నేమిఁయులేని వాఁడు వేచియుండఁ జాలఁడు. కాఁచియుండ నేరని కర్మమువలనఁ గాదె కూలివాండ్రు తక్కువ జీతమునకు విధిలేక కుదురవలయుట? కాలంబేరీతి ననుకూలత ఘటించుననుట కింకను ఒక దృష్టాంతము. బావిలోని నీరు త్రాగవలయునన్న దాహమైనప్పుడెల్ల దిగి చేతితోఁ గొని త్రాగవచ్చును. ఇందు కార్యారంభమునకును పూర్ణతకును కాలభేదము మిగుల స్వల్పము. ఫలమును గొంచమే. ఎన్ని మార్లని దిగి కొంచెము కొంచెముగాఁ ద్రావుచు వృథాకాల వ్రయమొనర్పవలయునని యెంచి ఒక్కవారము పనిఁజేసి ఒక కుండను త్రాడును సంపాదించినవాఁడైన దినమునకు రెండు మూఁడు పర్యాయములు చేది పెట్టుకొన్నఁ జాలివచ్చును. ఉత్పత్తిచేయుటలో దాక్ష్యము హెచ్చవలయునన్న యత్న

మునకును వినియోగమునకును కాలభేదమును హెచ్చును. ఇంకను గాలభేదమునకోర్చి గొట్టములు యంత్రములు గడించిన తలంచినప్పు డశ్రమమునఁ దలఁచినన్ని నీళ్ళు దొరకును.

కాలప్రభావ విమర్శనము

కాలం బిట్టి ప్రభావము నొందుటకుఁ గారణంబు గలదు. ఎట్లన, ప్రకృతిశక్తులు మనకుం దోడ్పడవలయునన్న అనువగు నుపకరణములం గూర్పవలయు. ఇందుల కెంతో కాలము పట్టును. ఆవిరిశక్తి, విద్యుత్కాంతి, ఇవి మనకు లొంగి సేవఁ జేయుటకు యంత్ర నిర్మాణము ప్రధానము. అతిచాతుర్యము గలిగినవాఁడు సాధనకలాప సృష్టిచేఁ దనకోరిక లన్నింటిని ప్రకృతిశక్తులచే హాయిగఁ గూర్చుండి యీడేర్చుకొనవచ్చును. స్వచ్ఛంద ప్రవర్తన పూర్తిగనో కొద్దిగనో కల మనుష్యులవలెను మృగములవలెనుగాక నిద్రాహారములులేక చెప్పినట్లు మఱుమాటాడక పనిచేయునవి యంత్రములు. స్వాభావిక శక్తులు విజృంభింప నవసరమొసఁగునదిగాన కాలంబు మనకు మహోపకారి యయ్యె. కార్యప్రారంభ పరిసమాప్తులకు నడుమ కాలమెంత దీర్ఘతఁగనునో ఆర్జనమును అంత సమగ్రతఁ జెందును. నేరుగా వినియోగ్యముల సంపాదించుటకన్న పనిముట్లు మొదలగు సాధనముల సహాయముచే పరోక్షముగా నాహరింపంజూచుట సుఖాధిక్యహేతువు. ప్రత్యక్షమునకన్న పరోక్షమెక్కువ ఫలవంతము. కావునఁ దొలుతఁ గాల్రవయ

మైనను తుదకు ననాయాసమగు నుద్యోగ ప్రాప్తియగుంగాన మొత్తముమీఁద భవిష్యత్తును లెక్కించిచూచిన కాలమెంతో మిగులును.

(3) కొందఱు ఉత్పత్త్యర్థమైనవి కాని విత్తంబులు మూలధనంబులు గావని యందురు. మఱికొందఱు పుంజీభవించి స్థిరతఁ దాల్చి చిరకాలయోగ్యములైన వస్తువులును పరిపణములే యని యందురు. ఇంకనుం గొందఱు ఎద్దానినుండి యాదాయము వచ్చునో అయ్యదియు నివియే యని వాక్రుచ్చిరి. చూడఁ బోయిన నీమూఁడభిప్రాయములును యాథార్థ్యము గలవిగాను కొంతకుఁగొంత పరస్పర మిత్రములుగను ఉన్నవి.

పెద్దలుగడించి పెట్టిన ఆస్తిలో వడ్డిజీవనముఁ జేయువారు ఉత్పత్తికెట్లు సాధకులగుదురు? వీరు వ్యవహారులకేగాక త్రాగుబోతులకును ధనికులకును అప్పు లియ్యవచ్చును. భోగములయందు వ్యయము చేయువారు దేశమునకు నష్టము దెత్తురు కాని లాభము తేరు. ఇట్టివారి సొత్తులఁ గుదువఁబెట్టుకొని వడ్డి బిగఁబెట్టి వచ్చుబడి ననుభవించువారు అప్పుగా నిచ్చిన ద్రవ్యము మూలధన మానాకాదా? ఉత్పత్తికి నిజముగా ప్రతికూలమే యయినను ఇదియు మొదలే యని యందఱును వాడుకొందురు. ఏది యెట్లుండినను తన కుత్పత్తికరముగానే యున్నదిగదా !

ఒకానొకవైద్యుఁడు వృత్తివిషయమై రాకపోకలు చేయుటకునై బండినుంచుకొనియెం బో. ఉత్పత్త్యర్థమైనది గాన నిదియు మూలధనమే. అదేబండిలోఁ దానును దనభార్యయుఁ గూర్చుండి షికారు వెళ్లిరేని అప్పుడు మూలధనము కాకపోవునా! కాదేని వస్తువు ఉద్దేశ్యమాత్రమున రూపుమాఱుట సంభవించు.

మఱియు నాఁగేళ్ళు కత్తులు అంపములు వీనిని మూలధన మనుటేల? తాము చెడక చాలదినము లుండి ఇతరవస్తువు లుద్భవిల్లుట కాధారము లౌటఁ గాదె! గృహములు నట్టివియేకదా! వస్తూత్పత్తికై వినియోగింపఁబడినవి కాకున్న నేమి? తాము జన్మస్థానములుగా తమనుండి సుఖానుభవము నిరంతరధారఁగాఁ బ్రవహింపఁజేయును. ఈ సుఖములు క్షణభంగురములు [1]. తామో చిరంతనములు. సుఖము నాదాయమేకదా! రూప్య

---

1 తాత్కాలిక సుఖములును బ్రయోజనములే యైనను ఉత్కృష్టములుగావు. ఉత్కృష్టము లేవియనిన. దేశముయొక్క యుత్పాదకశక్తిని వృద్ధిపఱుచు యంత్రములు, వ్యవహార తంత్రములు, సంఘాచారములు, రాజ్యాంగ పద్ధతులు, ఇత్యాదులు. ఇవి వినియోగానుభవము లట్లు క్షణభంగురములుగావు మఱి నిరంతరసౌఖ్యదాయకములు. కావున సార్థకం బనఁగా స్థిరతరవస్తు సమార్జనోపకరణంబు. బాణముల వేడుక యెంత యుల్లాసము గలిగించినను నది త్వరగలో లయించునది. ఆ సెలవుతో నావు నొకటి గొన్న నాలు నెలలకైన పాలుసమృద్ధిగఁ ద్రావవచ్చును గదా.

ములనేనా ఆదాయ మనుట? రూప్యము లేల? వస్తువులఁగొని వినియోగించుటకే గదా! ఆ వినియోగమే ప్రాపించిన దానినేల ఆదాయ మనఁగూడదు?

కావున మూలధనంబు మూఁడు మూర్తుల వెలయు నని యెఱుఁగునది. వీనిని ఉత్పత్తిస్థితిలయ స్వరూపము లనియుఁ జెప్ప

వినియోగమును సార్థకము, నిరర్థకము, నని ద్వివిధము. ఏవినియోగము చేత నుత్పాదనశక్తి వృద్ధిఁగాంచునో యది సార్థకము. ఉదా॥ మితభోజనము. దేనప్రజకును రాజ్యమునకును బలక్షయము ప్రాప్తించునో యయ్యది నిరర్థకము. అనర్థకర మన్నను దప్పులేదు. ఉదా॥ అమితముగఁ బొట్టలు పగులు నట్లు పదాఱుమారులు భుజించుట; వివాహాదులఁ జేయు విపరీతపు సెలవు ఇత్యాదులు. మేరకుమించని సౌఖ్యరాసులు సార్థకములు. ఇవి నిషేధ్యము లనుట దుర్వచనము. శ్రమవినియోగాది క్రియలు పునరుత్పత్తికి భంగకరము లుగా నుండఁ గూడ దనుట యీతారతమ్యములోని యాంతరభావము.

కావున నమితభోగంబుల పొంతఁబోక యావశ్యక వినియోగముచేఁ దృప్తినొందుట మంచిది.

ఆవశ్యకవినియోగమును గాలదేశాదుల ననుసరించి పరిణమించును గాని నిర్వికారంబుగాదు. ఉదా॥ అడవిమనుష్యులకు మానరక్షణము సైత మనావశ్యకముగాఁ దోఁచును. ఐరోపాలోనిజనులు మాంసాశనము విడువరాని దందురు. ఇదిమనకు నసహ్య మనిపించును. మనయిండ్లలో నెల్లరు నొకకూటములో బంతిగాఁ బరుండి నిద్రవోదురు. ఇంగ్లీషువారియూహప్రకార మిది చెడ్డ ఱోఁత. ఇట్లగుట నావశ్యకము లివి యని గుర్తించుట కష్టము.

అయినను నొకవిజ్ఞప్తి:—నాగరికులుఁ దెలివిగలవారు నవశ్యానుష్ఠేయము లని నిర్ణయించునవియు తేజోమానోత్సాహాధిక్యమునకు ననుకూలము లైనవియును అపరిహార్యములు. మఱియు ప్రకృత మిట్టి వానియందు ప్రజలకు

వచ్చును. ఎట్లన, 1 ఉత్పత్త్యాధారము. 2 ఆదాయసంధాయకము. 3 వినియోగానుకూలము. ఇమ్మూ౦టి సామాన్యలక్షణము లేవియన:—

(1) మూలధనము ధ్రువంబు. ఆదాయ మప్పుడప్పుడు వెచ్చించుటకై యుంచఁబడినది. దృఢంబయ్యును శాశ్వతంబు గాదు. ఎట్టియంత్రమును నేఁడుగాకున్న నిఁక నూఱేఁడులకైన శిథిల మగును. భర్మహర్మ్యములును ప్రళయకాలపర్యంత ముండఁబోవు. అయిన నాదాయమునకన్న నెక్కువకాలము వచ్చును. ఇది సంభావనీయాంశము.

(2) మూలధనము పుంజి. అనఁగా నిజమైన మొత్తముగాఁ జూడఁబడునది. గృహములు బండ్లు ఇవి నానాఁటికి క్షీణించును. కాన తొలుతనుండి యీనష్టమునకుఁగాను వచ్చుబడిలోఁగొంచె మెత్తి వేరుగఁబెట్టుట వ్యాపారుల కాచారము. ప్రతికంపెనీ వారును పరిహీణతాపూర్తికై లాభములో నొకపాలు వినియోగింపకయుంతురు. కావున నియతి తగ్గదు.

నభిరుచి లేకపోయినను ఆవిరక్తిమాన్చి యనురక్తి నొడఁగూర్చుటయ నాగరికతయొక్కలక్షణము. అట్టి రక్తి యంకురింపదేని వృద్ధినశించును. బీదలు అంబలితోఁ దృప్తిసెందెద రని యాయంబలియు చింపిటి గుడ్డలును జాలునని యున్న వారెట్లు ప్రశస్తస్థితికివత్తురు ? హెచ్చైనకోరికలు పాతకములుగావు. నికృష్టస్థితియే ధర్మము ధర్మ మని యుంట యైదింటిని మించిన యాఱవ మహాపాతకము.

(3) ఆదాయనిర్వచనమున సద్యః ఫలప్రదాయకత్వము ముఖ్యము. మూలధనవిచారణములో నుత్తరఫలప్రాప్తి ముఖ్యము. ఒకతూరి వాడినంతనే లయించువస్తువులు ఉత్పత్త్యర్థమై వాడఁబడినవి కానిచో మూలధనంబును కానేరవు.

ఉదా॥ చుట్టలు, నస్యము (అమ్మువారికిఁ దప్ప)

ఏ అర్థమైనను సరే అప్పటికి వినియోగ్యమని యైనను భావి ఫలమునిచ్చునది యని యైనను భావింపవచ్చుఁగాన ఉపయుక్తిం బట్టి అర్థములు మూలధనములౌనో కావో యనుట నిర్ణయింపవలయు. "ఇది సదా మూలధనమే. ఇది యెన్నటికి మూలధనముకానేరదు" అని వస్తువుల విభజించుట అసాధ్యము. చుట్టలు కల్లు వస్త్రములు ఇత్యాదులు సాధారణముగఁ గొందఱికి వినియోగ్యములైన యర్థములుగా నున్నను వానిని సృష్టించువారికిని విక్రయించువారికిని ఆదాయావహములైన మూలార్థములే కదా!

(4) మఱి యన్నివస్తువులును లయమునకుం బాత్రములంటిమి. అట్లైన కల్లునకు ఇల్లునకును భేదమేమి? ఒకటి యరగంట సుఖమిచ్చును. ఇంకొకటి అరయుగము సుఖమిచ్చును. ఏమాత్రము కాలవ్యత్యాస మున్న మూలధనమన వచ్చును? ఒకదినమా వారమా వత్సరమా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. ఈ మాత్రమని వ్యవధియేర్పఱుప వీలుకాదు. వాడుకమీఁద సరాసరికి నిత్యానిత్యనిర్ణయముం జేయవలెను.

(5) అవును! పరిపణము వృద్ధియగుచునే యుండిన అపారమై మూల్యరహితముగాదా? కాదు. ఏలయన పరిపణముతో నాగరికతయు హెచ్చును. నాగరికతతో మనుష్యవాంఛలును ప్రబలును. ఒకకోరిక ఆరులోన పదికోరికలు మొలకలెత్తును. అభిమతము లనంతములు. రుధిరాక్షుని దేహమువంటివి. ఒకటి నశించులోన ఇతరములు వేయిపుట్టును. మఱియు ఆశనుబంధించుటకు ఆశాపాశమేగాని వేఱొండులేదు. అదెట్లన ఆశను బంధింపవలయు నను ఆసలేనిది నిగ్రహంబున కేల తొడంగుదుము? ఏకామమును గూడదనువారు ముముక్షుత్వమును వర్జనీయ మనరైరి. మోక్షేచ్ఛ ఇచ్ఛగాదా! మఱియు ఫలములయెడ మనసుంచక పనులు జేయవలయు నని కొందఱు స్వభావవిరుద్ధమైన బోధలం జేతురు. ఫలపరిత్యాగబుద్ధియుఁ గోరికలలోఁ జేరినదే కాన ఎట్లును వాంఛారహిత వర్తనంబు సమకూరుట యసాధ్యంబు. సిద్ధులం గోరక సమారబ్ధుండౌట యెట్లో చెప్పువా రెవరును లేరు. పంటయం దిచ్ఛ లేకున్న విత్తులేల చల్లవలయు? ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణబుద్ధితో లోకయాత్రకొఱకు పాటుపడవలయునందురేమో. పాపసంచయమెల్ల "కొఱకు" లో నిమిడియుండ లోకయాత్ర "కొఱకు" మాత్ర మెట్లు యోగ్యమౌను? రక్తిలేమినా శక్తిలేమినా మనమాసలు గూడవనుట! యోచింపుఁడు!

"అపజయమైన చింతించుట న్యాయంబుగాదు; తనకుం గీడు గలుగనీ మేలుగలుగనీ ధర్మంబు వదలరాదు" అను తత్త్వము

లుత్తమములు. "అపజయమైన విచారపడకుము" అను వాక్యమునకు మనవారు "జయకాంక్షయే యుంచుకొనరాదు. ఆకాంక్ష లేకున్న నపజయ మైనను దుఃఖ ముండదుగా" అని యర్థముచేసిరి కాఁబోలు. ఎట్లుచూచినను ఆశ లడు గంటుటయుఁ గాదు. అడుగంటవలయు ననుటయుఁ గాదు. మఱేమన వీనిలో నుత్తమాధమముల నిర్ణయించి శ్రేయస్కరము లైన వానిఁ దృప్తిఁజేయఁబూనుట కర్తవ్యంబు.

ఇంతే కాదు. కూడఁబెట్టిన ధనంబులు అగ్ని, భూకంపము, సముద్ర ముప్పొంగుట మొదలగు ననాహుతములచే నశించుం గావున ఎన్నటికిని ఒకటే విధముగ వృద్ధిఁజెంది యర్థములు కొలఁదికి మీఱుట యసంభవము.

ఒకవేళ కొలఁది నతిక్రమించునను అవధి యుండెఁబో, అది ఈ దారిద్ర్యదేశములో నగుననియెన్ని భయముఁబొంద నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ గొన్ని యుగముల కమిత ధనరాసు లుండునేమో! ఐనను ప్రళయకాలములో వానలు విపరీతముగఁ గురియునని ఇప్పుడే చెఱువుకట్టలఁ దెగఁగొట్ట నెవఁడును బూనఁడు. అట్లు చేయుట నిరక్షరకుక్షులు జ్ఞానాధిక్యపైత్య మగు నను భయంబు వలన విద్యల విసర్జించి నట్లు.

మూలధనము మూఁడు తెఱంగుల నర్థము నుద్దీపింపఁజేయు

(1) కర్మకరులకు భుక్తి నాపాదించుట. ఇయ్యది అద్దాని ఆదిమకర్మంబు. ఇదియొక్కటి గుదిరిన తక్కినవి సులభముగ

సాధ్యములౌను. హిందూదేశములో ముక్కాలువాసి జనులు ఈమాత్రమును గూడఁ బెట్టఁజాలని వారైనందున ఒక్క సంవత్సరము వాన లేకున్నను మిలమిలలాడి క్షామ్ము వచ్చిన మిడుతలంబలె గుంపులుగట్టి గతించుచున్నారు. ఇది యెంతయు శోచనీయ విషయము. ఏఁడాది భుక్తిప్రాపించినదైన తెగువ చొరవ వినీతియుఁ గలవారు ఇంకెన్నటికిని లోపమురాకుండునట్లు సామగ్రులను ఉపకరణములను నిర్మింపఁగలరని శాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము.

(2) భుక్తికిఁ దరువాత పనిముట్లు ముఖ్యము. పశ్చిమఖండములో కోట్లకొలఁది ద్రవ్యము యంత్ర స్వరూపమై యున్నది.

(3) యంత్రములు పనిలేక యుండనిచ్చిన కొన్నాళ్ళకుఁ ద్రుప్పుపట్టి చెడును. కావున వానిచేఁ దయారు కాఁబడు సరకులు దండిగ నుండవలయును. దూదియంత్రములు సదా తిరుగు చుండవలయునన్న ప్రతిదినమును బండ్లకొలఁది ప్రత్తి ఫ్యాక్టరీలో దిగు చుండవలయును.

చలాచల మూలధనములు

మూలధనము చలము అచలము అని రెండు విధములు. యంత్రాదు లచలములు. చిరకాల మేకరూపముతోనే యుండునవి. తారుణ్యమునకురాని దూది నార వడ్లు మున్నగునవి చంచలములు. అనఁగా అచిరములును పరిపాకమునకు వచ్చునప్పటికి వస్త్రములు గోనెలు అన్నము మొదలగు రీతుల రూపు

మాఱునవియు నని భావము. ప్రకృతినుండి పరిగ్రహింపఁబడు సరకులు సాధారణముగఁ జంచలములు.

అచల మూలధనములు

అచల మూలధనం బెంతయు గణనీయంబు. దీనియందు ముఖ్యలక్షణములు కొన్ని గలవు. అవేవన

(1) ఉపకరణము లెంత దృఢంబులు శాశ్వతంబులునో వానిని సృష్టించుటకు యథాక్రమముగ నంతకుఁదగిన కాలము పట్టును. ఐరోపా, ఇండియా దేశములకు నౌకా యాత్రలు సులభముగా జరుగుటకొఱకు 'సూయజ్' అనుచోట సముద్రములకు సంధి యేర్పడుటకై నావలు నిరాఘాటముగఁ బోఁగలిగినంత గంభీరమును లోఁతు వెడల్పు గలదియునైన కాలువను ద్రవ్విరి. ప్రకృతము 'పసిఫిక్', 'అట్లాంటిక్', మహాసముద్రములు సంగమించి వాణిజ్యము నిరాటంకముగ జరుగుటకై 'పనామా' యను నమెరికా ఖండములోనిసీమలో సూయజుకన్న మించిన కాలువను ద్రవ్వుచున్నారు. ఇట్టి ధ్రువములైన సాధనములు సమకూరుటకు పదిపదునైదు వత్సరములు పట్టును. అంతవఱకు భరణాదులకు పూర్వార్జిత నిధు లుండవలయును. ఇవి పేదలచే సాధ్యములగు కార్యములుగావు.

అయినను ప్రతివాఁడును గుబేరుఁడు గాకున్నను అందఱునుచేరి కొంతకొంత చందావేసి సంఘముగ కుదిరి పనిఁజేసిన

ఎట్టి యసాధ్యకార్యములనైన సాధించుట యొక ప్రమాదంబు గాదు.

(2) అచలపదార్థము లనేకవత్సరములు స్థిరములుగా నుండుం గాన భావిని వ్యవహారస్థితిగతు లెట్లుండు నను దూరదృష్టియు, ఎక్కినను దగ్గినను సమాళించుకొందు మను ధైర్యమును లేనిది వాని నెవరును తలచుచు నిర్మింపంబూనరు.

(3) అతిత్వరిత మగుటయుం గీడే. ఏలయన లోకమున నెందఱో క్రొత్తక్రొత్త సాధనములం గనిపెట్టుచుందురుగాన విశేష నష్టము లేకయే అమ్మియో తీసివేసియో నూతనయంత్రముల స్థాపించు చుండవలయును. 'ఒక యంత్ర మున్నది గదా, ఇంక దీనికి మించిన దేమియుండును?' అని పరామరికతోనుండిన పోటీ చేయువా రింకను శీఘ్రగతినో నిపుణతతోనో పనిచేయు యంత్ర ములం గనిపెట్టి యుపయోగించి ఇంకను నయముగ నమ్మి దివాలెత్తం జేయుదురు. అమెరికాలో ఇరువది ఇరువదియైదేండ్లకు యంత్రములమార్తురు. ఇంగ్లాండులో యంత్రసముదాయము యొక్క యాయుఃప్రమాణంబు సుమారు ముప్పది లేక ముప్పదియైదు వత్సరములు. జపాన్, జర్మనీ, ఫ్రాన్స్, ఈ దేశములలో నలుబది యేండ్ల వఱకును ఉండనిత్తురు. మనదేశ మున నన్ననో తెగువ పూజ్యముగాన ఆయంత్రమే తనంతట జీర్ణమైకృశించి ఇంకనొక యడుగైన నెత్తివెట్టజాల నని నాలుక చాచుకొని తునుకలై క్రిందపడినను చెన్నపట్టణపు జట్కా

గుఱ్ఱములమాడ్కి అవసానకాల పర్యంతమును పని జేయించు
కొందురు.

(4) యంత్రము లూరకున్న నష్టముగాన వెలలు అనుకూలమైనను సరే ప్రతికూలము లైననుసరే సరకులుదెచ్చి పనిఁ జేయుచుండుటయే విధానము. దీనిచే ధరలు చంచలములౌను. అదెట్లన గిరాకి మందముగానున్నను ఉత్పత్తితగ్గదు. ఉత్పత్తియైన సరకులను కర్మశాలలోనే యుంచుకొనియుండుటకును గాదు. కావున నెట్లైన నమ్ముడు బోవలసినదే యని అడిగినవెలకిచ్చి వేయుదురు. ఉన్నట్టుండి వెలలు తగ్గును. అందుచేత పోటీవారు కొందఱుదివాలెత్తి నెత్తిన గుడ్డవేసికొని రామేశ్వరయాత్ర బోవలసివచ్చినను వచ్చును. సహకర్తల సంఖ్య కొద్దియగాకొలఁది ఉత్పత్తియు నల్పమౌను. గిరాకి రుచిమరిగిన దగుటచేత ఇంకను గావలయు నని యాసించును. అపుడున్నట్టుండి వెలలు హెచ్చును. ఈ రీతిని యంత్రకళాబంధురములైన దేశములలో వెల లుయ్యాల లూఁగుచుండును.

(5) ఇంగ్లాండులో తొలుత రైల్వేలు వేసినప్పుడు జనులసంఖ్యులు లాభార్థులై కంపెనీలలో భాగములుగొనిరి. రెయిల్వే కొంచెపుఁగాలములో బదులిచ్చునట్టిదిగాదు. ఇనుపదారి చెదరకుండ మట్టిసమముగ వేయుట ఒకటి; గమనశక్తిగల యంత్రములఁ గుదుర్చుట రెండు. లోకులు 'ఇవి యుత్పాతకములుగావు. వీనిలో సామానులు బంపవచ్చును. మనమును

గూర్చిన వచ్చును' అని నమ్మకముగొనుట మూఁడు. వాణిజ్య
ము లున్నట్టుండి ప్రాఁతదారిని వదలి క్రొత్తదారికి రావనుట
నాలుగు. ఈకారణములచే చిరకాలము నష్టముగలిగె. ప్రజలు
ఉత్కంఠఁ గొన్నవా రగుటచేఁ దమభాగముల నితరుల కమ్మఁ
జూచిరి. కొనువారు మాత్ర మెవరుగలరు? కావున తాల్మి లేక
మిగుల హింసఁజెందిరి. ఇయ్యది ఆర్థికోత్పాతములలో నొక్క
టిగ నెన్నఁబడునంత యుపద్రవకారియయ్యె. కావున ఫలము
శీఘ్రముగ రావలెనను తలంపు గొనుటవలన కాఁచి కనిపెట్టుక
యుండుటకు సామర్థ్యము లేనివారు అచలములలో నంతగాఁ
బ్రవేశింపఁ బూనరాదు.

భూమి నేమాత్రము మూలధన మననగును

భూమి నిసర్గజంబంటిమి. నిజమేకాని క్షేత్రములు ప్రకృతి
దత్తములా? కంటకపాషాణ దుర్గమంబయి, వన్యసత్త్వభయం
కరంబయి, జలాధార రహితమైన యీ పృథ్విని సమంబుగఁ
జేసియు, మృగంబుల వధించియు, చెఱువులఁ ద్రవ్వియు, కాలువ
లేర్పఱచియు, నింతటి స్థితికిం దెచ్చినవారు మనుష్యులే కదా!
అట్లాట నది ఆదిని స్వభావసిద్ధంబయ్యు ఇప్పటికి మనుష్యకృతం
బౌయెనని చెప్పవలదా? కావున పొలములును కొంతవఱకు
పరిపణంబులే.

అయినను వ్యాప్తి (దిగంతరము, విస్తారము, వైశాల్యము)
పౌరుషేయంబుగాదు. వట్టి విస్తారములో నేమియున్నదని చుల

కగఁ జూతురేమో యది తగదు. మహాపట్టణములలో వైశాల్యము స్వల్పమగుటచేత నేకదా గృహము లన్నియు వెడల్పుగఁ గట్ట ననువులేక పొడవుగఁబోసాగి లెక్కలేని యంతస్తులతో మేడలు నిర్మింపఁబడినవాయె! అమెరికాలో 'న్యూయార్క్' అను పట్టణములో 45 అంతస్తుల మేడ లున్నవి? నేను కనులారఁ జూచి యాశ్చర్యమగ్నుఁడనైతిని. మఱియు నేకస్థలమున ననేక గృహములు గట్టుట తరముగాని తలంపు. అనఁగా శరీరములో నాత్మయావేశించి యుండునట్లు ఒకయింటిలో నింకొకయిల్లు పిశాచిబట్టిన వడువున లీనమైయుండుట అసంభవము. కావుననే లోకులందఱు నేకసద్మనివాసులుగాక ప్రక్కప్రక్కల గేహముల నిర్మించికొని యుండవలసిన వారైరి. అనుకూలమగు చోటు ననే అన్నియిండ్లును ఉండనేరవి కతంబునఁగాదె స్థలసంబంధి యగు తారతమ్య మావిర్భవించి బాడుగలలో వ్యత్యాసము గల్పించె? కావున వ్యాప్తికృతంబైన స్వామిభోగంబు శ్రమప్రతిఫలంబుగాదు. మఱి ప్రకృతిచే సృష్టితమైన భూప్రదేశమును గ్రహించుటవలనఁ గలిగినది.

భూమికింగల యుత్కర్షము అందలి ద్రవ్యవిశేషమాత్రంబునంగాదు. మఱి వ్యాప్తిచేతను వచ్చినది. జాంఘోద్యోగులమై అనంతశ్రమలకోర్చి సారవిస్తరమును చేకూర్పఁజాలితి మేనియు వైశాల్యవిస్తరము మనుజశక్తికి మించిన గుణంబుగాన ప్రజాసంఖ్య వృద్ధిఁజెందుకొలఁది చోటుచాలక అన్యోన్యకలహముల

కాస్పదమగును. వ్యాప్తి స్తిమితము. ఒకరి కెక్కువనైన నితరులకు మిగిలినది తక్కువకు వచ్చుంగావున మహీపతిత్వంబు ప్రాణతుల్యంబును వలసిన ప్రాణపరిత్యాగార్హంబును నై వఱలుచున్నది. వ్యాప్తియు మూలార్థము లట్లు వృద్ధిపఱుపంగూడునదియయి యున్న యెడల నింత ఘనతకుఁ బాత్రమై యుండదు.

కళానైపుణి, వాణిజ్యకౌశల్యము ఇత్యాది బృహదర్థ ప్రతిపాదక విద్యలు పరిపణంబులా? ఇవి పుంజీకృతము లట్లు అనేక కాలము ఒక్కనియందే నిలుచునవియేగాక పారంపర్యముగ వ్యాపించి శతాబ్దముల పర్యంతము సజీవములై పెంపెక్కుటయుం గలదు. ఇవి సిరులకు నెలవులు. అభ్యుదయాస్పదంబులు. కాఁబట్టి వీనిని సివి (మూలధనము) అన్నదోషంబు లేదు. కాని ఎవ్వారి భోగంబునకై సంపద లుపార్జితంబులగునో వారిని (అనఁగా మనుష్యులను) మూలధనముగాఁ బరిగణించుట సరి కాదు. అర్థముభోగ్యము. నరుఁడుభోగి. భోగిభోగ్యములకు సమత్వం బసిద్ధంబు.

అ ధి క పా ర ము

మూ ల ధ న ము

ముఖ్యలక్షణములు:—

(౧) ఉత్పాదనశక్తి. (౨) భావిఫలదత్వము. సద్యఃకాల సుఖమునకన్న నుత్తరకాలసుఖము ప్రధానమని యెంచు ప్రాజ్ఞత మూలధనావాప్తికి బీజకారణము.

ఉత్పాదకశక్తి మూలధన ప్రవృద్ధికిఁ గారణము. అనఁగా మూలధనము లాభదాయిగావున దానినెల్లరు ప్రోగుచేయుదు రనుట.

ఉత్తరకాలమున ఫలమునకు వచ్చునది గావున నంతలోనే ఏ విఘ్నములు వచ్చునో, యేదోషమువచ్చి తన్నుకొనిపోవునో అట్లైన చిలుక బూరుగుమ్రాని పండు నాసించిన ట్లగుఁగాదా యను శంకయు భయమును నెల్లరకు సహజములు. అవి మూలధనవృద్ధికి నిరోధకారణములు. నష్టము వచ్చునను భయమునకన్న లాభోత్సాహముమీఱి నెుఅయుదేశములలో పరిపణము లపారములగును.

అర్థము, మూలార్థము, వీనికింగల వ్యత్యాసము.

(౧) సంఘపరముగాఁ జూచిన:—

ఆదాయమునొసఁగు పౌరుషేయ పదార్థము లన్నియు మూలార్థములు. స్వభావసిద్ధములు. ప్రకృతికింజేరిన యుత్పత్త్యాధారములుగాన నిందులో లెక్కకు రావయ్యె.

(౨) సాంఘికుల పరముగాఁ జూచిన:—

అనఁగా ప్రతిపురుషునియొక్కయు పక్షముగాఁ జూచిన నని యర్థము. తాము డబ్బిచ్చికొన్న వగుట నేలలు మొదలగు నిసర్గజపదార్థ సంచయంబులు సైతము వారికి మూలధనములే.

అస్థైన నర్థములకును మూలార్థములకును గల భేదమేమి?

స్థిరతరములు నుత్తరకాలికములు నైన యర్థముల ప్రాప్తికై ప్రయోగింపఁబడు నర్థము మూలార్థము. అయ్యాదియ తాత్కాలిక వినియోగార్హముగ భావింపఁబడిన సాధారణార్థము. వీనియందు వస్తువుంబట్టి భేదము పుట్టలేదు. మఱి యీతారతమ్యంబు ప్రయోజనసిద్ధంబు.

ఆదాయము ద్వివిధము. మొత్తము శిష్టము (నికరము) అని. సెలవులు పోఁగా మిగిలినరాఁబడి శిష్ట మనఁబడు.

దేశాభ్యుదయము గొలుచుపద్ధతి:—

ఇది యెంతయు ముఖ్యమైన విషయము. వస్తురాసులంబట్టి గొల్చుట సరియా? ఆదాయముం బట్టి కొలుచుట సరియా? ఈయంశము విచార్యము. ఆదాయముంబట్టి గణించుటయ యుక్త మని శాస్త్రజ్ఞుల మతము. ఎందులకన:—

(౧) ఇండియాదేశములో వస్తువు లఖండ పరిపూర్ణములై యున్నవి. గంగాప్రముఖనదులు, సారము గోరమైన శాలిక్షేత్ర సముదాయము, సాంద్రములైన మహారణ్యములు మనకున్నట్లు ఇంగ్లీషువారికి లేవు. అందుచేతనే మనము వారికైన ధనాఢ్యుల మని వాదింపఁ జొచ్చువాఁడైన నుదిలఁగొనఁడు. వస్తువు లున్నను ఫలములు యథాక్రమములు గావు. ఏలన వస్తువుల సఫలంబులఁ జేయు శక్తిలేమికతన.

(౨) మఱియు వస్తువుల విలువ యాదాయము ననుసరించి యుండును. గొడ్డుభూముల విస్తీర్ణత యెంత యుండిన నేమి? అమ్మువా రందరుగాని కొనువా రుండరు. క్రొవ్విన నేల యొకకాణి యున్నను కన్నుమూసికొని విక్రయించినను వేయి రూపాయలు వెల రూఢి. ఈ యంతరమునకుఁ గారణ మాదాయ మని వేఱ చెప్పవలయునా?

గోదావరినది పూర్వము యథేచ్ఛగాఁ బ్రవాహము పాఱి సముద్రునితోఁ దా నాతురముగఁ బోయి చేరుటయ కాదు, త్రోవలోని పంటలసైత మాక్రమించి యతనికిఁ గానుకగాఁ గొనిపోవుచుండెను. ఇపుడు అనకట్టలు, వంతెనలు మొదలగువానిచే నిరోధింపఁబడి యత్యధిక ప్రయోజనకారిణి యాయెను. కావున వస్తువుల యుపయుక్తత వేదము లట్లు అపౌరుషేయము గాదు. మఱి పౌరుషానుక్రాంతమే. అట్టుంట వస్తురాసుల మాత్రము జమ చేర్చుటచే దేశశ్రేయంబు నిర్ధారితంబు గాదు. మూలమునకైన ఫలము ముఖ్యము. ద్రవ్య సంచయములకన్నఁ దజ్జనితోత్పత్తి సుభావ్యము.

(3) మఱియు ఫలితముయొక్కయు మాతృభూమియొక్కయు వెలలు యథాక్రమములు గావు. తంజావూరి జిల్లాలోనివియు మైసూరు సంస్థానము లోనివియు వడ్లు చెన్నపురిలో నమ్మిన వెల యొక్కటే. రాకపోకల సౌలభ్యముచేత తుదకుఁ దంజావూరిలోని వెలలు సైతము మైసూరు వెలలకన్న నధికములు గావు. అట్లుండియుఁ దంజావూరిలో నేలలు మైసూరిలోని చిత్రదుర్గ ప్రాంతము నేలలకన్న ముప్పది నలువది రెట్లు ప్రియములు. కావున మూలార్థములయొక్క ధనమూల్యముంబట్టి ప్రాభవము మతింపఁ జూచుట పొరపాటు. అది యెక్కువగ నుండిన మాత్రన రాజ్యమునకు భూరికల్యాణము రాఁబోదు.

(౪) ఇంకను నొక విశేషము. మొత్తపు టాదాయము గొలుచుటయు నాభాసము. జనసంఖ్య గణించి ప్రతి మనుజుని యాదాయ మింతయని నిర్ణయించి సరాసరి చూచినంగాని నిజ మేర్పడదు.

ఉదా. హిందూదేశముయొక్క జనసంఖ్య దాదాపు 30 కోట్లు. ప్రతి వానికిని వత్సరమునకు రెండు రూపాయలు ప్రాప్తించినను సాంవత్సరికాదాయము 60 కోట్లగును. ఇంగ్లాండులోని జనసంఖ్య సుమారు 4 కోట్లు.

దానిలో నొక్కొక్కరికి 15 రూపాయ లాదాయ మున్నను దేశీయ వత్సరాదాయము 60 కోట్లే. అందుచేత మనము వారను తుల్యుల మని యెంచుట యథార్థమా? పరిశీలించిన వారిలో నేడవపాలు భాగ్యమైనను మనకు లేదనవలయును!

కావున దేశసంపదలఁ బోల్చి తారతమ్యము నిరూపింపఁ గోరిన సరాసరి పరిమాణముల నిర్ణయించుటయే యకుంఠిత పద్ధతి.

పదుమూఁడవ ప్రకరణము

ఆ ర్థి క యు గ ము లు

మృగయాయుగము

యుగముల క్రిందట పురాతనకాలములో జనులు అసంఖ్యాలు ననాగరికులును గాన దట్టముగనున్న వనములలో వేఁటాడియు ఫలమూలశాకాదులఁ గోసికొనియు గాలయాత్రఁ దీర్చుకొనిరి. వీరి బ్రతుకు మనుష్యుల బ్రతుకా యని సంశయింప వలసి యున్నది. కట్టుటకు గుడ్డలును వసింపఁ బర్ణశాలలైనను లేక కుడువను ద్రావను నేమైన దొరికినఁ జాలు నని వానరములట్లు మేఁతకై కొట్లాడుచు పరిభ్రమించుచుండిన మనపూర్వులం దలఁచిన మనము వారిసంతతి వారమా యని యచ్చెరువయ్యెడి.

ఈలాగు స్వచ్ఛందముగ నుదయించు కూరాకులతో నెన్నియో శత సంవత్సరంబులు గడుచుడు, 'జంతువుల సాధు చేసి పదిలపఱచిన వలసినపుడు వలసినంత యాహారము లభించు' ననెడు బుద్ధిగలవారు కొందఱు ఆరీతిచేసి 'ఇది ప్రాచీనాచారముగా" దను మతిచే నట్లుచేయక హీనబలులైన సమానకాలీనుల నుక్కడంచి తమకు దాసులం జేసియు యమలోక ప్రయాణముఁ జేయించియు సర్వము నాక్రమించుకొనిరి. మృగయులుగ

నుంపుట మాని పశుపతులైరి. ఆ తొల్లిఁటి బోయల రక్తమింకను మన దేహమ్ముల నంటియుంటఁగాఁబోలు మృగయాభిరక్తి ఇంకను మృగ్యంబు గా లేదు. భిల్లులుగనుంట మాని పిదప గొల్లలమైతిమి.

పాశుపాల్యయుగము

ఆకాలమున మానవులకు మందలే సంపదలు. పశువులు, మేఁకలు, ఎనుములు ఇత్యాదిజంతువుల పాలు, పెఱుగు, వెన్న, మాంసము వీనితో జీవనము గడుపుకొని పచ్చిక ఆకులు బలసినచోట్లకు మందల నడపించుచు చర్మములతో పరిధానములఁగల్పించికొని బేరసారములఁ జేసి ఇంచించుక గరువతనమును బడసినవారైరి. మూలధనం బిట మొట్టమొదట నవతరించె. దానితో వసువులును విపులంబు లగుడు రక్షణార్థము సంఘముగా కుదిరి ధనాఢ్యు నొకని నధిపతిగా నేర్పఱుచుకొని శాసనంబుల నిర్మించుటంజేసి ధర్మాధర్మములు సంభవించె. గోపతి పశుపతి యను నామములు శివునందును రాజునందును ప్రవర్తిల్లుట కిదియే హేతువు. ఆదిని మందలు బహుళముగఁ గలవాఁడు రాజౌటయగాక ధర్మకర్తయు నాయెంగావున వానిని కేవలమనుష్యుఁ డని భావింపక భగవంతుఁడే యని యాందఱుం గొలిచిరి. అర్థము, సంఘము, ధర్మము ఇవి పరస్పరాశ్రయములు. చూడుఁడు! ఏకాకిగ నడవులం గ్రుమ్మరువానికి సత్యాసత్యములు స్వపరప్రయోజనపరతలు మొదలగు ద్వంద్వమ్ముల బాధయుండదు. అట్టిపురుషుని సన్మార్గుఁడని గాని దుర్మార్గుఁడని

గాని చెప్పవలనుపడదు. నీతి సంఘసంబంధి. సంఘత్యాగము ధర్మత్యాగము. న్యాయాన్యాయములకు నతీతుఁడైన వానప్రస్థుఁడు పరమాత్ముఁడో మృగవృక్షజడప్రాయుఁడో కాని మనుష్యుం డేనాఁటికిం గాఁడు. అర్థముల ననర్థము లనుట ధర్మార్థ సంఘసంయోగము నెఱుఁగని దోషమే కాని విజ్ఞానచంద్రిక గాదు.

మఱియు జిఘత్సయే జిగీషకు హేతు వగుటం జేసి శిల్పంబుల చిత్తరువుల, విద్యల నుపకరణాపాదనంబుల నాసక్తిఁ గొనుటకు నవలంబ్యంబైన విరామంబు మిక్కుటముగ రాజిల్లఁదొడంగె. మృగంబులు తెఱపి లేక దినమంతయు నుదరనిమిత్తమై క్రుమ్మరును. అట్లు స్త్రీపురుషులును అనవరత ముదరనిమిత్తోద్యోగులైన విద్యావినోదములకు వలనగు విరామంబు నందఁజాలనివారై మృగప్రాయు లౌదురు. అయ్యో! మనదేశమున ప్రకృత మెన్ని కోట్లజను లీదురవస్థఁ జిక్కి తమ కిట్టిదశ వచ్చెఁ గదా యని యోచించుటకుం బరితపించుటకుం గూడ మతిలేనివారై యున్నారో తలంపుఁడు! అట్టివారి కీయోచన లేకుండుటయే తత్కాలమునకు మేలుగావున, అపరిమిత శారీరశ్రమ నొనరించువారికి మనఃక్షయంబును నిద్రాతిశయంబును స్వాభావికంబు లయ్యె. తత్కాలమునకు దుఃఖహేతువు గాని మాత్రమున వారల నట్లే యజ్ఞానాంధకారంబునఁ గూలఁద్రోసి కనులుగాన కుండనిచ్చుట పరమపాతకంబు. ఏలయన ఎఱుకగల్గి యందుచే ఖేదము ప్రాపించి యప్పటికి వారిస్థితి నింకను హైన్య

గతికిఁ దెచ్చినను ఆ ఖేదబుద్ధియే దానిని నిర్మూలించి సంమోదానుభవము జెందవలయు నను నాసఁగల్పించి యుత్సాహవంతులంజేసి నానాఁటికి పురోవృద్ధికి బీజము వంటిదాను. ఖేదామోదములు లేని చోట పశుపక్ష్యాదులు హర్షప్రకర్షాభిలాషకృతయత్నంబులు గావు.

కావున పాశుపాల్య మహాయుగంబు సర్వవిధముల నాగరికతకు మూలంబైనది.

అయినను స్థిరనివాసంబు లేర్పఱుచుకొనక వీరు మున్ను పాండవు లాహారకాంక్షచే ద్వైతకామ్యకాది వనములం బరిభ్రమించిన రీతి గోగణపోషణార్థము దేశాటన పరులైరి. వ్యవసాయవిధానంబులు వేద్యంబులై యున్న భూమినుండి స్వకృషిచే మనుజ మృగాళులకు వలసిన భుక్తి నలవఱచి పల్లెలు పట్టణములుగా నిర్ధనస్ఫూర్తి నుండవచ్చును గదా! అవి నేరని కతంబున స్వాయముగ నెదుగు పచ్చికజాడలఁ బట్టి యిచ్చోటఁ శూన్యమైన నింకొక శాద్వలమునకును అక్కడనుం గడఁబడిన వేఱొక పచ్చిక పట్టునకుంగాఁ గ్రుమ్మరువారైరి.

వ్యవసాయ మహాయుగము

తరువాత నెట్లో సేద్యముఁ జేయ నారంభించి స్థలముల ఖాయముగ నాక్రమించి కుదురుపాటైన జీవనమునకుం దొడంగిరి. ఇందుచే మునుపటికన్న కలిమియెక్కుడై తన్మూలమున నాగరికత పెంపెక్కుటయు, పదిలముగఁ గుటుంబము లేర్ప

పుటం జేసి గృహస్థధర్మము లుద్భూతములై వాసింగాంచుట యు నివ్వటిల్లె. "ఎల్లి శెట్టి లెక్కయే లెక్క" అనునట్లు దినదిన మొకే తీరున మాంసక్షీరశాకములఁ బుచ్చుకొనుట మాని ఆరోగ్యరుచులకై భోజనాదులలో వివిధభంగు లేర్ప ఱుప నుద్యుక్తులైనందున అందఱు నొకే వృత్తి నాశ్రయిం చుటమాని భిన్నవ్యాపార తంత్రులైరి. కమ్మరి, కుమ్మరి, వడ్రంగి మంగలి, చాకలి, జేహారి, మొదలగు నానావిధములగు బ్రదు కుదెరవు లేర్పడుటచే నపూర్వసమృద్ధి నొంది దేశంబు విలసిల్లె. సిరు లుల్లసిల్లుటచే జనులును సముచిత విరామకాలంబును విద్యావిభూతియుం జెంది సుఖపరాయణులై ఇంతకుఁ బూర్వ మెవ్వరును భావంబుననైనఁ బడయని భోగంబులం దేలిరి. హిందూదేశము అదృష్టవశంబున వేయి రెండువే లేఁడులకన్న మునుపే యింత మహాగ్దశకు నచ్చె. కాని దురదృష్టవశంబున మన ప్రాచీను లింతకన్న మిన్నగనుండ నెన్నని కతంబున రాను రాను క్షీణించి నేఁటికి క్షామము మహామారి ఇత్యాద్యుత్పా తముల పుట్టినిల్లైనది.

పరివర్తన కళాయుగము

యూరోపియనులు ఇంతటితోఁ దృప్తిఁ జెందక పౌరు షోద్ధురులై పరివర్తన కళాయుగంబుం బురస్కరించి తెచ్చి భూ మండల రాజ్యమున రాజుగఁ జేసిరి. ఈ వర్తమానయుగంబు యొక్క ఘనతర లక్షణంబు లెవ్వియన

(1) హస్తబలంబునకన్న యంత్రబలంబు ప్రధానంబు. మనుజులు చేతి పనులచే నలజడిఁగొనుట చాలమట్టునకుఁ జాలించి ధీశక్తిచేఁ బ్రకృతిశక్తుల వశీకృతలం జేసి తన్మూలమున సర్వకార్య సంఘటనచాతుర్య ధుర్యులైరి. భూజలాగ్ని వాయు వ్యోమాంతర్గత ప్రభావంబులను యంత్రంబులను పగ్గంబులం బంధించి యథేచ్ఛ సంచారములకుం బాపి మనుష్య శాసితంబులం జేసి నడుపుచున్నారు.

(2) ఇంతదాఁక భూమిలోని వస్తుజాలములఁ బైనికి లాగు కృష్యాది పరిగ్రహణకళ లుత్తమము లని యెన్నఁబడినవి. ప్రకృతము వీనికి లాఘువమును రూపస్థల భేదకారణములైన క్రియలగు పరివర్తనకళలకు శ్రేష్ఠతయు బ్రాపించె.

(3) పూర్వము స్వదేశమునందో స్వజాతీయు లయిన వారితోనో మాత్రము వ్యవహారములు జరుగుచుండెను. ఇపుడు నాగరికాగ్రేసరుల వర్తకములు దిగంత విశ్రాంతములు గాని యలఁతుల నిల్చునవి గావు.

(4) చిన్న చిన్న రాజ్యముల నాహుతిగొని గొప్ప దేశము లిపుడు అఖండ తేజంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచున్న యవి. పూర్వము భరతఖండము మహోన్నత స్థితి నుండు సమయమునను "ఛప్పన్న ని" అనఁబడు 56 దేశము లుండినవఁట! ఇపుడొక రాజపుటానాలో మాత్రము 96 సంస్థానములు పుట్టలోని చెదలుంబలె మలమల లాడుచున్నవి. జాతిచ్ఛేదముతోఁడ దేశ

చ్ఛేదము నొనర్చుట ఆర్యావర్తంబు తెఱఁగు. సంభూతిఁగ నుంచుట పాశ్చాత్త్యుల యాచారంబు. వారు దేశమును జాతులును నానాఁటికి వైశాల్యమును సంశ్లేషమునుం గను నట్లు, కెలంకుల సీమల నాక్రమించియు పెఱవారిని కష్టము లకుఁ గప్పములకుఁ బాల్పఱిచియుఁ, బాఱఁదోలియు, తమ జనంబులకు దొరతనము భూధనంబులును సేకరించి, యేదిక్కు నఁ గాంచినఁ దామేయై చెలంగెదరు. ఇంగ్లాండు, రష్యా, జర్మనీ, అమెరికా, ఈదేశముల వారి యుద్దామత నెఱిఁగినవారు ఈ రీతినే వీరు ఇఁక ముందును దిశాంతముల నెల్లఁ దీటుకొనం బ్రసరించిరేని ఒకానొకప్పుడు ఈభూమండలం బెల్ల నేకచ్ఛ త్రాధిపత్యము క్రిందికిఁ దెచ్చి యొకే రాజ్యముఁ జేయఁగలరని యూహించెదరు. ఇట్లు సార్వభౌమత్వసిద్ధి కెదురుచూడఁదగిన వారితో నింకను వడగల, తెంగల, అయ్యరు, అయ్యంగారు, ఆచారి, శాస్త్రి మున్నగు ననాచారపుఁ బోకలఁ బోవు వారును జాతి మత దేశ భాషా విపర్యయంబులచే కండతుండ ములుగ ఖండింపఁబడిన మనమెట్లు స్పర్థించి మానప్రాణముల దక్కించుకొందుమో యెఱుఁగరాకున్నది.

ఆధునిక నీతులు

(1) ఆధ్యాత్మిక తత్త్వంబుల ఘనత నించుమించుగ నస్తమింపఁజేసి ప్రకృతి జీవమానవ సంఘతత్త్వములు ఉదయించి ప్రపంచమంతయుఁ బ్రకాశితంబుఁ జేయుచున్నవి. ఈ

లోకంబున సద్వర్తనమే పరలోక ప్రాప్తికిని నాధార భూతం బనియు, అడవిలో చెట్టు క్రింద< గూర్చొని, యేకాగ్రముగ ముక్కున బ్రహ్మను గండ్ల నీరు గారునట్లు చూచుచుంట, స్వార్థపరాయణత్వముగాన నది యుక్తము గాదనియు, నాధు నిక నీతిశాస్త్రజ్ఞుల మతంబు. స్వకీయమున కన్న< బరకీయ ప్రయోజనబుద్ధి మేలు. కారణ మేమన మన యునికికె సంఘంబే ఏడుగడ. కొన్ని మతంబులు అహంకారము త్యాజ్యమనియు, అహంకారమే లేకున్న సంసారచక్రంబు దిరుగుట సాధ్యము గాదుగాన, స్వభావ విరుద్ధమును శుద్ధముగ నసాధ్యమును అగు వాంఛారహిత కర్మానుష్ఠానము కర్తవ్యమ్మనియు< బరస్పరశత్రు వులగు నీతుల బోధించును. ఈమతంబుల మాట యెత్తిన మండిపడువారు కొందఱు "తనకు మించిన ధర్మమే లే"దని వాదింతురు. స్వాత్మపరత్వము పాపావహంబగుటయే గాదు. మఱి తన యుద్దేశమునకే ఊనమైన నడువడి. అదెట్లన, స్వకీయ సుఖమునే కామించువారు అనేకులున్న సంఘంబు చెడును. తమకు రక్షక మగు సంఘంబు జెడిన< దాము నశింతురు గదా. కావున అహంకారానహంకారములకు మధ్యవర్తియైన మార్గమున్నంగాని పురుషార్థ ప్రతిపాదనంబు దుర్ఘటంబు. అట్టి మార్గంబు లేకపోలేదు. దేశసంఘాభిమానులైనవారు కేవల పరోపకార బుద్ధితో కార్యారంభులైనను, తమచే దేశ మున్నతికి వచ్చిన, తద్ద్వారా తాము క్షేమంబు వడయుదురు

గాన, నివృత్తి కార్యములు సంకల్పమున నిరహంకారములును, ఫల సమయంబున స్వపర ప్రయోజన ద్వంద్వ సంయుతములునుం గాన, సకల జనకరణీయంబు లని ఆధునిక సిద్ధాంతము. సంఘములు జనులు పరస్పర ప్రయోజకములై యున్నవి. మహాభారతమున శ్రీకృష్ణుండు పాండవ ధార్తరాష్ట్రులం గూర్చి యుపమించి చెప్పిన:—

"మ. ధృతరాష్ట్రుండను బుత్రులున్ వనము, కుంతీనందనుల్ సింహముల్
మతినూహింపనసింహమైన వనమున్ నష్టంబు గందున్ వనా
వృతవృత్తంబులుగాని సింహములకున్ వేగంబ చేటొందుఁగా
న తెగన్ బొందమి కార్యమీయుభయమున్ సంతుష్టిమై నున్కికిన్"

అనుపద్యమున సూచింపఁబడినట్లు ప్రజలును దేశమును ఒండొంటినంటియే యుండును. ప్రజలు లేనిది సంఘము సున్న. సంఘము సున్నమైనఁ బ్రజలంతకుమున్న సున్న. కావున సంపూర్ణాహంకృతి నిరహంకృతులు గర్హ్యములు. "పదిమందికీ ముప్పు మూడిన నేమి? నేను చిక్కుకొనఁ గైలాసమున కెగిరినఁ జాలు" నని మక్కువఁగొన్న వారు నీతిపరు లేనాఁడుఁగారు.

ఇంతేకాదు. మోక్షేచ్ఛ, జనులయొక్క సొమ్ములాగి బదులు రొక్కమియ్యక చక్కని మాటల బేలుపుచ్చుటకై, రాజులును గురువులును పూజారులును బన్నిన కుయుక్తియేగాని వేఱొండుకాదనియుఁ గొందఱి తత్త్వశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయమై యున్నది. ఇందునకుఁ దార్కాణము చూడుఁడు! హిందు

వులలో ధనేషణము వర్జనీయమైనను బ్రాహ్మణులకు ధనకనక వస్తువాహనాదుల సమర్పించుట స్వర్గహేతు వని ధర్మశాస్త్రి ముపదేశించును. దీనింబట్టిచూడఁగా బ్రాహ్మణేతరులకు ధనము కూడ దనుటయు బ్రాహ్మణుల కెంతయున్నం జాల దనుటయు స్పష్టము. అనఁగా మోక్షమునకై ధనమును మార్చుకొనుట. తెలిసినవారు గావుననే అగ్రగణ్యులు ముఖ్యమైనదాని గ్రహించి మోసమైనదానిని ధారవోసిరి. "ముక్కుమీఁదనే నిగాయుంచరా నాయనా" అని బోధించి యొకండట్లు చేయ ముల్లెలాగుకొన్నట్లున్నది. ఈయవివేకము మనదేశముననే గాదు. యిరోపాలోను మిక్కిలిగ వ్యాపించియుండినది. కాని నవీనతత్వములు బయలుదేరిన పిమ్మట మతాచార్యుల యాదాయము బుడమట్టు నశించుటచే వారు మిక్కిలి చీకాకు పడుచున్నారు.

ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములు

పూర్వులు ఇహపరంబులకు వైరం బారోపించిరి. ఈలోకమున వన్నెవచ్చిన నాలోకమున సున్న వచ్చుననియు అచ్చట సౌభాగ్యము రావలయు నన్న ఇచ్చట వైరాగ్యమునం బోవలయుననియు వక్కాణించిరి. ఇప్పటివారు ఇయ్యది విరుద్ధవాద మని ఖండింతురు. ఎట్లన ఇహపరములు రెంటికిని సృష్టికర్త యొకఁడే. ఒకదానిని దైవము నింకొకదానిని దయ్యమును నిర్మింపలేదు గదా! కరుణాశాలియు నిర్నిద్ర ప్రభావుండునైన ఈశ్వరుండు మనము ఇక్కట్టులం జిక్కునట్లు ఒండొంటి పొత్తు

పొసఁగని లోకంబుల సృజించె ననుట సర్వసముండగు నప్పర మాత్మునకు క్రూరతయు హీనతయు నారోపించుటగాదే! ఇందును నందును మనము సుఖులమైయుంట యాతని యభిమతం బనిన నాతనికిఁ దక్కువయగునా? ఇది పరస్పరాసంభవ సిద్ధాంతము. ఇహపరములు పరస్పరాసంభవము లనుట ఈలోకంబు నాచు కొన నెంచిన వంచకులచేఁ బుట్టింపఁబడిన ప్రమాదమేగాని యపారదయారస వారిధియైన ఈశ్వరుండొనర్చిన యక్రమము గాదు.

తత్త్వశాస్త్ర విషయంబులివ్వి. విస్తరించి చర్చించుట కిట నవసరముచాలదు. ఆధునికుల యాలోచన ప్రసరించు మార్గము మాత్రము సూచింపఁబడియె. అంతియెచాలు. లోకి కంబు పరమధర్మం బనుట సర్వకోవిదులకును సమ్మతంబ. ఒకా నొక అఖండజ్ఞాన మాన్యుండు “ దైవం పురుషరూపేణ ” అన్నట్లు ‘మానవసంఘమే దేవుఁడు; దానికై పాటు పడుటయే అర్చ, ధ్యానము, తపస్సు అన్నియును. అంతకు మించిన పూజ లులేవు.’ అని వ్యాఖ్యానము మహోదారముగఁ జేసి యున్నాఁడు.

మతములకు నార్థికస్థితు లాద్యములు

తొల్లిమానవులు ప్రకృతికి వెఱచువారు. ఉఱుములు, మెఱుములు, తుపానులు, విసవిస విసరుగాలులు, అంధకారమున నాకొన్నట్లు భయంకరముగ తలచేతు లాడించి హుంకరించు

రాక్షసులంబలె నల్లాడు చెట్లును, ప్రతి ధ్వనులు మ్రోయు గుహాలును, అగమ్యపర్వతములు, తటాలున వెల్లువగాఁ బాఱి చిక్కినవాని నన్నింటిని నోట వేసికొని పోవు నదులు, సర్పములు, క్రూర మృగములు, ఇత్యాదులంగాంచి ఎఱుకచాలనందున వెఱపుగొని, దేవత లని పూజింపఁ దొడఁగిరి. గూఢమైన వానిని జూచి భయముఁ గొనుట మనకు సహజము. కావుననే పసిపిల్లలు చీఁకటి గదిలో నొంటిగా నుండరు. ఆది మన్వంతరముల వారు నిట్లే. కిరాతులవంటివారు. జ్ఞానమా మన్నా! స్వభావాద్భుతములఁ జూచి తమకు విదితములు గానందున అవాఙ్మనస గోచరంబు లని సాష్టాంగదండప్రణామంబులకు మొదలిడిరి. చూడుఁడీ ఈవింత! అవాఙ్మనసగోచరత నిజమేని పూజచేసిన మేలుచేయు ననుట గోచరమా ఎట్లు? 'దేవుని గుఱించి మన కేమియుఁ దెలియదు. అతఁ డింద్రియాతీతుఁడు' అని చెప్పుట. వెంటనే "అతఁడు భక్తునికి దాసానుదాసుఁడు" అని సిద్ధాంతముఁ జేయుట! ఏమియు నేరని వారీ విషయమెట్లు నేర్చిరో తెలియరాకున్నది. యాథార్థ్యమేమన్న—మనుష్యుఁడు తనకుఁ గీడు చేయ శక్తిగలవానిని గోప్యవస్తువులను బహుగౌరవబుద్ధితోఁ జూచుట నైజగుణము. కుఱ్ఱవానిని చేరఁదీసి యొక చేతిలో నరణానుంచి యింకొక చేతిలో నేమియు లేకున్నను గట్టిగా మూసికొని 'నీకీచేతిలో నుండునది గావల

యునా" అని యడిగిన నాబాలుఁ డరణా తీసికొనుటకు జంకు చుండును. అనుభవవంతులమైన మనము ఆయరణాను లాగుకొని 'నీరహస్యము నీయొద్దనే భద్రముగ నుండనీ,' యని నవ్వుచు వెళ్ళుదుము. ఆధ్యాత్మిక విషయములలో నేఁటికిని జనులు బాల్యమును మానకున్నారు. అనేకులు ఎదురనుండు ప్రపంచమునకన్న నెక్కడను గనఁబడని స్వర్గమే మేలని నమ్మి యుంటకీ బాల్యచాపల్యమే కారణము. మఱియు నీలోకము సత్తుగాన నిచ్చువచ్చి నట్లున్నదని భావించుటకుఁ గాదు. 'నా యిల్లు బంగారముతోఁ గట్టినది. నేనెప్పుడు నిట్లే కౌమార దశలోనె యుందు' నని డంబములు వల్కువానిని పిచ్చియాసుపత్రికిఁ బంపుదుము. కాని ఋషీశ్వరుం డని భావించి పూజింపము. ఇంద్రియములకును బుద్ధికి నతీతమైనదానిని అభిమతానుసారముగా చిత్రించుకొని కృత్రిమసంతుష్టి వడయవచ్చును. కావున నే సాధ్యాసాధ్య విచారణలేక యనేకులు ఈప్సితంబులెల్ల నీడేర్చు లోకమొండు గల్పించికొని 'మేఘముల నీళ్లనమ్మి దొన్నె లోని నీళ్లు వొర్లించినట్లు,' ప్రవృత్తి వదలి నివృత్తి నవలంబించుచున్నారు. 'భూలోకంబున నెన్నియో కష్టములు బడవలసినవారమై యున్నాము గదా? దీనికి నష్టము గట్టి యిచ్చు లోకంబొకటి లేకున్న ధర్మ మెట్లు స్ఫుటంబౌను?' ఇత్యాది యోచన వలచే జనుండు భ్రమమూలమై పరిపూర్ణసుఖాభిలాషయొక్క

ప్రతిబింబమైన అవ్యయ పదవియొకటిఁ గల్పించి బొమ్మలిండ్లాడు బాలికలంబలె కుతుకంబు నొందెడు. అది యట్లుండె.

ఆదిని ప్రకృతిలోని వస్తువుల దేవత లని పూజించుటకును, విరక్తియందు రక్తిగొనుటకును అరయమి, వెఱపు, నైసర్గికములంజయించి పనులు జేయించుకొనఁదగు జ్ఞానస్ఫూర్తి లేకపోవుటయుఁ గారణములు. మనము ప్రకృతుల కధీనులమై యుంటిమి. కావునఁ బూజించితిమి.

ఇపు డట్లుగాదు. మనుష్య తేజం బజేయంబై యున్నది. ప్రకృతి మనకుఁ బ్రజయయ్యె. మనము పతులమైతిమి. అమెరికాలో 'కాలిఫోర్నియా' యనుసీమలో నొక మహానదిని ఇంకొక ప్రక్కగాఁ బ్రవహించు నట్లు బంధించిరి. నదులు సముద్రములును పొంగుకాలమును పరిమితిని గణించి యుచితప్రతిక్రియలను మున్నగనే సిద్ధపఱిచి వానిచేనగు నుపద్రవముల నానాఁటికిఁ దగ్గునట్లు చేయుచున్నారు. మారుతములు ప్రవాహములు మున్నగు వానిని గొప్పచక్రములు ద్రిప్పునట్లుచేసి నూఁడిగములకు గుదిరించుచున్నారు. ఇట్లనేకరీతులఁ బురుషుఁడు విజృంభించి యేపుఁజూపి ప్రకృతిగర్వము నణంచుట సర్వజనవేద్యంబు. అరయమితోడ భయమును భయముతోడఁ బూజయును గ్రమముగ వదలుచున్నవి. ఈలోకమున నే, మనకుఁ గాకున్న సంఘమువారికిని, నేఁడు గాకున్న ఇఁక ముందైనను, సాధ్యసుఖము లన్నియు సమకూరు నను నుత్సాహ మున్నది

కాన యూరోపియనులు త్రొల్త నీపని సమాప్తికిఁ దెచ్చి, పిమ్మట దూరపుఁ బసిఁడియైన పరలోక విజయమున కారంభింత మని, లౌకికాచార పరాయణులై రాజిల్లెదరు.

ఇట్లు హిందువులయొక్కయు ఐరోపావారి యొక్కయు నాగరికతలలోఁగల ముఖ్యభేదములు సూచింపఁబడినవి. ఏల యనఁగా పురుషోద్యోగ స్వభావము, అది యనుసరించు మార్గములు, పద్ధతులు, అర్థముల గౌరవలాఘవములు, వీనికన్నింటికిని సకలకర్మలకును మనుష్యులహృదయముల దృఢముగ నావేశించి యావజ్జీవమును నడిపి నిర్ణయించు నమ్మికలే జన్మస్థానములని తెల్పుటకు.

అజ్ఞానము జీర్ణించుకొలఁది పూజాపురస్కారములు సన్నగిల్లు ననుటకు మనవారి యాచారములే ప్రబలప్రమాణములు. ఎట్లన, అడవిమనుష్యులు రాలురప్పలు మొదలుగఁ జూచిన వానినెల్లఁ గొలుతురు. ఏదైన వృక్షము వాయువశంబునఁ దలయూఁచెనేని, అందేదో దేవత యావేశించియున్నదని, మాలలు దానిని చింపిరిబట్టలతో నలంకరించి ప్రదక్షిణములు చేసి యానంద తాండవ మాడుదురు. శూద్రు లింత మూఢులు గాకున్నను కాటేరి, మాటేరి, మారెమ్మ, పోతమ్మ, ఇత్యాది క్షుద్రదేవతల నాశ్రయింతురు. వీరికన్న జ్ఞానమాన్యులైన బ్రాహ్మణులు వీనిని తుచ్ఛము లనియు తమోగుణ ప్రధానము లనియు నిరసించి సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, అగ్ని ఇత్యాది శ్రేయస్కర

ప్రకాశమానములైన ప్రకృతుల దేవతలని భజింతురు. ఇందుచేఁ గలుగులాభము సూర్యనమస్కారములకును యజ్ఞములకును వరుణ జపములకును అగుసెలవేగాని వేఱొండు లేదు. వేద కోవిదులు వీనిని ఉత్సర్జించి సర్వాంతర్యామియైన పరమాత్మ నారాధించుట మాత్రము విహితమని యనుష్ఠింతురు. కావున విజ్ఞానము వికసితమగుడు భక్త్యర్హములని భావింపఁబడు వాని లెక్క తక్కువయగు ననుట ప్రవ్యక్తంబు.

ఐరోపాలో పూర్వమునుండి సూర్యచంద్రులకు సంభావన పూజ్యము. ప్రకృతము సత్యాసత్యవిచక్షణులు లోకభజనమే పరంబునకు రాజమార్గం బని ప్రకటించెదరు. ఎట్లన భగవంతుఁడు ధర్మమున కతీతుఁడైనచోఁ బ్రార్థించినను ప్రసన్నుఁడౌననుట నిశ్చయములేదు. ధర్మబద్ధుఁడైనచో సన్మార్గగాములకు సద్గతినొసంగ వలయుట విధియౌను. అర్చనలచే నారాధితుండౌనను సిద్ధాంతమున కుత్పాదకములు రాజులవల్లఁ బ్రజలువడిన యుత్పాతములే. మహారాజులు నవాబులు, పాదుషాలు మొదలగు ప్రజాపీడకులు చట్టదిట్టములకు మించినవార మని స్వేచ్ఛావిహారులగుడు, బాధలఁ దొలఁగించుకొనుటకు, మన్ననలు వడయుటకును, అందఱుచేతులు గట్టుకొని వారిస్తోత్రపాఠంబుల వల్లించుట వినా వేఱొం డుపాయము లేనివారైరి. అదిచూచి "ఒకచిన్నరాజే యిట్లు నిరంకుశప్రతాపుఁడైనపుడు సర్వశక్తిమంతుఁడగు భగవంతు డింకను ఉద్దండుఁడై యుండుఁగదా! ఇఁక

నాతని సమ్ముఖమున న్యాయాన్యాయంబులు గుణదోషములును నివేదించి ఫలమేమి? వంది బృందముల చందంబున స్తుతించి 'స్వామీ! నేను పాపిని ద్రోహిని. ఉప్పురాతికైనఁ బనికిరాను. మీకరుణయే వేఁచియున్నాఁడ. రక్షింపు మహాప్రభో!' యని అతని చరణారవిందముల పిఱికిపట్టుఁబట్టి వదలననిన లబ్ధసాయుజ్యుల మాదుము అని లోకులు యోచించిరి కాఁబోలు! వర్తమాన కాలమున రాజులు సర్వస్వతంత్రు లనియు, శాసనబద్ధులు గారనియు నెవ్వరు నొప్పుకొనరు గాన, పాదుషాల ప్రతిబింబమో యనునట్టి కృత్రిమదేవునిఁ గొలుచుట మాని ధర్మోద్ధరణలీలాలలితంబైన సత్త్వగుణ బ్రహ్మంబు నుపాసించుట కర్తవ్యంబు. ఈ బ్రహ్మోపాసనమునకును లౌకికాచారమునకును విరోధము లేదు. మఱియు నిహామేపరసాధన మని యెన్న వలయు.

"మ॥ తనకున్ మించఁగరానిధర్మమున బద్ధంబై వియోగంబుఁ గా
నని ద్వంద్వంబులు పుట్టుగర్భ మయి తన్మార్గంబునన్ సృష్టిని
ల్పునమోఘుం బగు తత్త్వముం దలఁచి యాలోచించి యశ్రాంతమున్
ఘనసమ్మోదము నందు ధీరుల నఖండజ్ఞానులం గొల్చెదన్॥"

కావున సంఘసంయోగమునకు నౌకాదిగమనములకును ప్రతిరోధకంబు లైన యాచారములచే నావరింపఁబడినవారు, పూర్వము వ్యవసాయకులచే గోపాలురును గోపాలులచే బోయలును పరాక్రమహీనులై అడవులపాలయినట్లు కళాదక్షు

లయిన వారిచే నపహృతవిభవులై పతితప్రులగుదురు. కాల నియమం బిట్లు. తాటాకుల కట్టచే కాలంబు వార్యంబుగాదు. అనుసరించుటచేతనే గాని నిరసించుటచేఁ గాలము నెన్నటికిని జయింపఁజాలము. కాలవశత యని మరణమునకు బర్యాయపదం బొండుగలదు. దీనిభావ మేమన కాలమున కోడుట. అనఁగా కాలానుగుణములౌ వర్తనముల నిరసించి యోటమిఁ దెచ్చికొనుట. దీనికి ప్రతిక్రియ యేదనఁగా యథోచిత మార్గముల నవలంబించి మనమును మార్పులు వడయుటయే. అట్లుచేసితిమేని స్వకీయప్రాణంబులు గోల్పోయినను జాతీయప్రాణములు నిలుచును. మనకర్తృఫలంబులు జాతిలో నావేశించి స్థిరతనొందు గాన నొకవిధమున జాతిలో లయించినవార మగుట మనమును చిరంజీవుల మగుదుము.

యుగక్రమ మనఁగానేమి ?

పైచర్చలలో నొక యుగానంతరమున మఱియొక యుగము ఉపక్రమించు నంటిమి. అనంతర మనఁగా కాలానంతరముగాదు. ప్రాధాన్యానంతర మనుట. వివరమెట్లన. నేఁటికిని వేఁటాడి జీవించు వారుంగలరు. మందలందోలుకొని యడవులఁ గొండలంబడి తిరుగువారును నున్నారు. ఐనను వీరికి పూజ్యతలేదు. వీరు గౌరవింపఁదగినవా రని పిచ్చివాఁడు సైతమాడఁడు. అదే రీతిని కృషికళాయుగంబులంగూర్చియు. ఒకటి చచ్చి వేఱొకటి మొలచునని కాదు నా యర్థము. మఱేమన మహాదరణ్యాం

బున సింగంబులు చేరినతోడనే ప్రముక్కడి మృగంబులు విపద్దశకు వచ్చి నానాఁటికి భక్షింపఁబడి కాలక్రమేణ పర్యవసానముఁ జెందు తెఱంగునను, మహీరుహంబు నిగనిగలాడుచు నెగయుకొలఁది పరిసరభూజంబులు గాంతిఁదఱిగి తుదకు నయ్యది ఆశాంతంబులఁ జుంబించు కొమ్మలతోను వర్షాతపములకుం జొఱరాని పర్ణములతోను సమున్నతిఁ జెందువఱకు నివి శీర్ణతఁ జెంది తుదకుఁ గ్రుంగి రూపఱిపోవుమాడ్కిని, కాలానుగుణమైన నాగరికత విజృంభించుతఱికి కాలప్రతికూలంబు లగు చందంబులు మందతనొంది సమకాలికంబు లయ్యు జీవచ్ఛవంబులపగిదిఁ గుళ్ళుచు తుదకు నామమాత్రావశిష్టంబు లగు ననుట. కాలమ్మున సంయుక్తతయున్నను దేశమ్మున సంయుక్తత యుండదు. అనఁగా నూతనోద్యోగులు పైఁబడివచ్చిన మనము వారికి తావిచ్చి వెనుక కొదుగవలసిన వార మగుదుము. వారు ప్రవేశించినచోటు నాగరికహీనులు కాలిడుటకుఁగాదు. వీరుండ వారురావచ్చును పోవచ్చును. వీరిని వెడలనైనఁ గొట్టవచ్చును. బలములేదు కాన ప్రతిక్రియఁ జేయుంజూచుట యలవికాని యుద్యమము. కాఁబట్టి కాలంబొండైనను విధివేఱయ్యెడిని. కాలానుగుణాచారప్రచారమే యిందులకు మందు.

ఒకయుగంబునఁ దత్పూర్వయుగంబుల లాంఛనంబు లెవ్వియు లేకపోవు ననియుఁ దలఁపఁగూడదు. మనదేశమున కృషీవలులును గొల్లవాండ్రును మందల నుంచుకొను మాదిరి ఐరోపా

లోను వ్యవసాయ గోపాలనములు నిక్కడికంటె సమృద్ధిగ జరుగుచున్నవి. అయినను వానికీదేశమున నుండు ముఖ్యత యక్కడ లేదు. హిందూదేశములో సుమారు 195,668,362 మంది కృషియే గతియని యున్నారు. పశ్చిమఖండ నివాసులకు వ్యాపారవాణిజ్యాదులే జీవనదులు. కృషి యుపనదితో సమానము. కరటింబోలె తదనంతరయుగా విర్భావసమయంబున మాతృయుగంబు మృత్యుగోచరమై మటుమాయమానని యెంచ రాదు. మఱేమన వర్తమానము భూతంబునంబుట్టి భవిష్యత్తులోనికిఁ బ్రవహించును. త్రికాలములును సముచ్చితములు. వర్తమానంబు భూతంబునకు ఫలంబును భవిష్యత్తునకు బీజంబునై యుండు. ఇయ్యది వృద్ధిలక్షణంబు. పెఱుగుట లేకున్న విఱుగుట సిద్ధంబు. అచలత్వము జడధర్మంబు. చైతన్యధర్మంబు చలనంబు. కావున నెయ్యది నేఁడు సిద్ధిగనెన్నఁబడునో యది వృద్ధిదినములనాఁటి కుపకరణమౌను. కారణజాతంబైన కార్యంబు తదితరకార్యంబులకు కారణంబౌటయే పరిణామంబు. తృప్తి సుప్తి. అది తగదు. నేఁడు మేడగానుండుదానిని రేపు ఇంకను ఉన్నతివహించిన మేడయొక్క సోపానముగాఁ జేయుటయే మహాత్ముల పద్ధతి.

చూడుఁడు! ఒకవిధమునఁ గాల మనశ్వరమైనను ఇంకొక విధమునఁ జూచిన నశ్వరం బనవచ్చును. భూతకాలము గతమైనను దానిఫలములు వర్తమాన భవిష్యత్తులందును బ్రవ

ద్రిల్లును. కావుననే పెద్దలనాఁటి దురాచారములనుండి మన మవస్థఁబడుటయు వానిని తొలఁద్రోయుట దుస్తరముగనుంటయు. కర్మం బనునది ఈసిద్ధాంతమేగాని వేఱుగా దని తోఁచెడిని. పారంపర్య విపరీతములెన్నియున్నను అవి బాధ్యములేగాని అబాధ్యములుగావుగాన మగంటిమిగలవారు వానికి వెఱచి వెన్నియ్యరు.

ఏయుగము నాలోచించినను సరే, తత్పూర్వయుగంబుల ఫలంబులం దిమిడి యుండుటయేగాక, గమనించి పరీక్షించిన, తన్ను పగిల్చికొని రాఁబోవుయుగము మొలకెత్తుటయు గోచరించును. ఐరోపాలోని యిప్పటిస్థితి నిరామయంబుగాదు. దానికిని లయంబు విధింపఁబడియున్నది. అట్లుగాకున్న వృద్ధియుండదు. ఈ లయసూచక నిమిత్తంబు లిపుడే గానఁబడుచున్న వని యనేకు లనెదరు. భూతవర్తమానంబులం గూర్చినట్లు భవిష్యత్తునుగుఱించి ధృఢంబుగఁ జెప్పుటకు శాస్త్రజ్ఞులు కుటిల జ్యోతిష్కులుకారు గాని, వీరియూహలు ప్రమాణములే యగును. ఈవిషయ మింకముందు చర్చింతము. ఒక మాటమాత్ర మిక్కడనే చెప్పవచ్చును. ఏమన పాశ్చాత్యుల ప్రకృతస్థితి లయంబు నొందు ననుటచే ముందు పాశ్చాత్యులే పరమపదవికిఁబోయి మనకు దండిగఁ దావు దొరక నట్లు చేతు రని భ్రమింపఁబోవుదరు సుఁడీ! ఆమాటకు వారి యీనాగరికత రూపుమాయు నని

యర్థము. వారే రూపుమాయుదు రని యర్థముగాదు. ఈ పరిణతిచేత వా రింకను తేజోవంతు లగుదురే కాని తేజోహీనులు కారు. కావున యుగంబులు కృతాంతంబు లౌననుటకు ప్రళయఝంఝామారుత విహతము లౌనని భ్రాంతిఁగొనుట నిర్హేతుకంబు.

పదునాల్గవ ప్రకరణము

సమగ్రత నతిశయింపఁజేయు మార్గములు

దేశముయొక్క అర్థార్జనశక్తి యుద్దీపించుటకుఁ గారణము పూర్వోదిత ప్రకృతి శ్రమ మూలధనంబు లధిక సమర్థము లగుటయే. ఏతదర్థం జేర్పఁబడిన విధానముల విశదీకరింతము.

ప్రకృతి

ప్రకృతిం గూర్చిన విషయములు కొన్ని మున్నే చర్చింపఁబడియె. స్వాభావసిద్ధముల గణ్యతంబట్టిచూడ నిందు భూమి మొదటిది.

భూమినెక్కువ ఫలవతిగాఁ జేయుమార్గములు రెండు. వైశాల్య సారాతిశయములను గల్పించుట.

సారాతిశయముం గూర్చిముందే వ్రాసితి. ఇంకను విస్తరించుట కిది వ్యవసాయశాస్త్రముగాదు.

వైశాల్యాతిశయము ననుసంధించు పద్ధతులు రెండు:—

(1) సముద్రముచే నాచ్ఛాదితము లగు భూముల నాక్రమించుకొనుట. హాలెండుదేశస్థులు 'జైడరు' అను సముద్రశాఖను

సేతువు గట్టి కొలనుగాఁ జేసి పిమ్మట నా నీటిని యంత్రములతో వెడలఁజల్లి శతసహస్రసంఖ్య గల యెకరముల భూమి సంపాదించిరి.

(2) ఇంకను సాగుబడిక్రిందికి రానిభూముల సాగుబడికిఁ దెచ్చుట. నేలలు దుక్కికిరామికి హేతు వేమన్నను నీటి పాఱుదల లేమి, మితిమీఱినయూట, చవుడు, పొదలు బలిసి కప్పివేయుట, అల్పజనసంఖ్య ఇత్యాదులు. ఈ దేశములో జనసంఖ్య యేనాఁటికిని కొఱత నొందదు. పంజాబులో గవర్నమెంటు వారు అక్కడఁ బ్రవహించు నదులనీరు వ్యర్థముగ సముద్రమునకుం బోనట్లు కాలువలఁ ద్రవ్వించి, వేలకొలఁది ఎకరాలు నూతనముగ నుత్పత్తికివచ్చునట్లుచేసి, సేనలలో చక్కఁగా పని చేసి రాజసేవఁ జేసినవారికి వారి యాశ్రితులకును విభజించి యొసంగి, వారెక్కడ నాచారప్రకార మప్పుల పాలై సాహుకారులకు అడమానముపెట్టుదురో యనుశంకచే నటుచేయ స్వాతంత్ర్య మియ్యక వారి యోగ క్షేమముల నరయుటకు విచారణకర్త నొకని నేర్పఱిచి ఇంతింతనరాని మహోపకారము గావించిరి. ఆసాము, మైసూరు, కొడగు, కొచ్చి, తిరువాన్కూరు, ఈప్రాంతములలో క్రొవ్వు కారునట్లు బలసిన భూములున్నవిగాని యవి వనావృతము లౌటయు పర్వతపరిసరమ్ములం దుంటయుం జేసి మనవారు వానిపొంతకుం బోరైరి. ఇప్పుడు తెల్లజాతివా రించుమించుగ నీ భూము లన్నిటిని స్వాధీనము

చేసికొని 'కాఫీ, తేయాకు, మిరియాలు, జాపత్రి, రబ్బరు, ఇట్టియనర్ఘవస్తువుల నుత్పత్తిఁ జేసి యపారలాభంబు వడయుచున్నారు. పంజాబులో జీవనదులు కాలువలు వీనిచేఁ బోషింపఁబడు నేల లున్న వియని యంటిమిగదా! వానినిఁగూడ నింగ్లీషువారు సుమారైదారునూఱ్లలక్షలకుఁ గొనవలెనని చూచిరి. కాని గవర్నమెంటువారు అదికూడదని వాదించిరి. వీనిమీఁదఁ గన్ను వేయుటకుఁ గారణ మేమన, ఇచ్చోట గోధుమలు కొల్లలుగఁ బండుచున్నవి. మనకు వరియెట్లో గోధుమలు వారికట్లు. ఇప్పటికిని బంజాబునుండి యీదేశమునకు గోధుమలను విశేషించి ఎగుమతిఁ జేసెదరు. అట్టి ప్రదేశము తమయధీనములోనే యున్న నింకను మంచిదిగదాయని కొనఁజూచిరి. కావున నిది సహజమును సకారణమునైన ఎన్నికయేయని చెప్పవలయు.

ఈదేశ వైశాల్యములో సుమారు దశమభాగ మింకను గన్యావస్థలోనే "నాథులెన్నఁడు వత్తు" రని వేఁచియున్నది. ఇప్పటిధరలప్రకారము లాభకరము గాకపోయినను దినక్రమేణ భూమిలోనుండి తీయఁబడు వస్తువులవెలలు మేలిమిఁజెందుఁ గాన ఉపేక్ష తగదు. ఇవియుఁ బరులపాలవునేమో! శీతలములైన పార్వత సీమలంగాని యూరోపియను లంతఁగాఁ బ్రవేశింపరు. సూర్యప్రభావ ముద్ధతముగ నున్న చోట వారు మనతోఁ బ్రతిఘటింపఁజాలరు. కావుననే యుండఁబోలు మనదేశమున ననేకులకు సూర్యవంశజులని ప్రసిద్ధి! ఇదియు మనకుఁ గొంతమేలే.

ఐరోపావారు ఇట్లుకొన్ని నేలలఁ గైవసము చేసికొన్నందున దేశమునకు మొత్తముమీఁద మేలా కీడా యను విషయము విచార్యము. మొత్తమున మేలనుటయే సరి. ఎట్లన బీడుపడిన నేలలు సస్యాఢ్యములైనవి. అందుచేఁ గూలినాలిచేసి బ్రదుకు వారికి జీవనంబు దొరకినది. వాణిజ్యవ్యాపారములు వ్యాప్త ములాయె. విదేశమునుండి తేఁబడిన మూలధన మీదేశమున వినియోగింపఁబడియె.

ఇఁక నష్టము లనఁబడు నవేవియన. మనకీయెడ యజమాన త్వము లేక పోవుట యొకటి. అవునుగాని ఆఁయని నోరు తెఱచికొని కూర్చునియున్న యజమానత్వము తనంతట వచ్చి నోటిలోఁబడునా? ఈ నేలలు పరాక్రమముచే నాక్రాంత ములుగావు. సాధారణముగ నందఱితో సమానము లయిన దరఖాస్తులచే లబ్ధములుగాన నూరక కుయ్యిడ నేల?

వచ్చినలాభ మంతయు నింగ్లాండునకుఁ బంపఁబడెడు ననుట రెండు. నిజమేకాని కష్టించి గడించినవారు పిఖ్యారులరీతిని కదల మెదల లేకుండువారికి సర్వము నైవేద్యముగా సమర్పించి నోటి లో వ్రేలుబెట్టుకొని పోవుదురా?

మఱియు నిందొక్క విశేషంబు. ఇప్పుడిప్పుడు ఈనేలల మన వారు వెలకుఁగొని కొంచెము కొంచెముగ స్వామ్యసిద్ధిఁబడయు చున్నారు. మంచివెలదొరికిన యూరోపియను లేల అమ్మివే

యరు? నిక్కముగ నమ్ముదురు. కావున యూరోపియనులు మనకుఁ ద్రోవఁ జూపువారేకాని ఆఁపువారుగారు.

ఇంకను నీదేశములో స్వదేశసంస్థానములుపోఁగా సాగు బడికిరాని భూముల విస్తీర్ణము (సుమారు సంఖ్యలు)

మద్రాసురాజధానిలో	12 వభాగము	లేక	8868	చదరపుమైళ్లు
బొంబాయి	10 వ	... ...	12485	...
బంగాళా	9 వ	... ...	19470	...
పంజాబు	3½ వ	... ...	28130	...
బర్మా	5 వ	... ...	36484	...
సెంట్రల్ ప్రావిన్స్, బీరార్ అను మధ్య పరగణాలు	4 వ	... ...	23747	...
ఆసాము	2 వ	... ...	12258	...
యునైటెడ్ ప్రావిన్స్	6 వ	... ...	16928	...

ఇవి యించుమించుసంఖ్య లనియు, ఈనేలలలో నిప్పటి ధరల ప్రకారము సాగుబడిఁజేసిన గిట్టకపోవునవియుఁ జేర్పఁ బడిన వనియుఁ దెలియునది.

పంటలు బలముగనున్న సుభిక్షకాలములో ఇంగ్లాండు లోనికి దిగుమతి యగు గోధుమలలో 3 వంతులలో నొకవంతు ఈదేశమునుండి పంపఁబడు చున్నది. అనఁగా సుమారు నూట డెబ్బది లక్షల ఇంగ్లీషు బారువులు అన్న (హండ్రడ్ వైట్) మాట.

ఈ దేశములోని (బర్మాతోఁగూడి) ముఖ్యములగు పంటలు:—

1. ధాన్యములు—వరి, గోధుమ, జొన్న, సజ్జ, మొక్కజొన్న, బార్లి, ఓట్స్, రాగి
2. పప్పుదినుసులు—ఉలవ, పెసలు, కందులు, ఉద్దులు, అనప, చిక్కుడు, పటాణీ
3. నూనెగింజలు—సెనగ, నువ్వులు, ఆముదము, ఆవాలు, వేము, ఇప్ప.
4. తోఁటజాతులు.—చెఱుకు, అల్లము, పసుపు, కంద, చేమ, గెణసు, ఉరల, వంగ, బెండ, మిరప, ఉల్లి, ముల్లంగి, తెల్లగడ్డ.
5. పీఁచుజాతులు—ప్రత్తి, జనుపనార, కత్తాళి, మొదలగునవి.
6. ఇతరములు.—పొగాకు, గాంజా, గసగసాలు, పోక, తమలపాకు, మిరియాలు, జాజికాయ, తేయాకు, కాఫి, నీలి.

ఇవిగాక పండ్లు కాయలు నానావిధము లుత్పత్తియగుచున్నవి.

7. అరణ్యములలో దొరకు ముఖ్యవస్తువులు—కొయ్య, ఆకు, తేనె, మైనము, లక్క, గుగ్గిలము, నిమ్మ, కసవు, పూరి, ఇత్యాదులు

గనులు

పంటలకుఁ దరువాత ఖనిజములు ప్రశస్తములు. ఇందును ఉత్పత్తి నానాఁటికి నెదుగుచున్నది. 1898-వ సం॥ లో త్రవ్వఁబడిన ఖనిజముల రమారమి మదింపు 525 లక్షలరూపాయలు.

అదే అయిదేండ్లకంతయు అనఁగా 1903-వ సం॥ లో 750 లక్షలకు వచ్చినది. అనఁగా నూటికి 44 పాళ్లు వృద్ధియనుట.

(బర్మాతోఁజేరి) మనదేశములోని ఖనిజముల వివరము:—

1.	బంగారు రమారమి వార్షికోత్పత్తి మదింపు			1904719	సవరనులు.
2.	సీనుబొగ్గు	...	...	1225677	...
3.	ఉప్పు	...	...	347897	...
4.	సురేకారము	...	...	262603	...
5.	కిరోసన్‌నూనె	...	...	185810	...
6.	రత్నములు	...	...	89345	...
7.	మైకా (అభ్రకము)	...	...	80120	...
8.	మెంగనీసు	...	...	79443	...
9.	ఇనుము	...	...	13584	...
10.	పెన్సలుసీసము	...	...	11981	...
11.	తగరము	...	...	6875	...
12.	తృణమణి (ఆంబర్)	...	...	362	...

ఇత్యాదులు.

ప్రకృతము మనరైల్వేలలో వినియోగింపఁబడు బొగ్గులలో ముక్కాలు మువ్వీసమునకన్న నెక్కువ స్వదేశోద్భవము. ఈ బొగ్గుయొక్క యుత్తమములైన ఖనులు బంగాళాలోను నిజాము సంస్థానములోను ఉన్నవి, బంగారునకు ముఖ్యస్థానము మైసూరు రాజ్యమునకుంజేరిన 'కోలారు.' పూర్వము హిందువులు ధార్వాడ ప్రాంతములను గోలకొండ సమీపమునను 500 అడుగులకన్న నింకను లోతైన గనులను దించి రనుటకు శిథిలము

లైనవాని జాడలు నేఁటికిని సాక్ష్యమొసఁగుచున్నవి. అయ్యో! స్వర్ణగ్రహణాదులయందు ప్రాచీనులకుఁ గుశలత లేక పోలేదు గాని అరాజకము, ఉపేక్ష, పూర్వాచారపరాయణత మొదలగు కారణములచే నాకళ ముందునకు రాక మొదలంట నశించినది. యూరోపులో ఇనుమును ఉక్కుగా మార్చుటకై ఇటీవలఁ గనిపెట్టఁబడిన తంత్రములు అగణితశతాబ్దములకుఁ బూర్వమే మన దేశములోఁ బ్రబలియుండినవి. ఈ జ్ఞాపకములచే నేమి ఫలము? వర్తమానమున నించుమించుగ వర్ణనీయ ఖనులన్నియు యూరోపియనుల కధీనము లైనవి. వారి వ్యవహార నైపుణియు నుద్యోగాడంబరమును లేకున్న నవి యింకను ముకుళిత స్థితిలోనే యుండును.

గనులలో కూలిఁజేసి బ్రతుకువారి సంఖ్య సుమారు 1,50,000. ఇందులో 90,000 మంది బొగ్గు గనులలోను 27,000 మంది కోలారు బంగారుగనులలోను పనిఁజేసెదరు. మైకాలో 9,000 మందియు మెంగనీసులో 7,000 మంది సరాసరి ప్రతి దినవుఁ గూలివాండ్రు.

మూ ల ధ న ము

పరిపూర్ణప్రయోజనముగా మూలధనంబుం బొనరింప వలయునన్న అది యెయ్యె వ్యవహారముల నెంతమట్టునకుఁ గావలయునో యారీతిని కాలవ్యయము లేక సమకూర్చు కర్త లుండవలయును. నాగరిక దేశములందు నీ వ్యాపారము

బ్యాంకీలు, నిధులు ఇత్యాది ఋణవ్యాపార సంఘములచేత నిర్వహింపఁ బడియెడిని. మిగిలిన సొత్తును వితరణతో వాడి వడ్డి నందఁ గోరువారు, తమకుఁ గర్మలయొక్క స్థితిగతులు తెలియవు గాన వీని శోధనయే పనిగాఁ బూని యప్పునప్పుల వృత్తియే వృత్తిగానుండు నమ్మకము గలవారియొద్ద తమద్రవ్యము దాపరించి నిర్భయముగ వచ్చినమట్టునకు లాభమని యుందురు. కృషి కళాదిక్రియాచతురులు తమకు బుద్ధి యుత్సాహము నుండియు కార్యారంభంబునకు వలయు మొదలు లేకుంట, తదర్థంబు నిధి కార్యదర్శులవద్దకుఁ బోయి, తమ యూహాపోహములఁ దెలిపి, జయమగు నను నమ్మికఁ కలుగఁజేసి రేని తగుమాత్రపుసొమ్ము వడ్డికిఁ గొనఁజాలుదురు. కావున బ్యాంకీలవలని లాభములు రెండు. చేర్చి పెట్టినవాఁడు అప్పియ్యఁగోరిన భద్రమైన స్థానముగా నునికియు, అప్పుఁదీయఁగోరిన వ్యవహారదక్షులకు విమర్శించు సహాయకారియగు తావుగానుంటయు. ఎక్కువనీరుండు స్థలముల నుండి వ్యర్థముగఁ బోవునంబువుల పదిలపఱిచి నీరుచాలక తపించు చోటులకుఁ ద్రిప్పుటచే కృషియెట్లు పురణించునో అట్లే బ్యాంకీలచేత సమస్తార్థికతంత్రములును పెంపుఁజెందును.

నిధులుప్పొంగి వెలయుటకు వితరణ, ఉత్సాహము, నాణెము నను మూఁడుకారణములు. వితరణలేనిది మొదలు ప్రోఁగుగాదు. ఉత్సాహములేనిది నూతనోద్యమము లుండవు. అందుచే దానికి గిరాకిరాదు. నాణ్యము అనఁగా యోగ్యత. యోగ్య

వ్యవహారము లేనిది అడుగువారును నమ్మి యిచ్చువారును ఉండరు. ఇది వినిమయకాండంబునకుం జేరిన విషయంబుగాన నిట సంక్షేపముగ సూచించుటకన్న నెక్కువ వ్రాయఁజాలము.

యానసౌకర్యమువలని ప్రయోజనములు

మూలధనం బుపకరణరూపంబుగను వఱలుట మున్నే వివరింపఁబడెను. ఈ యుపకరణములు రెండువిధములు. వానిని మాత్ర మిటఁ జర్చింతము.

(1) యానయంత్రములు.—రాకపోకలు బహుత్వరితముగ జరుగకున్న వాణిజ్యము వ్యాప్తంబుగాదు. కాలినడకఁదప్ప నితరవిధగతు లెఱుంగని కాలమున తమ గ్రామమునకు మించి సంబంధములు పెట్టుకొనుట కష్టసాధ్యము. ఎద్దులబండ్లచే వ్యవహారవైశాల్యము కొంత హెచ్చెను. గుఱ్ఱముల వశీకృతములం జేసిన దాన నింకను విస్తరించె. కొన్ని పల్లెలు మాత్రము దిరుగు వారు తాలూకాలును ఒకప్రమాదముగా గణింపరైరి. నేఁడన్ననో ధూమశకటములును ఆవిరిశక్తిచే నిచ్చవచ్చినట్లు మారుతముల లెక్కఁగొనక అలల లక్ష్యపెట్టక పటువేగంబునం బోవు మహాగ్రామంబులోయన స్ఫారములును సర్వసామగ్రి సమేతములునునైన నావలును, కిరోసనూనె విద్యుచ్ఛక్తి వీనితో జనించిన గమనగాంభీర్యముగల మోటారులును, వ్యోమ మార్గంబున గంటకు 60 మైళ్లకన్న నెక్కువ దవ్వుబోవు మరుద్విమానములును ఇట్టి యాశ్చర్యజనక యంత్రశక్తిని దూపపుఁ

ప్రయాణములు పెఱటిలోనికిఁబోయి వచ్చునంత సులభములైనవి. టెలిగ్రాపులు, టెలిఫోనులు, తంతులు లేనివార్తలు మొదలగు సాధనములచే సముద్రములకు నావలిదిక్కుననుండు వారితోను అనాయాసముగ పెండ్లాము బిడ్డలతో ముచ్చటించినట్లు మాటలు మార్చుకొనవచ్చును. కాలదేశములు పూర్వం బహిలంఘ్యములౌట పూర్వము జనులకు నెడబాటును పరస్పర సంబంధము లేకునికియుఁ గలిగింపఁ జాలియుండినవి. ఇప్పుడు వానిదెబ్బ అట్టె సాగదు. హనుమంతునకు సముద్రమెట్లో మనకుఁ గాలదేశంబు లట్లు. గోష్పాదతుల్యములు. ఇందుచేఁ ప్రపంచమంతయు నొకటే అంగడియయిన ట్లున్నది. ఐరోపాలో యుద్ధమునకుఁ బ్రారంభించిరేని తత్క్షణమే యా వృత్తాంతము లోకమంతయు వ్యాపించి ధరలెక్కుట తగ్గుటఁ గావించును. రష్యాలో క్షామ మనునప్పటికి మనకు వానలెంత కురిసిన నేమి? గోధుమల వెలలు తటాలున మీఁది కెగయు గదా! ఏలనఁగా రష్యావారును మనమును గోధుమ లింగ్లాండునకుఁ బంపుదుము. రష్యాలో సున్నయైన ఇఁక 'మన గోధుమలే గదా యింగ్లాండువారికి గతి' యని వెలలు నిలఁబెట్టి తీతుము. అమెరికాలో నల్లకల్లోలములు పుట్టిన వనుకొనుఁడు! అచ్చటి కెగుమతి యగు సరకుల వెల తగ్గును. అక్కడినుండి దిగుమతిగా వచ్చువాని వెలలు హెచ్చును. ఇవి సంచలించిన వీనితో సంబంధించిన యితరవస్తువుల ధరలును తల్లడిల్లును. తొలుత

మొత్తముల క్రయములు మాఱును. రాకపోక లెంత వడిగా నడుచునో అంతశీఘ్రముగ చిల్లరధరలును సంచలించును. ఇందుచేత అమెరికా పేరైన వినిన పాపమునంబోని కుగ్రామస్థుఁడైన పోలిశెట్టి దివాలెత్తిన నెత్తవచ్చును. చూచితిరా! యానసౌకర్యబద్ధమై లోకంబు సంకలిత వ్యవహారమై యుండుట? వ్యాపారచక్రమునకును భూచక్రమునకును పరిమాణభేదము మృగ్యము.

ఇరుగుపొరుగులతో మాత్రము క్రయ విక్రయములు జరుగు పూర్వకాలమ్మున ఎక్కువగా నుత్పత్తిఁ జేయ నవసరము లేకుండెను. సరకులు వాణిజ్యములు నన్యోన్యాశ్రయములు. సరకులు లేకున్న వాణిజ్యమారబ్ధము గానేరదు. వాణిజ్యము లేనిచో తన నైవేద్యమునకన్న నెక్కువ మెవ్వఁడును సిద్ధపఱిచఁడు. గ్రాహకులు లేనిది దాయకు లుండరు. అమ్మువా రుండవలయు నన్నఁ గొనువా రుండవలయును. వాణిజ్యవ్యాప్తియు గమనసాధనయంత్ర వ్యాప్తియుఁ బరస్పర సంకీర్ణములు. యాత్రలకు వీలు లేకున్న బేహారములకుఁ జేటు నిజము. ఇఁక బేహారమునం దపేక్ష లేనిది తీర్థసేవకులు కొందఱు దక్క ప్రయాణికులు తఱుచుగా నుండరుగాన గమనసౌలభ్యముం గూర్చి చింతించి యుత్కృష్టస్థితికిం దెచ్చు నుపాయములఁ బన్ను వా రుండరు.

కావున ఉత్పత్తి, వాణిజ్యము, యానసౌకర్యము, ఒండొంటితోఁ గలయికఁ గలవి యనుట ప్రకటము.

మనదేశమున ఆంగ్లేయులచే నేర్పఱుపఁబడిన రైల్వే, టెలిగ్రాఫ్, టెలిఫోన్, ఈలాంటివి యున్నవిగాని జనులయొక్కయాచారాదులు వానిచేఁ గలుగఁగల మేలిమిని సంపూర్ణముగ ననుభవింప నియ్యవు. ఇవి వర్తకమునకును తద్ద్వారా యుత్పత్తికిని హానికరములు. దేశదేశముల నిరాటంకముగఁ దిరిగి వారి వారి యభిమతములఁ బరిశీలించి కనుఁగొని సరకులఁ దయారు సేసినవానికి అమ్మకము నిక్కువము. మన యట్లు కూపమండూకముల మాడ్కి నున్నచో అర్థవృద్ధిపోయి అనర్థవృద్ధి మెండగును.

యానతత్త్వము వినిమయకాండాంతర్గతంబుగాఁపున నింక నొకటి రెండు సందర్భములు సూచించి విరమించెద.

హిందూదేశములో క్షామబాధనివారణక్రియకు ధూమశకటము లమోఘ సాధనములు. చెన్నపురిలో పంటలుపాడైన బంగాళా, పంజాబు, బర్మా ఇత్యాది సీమలనుండి ధాన్యము దండిగఁ దేఁబడును. అయిన నొక యుపాధి. పండినదేశములలోఁ గూడ నెండిన దేశముల కెగుమతి చేయుటచే వెలలు పైనికిఁ దల యెత్తును. అయినను మొత్తమున రాజ్యమునకు శుభమే యెక్కువ.

ప్రజలు విద్యావివేకహీనులై వాణిజ్యచాతురి లేనివారుగానున్న నిరర్గళ గమన మార్గములు వారికిఁ గీడుఁ దెచ్చినను దేఁగలవు. అదెట్లనిన, నేర్పుగలవాఁడు అనాయాసముగ దేశసంచారముఁ జేయుచు ఈ మూఢులను మోసపుచ్చి తక్కువ వెలలకు

వస్తువుల గ్రహించుట, అప్పులిచ్చి ఫలిత మడవుగా నుంచుకొనుట, ఇత్యాద్యకృత్యము లొనరింపఁజాలును. మఱియు వకీళ్ళు, రాజసేవచే బ్రదుకువారు, సాహుకార్లు మొదలగు ధనికులు, సాధారణముగ గొప్పపట్టణములలోనె కుదురుగా నుండి బయట కదలకయుండువారయ్యును, సుఖప్రయాణములు కుదిరిన, బయలువెడలి గ్రామస్థులను బేలుపుచ్చియో డబ్బుఁ జూపి వికలత నొందించియో వారి భూములఁగొని తమవశముఁ జేసికొనుటకు ప్రారంభింతురు. ఇవి యనుభవవిదితము లైన బాధలుగాని యస్మత్కపోలకల్పితములుగావు. ఇతరులతో సమానమైన శక్తికలిగి యాత్మరక్షణదక్షుఁడుగా నుండిన నెందఱితోఁ గలసి మెలసియున్నను భయము లేదు. అట్టిశక్తి లేనినాఁడు తనపని తాను జూచుకొని, పరంపరగ వచ్చు సమీపస్థులఁ బాయక, యొకపెద్దతనమునకుం జొరక, మూలనుండుటయే తగవు. ప్రతాపముఁ జూపుదమను నాశతో విఱ్ఱవీఁగిన ముప్పు మూడును.

ఇప్పుడు మనదేశములో ఘటికులు ప్రజలను గొల్లఁగొట్టుటకు నెల్లవిధముల వసతులుఁ బడిలములై యున్నవి. అవియేవనిన వేగవంతములైన వాహనములు, జనుల తెలివిలేనితనము, చెప్పినను నేర్చుకొననేరని మొద్దుబుద్ధి, అమితవ్యయ వ్యాజములైన దురాచారములు, అప్పులమీఁది యాసక్తి, వాణిజ్యవిస్తృతి, చాలి చాలనిదానికి వకీళ్ళు, ఇంకేమికావలయు? కావుననే

మొత్తముమీఁద భాగ్యము లుద్గాఢములగు చున్నను ప్రజల
గోడు వీడకుండుట.

ఇందుచేత రైల్వేలు కూడదని భావముగాదు. వానితోడ చొరవ, తెగువ, చదువు, క్రొత్తసంగతులు తెలిసికొనవలయు ననెడు శ్రద్ధ, మొదలగు సమర్థతాగుణమ్ములు నుండ వలయుననుట యోచింపవలయుఁ గాని యేదియులేక పూర్వస్థితినేయాది యునికి యర్హ్వాం బనుట యనుచితంబు. క్షీణదశకు వచ్చినపిదప, నేకష్టమును లేకయే యుత్కృష్టతఁగాంతు మనుట బొంకు. "తనచేసిన దానంబడక పోఁన శివునకు వశమే?" యని భారత ముద్ఘోషించెడిని. కావున కష్టము తొలుతఁ గట్టియిచ్చినంగాని లాభము వడయనేరము. తెలిసియో తెలియకయో తప్పుఁ జేసి దేహము చెడఁగొట్టుకొన్న వాఁడు మందు పథ్యములు నాదరింపక యారోగ్యము నొందనట్లు మనమును పూర్వపాపపరిహారార్థము భంగములకోర్చి పేర్చినంగాని దుర్గతివాయఁజాలము. మఱియుఁ దలదగిలినఁగాని యేవిషయమును మనసునఁ జక్కఁగాఁ బాదుకొనదు. "పరమక్లేశమునుజేసి పడసిన విద్యల్ స్ఫురియించు" నన్నట్లు కడ గండ్లంగాంచి కనుఁగొన్నంగాని యనుభూతములు మఱపులేక నిలువవు.

భరతఖండము వివిధవేషభాషాది విన్యాసముఁ దాల్చి విచ్ఛిన్నమై యసంస్పృష్టములైన సీమలు, దేశములు, జిల్లాలు తాలూకాలు, గలిగియుండుటకు శీఘ్ర యానంబులేమియు

అరాజకోద్భవములైన భయములును గారకములు గాని, యిందు బ్రహ్మదేవుని ప్రభావ మేమియు లేదు. దూరపు సంబంధములు లేని బ్రతుకగుటచేత, దేశాభిమానము, దేశీయులెల్లరు మనవారను బుద్ధియు నుదయింపవయ్యె. మఱియు జాతులు, ఉపజాతులు, కులములు, మొదలగు సామాన్యములైన చిల్లర సముదాయములు ఎక్కడను లేని గౌరవము నొంది మతము, దేశము వీనికన్న మించినవై, మనలో మనకు ననేక వైరములు ద్రోహములు గల్పించి సహించుటకుంగాని కట్టుదిట్టములచే బంధించి నిక్కృతప్రాభవులం జేసియు నింకనుం దృప్తిబొందక నవ్యమతంబులపొంతంబోనీక యలయించుచున్నవి. మనవారల మతివైభవము నేమందు? విధిలేక చేసిన వన్నియు విధిచేతంజేయంబడిన వని భావించు మహాత్ములు గావుననే నేడు ఎన్నివసతులున్నను దిక్కులేనినాంటి తెరవే సనాతనమైన దిక్కని నమ్మియున్నారు.

పదునైదవ ప్రకరణము

యంత్రకళలు

వెనుకటి ప్రకరణమున యానోపకరణముల చర్చ చేయఁబడినది. దాని సంతతితోఁ జాలించి వినియోగ్యవస్తు సృష్టి యొనరించు యంత్రములఁగూర్చి కొంత యోచింతము.

(2) యంత్రకళలు. అనఁగా. యంత్రములచే నూలువడకుట బట్టలు నేయుట ఇత్యాదిక్రియలు.

చెన్నపురిలో పదునైదు సంవత్సరములక్రిందట రాకపోకలకు బడుగు గుఱ్ఱములం బూన్చిన మూఁడుమొగముల జట్కాబండ్లుండునవి. ఇంకను వానికి ప్రళయము రాక పోయినను ప్రకృతము ట్రాంబండ్లు వేయఁబడినందున వాని ప్రాబల్యము తగ్గినది. దీనిచేత చెన్నపురికి లాభమా నష్టమా యనుట చింత్యము. నష్టములు—(1) గుఱ్ఱపుబండ్ల యజమానులు తోలువారు వీరికి జీవనము కష్టతరమైనందున ననేకు లావృత్తి వదలవలసినవారైరి. (2) ఆగుఱ్ఱములకుఁ బెట్టుటకుఁ గాకున్నను చూపుటకైనఁ దెప్పింపఁబడు కసవును పెంచువారు మోయువారు, అమ్మువారు, వీరికి బత్యము సున్నయయ్యె. ఇట్లు కొంద ఱిడుమల నొందిరనుట నిర్వివాదాంశము. ఇక లాభములు(1) నిక

రమైన బాడుగ లుండుట బట్టి లడాయీలు లేకపోవుట ప్రయాణములు సుఖముగాను మునుపటికన్న నయముగాను జరుగుట చేత జనుల దేహములకును సంచికెని నష్టము లాఘవంబు నొందుట (2) ఇన్‌స్పెక్టరులు, ట్రాములనడుపువారు, టిక్కెట్లు ఇచ్చుటలో తమకుఁ గొంచెము కంపెనీకిఁ గొంచెముగా జాగ్రత్తతో వేసికొనువారు, పైతంతులు క్రిందికమ్ములును సరిచేయువారు ఇట్లు క్రొత్తక్రొత్త నౌకరు లేర్పడి మొత్తముమీఁద జీవనోపాయములు విరివిఁజెందుట ఇత్యాదులు. మఱియు నీనౌకరులు వీరిచే పరాజితులై కర్మచ్యుతులైన జట్కావాలాలకన్న విద్యయందును గుణమందును గొంతకుఁ గొంత మేలైన వారేగాన గడించిన సొమ్ములో మునుపటి యంత కల్లంగడిలో గుల్లయాట లేదు.

కావున యంత్రఫలంబులు తాత్కాలికోత్తరకాలికంబు లని రెండు విధములు. అప్పటికి నష్టమైనను ముందునకు ప్రకృష్టమే యగుననుట మొత్తముమీఁద నొప్పుకొన వలసినదే.

యంత్రములచే సృష్టిక్రియ యతిత్వరితముగను హృద్యముగను నడచుననుట తెలిసినవిషయమేగాన విశేషించి వివరించుట యధికప్రసంగము. కాలికైన కట్టెబండి మేలు; కట్టెబండికైనను కోటిమడుంగులు ఆవిరి విద్యుచ్ఛక్తి వీనిచేఁ బోవుబండ్లు మేలు. చేతిమగ్గముతో దినమున కొకచీర నేయుట బహుప్రయాస; యంత్రములతో గంటకు నూఱు నేయుట సామాన్యకార్యము.

మఱియు నమానుషములైనవియు యంత్రసాధ్యములు. గోదావరినంతెన చెన్నపురిలోని రేవు పనినిర్మాణములో వేయఁబడిన ఇనుపదూలములు విశాలములైన బండలు మొదలగునవి మోయుటకుఁ గ్రొత్తయాంజనేయుఁడో విర్భవించిరావలయుఁగాని మనకు సాధ్యమా? యుద్ధపునావలలో గుండుదెబ్బకు చీలకుండునట్లు దట్టమైన యుక్కుపలకలు ప్రక్కలవేసి బిగింతురు. బిగియెక్కువయగుటకై వానిలో బెజ్జములు వేయకయే మిక్కిలి గొప్పవైన చీలలను సీటిశక్తియంత్రములచేఁ జొనుపుదురు. భీకరోద్యోగములు మాత్రమేనా? సుకుమారమైన చేఁతలన్ననో చేఁతలని నామమాత్రమేగాని చేతులతోనా నా? గుండుసూదులు యంత్రసహాయము లేక చేయవలయునన్న అలఁతియా?

పలుపలుకులేల? మన సాలెవాండ్రు వాసిదఱిగి వగపుల పాలగుటకు యంత్రవిస్తరమేకదా కారణము? యంత్రజంబులు ఘమర కరజంబులు నిలువలేవనుటకు నింతకు మించిన నిదర్శనమున్నె? పూర్వాచారక్రమంబున ననువయింపఁ బడిన పరిధానములను పూర్వాచారగ్రస్తులే పరిత్యజించునట్లు చేయునంతటి మాహాత్మ్యముగల యంత్రములు నిర్వక్రవిక్రమములనుట యతిశయోక్తి కాదు. నవీన విధానముల నల్లఁబడినవి చూపునకును ముఖ్యముగా క్రయమునందును సరసములౌటచే

నవీనములను నిషేధ్యములను వారు సైతము వీనియందు తగుట్టుగలవారైరి. దేశాభివృద్ధికి యంత్రకళాప్రాబల్యము ఏఁడుగడ.

మనదేశములోని యంత్రకళల ప్రకృతపుస్థితి

మనవారును ఈవిషయమున నేమఱి యుండలేదు. ఇందు దృష్టాంతము.

ప్రత్తినృత్తి. దూదిగింజలను వేఱుపఱచుట, ఏకుట, వడకుట, నేయుట, ఇత్యాదులు. పూర్వము చేతితో నేయఁబడిన ఢాకా బందరు మల్లులు ఐరోపాలోను సుప్రతీతములై మిక్కిలిగ నెగుమతిఁ జేయఁబడుచుండినవిగాని అదిచూచి యోర్వలేక స్వార్థపరులై ఆంగ్లేయులు వానిని ఇంగ్లాండునకుఁ దేఁగూడదని శాసించుట మొదలగు దుర్మంత్రములచేఁ ద్రుంగుడు నొందించి పుణ్యముఁగట్టుకొనిరి. అది ప్రాఁతకథ. ప్రకృత వృత్తాంతమునకుం బోదము.

బొంబాయిలో ఆవిరిశక్తిచే వడకు నేయు యంత్రములు తొలుత ఇంగ్లీషువారిచే స్థాపింపఁబడియె. అవి జయమునందుట స్థిరపడుడు, పార్సీలు, మహమ్మదీయులు, మార్వాడీలు, మొదలగువారును అందుఁ బ్రవేశింపసాగిరి. నేఁటికి నందుఁ బ్రయోగింపఁబడిన మూలధనములో నెక్కువభాగము స్వదేశస్థులకుఁ జేరినదిగాన నిది భావిశుభసూచకం బని దృఢంబుగఁ జెప్పవచ్చును.

యంత్రరూపమైన మూలధనప్రవృద్ధిఁ దెలుపుసంగతులు

1851-వ సంవత్సరములో మొదటియంత్రశాల స్థాపింపఁబడెను. 1861-వ సంవత్సరములో 12 కర్మశాలలఁ గట్టిరి.

1879-వ సం॥ లో 56 ను, 1887-వ సం॥ లో 90 యును, 1897 వ సం॥155 ను, 1904-వ సం॥ లో 204 ఫ్యాక్టొరీలునుగా వడివడి నీ వ్యవహారము వ్యాపించినది. 1904-వ సం॥ లో 46,000 మగ్గములు, 52,13,000 వడకు కదురులు గలిగి యీ యంత్రాళి యమర్పఁబడియుండెను. ఈ మొత్తములో బొంబాయికిఁ జేరినవి 84 యంత్రశాలలు, అహమ్మదాబాదునకు 32, తక్కినవి ఇతర సీములకు.

ఈ మూలధనము యొక్క మదింపు 1, 35, 00, 000, సవరనులు; పనివాండ్రసంఖ్య 3,50,000; 15 కోట్ల రూపాయల దూదిని ఈయంత్రములలో నూలుగుడ్డలుగాఁ దయారుచేసెదరు. అట్లుండియు నింక పదునైదుకోట్లు రూపాయలదూది జర్మనీ మొదలగు నన్యదేశములకుఁ బంపఁబడుచున్నది. అనఁగా నింకను 200 యంత్రశాలలకుఁ గావలసిన ముతకదూది పండుచున్నదనుట.

ఇండియాలో 1903-4 వ సంవత్సరములలో తయారైన వస్త్రముల కొలత 43, 60, 00, 000 గజములు. ఇదిగాక విదేశమునుండి రాఁ బట్టఁబడిన బట్టలు, 196, 60, 00, 000 గజ

ములు. చూడుఁడు! ఇంకను ఎంతనేఁతకు ఈ రాజ్యములోనే ఎడమున్నదో.

మొత్తముమీఁద సాలెవాండ్రకు యంత్రములు ప్రక్కబల్లెములైనవి. వీరిబ్రదుకు పాడుబ్రదుకయ్యె. అయినను చిత్రపునేఁత చేతితోనెగాని యంత్రములచే నగు కళగాదుగాన, సరిగెబట్టలు, నేత్రోత్సవములైన కాశీచీరెలు, ధర్మవరము చీరలు, ఇట్టివి నేయువారికి యంత్రనిర్యాతములును మిక్కిలి వెలకుఱుచలును అయినవస్త్రములచే గిరాకి తగ్గినను బ్రతుకు బొత్తిగా నశించలేదు. సాధారణమైన బట్టల నేయువారికి ప్రాణము కంఠగతమైనది. ఈమధ్యమున విదేశవస్తు బహిష్కరణా సమయబద్ధకంకణులైన దేశభక్తుల ప్రచండప్రయత్నముచే వారి కిసుమంత గిరాకిహెచ్చి లాభము గిట్టఁగలిగినను ఇది తాత్కాలిక విజృంభణమేగాని నిక్కమైన యభివృద్ధిగాదు. "ముల్లుదీయుటకు ముల్లేసాధన" మన్నట్లు, యంత్రబలములచే మన వృత్తులపై ధాఁటిచేయువారిని యంత్రబలముతోనే యెదిరించుట తప్ప వేఱొండు జయప్రదోపాయంబులేదు. స్వదేశ విషయక ప్రతిజ్ఞలకన్న స్నిగ్ధతరవస్తుసంఘటనము కార్యసిద్ధికి బ్రహ్మాస్త్రము.

దూదిని గింజలను వేఱుపఱచి దూదిని అదిమి బిగిమూఁటగాఁ గట్టుయంత్రములు. ప్రత్తిపంటలు ప్రజ్వరిల్లు బొంబాయి, అహమ్మదాబాదు ఇత్యాదిప్రాంతములలో నూఱుల కొలఁది

నున్నవి. బరోడాసంస్థానములో నొక యంత్రశాలయైన లేని గొప్పగ్రామము లఱుదు.

1904 సం॥ లో నీ యంత్రశాలలసంఖ్య 895. అందలి పని వాండ్రు 75,500 మంది. ఇవియన్నియు నించుమించుగ స్వదేశ జన స్థాపితములు.

జనపనార (జూట్) యంత్రములు

జనపనార ముఖ్యముగా బంగాళాదేశమున నగుపంట. గోతములు కుట్టుట మొదలగు కర్మలు యంత్రములచే రచింపఁబడు చున్నవి. 1828-వ సంవత్సరమున 620 రూపాయల స్వల్పమగు సరకు ఇంగ్లాండునకుఁ బంపిరి. ప్రప్రథమము యంత్రశాల నిర్మింపఁబడినది 1854 వ సంవత్సరమున.

1892 వ సం॥పు ఆదిని ఉండిన ఫ్యాక్టొరీల సంఖ్య 26. వీనిలో మొత్తపు మూలధనపరిమితి 137 లక్షలరూపాయలు.

1904 వ సంవత్సరాదిని ఫ్యాక్టొరీలసంఖ్య 38 టికని, మూలధనము 743 లక్షలకును ఎక్కెను. ఇందులో నొకవిశేషము. ఆంగ్లేయుల మూలధనము వాయురోగము వచ్చినట్లు పూర్వస్థితిలోనే కదలలేక నిలిచియున్నది. స్వదేశీయులది కపిసైన్యము కీతి గంతులువేయుచు నెగయుచున్నది.

నార నదిమి మూఁటలు గట్టుయంత్రములు 1904 వ సం॥ లో 155 ఉండినవి. వీనిలో పనిజేయువారిసంఖ్య 21,000.

1904 సం॥ లో 13 కోట్ల వెలగల సరకు పరదేశయాత్ర వెడలెను. ఈ నారవలె స్వదేశాభిమానముగల చేతనాచేతనము లెవ్వియులేవు. ఏలన ఇది హిందూదేశమునందుఁ దప్ప మఱెచ్చ టను ఎదుగదు. దేశము విడిచిన ప్రాణము విడుతు మనువారు మనదేశములో ననేకులు. ఈ విషయమున గోగునారవంటి యోగ్యులేరును లేరు. ఇఁకముందు "వందేమాతరం" అని అభివాద నాశీర్వాదములు చేయుటకుబదులు "గోగునారవంటి వారు గండు" అనిన నెంతో స్వారస్యముగ నుండు నని నా యభిప్రాయము. దీనియందు మనకు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యము గలదుగాన వెలలుహెచ్చు చేసినను అమెరికావారు మొదలగు వాడుకవారు మనయొద్దనే కొనవలసిన వారుగా నున్నారు. ఈ విషయం బటుండనిండు. యంత్రప్రాబల్యము హస్తకళల నంత మొందించినది. చేతితో సిద్ధపఱుపఁబడు సరకులు బహ్వాల్ప ములు. పూర్వమువలె సంచులు, గోతములు, నారచాపలును అట్టె కరకృతములుగావు.

కాకితములు

చేతితోఁ జేయఁబడు కాగితములు ఈదేశములో నున్నవా లేవాయని సంశయింప వలసినంత తక్కువమైనవి. తక్కువ మాత్రమేగాదు. మిక్కిలి మోటుగనుండుటచేతఁ బొట్లములు గట్టుటకును దగనవిగానున్నవి. పూర్వమొకానొకప్పు డిది యా ద్యంతమును చేతికిఁజేరినపని. ఇప్పుడు వానికి చేతివాసన యను

నది తగులదు. యంత్రకళలపోటీ యను వెల్లువలో హస్త కళలుబడి కొట్టుకు పోవుచున్నవి. ఏలన యంత్రకళలలో నుత్పత్తిమేలు. ఎక్కువ. వెలయుతక్కువ.

ఈదేశములో బొంబాయిరాజధానిలో 4 ను బంగాళాలో 4 ను 'యునైటెడ్ ప్రావిన్సెస్' లో 1టియు నంతు మొత్తము 9 కాగితములశాలలు 59 లక్షలమూలధనమును 4,500 మంది పనివారును గలవి 1904 లో నుండినవి.

ఈ దీర్ఘచర్చవల్లఁదేలిన విషయము లేమన్నను:—

(1) మనవారు ఆంగ్లేయులు త్రోవఁజూపినంగాని ఇదివఱలో నైజసామర్థ్యంబున ప్రత్యగ్రపద్ధతుల నవలంబించు నంత సాహసికులుగా నుండలేదు. ఇప్పు డిప్పుడు ప్రౌఢులై స్వచ్ఛంద ప్రవర్తనకుం గడంగుచున్నారు. అయినను మొత్తముమీఁద అవునో కాదో యని సందిగ్ధములైన వ్యవహారముల జోలికి నంతగాఁబోరు. ఇందునకుఁ గారణములు. ధైర్యము చాలమి. అవివేకము, 'నవీనమన్న నాకు వలదురా అబ్బా!' యను పెద్దలనాఁటనుండి వచ్చినప్రవృత్తి, నష్టమునకోర్చు నంతటి ధనికులు గాకుంట, సంఘీభావశక్తి మొలచియు మొలవక యుండుటయు, ఇత్యాదులు.

(2) అయినను మనవారు ఉపేక్షగలిగి యుండలేదు. దీర్ఘ నిద్రనుండి యిప్పుడే లేచిరి. కన్నులు తటాలునఁ దెఱచుట

కష్టము. కాకపోయినను ఊపిరిబిగఁబట్టియైన తెలుపనుద్యుక్తులై యున్నారు.

(3) యంత్రకళలు అధికవృద్ధి న్యాయానుసృతములు. రాశి యెక్కువయగు కొలఁది వ్యయప్రయాసలు యథాక్రమముగ హీనములై వెలలకు నపజయముఁ బుట్టింపఁజూచును. హస్తకళలు కొంచెముగా మాత్ర ముత్పత్తిఁజేయుట కనుకూలించునవిగాన నిట వెలలుజాల తక్కువఁజేయుట సాధ్యముగాదు. కావున యంత్రకళలు దండెత్తివచ్చెనేని హస్తకళ లస్తమింప వలసినదే.

ఈకడపటి యంశము విమర్శచేయుటకునై, సంగతులు తెలియనిచో విమర్శచేసియు నర్థము కాదుగాన, నుపోద్ఘాతముగా యంత్రవృద్ధింగూర్చి యింతవ్రాయవలసివచ్చె. ఇఁక ముఖ్యాంశ ప్రశంసకారంభింతము.

యంత్రకళలవలన ప్రజకుమేలా కీడా?

యంత్రములు సర్వానర్థములకుంబాపి, దారిద్ర్యము దొలఁగించి, భూలోకమును స్వర్గసమముంజేయు నని కొందఱు పేరాసతో నెదురుచూచుచున్నారు. ఈచిత్తభ్రమకుఁ గల్పకము లేవనిన

(1) కార్యసాధనమునకు చలన మాధారము. ఉత్పత్తి యనఁగా రూపస్థలభేద మావిర్భవించుటయే కాని స్వతంత్రముగు వస్తుసృష్టిగా దనుట పూర్వమే ప్రకటింపఁబడియె. చల

నమువలన స్థలభేదము కలుగు ననుట స్పష్టము. రూపభేదమన్నను నదియే. నూలును బట్టలుగా నేయుట యన నేమి? వాని నొకవిధముగాఁ జేర్చుటయనికాదే? చేర్చుటయన్న స్థానాంతరకల్పనయే కదా? మఱియు, తుపాకి మందునకు నిప్పు తగిలిన మందు మాయమై గర్జతో వాయు రూపమై పోవును. బట్టలలో నూలు గోచరముగానున్నది. ఇందు మందు అగోచరమైనదిగదా! ఇదియు సృష్టిమాత్రేనా వేరా? అని యడుగవచ్చును. మనుష్యకార్య సంబంధములను బట్టిచూడ నిదియు భిన్నము గాదు. ఎట్లన, మందు ఢమ్ అని పెట్లుట అందులోని స్వతస్సిద్ధమైన శక్తిచే నైనదిగాని మనుష్యప్రభావ జనితంబుగాదు. మనకు సాధ్యమైనది యొకటే. ఏమన భిన్నములుగానుండు నిప్పు మందు వీనికి సంయోగముఁ గల్పించుట. తక్కిన వన్నియు నావస్తువుల స్వాభావికములై అంతర్గతములై యున్న గుణముల ప్రభావములు. కావున మనుష్యమాత్రులకుండు మాహాత్మ్యమొక్కటియే. చలనశక్తి. ఈ యొక్క దానిచే లోకమునంతయు వశముగఁ జేసికొనుచున్నాము.

చలనశక్తికి నిదివఱలో బాహుబలమే తావలంబుగా నుండెను. కేవల బాహుబలముచే నెంతని సాధింపవచ్చు? ప్రకృతము బాహుబలమునకుఁ దోడు ప్రకృతిశక్తుల బొమ్మలవలె నాడించు ధీశక్తి వచ్చినది. ఇంకముందు అనంతములును అశ్రాంతములు నగు ప్రకృతిశక్తులే సర్వముం జేయును. మనము

మోటుపనులగాలిమైనఁదగులక నాగరికత గలిగి హాయిగ నుండవచ్చును.

అవునుగాని ప్రకృతిశక్తులను యంత్రముల నిమిడ్చినంగాని యవి మనకు సేవావృత్తిఁ జేయవు. యంత్రోద్భూతికి ఇనుము, బొగ్గు, కావలయునుగదా! ఇంగ్లాండులో నుండు బొగ్గు ఇఁక నిన్నూఱేండ్లకన్న నెక్కువ చాలి రాదని శాస్త్రజ్ఞులు మితముగ బలికిరే? బొగ్గునుగ్గైన మనగతి యప్పటికి 'యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి' యేనా?

అనియడిగిన సమాధానము. బొగ్గులేకున్నను విద్యుచ్ఛక్తి గ మనకాఁగ నుండలేదా? ఒక్క కావేరినదినుండి శివసముద్రము, కన్నంబాడి యనుచోట్ల నీరు ఆకాశ గంగగాఁ బడుటచే తత్పతన వేగమువలన నెంతో విద్యుచ్ఛక్తి యావిర్భవింపం జేసి గవర్నమెంటువారు కోలారు లోని గనులకును బెంగుళూరు మైసూరు పట్టణవాసులకును యథేష్టముగ శక్తి నొసఁగు చున్నా రనుట తెలిసియే యున్నది. పృథివిలోనుండు నదుల నంతయు కనుమలలో కట్టలుగట్టి యాపి, 30 లేక ౭౫ అడుగులు పొంగి దుముకునట్టు చేయుటచేతను, హిమవంతము, ఆల్ప్సు, ఆండీసు ఇత్యాది గగనచుంబగంభీరగిరులనుండి పాఱు నదులలోను సాంద్రనీహార ప్రవాహములలోను నడఁగియున్న శక్తిని వెలికిఁదీయుటచేతను చలనక్రియ యంత్రాధీనముగఁ జేయవచ్చును. ఈనదులు సమసి పోవువఱకును నిద్రపోము

గదా! నూతన ప్రయోజకములఁ గనుఁగొనకుందుమా? ఇప్పుడే అక్షయ ద్రవ్యమనందగు 'రేడియ' మను లోహమ్మును వాడుకలోనికిఁ దీసికొని రాలేదా? అనిశాస్త్రిజ్ఞులుపల్కుదురు.

మఱియు నమెరికాలో 1902 సం. లో 40,000 రైల్వే ఇంజనులు పనిలో నుండినవి. వీనిచేనగు కార్యము యంత్ర రహితతంత్రములచేఁ జేయంబూనిన 7,60,00,000, గుఱ్ఱములు 1,90,00,000 మనుష్యులును గావలసివచ్చును. అయినను రైల్వేలలో తోలువారు స్టేషన్ మాస్టర్లు, సహా సిబ్బందియంతయు 10,00,000 మందే. కావున 1,80,00,000 మంది శక్తి యితరోద్యోగములకై యంత్రయుక్తిచే మిగిలింపఁబడిన దనుట యెంత చోద్యమో యోచింపుఁడు! ఒక్క మిషన్ ఉండిన నూఱుగురుపని పూరుండినట్లు. అందఱికిని యంత్రములు దొరకిన హాయిగా దొరలవలె పనిజేయించుకొని తమయిల్లే యింద్రలోకముగా నుండవచ్చును గదా!

ఈ విపరీతములైన యూహలు నీటిబుగ్గలవంటివి. మిగుల తళుకుగానున్నవి కాని గట్టివిగావు. ఎట్లన

(1) శ్రమలేని యింద్రభోగము కొనసాగు కోరికగాదు. యంత్రనిర్మాణమునందును పనిఁజేయించుట యందును నైన మనము ప్రయాసపడియే తీరవలయు. ఈ మాత్రపుఁ గష్టమును నష్టమాట యేనాఁటికిని తలఁప్ఠింపదు.

(2) యంత్రములవల్ల ప్రాణాధారములైన పరిగ్రహణ క్రియలు అనఁగా కృష్యాదులు అంతగా వైపుల్యమునకు రావు. అన్నిటికన్న యానమునందు యంత్రము లతి సమర్థములై యున్నవి. ఓడలు పొగబండ్లు ఇత్యాదు లిట దృష్టాంతము. దీనిచే వినిమయము వికసిల్లినదేగాని తత్సమంబుగ పంటలు లోహములు, నాతతములుగా లేదు. యానమునకుఁ దరువాత రూపభేదకళలలో యంత్రములు విరివిగ ప్రయోజకములు. అయిననేమి ? వినిమయపరివర్తనము లెంతస్ఫారములైనను భూమ్యాదులనుండి యాకర్షింపఁబడు వస్తువుల ననుక్రమింప వలసినవే గాని యతిక్రమింపఁ జాలవు.

(3) పరికర్షణార్థమై యంత్రములఁ గొంతవఱకే గాని యెక్కువగా నుపయోగించుట లాభకరము గాదు. ఏలయన, కృషి విషయమైన నిదర్శనముం జూడుఁడు! విత్తులు చల్లుటకును బావుల నుండు నీరు లాగి పాఱునట్లు చేయుటకును యంత్రము లనుకూలములు. అయినను వానలు గావలసినవే గద! యంత్రములచే వాన నాకర్షింపఁ జూచుట పిచ్చి తలంపు. మఱియు కాలము ననుసరించి ఫలితముండును. ఇచ్చవచ్చినప్పుడు కోరిన గింజలు చల్లిన మొలచునా? కావున నదనుల వేచి పని చేయ వలయునే కాని ఫ్యాక్టొరీలలోవలె సమయాసమయములు విచారింపక ప్రవేశించుట తగదు. ఇందుచేత యంత్రములను సదా పోనిచ్చుట యసంగతము. సర్వదా త్రిప్పుచును నుండక

అప్పుడప్పుడు వత్సరమునఁ గొన్ని మాసములు మాత్రము ఉపయోగించినచో గిట్టిరాదు. మఱి త్రుప్పుపట్టి చెడును. యన్త్రములు బీగములవలె వాడుచుండిననే గాని లేనియెడ బీడువడును. భూమి యలసి నిస్సారమై యుండువేళల యంత్రములతో నుసిగొల్పఁ గాదు.

ఇట్లనుటచే యంత్రములు శుద్ధముగ నసేవ్యములని యెన్నఁ బోకుఁడు. ఐరోపా, అమెరికా, దేశములలో మైళ్ళకొలఁది విస్తీర్ణమైన క్షేత్రము లుండఁబట్టి దున్నుట, కోయుట, పాఱుదల ఇత్యాదులు యంత్రమూలముగఁ జేతురు. అయినను వినిమయపరివర్తన తంత్రంబులంబలె కృష్యాదుల యంత్రములు ప్రశస్తములు గావు. అనఁగా పోల్చి చూచిన నల్పశస్తము లనుట గాని బొత్తిగా శస్తములే కావనుట గాదు.

కావున యంత్రములచే నాహారపదార్థము లపారములై ఆఁకలి యనునది యెట్టిదో యనునట్లు సుభిక్షత వెలయఁ జేయు ననుట కల్ల. తిండి లేక తల్లడిల్లుదుమేని యంత్రములచే నెన్ని సింగారములు లభించిననేమి? భోజనము మస్తై కట్టను దోడుగను నిట్టలముగ నున్నను ఇంద్రుని సీటు మనకు రాదు.

(4) గృహనిర్మాణమునందును యంత్రము లల్పప్రయోజకములు. జనసామాన్యమునకు ముఖ్యముగా వలసినవి రెండు. ఉదరపోషణము, నివాసస్థానము, ఈ రెంటియందును యంత్రము లంత యుపయోగకరములు గావు.

(5) ఐరోపాలో యంత్రములవల్ల అత్యుత్పత్తి కలిగి అతివృష్టిరీతి నుపాధి కాస్పదమౌటయు సకృత్తుగఁ గలదు. యంత్రశాలల నూరక నిలిపిన సాధనములు చెడునుగాన సరకు లెంతయున్నను వెలలు పడినను వెనుదీయక నిరంతరోత్పత్తికిం బూని యొండొరులతో స్పర్థించి తాముఁ జెడుటయేగాక, అన్ని సరకులును బరస్పర సంబంధము కలవిగాన, ధరల నెల్ల నుయ్యాలలూగించి దేశమును క్షోభాస్పదముగఁ జేతురు. ఇది నిజమైన కష్టమే గాని, మన దేశములో నంకురించు నాపద గాదు. ఆధిక్యప్రయుక్తబాధలు ఇంకను గొన్ని శతాబ్దములకైనఁ నిటఁ బ్రవేశించునో లేదో? ఆఁకలిచేఁ జచ్చువాఁడు దానికన్న నజీర్ణబాధయే మేలని తలఁచుఁ గాదే? కావున పాశ్చాత్త్యుల పాలి పెద్దమ్మను మనము లక్ష్మీదేవి యనియే కొనియాడ వచ్చును.

(6) పూర్వోదితరీతి నితరులకు భరణప్రాప్తియై మొత్తముమీఁద రాజ్యము బాగుపడినను యంత్రములచే స్థానభ్రష్టులైన కర్మకరులకు నదియొక సమాధానము గాదు గనుక వారు హింసఁగంద్రు. చూడుఁడు! ట్రాంబండ్లచే కూలి గోలుపోయిన జట్కాబండ్లు తోలువారికి ఇంకెవరో కల్లు ద్రావక భార్యలకు బంగారు సొమ్ములు పెట్టుటచేఁ గడుపుచల్లనవునా? దేశమునకు మేల యంటిమి. ఉండనిండు! వారి గతి యేమి? అమెరికాలో 180 లక్షల మందికి శ్రమ మిగిలింపఁ బడెననియుఁ జెప్పితిమి

గదా! తినుటకు తియ్యఁగ నన్నియు నున్న శ్రమ మిగిల్చినను మేలే. ఆ శ్రమచేతనే జీవనము జరుగవలసియున్నపుడు దానిని మిగిలించినయెడల నేదేవునకు ప్రీతి?

వృద్ధియొక్క లక్షణము

యంత్రములచేత కొందఱికి కీడు మూడు ననుట నిజమే. ఎవ్వరి కెన్నండును ఎట్టి కష్టమును గలుగ దనుట బాధితమైన యతిశయోక్తి. ఇందుచేత యంత్రములు హానికరము లనియు త్యాజ్యము లనియు భావించుట యవివేకము. యంత్రకళలే గావు. ఏవిధమైన వృద్ధికిని తద్విరుద్ధమైన వస్తుక్షయంబు ముఖ్యంబు. ప్రాచీనులు వచించినట్లు లయమును సృష్టికిఁ బ్రధానము. నూతనముగ మేడఁ గట్టింపవలయునన్న ప్రాఁత గోడను బగులఁ గొట్టింపవలసినదే. బిడ్డను బెంచవలయునన్న తల్లికిఁ బాలు నష్టమౌను. అనేకులు వీరస్వర్గగతులైనంగాని రణమున విజయము రాదు. కావుననే స్వపరమైన దృష్టితోఁ జూచు నికృష్టాత్ములు పురోవృద్ధియం దనాదరులై యుండుట. జనసామాన్యమునకు మేలు గలిగినను తమకుం గలుగునను నిశ్చయము లేదు గాన అట్టివారు 'కష్టించి ఫలమేమి' యని తమ తమ పనులను మాత్రము చూచుకొని సంఘ మేగతిఁ బోయిన నేమి యని యుందురు. ఇందుచే ముందు వీరికిని చేటు మూడుట నిజమని ఇదివఱకే వివరించితిమి. చూడుఁడు! ప్రతిభటుఁడును "జయము నొందిన నేమి? నేను బ్రతికి రాఁ

గలనో లేదో? ఒక వేళ నేను జచ్చితినేని దేశమంతయు నైశ్వర్యవంతమై యున్నను నాకేమి లాభము? ఎవరెట్లైనను సరే. తప్పక నేను మాత్రము జీవముతో నిలుతు నని దేవుడు వర మిచ్చినంగాని యుద్ధమున కుద్యుక్తుడంగాను" అని యోచించెనేని పరాజయము మాటయేల, యాసైన్యము యుద్ధమునకే తోడంగదు. అట్లుండు మూకల శాత్రవు లరంటి ప్రాకులం గూల్చినట్లు పడగొట్టుదురు. తన పరముగాక సంఘపరమైన దృష్టితో గణించువారు తమ కెట్టిపాటైనను సరే, రాజ్యమైన బాగుపడినం జాలు ననియు, సంఘ మడుగంటిన నెట్లును తమకును మానప్రాణపరిహారము తప్ప దనియుం దలంచి ఇహాపరములందొక్కెడనైన సుఖమును గీర్తియుం గాంక్షించి యుద్ధోన్ముఖులై మగంటిమిం బ్రకటింతురు. అందుచేం దమకును జయ మబ్బిన నబ్బవచ్చును.

కావున ప్రవర్తనలు యుక్తములా, అయుక్తములా, యని చర్చించువేళల సంఘపరమైన బుద్ధితో మేలుగీళ్ళ దూంచిచూచి, మొత్తము మీంద సమూహమునకు మంచివని యేర్పడిన నాచర్యలు అవశ్యానుష్ఠేయము లని గ్రహించి ప్రవహించుట యొక్కటే యిహాపరసాధనంబైన తత్త్వంబు. అప్పటముగ మేలు మాత్రము గలిగించు క్రియ లీలోకంబున లేవు. "కష్టము లేనిది ఫలము లేదు" అనునట్లు ప్రతి ఫలమునకు ముంకము రీతిని కష్టమొండు విధింపంబడి యున్నది. ఈ కష్టము

'నామీఁదఁ బడునో నీమీఁదఁబడునో' యని వెఱచువారు పిఱికి పందలు. అట్టివారికి బానిసతనమే ముమ్మాటికి సిద్ధము. కావున యంత్రకళలు నిష్కృష్టముగ ఉపకార మొనరించునవి గాకున్నను సమష్టిని శ్రేయస్కరంబు లౌట సంగ్రహణీయములు గాని నిగ్రహణీయములు గావు.

(7) యంత్రములలో నేకపరిమాణ రూపములు గల వస్తువులఁ జేయవచ్చుఁగాన వానిలో నేదైన నొకభాగము విఱిఁగినచో మరామత్తుకొఱకు పనివానిని వెదకికొని పోక, యట్టి భాగము నింకొక్కటిఁ దెప్పించి వేసికొనవచ్చును. బైసికలులు (అనఁగా కాలితోఁ ద్రొక్కఁబడు రెండు చక్రముల రబ్బరు బండ్లు) చేతి గడియారములు వీనిలో నొక చక్రమో ముల్లో చెడిపోయిన నింకొక చక్రమో ముల్లో రప్పించి యథాప్రకారము నడుచునట్లు చేసికొనుట బహు సులభము. హస్తకళలలో నింత నిష్కృష్టముగా పరిమాణములు గుదుర్పుటకుఁ గాదుగాన, మన యిండ్లలో నగలు క్రిందఁబడి కీళ్ళు, మరలు, మొక్కబోయిన సాధారణముగ నా నగను జేసినవాఁడేగాని ఇతరుఁ డద్దాని నలవరింపఁ జాలఁడు.

అమెరికాలో కాఁపువారు అందఱు నొకచోట నిండ్లు గట్టుకొని సముదాయముగా వసియించుట లేదు. తమ తమ పొలములలో గృహము లేర్పఱిచి వసింతురు. ఆ పొలములు నూఱుల కొలఁది నెకరాల విస్తీర్ణములుగలవిగాన వారు ఒంటరి

గాండ్ర రీతి నుండుట పద్ధతిగా నున్నను వ్యవసాయమునకు వలెయు యంత్రముల తఱుచుగా వాడెదరు. సమీపమున మరమ్మతు షాపులు లేకపోయినను యంత్రముల నుంచుకొనుటకు పైని వివరింపఁబడిన నిష్కృష్టపరిమాణ లక్షణమే అనుకూల కారణము.

(8) మఱియు చేతిపనివాండ్రు తమ వృత్తిలో నష్టమైన వేఱొక వృత్తిలో తటాలునఁ బ్రవేశించుట సాధ్యము గాదు. వడ్రంగి యెంతో తరిబీతు లేనిది కమ్మరి కానేరఁడు. చాకలి మంగలి యౌటయు, మంగలి చాకలి యౌటయు వరప్రసాదమున్నంగాని ఈడేరదు. కావున నష్ట మున్నను కుడితిలోని బల్లి మాదిరి నంటే నిలిచి శ్రమపడుటయో తుదకు వ్యాపారరహితుఁడై యేమియుఁ జేయుటకు లేక తిరిపెమునకుఁ దిరుగుటయో వారి నొసల లిఖింపఁబడిన వ్రాఁత.

యంత్రకళలలో వృత్తులు మార్చుట యంత దుస్తరముగాదు. ఏలన సర్వయంత్రములకును గొన్ని గుణములు పోకలు సామాన్యములు. వీని నెఱింగినవాఁడు ఒకశాల విడిచి ఇంకొక శాలకుఁ బోయినను అతిశీఘ్రకాలమున నీక్రొత్త పనిని నేర్చుకొనఁ గలఁడు. కావున లాభ మెక్కడ నెక్కువగ నుండునో అందు దిగుటకు హస్తకళలకన్న యంత్రకళలలో నెక్కువ వీలున్నది. అనఁగా జనులు జాతిమతాచారబద్ధులుగాక విచ్చలవిడి సంచరించు దేశములో నను సమయమూహ్యంబు.

యంత్రములకుఁ బ్రవేశము లేని వృత్తులు

ఈ వ్యాఖ్యానముఁ జూచి కొందఱు కాలక్రమమున యంత్రములు సమస్త వ్యాపారముల నాక్రమించుకొను నేమో చేతులకుఁ జేయను పను లేమియు లేక నానాఁటికి జీర్ణములై నిస్సారములై పోవునేమో! అని శంకింతురేమో? అట్లు శంకింప నక్కఱఁ గానము. ఐహికంబుల కన్నింటికింబలె యంత్రశక్తికిని మేర లున్నవి. అది యపారంబు గాదు. అనేక క్రియలు హస్తసాధ్యములు గాని యంత్ర సాధ్యములు గావు. అవి యేవనిన:—

యంత్రము లేకవిధమైన గమనముచే కార్యముఁ జేయును. దూదికర్మశాలలో నూలువడకు యంత్రములఁ జూడుఁడు! అవి యొకేతీరున నొకేవేగముగ తిరుగునుగాని స్వచ్ఛందగమన శక్తిగలిగి మనయట్లు వంకరటొంకరగ నానావిధగతులఁ జరింపఁ జాలవు. రైల్ ఇంజన్ చక్రములయొద్ద ముందునకు వెనుకకును గొట్టుకొను గుండ్రమును స్థూలమును ఒకగజము పొడుగును గల కమ్మిని మీరు చూచియుందురు. అది ముందునకు వెనుకకుఁ బోవుగాని పిచ్చికుక్కవలె చుట్టిచుట్టి తిరుగు మన్న దానిచేతఁ గాదు.

కాపున నేయంత్రమైనను సరే నియమితమైన యొకే తీరున తిరుగుట మాత్రమేగాని పలుదెఱంగుల విహరించుట దానికి

నతీతమైన మాహాత్మ్యము. చేతనాచేతనములకుఁ గల ముఖ్య వ్యత్యాసములలో నిది యొకటి. అర్థరూప్యము వెలఁజేయు కోడి తిరుగు తెఱఁగున లక్షరూపాయలు చేయు యంత్రము దిరుగనేరదు. కావున అఖండము లగు చిత్తరువులు యంత్రములచే రచింపఁబడుటకుఁ గాదు. చీటీగుడ్డలు మొదలగు వానిలో వేయఁబడియుండు ప్రతిమలు తొలుతహస్త లిఖితములు గాని యంత్రలిఖితములు గావు. నేఁత పనికిని, నేసినవానిపై ముద్రింపఁబడు ప్రతిమల పనికిని ఇదియొక తారతమ్యము. నేఁతపని యాద్యంతము యంత్రకృతము. ప్రతిమ లన్ననో చిత్రించుట, చేతి పని. ముద్రించుటమాత్రము యంత్రకల్పితము.

ముద్రించుట యన నేమి? ఒకపలకలో అక్షరములో రంగులో యొకతీరునఁ జేర్చి కూర్చితిమేని ఆపలక కాగితము, వస్త్రము, ఇటువంటి వస్తువులపై నొకదాని వెనుక నొకటిగా పదేపదే పడుట. కాగితము నొకయంత్ర మొక జాడగాఁ బ్రక్కకు లాగుచుండును. అది యొక నిముసమో రెండు నిముసములో సాగుచుండిన పిదప పలకను ఇమిడ్చియుండు భాగము లేచి తన ముందువచ్చిన కాగితపు భాగముపైఁబడి మఱల వెనుకకుఁ బోవును. కాగితము మునుపటి యట్లు అవతలికిఁ బోవుచుండును. మరల రెండు నిముసములకో నియమితమైన యొంతకాలమునకో పలక యథారీతిని పడి వెనుకకు మఱలును. ముద్రాపణ మన నింతయే. యంత్రములు నియమప్రకారము

ఏకవిధమైన గమనమును గుణీకరించునేగాని చిత్రకారుఁడు వన్నెలు, గీతలు, పొందిక పొసఁగఁ జేర్చునట్లు నానావిధగతుల సమన్వయింపం జాలవు. ఇంతే కాదు. చిత్రమనఁగా భావప్రవర్తనమైన కృత్యము. చిత్రకారుఁడు, కవి, గాయకుఁడు వీరలు స్త్రీపురుషుల హృదయములోని భావములను రసములను, ఇంగితములను ప్రకటించునట్టియు నుద్దీపింపఁజేయునట్టియు క్రియలను సృష్టింతురు. జడపదార్థము లైన యంత్రములకు భావములెక్కడివి? కాళిదాసునివలె కవిత్వముఁ జెప్పుమా యని యెంత బొగ్గు నీళ్ళు వేసినను ఆవిరి మోఁతదక్క ఇంకే ధ్వనియు బయటికి రాదు. సౌందర్యము, హాస్యము, కోమలత, ప్రచండత ఇత్యాదిరసములు మనుష్యమానసాంతర్గతంబులు. వీనిని వెలిబెట్టు చేష్టలు మనుజసాధ్యములు గాని యన్యంబు లెన్నంటికిం గావు.

కావుననే వస్త్రాభరణాదుల యందును అద్భుతము లైనవి హస్తరచితములుగా నుండుట. మిక్కిలి సుకుమారము లైనవియు రంగులు, తళతళలు, గీఁటులు, ఛాయలు మొదలగువాని యలంకారకర మగు కలయికచేఁ దీర్పఁబడునవియు నైన కళలలో యంత్రములకుఁ బ్రవేశము బొత్తుగా లేదు. శ్రీ శ్రీ అలెగ్జాండ్రా మహారాణిగారి పట్టాభిషేకపరిధానములు ఢిల్లీలో చేతితో నేయఁబడి బంగారు సరిగె, ముత్యములు, నానావిధవర్ణచిత్రములు వీనితో శృంగారింపఁబడినవి.

కావున యంత్రవ్యాప్తివలన చుఱుకుఁదనము గలవారి కేనాఁడును పనికిఁ గఱవు గాదు. తామసగుణపూరితులైన మందస్వభావులకు యంత్రము లుండిననొకటే లేకున్న నొకటే. అట్టివా రెన్నంటికిని ఎన్ని పను లున్నను కృతప్రారంభులుగారు.

సౌఖ్యస్వభావము

ఈకారణంబులం జేసి యనాయాసస్వర్గము యంత్రము లను సోపానప్రాప్తిచే దిగి వచ్చి మన కింద్రభోగము సిద్ధింపఁజేయు ననుట పిచ్చిమాట యని వ్యక్తీకరింపఁబడియె. దేవేంద్రభోగము రాదు గదా యని బుద్ధిశాలి యెవ్వఁడును జింతింపఁడు. ఎందునకన, ఒక్క పనిపాటును లేక యూరక కూర్చుండిన నెట్టి భోగములును మనకు రుచింపవు. కష్టపడిననేగాని సుఖము సుఖముగఁ దోఁపదు. మఱియు సౌఖ్యము నాశించి యద్దానినే అన్వేషించిన నీడయుంబోలె నది మనము వెనుదగులు కొలఁది ఇంకను ముందునకుఁ బోవుచుండునేగాని చేఁజిక్కదు. సౌఖ్యము తన్నేగోరి వచ్చువారి నిరసించును. అట్లుగాక కార్యసాధన కృతావధానులై చింత లేక తమ పనుల జాడలంబట్టి పోవు వారిని వల దన్నను వెన్నాడి కలయఁజూచును. ఇది సౌఖ్యస్వభావము. నాకుం జూడ పురుషార్థములు పెక్కు లిటువంటివయని స్ఫురించెడిని. ప్రొద్దస్తమానము 'నాకు దేహము ఆరోగ్యముగా నున్నదా లేదా' యని నాడి నిమిష నిమిషమునకును బరిశీలించి చూచువానికి ఆరోగ్యము నిలుచునా? ఆ

యారోగ్య చింతయే యొక రోగము. చక్కఁగా చల్దిఁగుడిచి నాఁగేలి భుజముపై నుంచుకొని పొలముల బుద్ధి నిలిపి తన్ను దామఱచువాఁడు ఆరోగ్యవంతుఁడుగ నుండుటయే కాదు, సమాధి నానందించు యోగీశ్వరతుల్యుం డనినను దప్పు లేదు. ఇట్లే ముక్తి, ఆత్మజ్ఞానము ఇత్యాదిసిద్ధులు ధర్మనిరత చిత్తులను తమంతట వచ్చి చేరును. అర్థోదయము నట్లే. కేవలలోభబుద్ధిని ధనమునే యాకాంక్షించి పలవరించువారి దేశమున లక్ష్మి చిరకాల నివాసముఁ జేయదు. ఐరోపావారు ధనపిశాచావిష్టులు గారనుటకు వారి యైశ్వర్యమే ప్రమాణము. ఇది వింతయైన పలుకుగఁ దోఁచునేమో! వివరించెద వినుఁడు. లోభులు ధనమును బాతిపెట్టి దీపము బెట్టుకొని కావలియుందురే కాని ఇంకొన్నుఁడోఫలముల నిచ్చుననిచ్చు నుద్యోగముల వినియోగింపరు. మూలధన ప్రయోగంబు లేనిది ద్రవ్యములు విస్తరింపవు. ఈప్రయోగమునకు సాహసము ప్రేరేపక హేతువు. చూడుఁడు! వారు ఆశాహతు లనుకొందము. మన మాశ లేని వారము కాము గదా? ఐన వారుమాత్ర మేల సర్వవిభవసమేతులై యుండుట? మన మష్టదారిద్ర్య తాడితులై మలయుట? నిజము చూడం బోయిన నాదికారణ మొక్కటే. అయ్యది పౌరుషంతులై నైజశక్తుల నిగ్రహించి క్రుంగ నీక దేశాభిమానము, సత్యనిరతి గలిగి తమ తేజంబును ప్రకటించిన సర్వసిద్ధులు కరతలామలకములౌట స్వాభావికము. పౌరుషహీనతయే మన దుస్థితికిఁ గార

ణాము. కావుననేగదా ఇప్పుడు సుమారైనూఱు సంవత్సరములుగ కవిత్వము, తత్త్వశాస్త్రము, ప్రకృతిశాస్త్రము, శిల్పకళ ఇత్యాదులయం దెందును ఉత్కృష్టములైన కృతులెవ్వియు నీఖండంబున నుద్భవిల్లకుంట? తత్పూర్వము ప్రాచీనులు ఈ యన్నిటియందును బ్రగల్భులై యుండిరి. ఏకాలమున మనవారు పౌరుషమే ప్రధాన మని నమ్మి ఉక్కుతునకల ట్లుండిరో ఆ వీరయుగంబులైన భారతకాలాదులలో శత్రుభంజనక్రీడతోడ సర్వక్రీడలు, శాస్త్రములు ప్రబలియుండినవి. ఎప్పుడు బానిసతనంబు ప్రాప్తించి శత్రువులయు, దురాచారములయు, కనుసన్నల గ్రుక్కుమిక్కనక మెలంగవలసినవార మైమీసముల సింగారమునకకాని మగతనముం దెలుపుట కుంచుకొనని వారమైతిమో నాఁడే ఈశిఖండులచే నిండిన దేశములో నుండరాదని అర్థలక్ష్మియొక్కతెయేకాదు, ఆమె నెడఁబాయకుండు సర్వలక్ష్ములును అంతర్ధాన మొందినవి. పురుషకార ప్రకాశితులగుటచేత పాశ్చాత్యులు సర్వవిధములైన యభ్యుదయములకుఁ బాత్రులైరనుట యుక్తము. ఊరక వారిని లోభు లనుట పాపము. ధనమును మాత్రము మూటలఁగట్టి ఇంకేగొప్పతనము లేనివారైయున్నచో నొకవేళ నట్లనినను జెల్లునుగాని ప్రత్యక్షముగ శాస్త్రసంచయముల నెల్ల శోధించి వికసింపఁజేసిన మహాత్ములను శుద్ధలోభు లనుట చెల్లదు. అదియుండనిటుండు.

యంత్రకళలచే దేశమునకు మొత్తము మీఁద మేలు గలిగినను జీతమునకుఁ బనిఁజేయు జన సామాన్యమునకు వీనివలన ఎగ్గా, లగ్గా, యనుట విచార్యము.

యంత్రకళలచే జీతగాండ్రకు తటస్థించు సుఖదుఃఖములు

(1) యంత్రోద్భవముల వెలలు సాధారణముగఁ దఱుగుచు వచ్చును. అదెట్లనిన, యంత్రవ్యవహార మధికవృద్ధి ననుసరించును. కృషివలె హీనవృద్ధి పీడితముగాదు. కావున సరకులు హెచ్చుకొలఁది వెలలు లొచ్చగును. అట్లౌట ఒకవేళ కూలి తగ్గినను ఆ తగ్గినకూలికే మునుపటియంతయో ఇంకను ఎక్కువయో సామానులు గొనవచ్చును గనుక మొత్తము మీఁద లాభమే.

పై వాదమునకు ఆక్షేపణములు:—ఈ లాభము నెప్పుడు పడయఁ జాలుదురు? తాము వినియోగించు వస్తువులు యంత్రకృతములైనయెడలఁ గదా! ధనికులు వాడెడి జరతారుశాలువలు, లోహపాత్రములు, మున్నగునవి యంత్రములచేఁ జేయఁబడి, బీద లుపయోగించు మట్టిపాత్రలు మోటుగుడ్డలును పూర్వమువలె హస్తనిర్మితములేయైన యంత్రీయముల వెలలు తగ్గిన ధనికులకేగాని తక్కువవారికేమి మేలు?

మఱియు పూర్వము వివరింపఁబడినట్లు జనసామాన్యము తమ రాఁబడిలో ముక్కాలు మువ్వీసముపాలు వినియోగించు భోగ్య

ములు భోజనము గృహములు గట్టి గుడ్డలు. నివాసాహారముల యుత్పత్తిలో యంత్రము లంత సహాయకారులుగావు. ఇఁక గుడ్డ లన్ననో ఇవి కొంతమట్టునకు నయములైనను సరాసరికి కోమలదుకూల రచనయందుఁబలె కర్కశవస్త్రవయనమున యంత్రములు ప్రయోజకములుగావు. కాన మోటుగుడ్డలధరలు విశేషము వ్రాలవు.

ఇందుచేత నుద్ధతులతో సమానమైన యుపయుక్తతను పరిహీణులైనవారు యంత్రములవలనఁ బడయఁజాల రనుట స్పష్టము. ఈవిషయమునే ఇంకను విస్తరించి నుడివెద.

వస్తుసముదాయములు రెండు తెఱఁగులుగ విభజింప వచ్చును. ఆవశ్యకములు, అలంకారములు, అని.

ఆవశ్యకములు : భోజన నివాసాదులు. అలంకారములు : చీని చీనాంబరంబులు, భర్మహర్మ్యములు, మృష్టాన్నములు, మణిగణఖచిత భూషణంబులు మున్నగునవి.

మొత్తముమీఁద నావశ్యకములు హీనవృద్ధిపాత్రములు. అనఁగా బండములు విశేషించి యుత్పత్తిఁ జేయవలయు నన్న వ్రయము క్రయము హెచ్చును. జనసంఖ్య యెక్కువయగుడు, బాడుగలు, ధాన్యముల ధరలు, పైని కెగయుచుండుట యనుభవ విదితమే.

అలంకారము లధికవృద్ధి పాత్రములు. అనఁగా రాశి గురుత్వంబు వహింపుకు వ్రయక్రయములు లఘువు లగును. వీని

యందుఁ బలెె పైవానియందు యంత్రము లంత తఱుచుగ వాడఁ బడవు.

బీదలును సామాన్యప్రజలును తమయాదాయములో నెక్కువపాలు ఆవశ్యకములవాత వేతురు. మహారాజులైనవారు అలంకారముల కర్పింతురు. నెలకు 1,000 రూపాయలు వేతనముగల యుద్యోగస్థుఁడు ప్రాణాధారములకై 200 రూపాయలు సెలవుచేసినను ఆదాయములో నైదింటనొకవంతే. నెలకు 5 రూపాయలు తీయువాఁడు ఒక్కరూపాయ సారాయికిఁబెట్టి 4 రూపాయలు ప్రాణమాన రక్షణార్థము వేసిన $\frac{4}{5}$ వంతు ఆవశ్యక వ్రయముగదా ? ధనికుఁడు ఆదాయములో 100 కి 20, బీదవాఁడు 100 కి 80 వ వంతులు ఆవశ్యకములకుఁ బెట్టుదురు.

యంత్రములచే నలంకారములు మాత్ర మెక్కువ నయమగునుగాన పోల్చి చూచిన ఆధ్యులంజెందు నంతఫలంబు దీనులం జెందనేరదు.

(2) యంత్రములచే నుత్పత్తి హెచ్చుచున్నది. దానిచే వెలలు పడును. వెలలు తగ్గుడు అమ్మకము జాస్తియగును. వాణిజ్య విన్యాసముచే మునుపటికన్న నెక్కువపని వర్తకమున నేర్పడును. కావున యంత్రములచే స్థానభ్రష్టులైనవారు నూతనముగఁ గల్పింపఁబడిన ఇతరకార్యములలోఁ బ్రవేశించి ప్రాప్తభరణులు కావచ్చును. కావున యంత్రములచే నేమాత్రమెవ్వరికిని గష్టముగాదు.

ఈవాదము పూర్వమే ఖండితమయ్యెను మఱియుఁ జర్చింతము.

వెలలు గ్రుంగుకొలఁది వాణిజ్యములు పొంగు ననుట యమోఘన్యాయంబుగాదు. కొన్నిటియందు మనయాసక్తి త్వరలో మితి మీఱిన దగును. కొన్నిటియందుఁ గాదు. బంగారు నెంత కూడఁబెట్టినను ఇంకను గూడఁబెట్టుద మను ఆశవదలదు. కావున నది యెంత సరసమైనను దాని క్రయము విరసముగాదు. మితాసక్తిపాత్రములైన వస్తువు లూరకలభించినను మనమెక్కువగా ప్రోగుఁజేయఁగోరము. ఉప్పు నయమయ్యెఁగదాయని హద్దుపద్దులేక నోటిలో నెవ్వఁడు నిండించును? మొత్తముమీఁద ఆవశ్యకముల మీఁద యనురక్తి త్వరలో నంత మొందుట స్వాభావికము. అలంకారములయం దంతశీఘ్రముగ నార్పఁబడదు. భోజనమునకై నూఱురూపాయలు సెలవుఁజేసిన నది దుండగముగదాయని విస్మితులౌవారును, నగలు, కాశీచీరలు, సొగసైనబండ్లు, శృంగారాగారంబులు, ఉద్యానవనములు, ఇత్యాద్యతిశయిత భోగభాగ్యంబులకై వేలకొలఁది ధారవోసినను అమితవ్యయమని చింతింపరు. ఈ మనోభావము మేరమీఱినదిగాకున్న యుక్తమనియు, పురోవృద్ధికి ననుకూల మనియు నాగరికతాలక్షణ మనియు తొలుత వాంఛావిమర్శ సందర్భమునఁ బ్రకటించితిమి. అది యట్లుండె.

మఱియొకటి. సంకలితములైన వ్యవహారములలో నొక దానికి మాత్రము వెలతగ్గిన దాని యమ్మకము పెఱుగఁజాలదు. దృష్టాంతము. ఊరుగాయబానలు మామిడికాయలు లేనిది వ్యర్థములు. వానివెల యెంతచులకనైనను మామిడిపంట నను సరించి ఎక్కువగనో తక్కువగనో యవి చేయఁబడును గాని ధరలు తేలిక యయ్యెఁగదాయని యెక్కువగ నెవ్వరును గొనరు.

కావున నయము క్రయము యథాక్రమబద్ధము లనుట సరాసరికి సరియైనను విఱుగులులేని న్యాయముకాదు. మఱియు, క్రయములు అధికములై తుట్టతుదకు నూతనములైన యంగళ్లు స్థాపింపఁబడు ననుకొందము. ఈస్థాపన తలఁచిన మాత్రాన అయ్యెడు పనిగాదు. కాలాంతరంబునంగాని తక్షణంబు నన పణ్యశాలలు పుట్టుగోఁగు లట్టు బయలువెడలవు. అట్లగుటచే నిప్పుడు పనిఁ బోఁగొట్టుకొని పరితాపపడువానికి ఇవియెట్లు శైత్యోపచారము లవును? నేఁడు కూడులేదని వాపోవు బీదలకు ఇంకాఱునెలలకు దివ్యమైన యుద్యోగము తనంతట వచ్చి మీ పాదములం బట్టుకొనునన్న నేమి తృప్తి? కాలాంతరము సన్నియత మగునంతలో తమకే యాపని కుదురునని యేమి నిశ్చయము? ట్రాంబండ్లు, జట్కాబండ్లును పరస్పర వైరమునను్న సమయంబున కొందఱికిఁ గీడు మూడకపోదనుట అనివార్య సిద్ధాంతం బని యంటిమి. అయ్యది నిశ్చంచలము.

(3) మూలధనము శ్రమకునాలవాలము. మూలధనం బభివృద్ధియైన అనఁగా నుద్యోగముల నెక్కువగఁ బ్రయోగింపఁబడిన పనులును ఎక్కువలౌను. పనులెక్కువయైన పనివాండ్రకు మేలు. దీని యాథార్థ్యము నంగీకరించితిరేని యంత్రములు కర్మకరుల కుద్యోగదాయకము లనుట నిరూపింప వచ్చును. అదెట్లన. యంత్రోత్పాదితముల వెలతగ్గును. దానివలన బీదలుగాకున్నను ధనికులైనను ఈప్సితవస్తుసంపాదనంబున మునుపటికన్న తక్కువవ్యయముఁ జేయుదురు. తక్కువవ్యయముచే నెక్కువగ మిగులఁబెట్టఁ గలరు. ఇట్లు మిగిలిన విత్తంబులు మూలధనంబులుగ నూతనోత్పత్తికై యుద్యమములం దొడఁగుదురు. అందుచే వృత్తులు వర్ధిల్లి తొల్లి యంత్రకలాపోదయమ్ము వలన స్థానభ్రష్టులైన కర్మకరులకు మఱల జీవనోపాయముల సమకూర్చును. యంత్రములు శ్రమను మిగుల్చుటయే కాక మూలధనమును మిగిల్చి మూరుకొనఁజేయుఁ గావునను, ఈ మిగిలింపఁబడిన రెండును కలిసినంగాని వ్యర్థము లగుఁగాన, పరస్పరాకర్షణశక్తియుతము లగుటం జేసియు, చిట్టచివరకుఁ దప్పక సంగమించి నిరవధిక ధనరాసులకు జన్మభూములై భాగ్యవంతులకును నిర్భాగ్యులకును సమానముగ సౌఖ్యము లొడఁగూర్చును. కావున యంత్రములును హస్తములును ఇతరేతర ద్రోహులుగావు. అన్యోన్యసహాయకారులే.

పైవాదమునకు ఆక్షేపణలు:—

చిట్టచివరకుఁ గలిసి సుఖించుట యట్లుండనిండు. చిట్టచివర యనఁగా కాలాంతరమున ననుట. ఈకాలము స్వల్పమో దీర్ఘమో ఎవరెఱుంగుదురు? క్రొత్తవృత్తుల నతిశీఘ్రముగ నలవరించుట యసంభవము. ఈమధ్యములో కడుపాత్రము నెట్లు భరింపనేర్తుము?

మఱియుఁ గూలివార మైనమేము బిడ్డపాపలు గల సంసారులము గావున తావుమార్చుట బహుదుర్లభము. తావు మార్చుటయే దుర్లభ మనఁగా నిక దేశదేశములఁ ద్రిమ్మరుట యనకలనైన నసంభావ్యము. మూలధనమో మాయట్లు స్థావరము గాదు. ఱెక్కలు గల పక్షివంటిది. ఇంగ్లాండులో మిగులఁబెట్టఁబడిన వసువులు ఇండియారైల్వేలలోను చీనాదేశపురైల్వేలలోను, దక్షిణఅమెరికాయందలి గోధుమపంటలయందును విక్షిప్తములై యుండుట సర్వజన విదితమేగదా! కావున విశేషించిన విత్తములచే మాదేశములోని వృత్తులు వీర్యవంతములౌ ననుట యేమి నిజము? చంచలమైన పరిపణముతో ప్రపంచాటనముఁ జేయ మేము హనుమంతులము గాము నారదులము గాము! ఒకవేళ చీనా, ఇండియా, అమెరికాలోని ప్రజలకు బత్యము సత్యమైనను ఇంగ్లాండులో యంత్రములచే గతజీవనులై వగలనొగులు మాకు సందుచే నాఁకలి యంత మొందునా? కావున యంత్రములు సర్వశ్రేయఃప్రదము లనుట పుంజిగల వారనవలసిన మాటగాని కర్మకరులు వచింపందగిన వాక్కు

గాదు. సాహుకారులకు సుఖమే. మాకుఁ దత్కాలమునందైన దుఃఖమే! ఉత్తరకాలమున సుఖమున్నను కాచివేచి యుండుటకు సొత్తులేనివారమగుట మాకుసాధ్యముగాదు. "దీనిగడచి దీర్ఘాయుష్మంతుల మైనఁ గదా పెన్నదాఁటి పెరుమాళ్ళసేవఁ జేయుట?"

ఈ చర్చచే స్ఫుటములగు విషయములు

(1) పుంజిగలవారు కర్షకరులును గొన్నివిధముల మిత్రులును గొన్నివిధముల శత్రులునుగా నున్నారు. దీనివివరము.

శ్రమ సహాయకారి గానిది మూలధనము నిష్ప్రయోజనము. ఒకసంచిలో నవరనులు భద్రముగా దాచియుంచిన నవి కోళ్ల రీతిని తమంతట గ్రుడ్లుబెట్టి పిల్లనాణెముల మనకియ్యవు. మూలధనమువృద్ధికి వచ్చు ననఁగా పాటునకుఁ దోడుపాటైన ననియర్థము. సముత్థానపరులు వ్యవహారముల విక్షేపించినంగాని పుంజి గడనకు రాదు. శ్రమయుఁ బరిపణము లేనిచో కుడిభుజము లేనిదట్లగును.

ఇఁక శత్రుత్వ మెట్లనిన:—కూడినవఱిలో చేతిపనికి బదులు యంత్రపుఁ బనిని ప్రవేశ పెట్టవలయు నని పుంజి గలవారి యుద్దేశము. ఏలనఁగా, యంత్రములు 'ఆలస్యముగా వచ్చుట, ఆట విడుపు గోరుట, పెద్దలకుఁ దర్పణము విడుచుటకై రజా కావలయుననుట, చెప్పి రాకపోవుట, వచ్చి చెప్పకపోవుట, ఎక్కువ సంబళము గావలయుననుట, గొణుగుట, కార్యవేళలఁ గన్నులు

మూఁతవేయుట ఇత్యాది చేష్టలు లేనివియును అధిక ఫలప్రదములునుగా నున్నవి. దీనిచే నెల్లప్పుడుఁ గాకున్నను గొన్ని సందర్భములయందు పనివాండ్రకు నష్టము వచ్చుననుట మాఁదలించితిమి. కావున తాత్కాలికమైన శత్రుత్వము గలుగుటయుం గలదు.

మనదేశములో యంత్రపు వస్త్రములు ప్రసరించుటం జేసి సాలెవారి కాదాయము క్షీణతకు వచ్చుటయు నీశత్రుత్వమునకు నొక తార్కాణము. అయినను యంత్రములు మితిమీఱి ప్రబలిన దేశములంగాని యీ హాని రాష్ట్రమునకు బాధాకరము గాదు. అట్టి దేశముల సైతము సరాసరికి దీర్ఘకాల ఫలముల గణించి చూచిన శుభమేకాని యశుభమని ఖండితముగాఁ జెప్పుటకు వీలు లేదు. కావున నేది యెట్లున్నను హిందూదేశములో యంత్రములు పొంగి పొరలి మనల నెల్లఁ గొట్టుకొని పోయి సముద్రములోఁ జేర్చునను భయము ఇంకఁ గొన్ని శతాబ్దముల వఱకును మనము పడవలసినది లేదు. అప్పుడైన భయముపడవలసిన ప్రమేయముండునా యని శంకించెదను.

యంత్రీయముల వెల న్యూనతవహించు జాడగలవి యని యంటిమి. ఈవిషయమై కొంద ఱిట్లు సందేహింప వచ్చును. యంత్రములలో వేయబడు అపక్వవస్తువులు (బొగ్గు, దూది, ఇనుము, ఇత్యాదులు) హీనవృద్ధికిఁ జేరినవి. ఇవియు విస్తరించినంగాని యంత్రోత్పత్తి విస్తరించుట యసంభావ్యము;

వస్త్రము లాధిక్యముఁ జెందుట ప్రత్తి యెక్కువ పండినంగాని కాదు. ప్రత్తి ఎక్కువగఁ బండించవలయు నన్న భూములకు సారమెక్కువగ వేయవలయు. లేదా అల్పసారమైన భూములలో ప్రత్తి నాటవలయు. ఎట్లు చేసినను కృషికులకు సెలవు హెచ్చుటంజేసి ఎక్కువ క్రయము లేనిది వారికి గిట్టిరాదు. కావున ప్రత్తియొక్క ధర పెరుగు ననుట ప్రతీతము. ప్రత్తి వెల హెచ్చైన మల్లులు వెల కుఱుచౌట యెట్లు?

ఈసంశయము నివారించు వ్యాఖ్య:—

వస్త్రముయొక్క వెలలో ప్రత్తియొక్క వెల బహుస్వల్ప భాగము. చూడుఁడు?

వస్త్రరచనోపకరణములు.

1 ప్రత్తి.

2 వడకుట.

3 నేఁతపని.

వస్త్రము తాను పదిరూపాయలుఁ జేయునదియైన అందులకు వలయు పచ్చిప్రత్తివెల ఒకరూపాయ యుండినయెక్కువ. ఈ దశాంశముమాత్రమే హీనవృద్ధికిఁ జేరినది. ఈయంశము ప్రియమైనను ఎక్కువసరకు తయారుచేయుటవలన అధికవృద్ధి గతములైన తక్కినభాగములు నయమైనచో మొత్తముమీఁద వస్త్రముల వెలలు దిగుననుట సుగమము.

నాలుగు రూపాయలు జేయు సాధారణ మగు నినుపకమ్మి వస్తువులుగా పక్వము చేయఁబడి ఈ క్రిందిధరలకు నెగయును.

ఇపనుదారి కమ్ములు. రూ.	6	0	0
గుఱ్ఱపులాడములు.	11	0	0
అంపములు.	60	0	0
మేలైన కత్తెరలు.	1,800	0	0
తీక్ష్ణములైన పేనాచిన్న కత్తులు.	2,640	0	0

చూచితిరా! నాలుగురూపాయల వెలయిచ్చి అసంస్కృత మగు నినుమును పక్వమునకుఁ దేనుదేను 2,640 రూపాయల యనర్ఘసామగ్రియైనది! ఈ రెండు వేలచిల్లరరూపాయలలో క్షీణ వృద్ధికి లోఁగినభాగము 4 రూపాయలుమాత్రమే. ఈభాగము వెల పదింతలు విజృంభించినను సరకులు సవిస్తరము లౌటచే నైన యంత్రసంస్కారముచేనైన అధికవృద్ధికి వీలు ఎక్కువగఁ గుదిరెనేని అంపములు, కత్తెరలు, పేనాకత్తులు, ఇత్యాది సంస్కృతపదార్థములు సరసములౌననుట స్పష్టము.

సంకేతనామములు.

లేఁత, పచ్చి, అసంస్కృత, అరచిత ఇత్యాదులు తయారు చేయఁబడని వస్తువులయందును, పక్వ, ముదురు, సంస్కృత, రచిత ఇత్యాదులు తయారు చేయఁబడిన వస్తువులయందును ప్రయుక్తములు.

హెచ్చరిక:—ఒకేవస్తువు ఒండుకళలో పక్వమనియు వే ఱొకంట నపక్వమనియు గణింపఁబడినను బడవచ్చును. దృష్టాంతము. ప్రత్తిసేద్యగానికి విరచితము. అనఁగావాఁడు దానితో నమ్ముటఁ దప్ప వేఱేమియుఁ జేయఁడు. గింజలను దూదిని వేఱు పఱిచి బస్తాలుగట్టు ఫ్యాక్టొరీవారికి ప్రత్తి యరచితము. ఏలన వారు దాని నింకను బక్వమునకు దెత్తురుగాన వారికి బస్తా మూటలు ముదిరినవి.

ఈ మూటలగొని నూలువడకువారికా దూది పచ్చిది.

నూలుపాకము.

నేతగాండ్రకు నూలు లేఁత. బట్టలు తరుణములు.

ఉడుపులు జేయువారికే బట్టలు పచ్చి. చొక్కాయీలు, మొదలగునవి ముదిరినవి.

ఇట్లే ఇనుము, కొయ్య ఇత్యాద్యులయందును గ్రహించునది:

కళలలో దయారుచేయఁ దేఁ బడునవి యపక్వములు. తయారైదింపఁబడునవి పక్వములు. ముందఱి కళపరముగఁ జూచిన వస్తువు లసంస్కృతములు; వెనుకటి కళపరముగఁ జూచిన సంస్కృతములు.

భూమిలోనుండి యుత్పత్తియైనవి వెనుకటి కళలనుండి పుట్టినవి గావుగాన వానిని శుద్ధాసంస్కృతము లందురు. నేరుగా వినియోగ్యములైనవి శుద్ధసంస్కృతములు. ఈరెంటికిని మధ్య

నుండునవి మిశ్రములు లేక కించిద్రచితములు. అనఁగా నివి రచితారచితములు. రెంటియొక్కయు లక్షణములు గలవి.

మనదేశములో పచ్చివస్తువులు దిక్కు లుబుకున ట్లున్నవి; గాని పక్కాసరకు లంత దట్టముగా లేవు. ఇదియెంతయుఁ జింతనీయము. రూపభేదోత్పాదకములైన కళలు విలసిల్లమిం జేసి మనవస్తువుల మనమే తయారుచేసికోఁ జాలనివారమై బయటి దేశములకుం బంపి విరచితములం జేయించి దిగుమతిచేయించుకొనుచున్నాము. పంటలతోఁ బాటు రచనలును ఈదేశమునఁ బ్రబలించిన భరతఖండమునకు నీచదోశైన రాజ్యము లెవ్వియు నుండవు. ఈ దేశోత్పత్తిలోని విశేషము లేమనిన:—అరచితములు మెండు. విరచితములు గుండు.

ఈవిషయమిఁక ముందు సాంతముగఁ జర్చింపఁబడును గాన నింతటితో నీ ప్రకరణము పూర్ణింతము.

పదునాఱవ ప్రకరణము

కర్మకరుల శక్తియుక్తులు

శ్రమపు అతిశయిత సామర్థ్యముం జేయు విధానములు ద్వివిధమ్ములై ప్రవర్తిల్లు.

(1) కర్మకరుల దేహమనోదార్ఢ్యంబులు ఆఢ్యంబులై యుండునట్లొనర్చుట.

(2) వృత్తులను తగు విధంబులం దీర్చి నిర్మించుట.

ఇందు మొదటిదాని ననుసంధించు సమయంబులెవ్వియనిన:—

పారంపర్యప్రాప్తమగు శరీరబలము

లోకములోని జను లందఱును తుల్యబలులుగారు. నేలల యందుంబలె నరులలోను సారవిషయకము లగు నంతరము లున్నవి. ఇవి నిర్హేతుక జాయమానములుగాక శీతోష్ణస్థితి, సంఘచర్యలు, చిరకాలపరిచిత కర్మలు నైవాహికాచారములు ఇత్యాదుల ననుకరించి యుండును. 'పుట్టుకతోనే చెడిపోయి నారము; ఇంక నేమి చేసినను పరిష్కృతుల మగుట దుర్లభము' అని నిరాశులై యుండుట తెలివిమాలిన తనము. "పురాకృత కర్మమువలన నాకు నీగుణములు పట్టువడినవి; పుట్టుకతో వచ్చి

నది పుడకలతోఁ గాని పోదు" అని సాహసరహితులై యుండుట పామరలక్షణము. జనన సిద్ధము లగు లోపము లను పాపములకు పౌరుషమే ప్రాయశ్చిత్తము.

జపానీయుల విజృంభణము

జపానుదేశీయు లేఁబదియేఁడులకుఁ బూర్వము మనవలెనే పాశ్చాత్యు లన్న భయకంపితులుగ నుండెడివారు. వారిదేశములో మనలాంబలె జాత్యుపజాతులు వర్ణధర్మంబు లనఁబడు నానావర్ణాధర్మంబులును హెచ్చుపెరిఁగి, ఏకదేశీయ భావమునకుం బ్రతిబంధకములై జనులను శక్తిహీనులం జేసి యులయించినవి. వాణిజ్యార్థము వచ్చిన విదేశీయవారినిఁ జూచి యశుద్ధులని తెగడి దూరంబుగ నెట్టుటయు వారి యాచారములలో నొకటిగా నుండెను.

ఆ సమయమున అమెరికాదేశస్థులు తమవారికైన తిరస్కారమునకుఁ బ్రతీకారముఁ జేయఁబూని, జపానువారిని శిక్షింప యుద్ధనావలం బంపిరి. ఆవి రేవున విడిసి ఫిరంగులఁ బేల్చఁగనే, జపానీయులు తమ కీఁక నోటమి తప్పదని యెఱింగినవారై నయము మెఱయ సమాధానముఁ జేసికొని 'ఇఁక ముందెన్న మానభంగము రాకుండవలయునన్న దేశమును వృద్ధిపఱచుటయే యుపాయంబుగాని వేఱొండులేదు; శాంతవచనములచే శత్రువులు శాంతింపరు' అని చక్కఁగా నెఱింగినవారై యానాఁటఁగోలె నోటిమాటలఁ బ్రసంగించుట లేకున్నను, అభ్యుదయకర క్రియల

ననుష్ఠానములోనికిఁ దెచ్చుటకు రోమ రోమంబులనుండి పుట్టి ప్రజ్వరిల్లు పౌరుషంబుతో ప్రారంభించిరి. ముప్పదియైదు సంవత్సరములలో సంఘసంస్కారము బూర్తిగావించి, క్షత్రియ బ్రాహ్మణాదులకును తక్కుంగల వారికిని బొత్తుఁగల్పించి, జాతిభేదములు మూఢజనాదరణీయము లని నిరసించి, ప్రాచీన వేదములు ప్రకృతకాలమునకుఁ జాలవని నవీన కళావిషయక శాస్త్రముల నేర్పు పాఠశాలలం బ్రతిష్ఠించి, యావిద్యలం బ్రసరింపం జేసి, ఐకమత్యముగలవారై నవక్రవిక్రమాఢ్యులై, సేనలను యుద్ధంపునావలను ఆధునికరీతి సర్వసన్నాహ సమేతములం గావించి, ముప్పదియైదేండులలోన చీనాదేశపుఁ జక్రవర్తి నోడించి విజృంభించిరి. అదిచూచి రష్యా, జర్మనీ, ఫ్రాన్స్ దేశములవారు అసూయాగ్రస్తులై జపానువా రాక్రమించుకొనిన భూములను, చీనావారికే ప్రతిదాన మిచ్చునట్లు నిర్బంధించిరి. వారి నెదిరించి నిలుచుశక్తి లేనివారగుట జపానువారు తలలువంచి యప్పటి కంగీకారముసూపి పగఁదీర్పసదను వేచియుండిరి.

ఈ కలికాలములో రణక్రీడ కృతయుగాదులయందుంబలె సెలవు లేక చేయఁబడు వినోదముగాదు. భారతాది యుద్ధములలో వీరుల కెప్పుడోగాని ఆఁకలి దప్పులు గలుగుట వినఁబడదు. అప్పటివారు కృశోదరులు; ఈనాఁటివారు వృకోదరులు. ఆకాలమున భీమసేనుఁడొకఁడు మాత్ర మెట్లో ఈకాలము వారి జాతి!

జేరినవాఁడు ! మనకు మంత్ర తంత్రములు ఇంద్రజాలములును సుముఖములుగావు. యుద్ధభూమిలో నుండియే తీరవలయు; దెబ్బలే తినవలయు! ప్రాచీనులదెబ్బ వేరు. వారస్త్రబలము గలవారు. ఒకఁడు తన యింటి పెట్టెలోనే మట్టియూఁడతోఁ బంట్లుదోము కొనుచు గ్రహచార వశమున నావేళకు శాత్రవుఁ డెవఁడైన జ్ఞప్తికి వచ్చెనన్న కోపోద్దీపితుఁడై, ఆయూఁడ కట్టుకట్టని విఱుగునట్లు పండ్లు పెటపెటఁగొఱికి బ్రహ్మాస్త్రముం బ్రయోగించిన ఆయస్త్రము సూర్యకోటి సదృశప్రకాశ దుర్నిరీక్షమై ప్రళయకాల జాజ్వల్యమాన కీలిన కీలాకలాపంబు నిరసించు ప్రక్రియ రేగి, త్రోవనెదురుపడిన వారి మీసముల నైనఁ గమలఁజేయక సేరుగ ఆశాత్రవునే కదిసి, వాఁడొకవేళ నప్పుడు నిదురించుచుండిన, సంహరించుట ధర్మవిరుద్ధంబు గావున, వాఁడు లేచి సన్నద్ధుం డగు వఱకు వాకిటఁగాచియుండి నోటీసిచ్చి పిమ్మట వానిపైఁ బడుటయో. లేక వాఁడింకనుం బ్రచండుఁడై పాశుపతాస్త్రంబుందీటు కొల్పిన త్రోఁకముడిచికొని యింటికి మఱలివచ్చి యజమానునకు సర్వముం దన పౌరుషంబు నివేదించి తూణీరగతంబై తూఁగుటయో యొక్కటి యాచరించి విరమించుట గతయుగ గౌరవంబు! ఆ బేడలు ఈ కలియుగపు సీటిలో నుడుకవు.

ప్రథమగణ్యా బలంబు లగు రాష్ట్రంబులు దాఁకెనేని కురుపాండవ సంగరం బట్లు 18 దివసంబులంగాక 18 నెలలను

సమాప్తినొందుట సందేహంబు. వత్సరమునకు సుమారు అర్ధము పద్మము 100 కోటుల రూపాయలైన లేకున్న సైన్యము నాయితపాటుతో నుంచుట దుర్లభము. కావున ప్రపంచమునంగల ఆంగ్లేయాదిరాజ్యంబులతో ననుకరింపఁగోరిన సాహసములకు వలయు ధనబాహుళ్య ముండుట యావశ్యకము. అట్టిధనములు ఆధునికవిధంబుల వివిధంబు లగు కళల నభివృద్ధి చేసినంగాని పడయఁబడవు. సంప్రదాయమే సర్వశ్రేష్ఠం బనువారికి నధమత్వవిమోచనంబు కానిపని. అట్లగుటచే జపానీయులు నవనాగరికతయే ప్రాణమానసమాశ్రయం బని దృఢముగనమ్మి తదుచితరీతి దేశాచారములలో మార్పులం జేసి యంత్రకళలస్థాపించియు, జనులశక్తి కనుగుణము లగు వృత్తులం బ్రవేశింపం జేసియు సంప్రాప్తార్థ పౌష్కల్యులై, రష్యావారి వికలతనొందింప సందుఁ జూచుచుండు తఱికి, ఇంగ్లీషువారు తమకును రష్యావారికిని ద్వేష హేతువులుంటఁ బట్టియు, సముద్ర యుద్ధమునఁ గుశలులైన జపానువారు తమకుఁ గానివారితోఁ గలిసిన తమకు మంచిది కాదగుటంబట్టియు, వర్ణమతాచార వేషభాషా విరుద్ధులయ్యు జపానువారితో బద్ధసఖ్యులైరి. అపుడు రష్యావారు అరులయంతరువును సంపూర్ణముగఁ గనుఁగొన్నవారు కానందున జపానువారు మునుపటియట్లు తమకు వెనుబడినవారును గర్వంబుతోఁ జిన్నఁజేయ వారిక వేఁడిఁ జూపనిది మర్యాద దక్కదని యుక్కుమిగిలి రెండేండ్లయుద్ధములో శత్రువుల

భంజించి కృతార్థతయు లోకమాన్యతయుఁ బడసి తమ యూహాప్ర దోహాలు లను కీర్తిని నలుదెసల నింపిరి. ఇది మనవలెనే శూద్రు వారును మతాచారములలో నించుమించు సరిపోలిన వారును జూపిన పరాక్రమము. కావున జాత్యానాలకన్న పౌరుష ప్రభావం బెక్కుడు.

జాతి గుణంబులు

మునుపు జీవశాస్త్రి పారంగతు లగు కొందఱు జన్మగుణంబుల మార్చుట యసాధ్య మని యభిప్రాయపడి యుండిరి. ఆధునికులు వారితో నేకీభవింపరు. మశేమున్న పుట్టుకకన్న పెంపకమే ప్రధాన మని యేకవాక్యముగాఁ బలికెదరు. బ్రాహ్మణ పుత్రు నైనను చిన్ననాఁడే శూద్రునియింట వదలిన వానికి శూద్రబుద్ధియే అబ్బునుగాని బ్రాహ్మణ్యము లబ్బదు. శూద్రుఁడైన బ్రాహ్మణ గృహంబునం బెంచి పెద్దవానిం జేసిన వాఁడు శుద్ధోచ్చారణతో సంధ్యావందనముం జేయఁగలఁడు. మన దేశము నేలిన రాజులలో తక్కువ లెక్కకు ముక్కాలుమంది జాతిచే శూద్రులయ్యు క్షత్రియపదవి నధిష్ఠించినవారై యజ్ఞోపవీత ధారణాదిక్రియలచే ద్విజులుగ గణింపఁబడి ద్విజకులకారకులై యుండుట సుప్రసిద్ధము. చెన్నపురి రాజధానిలో బ్రాహ్మణు లనఁబడువారు ఆదిని అనార్యులైన ద్రావిడు లనియు ఈనడుమ బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి నొందినవా రనియు వారిముఖశిరఃపరీక్షణమున మనుష్య

శాస్త్రివేత్తలు స్థాపించియున్నవారు. కావున జన్మముకన్న కర్మమే యుత్తమ బలవంత మనుట విశదము.

కర్మతత్త్వ విచారణ

కర్మమను పదము తెలిసియో తెలియకయో ప్రయోగించితిమి. ఆపద మందఱును వాడునదిగాన దాని యర్థము నిట విమర్శించి స్పష్టీకరించుట వదలఁగూడని కార్యము. మఱియు నది యీచర్చతో సంబంధించిన విషయమే.

మనవారు 'పూర్వోపార్త కర్మహాతిచే నీ దుస్థితికి వచ్చితిమి' అని వాడుకగాఁ బలికెదరు. ఎవరికర్మముచేత నెవరు క్రిందఁ బడిరనుట వివరముగ విచారింతము.

సాధారణమైన యర్థ మేమనఁగా:— "నేను మున్ను పాపముఁ జేసితిని. దానిఫలమే యిపుడు బీదనై యుందురుట. సరే. అయిన నొక్కటి. ఈ జన్మము పూర్వజన్మముచే నిర్ధారితము. అయ్యది తత్పూర్వజన్మ స్థాపితము. ఇట్లే నిర్ణాయకముల నిరూపించుచు వెనుకకుఁ బోవంబోవ నాదిజన్మ మెద్దానిచేతను నిర్ణయింపఁబడని దగును. ఏలయన దానికి నాద్యమెయ్యదియు నుండదు. కావున కర్మముచేఁ బీడింపఁబడని జన్మ మొకటి యుండు ననుట నిర్వివాదాంశము.

ఆ యాదిజన్మమునం దైన మనము స్వతంత్రులమై యుంటుట యొప్పుకోవలసిన పలుకుగదా! ఇది యొప్పుకొన్నఁదాము జేసిన సిద్ధాంతముల కెల్ల భంగము వాటిలు నని కాఁబోలు వేదాంత

వాదులు కర్మ మనాది యని సాగ్రహించిరి. అనఁగా కర్మము పుట్టిన కాలము నిరూపించ సాధ్యముగా దనుట. నిష్కృష్టార్థ మేమన జగత్సృష్టి మొదలు కర్మము జనుల వెంటఁ బిశాచమువలె నంటుకొనియుండుననని! ఇది యెంత సమంజసముగ నున్నదో చూడుఁడు! కర్మము స్వతంత్రమా లేక ఆచరణ జనితమా? ఎవఁడైన నొకఁ డాచరింపనిది కర్మము తనంతటఁ బుట్టునా? ఒకవేళ సృష్ట్యాదినుండియే కర్మ మనునది యొకటి యున్నదని యొప్పుకొందము. అప్పుడుగూడ నరుఁడు స్వాతంత్ర్యము వహించియే కర్మము నాచరించి యుండవలయునుగదా! కావున నామూలాగ్రముగ తత్త్వపరిశోధనముఁ జేసిన సర్వమును స్వాతంత్ర్యవర్తనచే నిర్ణీతముగాని పారతంత్ర్యప్రసిద్ధముగా దనుట సిద్ధాంతమగు.

స్వతంత్రత యుండె ననుకొందము. అట్టిది యొక జన్మమునఁ జేసిన కృత్యములచే బద్ధుఁడై కాలాంతరము పర్యంతమును కదలక మెదలక యుండు ననుట సమ్మతింపఁదగిన మాట కాదు. ఆస్వాతంత్ర్యమే మఱలమఱల నవలంబించుకొని యుత్తమస్థితికి రానేల యుద్యమింపఁగూడదు? కాలుజాఱి క్రిందఁబడినవాఁడు "ఇది నాకర్మము, మఱల లేవఁగూడదు" అని యట్లే పడియుండఁ గలఁడా?

మఱియు నాగుణములు చరితము లన్నియుఁ గర్మాధీనము లందురు. అట్లైన స్వేచ్ఛావర్తన మున్న దనుటయు నది కర్మ

బద్ధంబుగా దనుటయుఁ గర్మాధీనము లే యగును. ఇది స్వానుభవసిద్ధముగదా ?

మఱియొకటి. స్వాతంత్రతయే లేనిపక్షమున "ఇది తగును, అది తగదు; ఇటు జేయుము, అటు జేయకుము" అని ధర్మశాస్త్రములను విధించుట పొసఁగనిమాట. స్వాతంత్రతలేని స్థావరమగు వృక్షమునుజూచి "ఓ చెట్టా! నీవు మనుధర్మశాస్త్రప్రకారము నడచుకో. నవనాగరికులమాట పెడచెవిని బెట్టుము" అని యెవఁడైన మందలించునా? సంస్కారణశక్తి మన కుంటంగాదె అవ్వలు, అయ్యలును అన్ని ధర్మముల నుపదేశించుట, మనము విని యట్లాచరింపం దొడంగుట ?

కర్మముయొక్క తత్త్వంబేమన.—చేష్టలచే స్వభావము మాఱు ననిగాని నిరోధింపంబడు నని కాదు. దృష్టాంతము. దేహపరిశ్రమంజేయువారు వ్యాయామములందు సక్తచిత్తులై యుందురు. సోమరిపోతులయినవారికి క్రీడార్థము పరువులు వాఱు దమన్నఁగాళ్ళు రావు. మనసు నామోదింపదు. అయినను పట్టుబట్టి కొన్నినాళ్ళు నొప్పికోర్చి శ్రమించిన నట్టిపాటులు భరములుగఁ దోఁపవు. మఱియు మున్ముందుగ నుత్సాహము సుఖము నిచ్చును. అటుపిమ్మట ఏనాఁడైన లీలావిహారములం జేయకున్న నాఁడు శరీరమానసంబు లుత్సాహహీనంబులై వాడు బాఱును. కావునఁ గర్మలచే స్వభావమును స్వభావముచేఁ గర్మలును యుక్తపథంబుల నడుపవచ్చు ననుట తథ్యము. పౌరుషంబు

సహజగుణంబులలో నెల్ల నాయకత్వంబుం దాల్చిన ధర్మంబు. కర్మములు వాసనలయట్లెగాని యంతకన్న మిన్నలుగావు. వానిం దలంచి భీతింగలంగుట తన నీడం జూచి తా భయముం గొన్నట్లు.

మన కార్యములు మనలనేగాక సంఘముం గూడ జెందుననుట న్యాయము

కర్మమట్లున్న నేమి? అది యెవరి నావేశించు ననుట యింకను ముఖ్యమైనయంశము. పామరజనమతమేమనంగా:— "నేం జేసినకర్మము నన్నే పట్టును. దానిచేత నాను నాకొకజన్మమున గొప్పపదవియో చిల్లర యుద్యోగమో ప్రాప్తించును.

"క. ఈనెమొదలు పిడిచి జేరఁక
కాయముఁ గ్రొత్తని తిరిగి కర్మవశగతిం
బోయి సుఖదుఃఖములఁ గను
బాయక వెండియును దేహబంధముఁ బొందున్."

" స్వర్గమగు పుణ్యకర్మమున దేవభవం బగుఁ బుణ్యపాపసం
కరమున మానుషత్వ మగుఁ గల్మషముల్ పశుకీటభావముం
బొరయఁగఁజేయు........................"

(భాగవతము)

ఇట్టితత్త్వములు సంఘీభావదృష్టి లేశమైనను లేక స్వప్రయోజనమే పరమార్థంబుగా నెంచు కాపురుషులయందుంగాక యింకెవ్వనియందును నావిర్భవింప దనుట సులభముగ నిరూపింపఁబడియె. చూడుఁడు!

తనకర్మము తన్నే చెందుట నిజమైన వర్ణధర్మంబుల కను గుణమగు వెఱ్ఱినం జనుట యుక్తంబనుటయేల కలిగె? వర్ణ ధర్మము లనఁగా వర్ణోద్ధారక ధర్మములు. ఈనడవడిచే నెరికి మేలు ఉద్దిష్టమయ్యె? తనకా? వర్ణమునకా? తన కనుట పొసంగుటెట్లు? శూద్రులు ద్విజసేవలో మునింగి యుండవల సిన వారఁట? ఈ లోకమే నరకమౌనట్లు పరితపించుట మాల మాదిగలయొక్క ధర్మమఁట! అల్పసంఖ్యగల బ్రాహ్మణక్షత్రి యులుదక్క పెఱవారెవ్వరును ఈప్రపంచమున ముందునకు రాఁగూడదు! రాఁ బ్రయత్నించుట మహాపాతకము!! రౌర వాది నరకావహము!!! అట్లగుట నీధర్మంబులు శూద్రాదుల కురిత్రాఁడులయ్యె. కావున జన సామాన్యమున కివి యుపకరించు ననుటకల్ల. కొన్ని వర్ణములవారి లాభార్థము సృష్టము లనుట యథార్థము.

కావునఁగర్మము తన్నుమాత్రము జెందు ననుట యార్యులే నమ్మలే దని మాయభిప్రాయము. దాని ఫలములు సంఘముం బొందుననుటఁ దెలిసికొనిన వారయ్యు నగ్రజాతివారు తదితరులం దమ యధీనమం దుంచి కొనుటకై యనూహ్యమయమగు తత్త్వ ముం బన్నిరి. ఎట్లనిన హీనకులస్థులకు స్మృతి విహితాచార ముల వలన హింసయేగాని సుఖము లేదు. వార లారీతిఁ బోడిమి సెడి సర్వదా యుండవలయునన్న నింకేదైన నొక యాసఁ జూపనిది సాధ్యముగాదు. ఈమిథ్యాలాభము స్థాపించుటకై

కాఁబోలు "శరీరికర్మవశగతిం" బోవునని. ఈ కుటిలముయొక్క యంతరంగ భావ మేమనఁగా 'ఓనిర్భాగ్యులారా! మాకై ప్రయాసపడి చావుఁడు. ప్రత్యక్షముగ నున్న ధనమును సుఖమును మేము చూఱఁగొనెదము. మీకేమియు లేకపోయెనే యని మీరు చింతింపనేల! మీసత్కర్మము ఉత్తపోదు. ఇంకొకజన్మమున మీకు వడ్డితోఁగట్టివచ్చును. కావునదవ్వారపడఁకుఁడు! మీచేతిలోనున్న రొక్కము నిట్లు మాచేతిలోఁ దిలోదకముతో వేయుఁడు. మీకు దేవలోకముపైఁ బత్రము వ్రాసి యిచ్చెదము" అనుట! వంచింపఁబడినవారును నీచు లౌటచేతనే ఈమాయవారి సిద్ధాంతములకుం బ్రకృష్టతగలిగె. ఎట్లు నీచులందురో "సంఘమేగతికిం బోయినం బోవని. మాజీవాత్మలు ఉచ్ఛస్థితి కెక్కనం జాలు" నను దురాలాప హేతులౌట కతన. కావున గర్మము ఆత్మమాత్రప్రయోజకముగాని లోకముం జెందని హితకరముగా దనుట లోభమను పుట్టనుండి వెల్వడిన విషపుఁ బురుగు.

ప్రవర్తనల ఫలములు తన్నుఁజెందునో చెందవోగాని తప్పక సంఘమునకు మేలో కీడో చేయు ననుటకు ప్రమాణములు:

అట్లుగానిచో ధర్మములేల విధింపఁ బడవలె? ధర్మముయొక్క ముఖ్యసంకల్పము సంఘముయొక్కయో, జాతియొక్కయో, ఉపజాతియొక్కయో, ఏదైన నొక సముదాయముయొక్క శ్రేయస్సో, లేక శ్రేయస్సని యెన్నఁబడినదియో కాని

వేఱుగాదు. తనకు మాత్రము సంబంధించు కార్యముల ధర్మములను విధించుట సాధ్యము. అట్లైన దొంగయు దొంగతనమును ధర్మమని వాదింపవలసి వచ్చును. తుమ్ముట, కనుఱెప్పలల్లార్చుట, ఒడలుగీఁకికొనుట యిట్టివి ఇతరులకు జుగుప్సఁ బుట్టింపని మార్గమునఁ జేసికొన్న నెవరేమియు ననఁబోరు. స్వానుగతచర్యల యుక్తాయుక్తవిచారణ వాడిదప్పిన పని. ధర్మాధర్మములు న్యాయాన్యాయములును సంఘానుగతచర్యల యందఁ బ్రవర్తిల్లు.

అట్లైన నాత్మహత్య యేల కూడ దందురు? ఈ ప్రశ్నకు సముత్తరము. ఆత్మహత్య యనిషేధ్య మయిన నానాఁటికిం బ్రజాసంఖ్యకు క్షీణతవాటిల్లు. సంఘము బలహీనమౌను. శత్రులతోఁ బోరుటకు మునుపటివలె సమర్థముగాఁ జాలదు. కావున ప్రతిమనుజునియొక్కయు దేహమనోదార్ఢ్యంబులు సంఘమునకును సంబంధించినవి. వానియందు సంఘమునకుఁ గల యాజమాన్యము మనుజునకు లేదు.

ఒకవేళ సంఘముం జెంద దని యనుకొందము. ఇండియాలో పాపకర్ములనేకులు గలరు. మన జనసంఖ్య దాదాపు 30 కోట్లు. అం దెంతలే దన్నను 25 కోట్లు నికృష్టజీవులు. వీ రందఱును గృతకృత్యులుగారు కాఁబోలు! మఱియు నిక్కలికాలములో మన శాస్త్రకారులు చక్కఁగ నిర్ణయించినట్లు ఇంచుమించుగ నెల్ల

గును నీతిబాహ్యులు, ఆచారవిదూరులునుగా నుండవలయును. లేకున్న నా శాస్త్రకారులకు ననృతదోషమువచ్చును. మన మేమైన నేమిగాని యేనాఁడో చచ్చియున్నమాన ఋషులకు ననృత దోషము రాఁగూడదు! అట్లయిన మనమానము పోవును!

ఈయొగతాళి యటుండనిమ్ము. మనదేశము నానాటికి క్షీణిం చుటయు ఐరోపాదేశము దినదిన ప్రవర్ధమానమై తేజరిల్లుట యుఁజూడ ఆత్మలు ఒకేదేశమున పునః పునః పుట్టవలయునను నిర్హేతుకకర్మముగల వసిద్ధమైనను గే: లేదా, మనుజుల సుకృత దుష్కృతములు సంఘముగ జెందునని సిద్ధమైనను గే నిర్ణయిం చుటతప్ప వేఱొకటేవి గానరాదు. బుద్ధిమంతుఁ డెవ్వఁడును రెండవ సిద్ధాంతమే సత్యమని యొప్పుకొనక పోఁడు.

నాకర్మములు ఇతరులం బట్టునుగాన నేనేల దుష్కర్మఁ జేయఁ గూడదు? చేసినచో నాకేమి నష్టి? చేయనిచో నేమితుష్టి? యని వాపోవు నంతటి మూర్ఖు లెవ్వరు నుండరని తోఁచెడిని. ఒకవేళనుండిరిపో: వారిగ్రహించు విధము లేవన:—

(౧) తనచేసినకర్మ తన్ను బాధింప దని మేము చెప్పలేదు. ఇతరులను బాధించు నంటిమి. అంతటనే తనకుఁ దప్పు నని యర్థ ముచేయుట వెడగుఁదనము. తన్నును తన వారిని నాక్రమించు గాన పూర్వులు తలఁచినంతకన్న నెక్కువ ప్రధానము గలది గా చూపింపఁబడినది గావున సత్కర్మాచరణమున కింకను ప్రబల హేతువు చూపింపఁ బడియె.

(౨) ఇతరు లని యంటిరే ఇతరులెవ్వరు ? నీసంతతికి సంఘమునకుం జేరినవారిని పెఱవారని యనునంత యోఁతబుద్ధి యెవరికైన నుండునా ?

(3) నీచులు తమ మేలునాసించియ మేలుచేయుదురు. ఇదికూలికై చేయుధర్మమువంటిది. మహాత్ములట్లోవ వేఱు. తమప్రయోజనమునే సమకూర్చు నదియైన " ఈ చిల్లర మానిసియైన నాకొఱకు పాటుపడవలయునా " యని ధర్మమునైన సైరింపరు. " నేనొక్కఁడు తేలిన నేమి మునిఁగిన నేమి" యని యుపేక్షఁ జేతురు. తమకార్యముచే నితరులకెగ్గో లగ్గో యగునేని అప్పుడు తమచే నితరులకే యుపాధి తటస్థించునో; లేక, ప్రాప్యహితమ్ములు ప్రాప్తింపక పోవునో యని మెలఁకువతో వర్తింతురు. సమూహశ్రేయంబునకుఁ గారణమగుటం జేసియే ధర్మాచరణంబు కర్తవ్యంబయ్యె.

(౪) ఆత్మపక్షమగుత త్తరపాటేగాని ప్రజాచింత లేని వారమగుటంగాదె మనదేశమునకును మనకును భంగముఁ దెచ్చికొంటిమి.

(౫) స్వప్రయోజన పరత పాతకం బగుటయ కాదు కుంఠితమనియు వ్యర్థమనియు పూర్వమే బోధించితిమి.

ధర్మమునకు నాశ్రయముసంఘము

ధర్మము సమూహపరంబు. సమూహములు వివిధంబులును విరుద్ధములునుగాన ధర్మంబులు నట్లే భిన్నంబులై పఱగు

దృష్టాంతము: సమూహములకు కుటుంబము, కులము, జాతి, వర్ణము, సంఘము, లేక దేశము. నిదర్శనములు: హనుమయ్య శాస్త్రి యిల్లు; నుయికినాడు స్మార్తులు; బ్రాహ్మణవర్ణము; హిందూజాతి; భారతసంఘము; భారతీయులలో ప్రకృతము ఆర్యులేకాక అనార్యులగు తురుష్కులు పారసీకులు మొదలగు జాతివారును చేరియున్నారు. సమూహములు స్థానమునను సరించియు నేర్పడును. ఉదాహరణము: తాలూకా, జిల్లా, దేశము ఖండము ఇత్యాదులు.

ధర్మంబులు వివిధము లనుటకు గృహస్థధర్మము వర్ణధర్మము కులధర్మము దేశధర్మము ఇవి మొదలగునవి.

ఇందులో సన్మృష్టేయము లెవ్వి! ఈసందేహమును జపానీయుల చరిత్రయు దానిచే వారు సంపాదించిన మాహాత్మ్యమును బాగుగ బరిహరించినవి. నాగరికతము సర్వజనాదేయము. అదేదన:—కులము, వర్ణము, మతము, ఇత్యాదులు దేశసంఘముల నాశ్రయించి బ్రదుకునవిగాని ప్రత్యేకముగ బ్రసిద్ధికి వచ్చు స్వతంత్రశక్తియుతములుగావు. దేశీయమహావృక్షము తావలముగ బెలుగు బదనికలవంటివి. ఎట్లన దేశము క్షయంబు నొందుడు నివియును పేదవడును. తురుష్కుల రాజ్యకాలములో నీ దేశములో హిందువుల మతాచారములకును గుడి గోపురములకును గలిగిన క్షోభ జ్ఞప్తికి దేవలసినది లేదు. కావున మతాదు లెంత మంచివైనను అపౌరుషేయము లైనను, జనులను

పౌరుషరహితులం జేసియు నైకమత్యంబు విదారించియు రాష్ట్రము నేలకుం దెచ్చిన తుదకు నవియును అడుగంటు ననుట విస్పష్టముగానఁ బెనువాద మిటఁ బనిలేదు. కావున సర్వార్థములకు నాద్యంబైన దేశీయ శోభనమే పరమ పుణ్యంబు. సంఘధర్మము ఇతరధర్మములకెల్ల శ్రేష్ఠతమము. సంఘాభివృద్ధికిఁ బ్రతికూలములైనయవి వర్జ్యంబులు. జపానువారు ఈతత్త్వముల మనమునఁ జక్కఁగాఁ బాదుకొలుప కుల, మత, వర్ణాచారంబులలో సంఘాభివృద్ధి మహాకార్యమునకు విఘాతుకములైన ధర్మముల నిర్మూలించి ఒండొరులతోడి పొత్తును నూత్నకళా విన్యాస కౌశలమును వలయునంత యలవరించుకొని ఆంగ్లేయులతో సరిగ సంధిఁ జేసికొను నంత ప్రాభవము వడసిరి.

అదిచూచి మనవారు కొందఱు, మనకు నొకానొకనాఁడు ఇట్లై ధ్యానముఁ జేసికొనుచుండిన వారివలె సంఘముగా నుండు విభవము ఘటిల్లు నని వెఱ్ఱియాస నొకటి నిల్పుకొని, కృత్రిమత్వప్తివడని, సుకృతములఁ జేయని పాపముచాలక పూర్వాచారము లనఁబడు దుష్కృతముల నింకను శ్రద్ధతోఁ జేయుచుఁ గన్నులల్లార్చుచు నోరుదెఱచికొని యుండుటం జూడ నెంత చిత్రముగ నున్నది? జపానువారి పదవికి రావలయు నన్న వారి పద్ధతులం బూనవలయును. కడఁక లేక కార్యము లడరవు. ఉంఛవృత్తి, అవిభక్తకుటుంబములు గల దేశములలో కష్టపడకయ ఫలము లందఁ జూచుట

యనేకులకు సహజగుణము. సహజగుణమేగాని సాధనకుఁ జాలిన గుణముగాదు. ఆంగ్లేయుల వలెఁ బరదేశంబుల దయాదాక్షిణ్యములతోఁ బాలించిన ప్రభువు లెవ్వరును లేరు. వారిచే దత్తములైన విద్యలును మనకు ప్రత్యక్షముగ వారియందే ప్రకటితములగు సంఘధర్మములును ఈదేశమున చవిటినేలలోని విత్తనముంబలె నంకురింపక పోవుటఁ జూడ విస్మయవిషాదంబు లుల్లంబుం గలంచెడిని. చెన్నపురి రాజధాని వారికన్న బంగాళా బొంబాయి పంజాబు మొదలగు సీమల వా రెక్కుడుగఁ జొరవఁ జూపెదరు. ముఖ్యముగ బంగాళావారు పౌరుషమే ప్రధాన మనుటకు నిదర్శనముఁ జూపించు వారలు. పదేండ్లక్రింద బంగాళీ లన్న "పిఱికిపందలు. కడుపుగదలింప నేరని సోమరిపోతులు; పుస్తకముల గుడ్డిపాఠముఁ జేసి పరీక్షలందుఁ గడతేరుట తప్ప నింకెందునకుం దరము గానివారు!" అని యెల్లరు హేళనముఁ జేయుచుండెడివారు. ఇప్పుడీరీతి వారి నెవరు గర్హింపుదురు? పౌరుష ప్రకటనమే ముమ్మాటికిని సర్వసమ్మానావహంబు.

కావున "జాతిచే దిక్కులేని హీనుఁడను" అని తలంచి యెవ్వరు నధైర్యపడఁ గూడదు. పుట్టుకకన్నను తలవ్రాఁతకన్నను శిక్ష (తరిబీతు) అధిక శక్తిమంతము. అల్పములైన ప్రయోజనములు, ధర్మములు, గౌరవములు, యోగ్యతలు,

కలిగి కొన్ని మర్యాదలు జరుగుచుండినను మానవంతులు సామాన్యస్థానభావము లేనిది విరమితయత్నులు గారు.

> " తనిసిరే వేల్పు లుదధి రత్నములచేత ?
> వెఱచిరే ఘోరకాకోల విషముచేత ?
> విడిచిరే యత్నమమృతంబు వొడముదనుక ?
> నిశ్చితార్థంబు వదలరు నిపుణమతులు. " (భర్తృహరి)

జాతిచే సంబంధించిన తక్కువలు సంస్కారమున కనధీనములు గావు.

సంఘమునకును మనకును గల సంబంధము చందముఁ దెలియనివా రగుటచే హిందువులు నిక్కంపు టహితములను హితము లని నమ్మి చెడిరి. దేశసంఘము శరీరము. వృత్తులు అవయవములు. ప్రజలు రుధిరవసాధులవంటి వారు. దేహము ప్రధానము. రుధిరాదులు పరిచారకములు. దేహారోగ్యము కార్యము. పెఱవాని బ్రదుకు లుపకరణములు. దేహమునకై యవయవచ్ఛేదముఁ జేతురుగాని యవయవమునకై దేహము నెవ్వరును ఖండింపరు. అంగములు కొన్ని చెడినను మొత్తము మీఁదఁ గాయము సురక్షితమై యుండుట గలదు. కాని రొమ్ముడలెల్ల నశించెనేని ముక్కు-మోములు గాన నగునా? కావున నంగముల ధర్మము శరీరసౌఖ్యము ననుకరించుటయు గుణము. పేరాసచేఁ బొలివోయిన జ్ఞానము గలవారై హిందువు లీన్యాయము నుల్లంఘించి వర్ణములు దేశసంఘమున

కంగము లట్లుండవలయు ననుట విడనాడిరి. అగ్రజాతులవారు స్వప్రయోజనము పొంది "రాజ్యముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము వర్ణధర్మములం బ్రతిపాదించుటయే" యని చాటించి పుణ్యముం గట్టుకొనిరి. ఇది యెట్లున్న దనంగా తలయొక్క ముఖ్యకర్మము పడిసెమును భద్రముగం గాపాడుకొనుట యనునట్లు. వర్ణములు దేశప్రయోజనమునకు లోనై యుండిన రెండును నేంటి రీతిం బరిహాసపాత్రములై యుండవు.

ఈ శరీరాంగసామ్యముచే నింకను ఒక యాక్షేపణమునకుం బ్రతి యియ్యవచ్చును. "మనపూర్వులు చేసిన సుకృత దుష్కృతములు మనలోం గానుపించు నని యంటిరే. ఎవరో చేసిన దానిచే నేదోషము నెఱుంగని మనము వెతలం గుడుచుట న్యాయవిరుద్ధము గదా!" అని యడుగు వారికి సమాధానములు. దేశసంఘము శరీరము. నఖకేశములవలె ప్రజలు వచ్చుచుం బోవుచుండినను అయ్యది శాశ్వతంబై యుండు. కాన కార్యములన్నియు మనమూలకముగ సంఘముచేతం జేయంబడునవి యని యనవచ్చుంగాన సంఘకర్మ సంఘమునే జెందుట యాశ్చర్యము గాదు. రెండవది. కాలికి దెబ్బ తగిలినను ఇతరావయవములును నవయుమాడ్కి. సంఘములో నొక తెగవారి యనుచిత కర్మములవలన నెల్లరకును గీడు మూడుట సహజము. మూండవది. తలిదండ్రులనుండి పడయంబడిన దేహ మిది. వారి సొత్తులతోం గూడ వారి గుణదోషములకును భాగస్థు లగుటలో నేమి యవ

లక్షణ మున్నది ? మనపూర్వులు గావుననే వారును మనము నేకమని చెప్పవచ్చును. పురుషుఁడు భార్యయందుఁ బుత్రరూపమున నవతరించు ననెడు మనపూర్వపుఁ బెద్దల వాక్యము వినలేదా ? కావున తరతరములవారి యైక్యము సంఘము శరీరమనియు ప్రజ లందులోని యవయవము లనియు నిరూపించుటకుఁ బ్రశస్తమైన సాక్ష్యము.

కార్యములచేఁ గర్తకుఁ దప్ప నింకెవరికి నేమియు సంభవింపని పక్షమున నెవరెట్లు జేసిన నేమి యని యశ్రద్ధగా నుండినం దప్పు లేదు. కార్యములు మనతో నంత మొందునవి గావు. మఱి యితరులకును ఇఁక ముందు రాఁబోవు తరములవారికిని బట్టునవిగాన దేశసంఘమునకుఁ బ్రతికూలములైన యాచారములఁ బరిత్యజించుటయే పరమధర్మము. ఒక్క సంతతివారికే గాదు. పూర్వులకును సంఘమేక మను న్యాయముం బట్టి మనచే హీనత గల్గును. ఎట్లన, మనము ఏవపు గతికి వచ్చిన, “పెద్దలలో దోషము లేనిది వీరి కిట్టి దుస్థితి వచ్చునా” యని యందఱు వారింగూడ నిందింతురు. కావున భూతభవిష్యద్వర్తమానములను అన్యముగాని మూర్తితో స్థిరముగానుండు దేశసంఘమునకు గౌరవాభ్యుదయములఁ గలిగించుటయే నిజమైన పితృతర్పణము. ఇతరములు నూటనీళ్ళ చేటు మాత్రమే గాక పితృఘాతుకములును.

హిందూజాతియొక్క క్షీణతకుఁ గారణములు

ఎవ రెన్నివిధముల వాదించినను హిందూజాతి కొంతవఱకును క్షీణదశకు వచ్చిన దనుట యొప్పుకోవలసిన విషయమే. దీని కేమి కారణము అనుట చింతనీయము. అందుఁ గొన్ని మాత్ర మిట సూచింతము:—

(౧) అతిసమీప సంబంధములు. రక్తసామ్యము ఎక్కువ గాఁగల సంబంధములు శరీరమునకును బుద్ధికిని నుపాధికరము లని జీవశాస్త్రకోవిదులు సిద్ధాంతీకరించి యున్నారు. మఱియు దగ్గఱ చుట్టరికమువల్ల ఏకరీతినే మర్యాదలు, చర్యలు, ఆలోచనలు గలవారు కలియుదురుగాన నూతనవిధ పరిచయమును తద్ద్వారా కలుగు వికాసమును మనకు లేకపోయె. చూడుఁడు! భోజనమునందు గల సూక్ష్మబుద్ధి మనవారి కింకెందును లేదు కాఁబోలు! జిహ్వాకు మాత్రము వివిధరుచులు పాకములును గావలయు. బుద్ధికిని, దక్కినవారికిని ఒకే రీతి నుండు సామగ్రియే చాలును! అన్నకోశముమీఁది జ్ఞాపకము దేశముమీఁద లేదుగదా! ఇంగ్లీషువా రన్ననో తమదేశములో నిచ్చవచ్చిన చోట్లఁ బెండిలియాడుటయే గాక వర్ణసాదృశ్య మొకటియున్న నితర దేశములలోను వాలాయముగ బాంధవ్య మొనరింతురు (వర్ణమన్న శ్వేతవర్ణముగాని యజ్ఞోపవీతధారణము గాదు). రక్తమును గుణగణమ్ములును ఇంచుక భిన్నము లయ్యును పరస్పరలోప పూరణములై యున్న నావివాహము

వివాహము గాని నూతనవిషయముల గ్రహింపను నివేదింపను జాలని వారి పొత్తు పొత్తు గాదు. ఇంచుమించు తమవలెనే యుండువారి సంగతి యప్రయోజనకారి. కావునఁ గ్రొత్త సంబంధములు మొత్తముమీఁద సంఖ్యను మాత్రమేగాక తేజోగుణమ్ములను వృద్ధి నొందించునవి.

పూర్వీకులకు ఇరుగుపొరుగిండ్ల పిల్లలను జూచుకొనుట విధిలేని కృత్యము. యానసౌకర్యము లేమిని, దేశ మరాజకమై రక్షణము లేని దగుటను దవ్వులఁ బెండ్లియాడుట యన్న, “నింటికిఁ బిలుచుకొని వచ్చునంతలోన, మధ్యనెవరైనఁ బెండ్లికూఁతు నెత్తుక పోవుదురో, యట్లయిన వృథాద్రవ్యనష్టము గదా” యని సంకోచించువారు ప్రాచీనులు. బ్రిటిష్ వారి ప్రకృతరాజ్యములో నట్టి యిక్కట్టుల కెడము లేకున్నను మన జనులు తెగువలేనివారు గాన ప్రాంతరీతులమించ నెంచకున్నారు. కారణములు లేకున్నను గార్యములు వదలకుంటయే గదా మనలోని యద్భుతవిశేషము !

(౨) అతిబాల్యవివాహములు. బిడ్డలుగా నుండునపుడే బిడ్డలఁ గనుమర్యాద ఈకర్మభూమిలోనె కాని మఱెక్కడను లేదు. ఇది ఘోర మనియు వినాశకారియనియు నందఱును ఉపన్యాసము లిచ్చువారేకాని దానిని విడిచినవా రొకరును లేరు. మహమ్మదీయుల దౌర్జన్యమే యీ యాచారమునకు మూలకారణ మని యనేకుల యభిప్రాయము. నాకీవ్యాజము

నందు నమ్మకము తక్కువ. ఏలన, మనువుచు దప్ప నింకెవరిని ప్రమాణముగా నంగీకరింప మని వాదాడు మనము మ్లేచ్ఛుల వల్లఁ గలిగిన యీయాచారమును పాయకుండుట మనమతము నకుఁ బిన్నతనము గాదా! రెండవది. మనవారే కామమోహ ములు కానివందురు. ఆ కామమోహములకు సందు లేకుండు నట్లు పసికూనలకు బొమ్మలకుఁ బోలెఁ బెండ్లిఁజేసి వేదవాక్య ముల నిలుపఁ జూచిరో! ఏడేండ్ల బాలికాబాలకులకుఁ గామ మోహము లంతగా నుండవు. కాఁబట్టి భగవద్గీతావాక్య ప్రకారము వీరి పెండ్లి నిష్కామవ్యవహారము గాన సద్వ్రత మని యెంచిరో! ఈకారణముచేత నేమో పండు ముసలికి లేఁత పడుచును దెచ్చి కట్టుట? ఇదియును అప్పటికి నిష్కామ వ్యవహారమే. ఒకరికి కామము కాలకింపని సహాయము లేకున్నను గాలసహాయముచేఁ గాలినది. ఇంకొకరికి కింకను మొలవనే లేదు. కావున భగవద్గీతలకుఁ దత్కాలమునకు భద్రమే! మనసులేని పెండ్లి మృగకృత్యప్రాయ మనుట యీ జనుల కేనాఁటికి స్ఫురించదు గాఁబోలు! కామము లేకయ సంతానఫలముఁ బడయవలయు నఁట! ఇది సాధారణముగ ముసలివారు చేయు నింద్రజాలమే యైనను, వయసువా రిట్టి వ్యాసవరప్రసాదము నెన్నఁడును గోరరు! "నిర్మోహత్వం నిశ్చ లతత్త్వమ్" అన్నట్లు మోహము లేక పడయఁబడిన సంతాన మునకు జడత్వంబెప్పుడును దప్పదు. అట్టివారికి "జీవన్ముక్తి"

యేగతి. ఈదేశములో వరుఁడన్న తాతలు అవ్వలచేత వరింపఁబడిన వాఁడనియే కాని కన్యకచే వరింపఁబడినవాఁడని యర్థము గాదు.

స్త్రీపురుషులకు స్వయంవరము లేనిది ఈ దేశమునకు దిక్కు గతియు నేనాఁటికిని లేక నిత్యవైధవ్యము నొందియుండు ననుట. నిష్కర్ష స్వయంవర మనఁగాఁ దామై కోరుకొనుట. అనఁగాఁ దనకు హితు లని తోఁచువారల నేర్పఱిచి సఖ్యముఁ జేయుట. కావున గాంధర్వ వివాహము నిషేధింపఁ బడని దేశములో మేలైన రకములు గూడుటచే జాతికి వృద్ధియుఁ గుటుంబమునకుఁ బరమోల్లాసంబును ఉండును. ఉల్లాస ముత్సాహమున కుఁబుట్టినిల్లు. ఉల్లాసహీను లుత్సాహహీనులుగా నుండుట యేమి యాశ్చర్యము? సంసారము దుఃఖసాగర మని యిక్కడఁ ప్రసిద్ధి. ఇఁక స్వతంత్రత నియ్యక ముక్కుపట్టుకొని యైన నస హ్యమైన పెండిలి చేసికోవలసినదని నిర్బంధపెట్టిన నాసంసారము దుఃఖసాగరముగాక ఆనందవార్థిగానుండునా? సంసారమును బంధనమందురు. బంధన మననేమి? పారతంత్ర్యవర్తనము. కావున నీదేశములో నది బంధనమె. అంతేకాదు. పశువులను ఎనుములను గుమిగాఁదోలు బందెదొడ్డివంటి దని చెప్పినను నెక్కువగాదు. ఇదంతయుంజూడ సన్యాసమే యిహపరసాధనము అనుటలో నేదో కొంతగుణ మున్నట్టు తోఁపక మానదు. పరమును సాధింపక పోయినం బోయె. ఈ దౌర్భా

గ్యుఁడు ఇహమునుండి తప్పించుకొనుటయే మోక్షమను పురుషార్థము కాఁబోలు !

ఈయనాచారములు ప్రబలియుండఁగా సంఘసంస్కార పరాయణులు (అనఁగా సంఘ సంస్కారమును గుఱించి యుపన్యాసముఁ దప్ప నితరేమియుఁ జేయనివారు) కన్యాశుల్కము వరశుల్కము బుచ్చుకొనుట గూడదని యేక వాక్యముగా ననేక కంఠములతోఁ గుయ్యిడెదరు. నాకుం జూడ మోహమున్న ద్రవ్యాపేక్ష యేరికిని ఉండదు. మోహము లేనినాఁడు పెండ్లియేల? ఇఁక మోహమునకుం గాకున్న ధనమునకైన నుండవలయుఁగాని నిష్కారణముగా నిచ్చలేని పిచ్చి పెండ్లికెవఁడైన సమ్మతించునా ? అట్టైన మోహానష్టమునకై ధనముఁగాని యింకొక్కడ మోహపూర్తికై పెట్టనెంచుట యస్వాభావికమా ! వివాహక్రయ విక్రయముల నిలుప మార్గమొక్కటియే. అది మోహము నిలుపుట. అది లేనిచోఁ గన్యాదానము బేరసారములలో నొక్కటి యగును. కూఁతులుం గొడుకులును సరకు లౌదురు. ద్విజులలో నగ్నికా వివాహము విధి గావున నాఁడుబిడ్డలు గలవారు ఏగోడులకైన లంచములకైన నోర్చి కాలము మీఁర కుండునట్లు వరుని సంపాదింప జూతురు. అట్లగుట మగబిడ్డలచేఁ దలిదండ్రులకు మంచి లాభమున్నది. అందులకే "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి" యని వైదికులు పుత్రాభ్యుదయమే నిరీక్షించి శోభనమును వేచియుండుట.

మఱికొందఱు "తరుణులైన పిమ్మట పెండ్లిజేయుమనవల్ల నగుపనిగాదు. అయినను నాలుగైదేండ్లలోఁగాక తొమ్మిది పదిలోఁ జేయించిన కొంతకుఁ గొంత మేలు?" అని వివాహవయస్సు కించిత్తు పొడుగు చేయవలసిన దని పారాయణముఁ జేతురు. వరించుస్వాతంత్ర్యము గుణము వీనికి వెలిసూటు, అతిబాల్యము నందే బిడ్డలుగనుట, ఇవి యనుచితములై యుండఁగా వీనికిం బ్రతి కారణముగాని కించిద్వయోవృద్ధి యెవరికొఱకు? పరాధిష్ఠిత పరిణయములు పశుకృత్యము లనియేమో ఒక్కటూరికి నాహింసచాలునని విధవావివాహములం జాలించిరి. దేహమును ఆజ్ఞ లోనికిఁ దెచ్చికొన్నను ఒరులమనస్సు ప్రియముచేఁదక్క నితరములైన వెఱవుల సాధింపనగునా?

నిర్బంధవివాహము లింత రోఁత లయ్యును సహజముగ నెవ్వరు సహింపని వయ్యును ఏల వ్యాపకమునకు వచ్చిన వని ప్రశ్నింతురేమో. మనదేశములోని యరాజకము, దారిద్ర్యమునే కారణము లనుట సముత్తరము. బీదలు దేహపరిశ్రమ యమితముగఁ జేయువారుగాన వారికి కాయముతోఁగూడ మనసును కాయఁగాచి కట్టబాఱును. అట్టివారికి మృగప్రాయములైన భోజననిద్రాదిసుఖములందక్క కోమలరసాన్విత భోగము లున్నవి యనియైనం దెలియదు. భోజనమునను కడుపునిండుటఁ గోరుదురేకాని రుచులనాసింపరు. పాపము నిఱుపేదలు మానుషత్వంబునుండి జాఱినవారు. ‘ఒడమిలేనివాఁడు నడపీనుఁగు’

మఱియు అట్టివారు కన్యలంగోరుదురయేని వారటపనులకై వల తురేకాని యాత్మికములైన మోహాస్నేహముల సంపూర్ణత కొఱకుంగాదు. చూడుఁడు. శృంగారకావ్యములలో నాయికానాయకులు రాజవంశస్థులును ధనికులునై యున్నారుగాని యందొక్కరును ఆప్రొద్దు పోయిరాచనట్టివారుగారు. ఉదర పోషణలేనిది హృదయ పోషణకై యెవ్వరును చింతింపరు. రెండుదినములు పస్తుగావేసిన, విరహతాపము, చంద్రోపాలంభనము, ఉద్యానవనవిహారము, శీతలోపచారములు, అన్నియుం బేరుచెప్పక పాఱిపోవును. వానికి బదులు ఆఁకలితీవ్రత, భ్రమను సహకర్తలను నిందునోటితోఁ దిట్టుట, పొలములం గలుపుఁదీయుట, స్నానమైన లేక పరుండుట ఇవి వచ్చిచేరును. ఈ వియోగరోగమును గుఱించియే అఖండజ్ఞాన కోవిదులైన శాస్త్రజ్ఞులు "లంఘనం పరమౌషధమ్" అని శాసించినది.! పేదవారింగూర్చి యిట్లువ్రాయుట తగదు. నేఁజెప్ప నెంచిన నీతి యేమనంగా అర్థాధిక్యము లేనిది నాగరికతయు, ఆత్మీయ చింతలు, సుకుమారాపేక్షలు, సుందరములు, మధురములు, లలితములునైన తెఱంగుల జీవించ వలయు ననుసౌమనస్యమును సిద్ధింపవు.

జాతివలనఁ గలుగు ననఁబడెడు నాపదలు దురాచారముల నుండి వచ్చినవి. వేఱుగావు. కావున నాచారముల సంస్కరించి కొంటిమేని పుట్టుక యేమియుం జేయనేరదు. దురాచారములు

దట్టముగనల్లి హిందూజనం బను మహావృక్షమును గాలి నీళ్ళు తగులనీక సారముంబీల్చి శుష్కింపం జేసినవి. ఈ చీపర పాపర తీవెలం ద్రెంచి యవ్వల వేయఁజాలని పౌరుష హీనతను నిందించుట న్యాయముగాని, మనచేతనే సృష్టింపఁ బడిన కర్మముఁ గూర్చి పలువరించుట పలువతనము.

(౩) అన్న బలము ప్రాణమునాధారము. సత్త్వగల పదార్థముల మితముగను క్రమముగను భుజింపలేని ఎట్టి వారును చీడువడుదురు. ఈ ప్రపంచమున ఆహారసౌకర్యమునందు ఆంగ్లేయులు అమెరికనులును అగ్రగణ్యులు. వీరిలోఁ గూలివారు సైతము దినమునకొకతూరి యైన మాంసముఁ దిన కుండరు. జర్మనీ ఫ్రాన్స్ రష్యా మొదలైన సీమలవారు జపానీయులును ఇంత చక్కఁగ జీవింపలేక పోయినను మొత్తముమీఁద నీవిషయ మందుఁ దేఱిన వారే.

హిందూదేశము క్షామదేవతకు హృదయరంజక విహారస్థలము. ఈదేశమునందు జనులు తిండిలేక పరితపించు విధముఁ జూడ జాలిగుండెయైన కరుగును. పనియు నందునకుఁ దగినట్లు మిక్కిలి జబ్బు.

చిత్తూరు జిల్లా ప్రాంతములో నెలకైదు రూపాయల జీతము లభించిన నది శుక్రమహాదశ యని పేరు. ఇఁక పెండ్లాము పిల్లలు వేఱుగ రెండు మూఁడు రూపాయ లార్జింతు రేమో. ఈ యేడెనిమిది రూపాయలతో గిరాకిగా నుండు కాలములో ఐదాఱుమంది యన్నవస్త్రాదుల యుక్తపరిమాణములఁ గొన

వలయునన్న వితరగాప్రసిద్ధమైన కల్పవృక్షమే కోమటికి యుప తారమౌ ప్తినది గాదు. పనికియు మిక్కిలి మూటికిన్ని క్రిక్కిరిసిన యిండ్లలో నుండుటచేత అస్వాతంత్ర్యము వ్యాధులచే బాధితులై తిన్నఁగా దినముఁ దప్పక పనికిని రాదు. వ్యాపారిగా నుండెడి వాని విషయము వ్రాయుచ్చినమేని సిరికిఁ బనులయందుఁ గల సంధ న్నైకర్షికమేగాని నిత్యము గాదు. తనదను బాంధవ్యము గాదు.

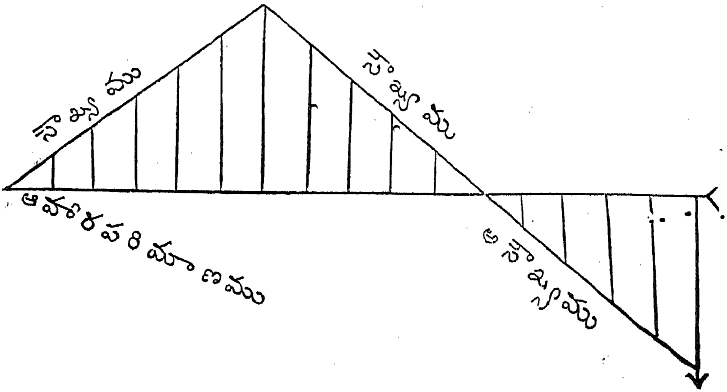
‘ఆతురగాంప్రేరకు బుద్ధిమంత్రి’ అన్నట్లు పనులను మిగుల నొత్తిగా తిండికే పెట్టి పనిలోఁ గఁజూరుట యజమానుల మొక్క-యాచారము. క్షుద్బాధయొంటి ముఖముగాఁ గాంతివచ్చు నంత దిన్నవాని ఆఁకలిచే గృశించినవాని దాని గంటలలో జేయు పనికన్న నెక్కువ యెనిగంటలో చేయఁగలరని యెఱింగిన వార్తినను ‘కాల్రపమాస్యమే పక్కము మిగిలినఁబాలును’ అని తలఁచి కూలి వాడకొక ముద్దను దాని దరమున్న నంకటికి వేసి యదలించి పోలములు నుద్ధుటకై కోలకై సంపుదురు. పోలిన పద్దైన నూఁగుదుఁ జేయునటుల పేపెు లనుట కాల్రపయభీతి లేని యీదేశమున మాత్రమే చెల్లును. ఇంగ్లాండులో సరదూపాయ సల్లైనను అరగంట మిగిలిన నితర యత్నములం బూరింపవచ్చుననుట త్వరయున్నది. ఆలోపదోగ్యోగములు గలనాట ఇండియాలో కాలయాపనచింత మందమననైన దొరకదు. వేగిరపాటు వారికెట్లో యట్లు సుందరయానము మనకు సొంపుగాకున్నను ఇంపైనపద్ధతి.

హిందువులు మృదుహృదయములు గలవారగుట ప్రత్యక్షముగ సాపాటు చేయించుటలోఁ దఱుచు కాఠిన్యముం జూపరు. రూకలు లేని దేశముగాన రొక్క జీతముల యేర్పాటులో నెక్కువ కటుకుగా నుండెదరు. గ్రామములలో సేద్యగాండ్రకు భూస్వాములే మధ్యాహ్నభోజనం బిడుట సర్వసాధారణము. కొందఱు ఇది యన్నదాన బుద్ధిచేఁ గుదిరిన యభ్యాస మని పొరపడెదరు. అన్నదానబుద్ధి యున్నది గాని దానికనగ్గళసహాయకారియు నొండు గలదు. అదేదన స్వప్రయోజన పరత. ఎట్లన మాదిక్క కలుపుదీయుట, కోఁత, కళ్ళము ఈపనులకు కూలి మధ్యాహ్నపుఁ గడితో 1½ అణా. కడిలేక 2 అణాలు. ఇఁక పెట్టఁబడు విందు సంగతి. ఒకముద్ద లేక ఒకటిన్నరముద్ద అరచేతిలో నుంచుకొని యారగింతురుగాని ఆకులసెలవు లేదు. ఈ నైవేద్యము ఒకరొకరికి ½ అణాకువచ్చిన దానకర్ణత్వ మనవచ్చును! మఱియు రొక్కము జీతమునకన్నఁ గొంచె మెక్కువకు వచ్చినను కూలివారు తప్పక తినెదరుగాన పనియు నెక్కువయ్యె, క్రియాపూర్తికి వలయుకాలము తక్కువ జేయుటవలన చిట్టచివరకు యజమానులకు లాభమాపాదించును. అట్లుగాక రెండణాలు వారిచేతిలో నిడిన, పాపము, నిరుపేదలు గావున, పస్తుపడియైనఁ గూడఁ బెట్టుదమని వారొకపూట జలాహారముతో విరమించిరేని పని తక్కువయగును. రెండునాళ్లలో ముగియుపని మూఁడునాళ్లవును. కూలియు నెక్కువకు వచ్చుచు

కావున నీ పురాతన మర్యాద యిరుదెసల వారి క్షేమమునకై వాడుకకు వచ్చినదే గాని బీదల ప్రయోజనార్థమే శాసింపఁ బడిన దనుట హుళిక్కి.

మనదేశము అన్నివిధముల యమితములకు నాకరము. ఒక దిక్కున మాలమాదిగెలు కడుపీడ్చుకొని పోవునట్లు ఎండుచున్నారు. ఇంకొక దిక్కున తుమ్మిన మెతుకులు రాలునట్లు సంతర్పణములఁ దిని పొట్టలు గదల్పలేక గొప్పవర్ణములవారు కూలఁబడియెదరు! ఇవి రెండును ఉపద్రవకారులే. భోజనము మంచి దన్నమాత్రమున నెంత తిన్న నంతమంచి దని కూరుచున్న లేవక మెక్కఁజూచుట మౌఢ్యము.

భోజనసౌఖ్యముం బ్రకటించుపటము

అనఁగా మిక్కిలి జీర్ణమైన దేహము గలవాఁడు తినుటకుఁ బూని యొక కబళము మ్రింగఁజూచిన ఆహారస్పర్శచే హర్ష

నైనను శక్తిచాలమిఁ నాహారము నంతగా అనుభవింపలేఁడు. చేసిన వారికిఁ దొలుత సరళముగ లోపలికిఁ బోవు పాలవంటి ద్రవపదార్థము నియ్యవలయును. సేదఁ దీర్చికొని తినను తినను సౌఖ్యము యథాక్రమమునకన్న నతిశయముగ స్ఫురించును. అనఁగా పారణారంభమున సౌఖ్య మధిక వృద్ధిని గలిగి యుండును. కొంతవడికి కుంభకర్ణునికైన నాతురత లాఘవము నొందును. అది మొదలు సౌఖ్యము హీనవృద్ధి ననుసరించును. ప్రతి కబళముదెచ్చు నానందము మునుపటికన్నఁ దక్కువగ నుండును. చిట్టచివరకు తృప్తి సంపూర్ణ మగుడు తినుటయందలి సౌఖ్యము నాసక్తియు సున్నయగును. ఇంకనుం దిండిపోతుతనమునఁ గుడువఁబూనిన దిండ్లపైఁ బొరలాడ వలయుటయు సంభవించును.

భోజనసౌఖ్యము అనేక సౌఖ్యములట్లు తొలుత నధిక వృద్ధిని తరువాత హీనవృద్ధిని జెందు ననుట వ్యక్తము. అనఁగా ఆరోహణావరోహణములు అనులోమ విలోమములు, అను లక్షణ సంయుతంబు.

ఉచితాహార సౌఖ్యములు లేనివారు చొఱవతప్పి మన వనివారిరీతిని కార్యములం దనాదరమును మాంద్యమును గల వారై యుందురు. ఉల్లాసములేనిది వికాసము లేదనుట కిది యొక దృష్టాంతము.

(4) ఆరోగ్యకరములైన స్థితి గతులును ఏపునకుఁ దావలములు. మిక్కిలి యుక్కగలిగి గాలిలేని గదిలో నూపిరి యాడుటయే కష్టమన్నఁ గష్టించుట శక్యమా! కర్మశాలలో గాలి శుభ్రముగా లేకున్నఁ బనివారు ఒకవిధమైన మత్తుగల వారై మూర్ఛ మునుఁగనుందు వారివలె నేమియుఁ దోఁపక జాగ్రత్తతోఁ బాటుపడనేరరు. తమకుం దెలియక యంగములుదూలి భరముతోఁ బ్రయత్నము సాగించుచుండినను దానికిని బుద్ధికౌశల్యముతో గమనించి చేయుపనికిని ఈడుండదు.

ఇంగ్లాండు, అమెరికా, జర్మనీ, ఫ్రాన్స్ ఇట్టి నాగరికాగ్రగణ్యములైన రాష్ట్రములలో ఇప్పుడు కర్మశాలలను హర్మ్యవిము లట్లు రమ్యముగాఁ గట్టుచున్నారు. కోకో యనుపదార్థము శుద్ధిచేసి యాహారయోగ్యముగా నొనర్చు 'కాడ్బరీ' యను కుబేరోపముఁడైన వ్యాపారి కట్టించిన మనోహరమైన 'బోర్న్‌విల్' అను గ్రామమును నేను కనులార దర్శించి నేత్రసాఫల్యముం బొందితి. ఆగ్రామమెట్లున్నదన:—ఇండ్లు చిన్నవియైనను గృహములోని యాయాకృత్యముల కనువైన వెవ్వేఱుగదులు గలిగి ముందఱను వెనుకను రెండుగుంటల తోఁటనేల యుంటఁ బట్టి విస్తృతముగను కూరతోఁటలతోఁ బచ్చగను ఉన్నవి. కోకో ప్యాక్టరీసేవకులకుఁ దప్ప ఇతరులకు వీనిని బాడుగకిచ్చుట లేదు. ఇతరులకు అద్దెకియ్యమని యొడంబడికఁ జేసినగాని శిల్పులకు సైతమందుఁ బ్రవేశము లేదు. అట్లగుటచేత

నా శిల్పులు నివాససౌఖ్యముఁ దామే తప్పక స్వీకరింతురు. త్రాగుబోతు తనముచే సనారోగ్యవ్యయములకుం బాత్రు లౌదు రను శంకచే నాయూర మదిరాశాల లుండఁగూడ దని నిబంధనయుం గలదు. వీనికి మాఱుమత్తు నియ్యని భోజ్య పదార్థముల విక్రయించు నంగడు లున్నవి. ఈ స్థలములు జనుల నాకర్షించుటకునై బహుచిత్రముగఁ గట్టఁ బడినవేగాక లోన మంచి కుర్చీలు, సోఫాలు, మేజాలును, గలిగి ప్రతిమలచే నలం కృతమై 'బిలియర్డ్సు' మొదలగు క్రీడలకును వసతులు గలిగి తేజరిల్లెను. కర్మకరులు గుమిగూడి సభఁజేయుట కొక మంటప మును చదువుటకుఁ బుస్తకభండారమును చికిత్సార్థము వైద్యశాలయు చెండ్లాడుటకు విశాలమైన భూములు గలిగి "బోర్నె విల్లు" విరాజిల్లుచున్నది. ఈ గ్రామాధికారము యజ మానులును భృత్యుల ప్రతినిధులును గలిసిన పంచాయతి దారుల వశమున నున్నది.

లక్షలకొలఁది సెలవుజేసి కాడ్బరీ లక్షల చేసిరి? నష్టము గాదా? యనిన వారు ధర్మార్థమేగాక కర్మార్థము నియ్యది ప్రతి ష్ఠించి రన వచ్చును. ఎట్లన నిశ్చితావాసములు ఆరోగ్యముగల యధీనులుండుటవల్ల పని నిలువక నిఖరముగ గడియారమువలె నడచుటచే వారికి లాభమెక్కువ. మఱి యుల్లాసముతోఁ బాటుపడుదురు గావున నచ్చులేక పని త్వరత్వరలో ముగింప వచ్చును. పసందుగాను ఉండును. పనివారు కపట వేషముల

కుం గడంగిన నష్ట మింతంతయని చెప్పితీరదు. బొంబాయిలో దినమునకు సరాసరి 1,000 మంది రావలసినచో 1,200 మందిని సేవకుఁ గుదుర్చుకొన కున్న సాగదు. అనఁగా దినమునకు రమారమి 200 మంది మిషఁజెప్పియో చెప్పకయో మఱుఁగా చున్నారనుట. దీనిచే జీతము సేఁగి యొకటేనా, పనిక్రమమును దప్పును. మాటప్రకారము సరకుదింపి వర్తకుల కిచ్చుటకుఁ గాదు. అందుచే వారికి నష్టముఁ గట్టి యిచ్చుట, వాడుక చెడఁ గొట్టుకొనుట మొదలగు బాములు ప్రాప్తించును. తమ వెచ్చమును కాసైనఁ బోక కట్టియిచ్చునంత లాభ మప్పుడే వచ్చినదని కాడ్బరీ లనియెదరు! దూరపుఁజూపుగాఁ జూచిన ధర్మమే జయమనుట బొంకుగాదు. అప్పటి కననుకూలముగాఁ దోఁచినను మునుపటికి మోసములేదు.

కాడ్బరీల చందాన "లీవర్" వారు సబ్బుఫ్యాక్టరీల స్థాపించుకొనుటకు "సన్‌లైటు" రేవును, అమెరికాలో ఇనుము ఫ్యాక్టొరీల పనివారికై "పిట్స్‌బర్గ్" ను ఇట్లనేక వ్యాపార ధురంధరులు కర్మకరగ్రామముల స్థాపించి ఇతరులతో సహా తమకును శ్రేయస్సు బడసియున్నారు. ఇపుడు బంగాళాలో నేర్పాటునకువచ్చు అయఃకర్మశాలవారును ఇంకను గొందఱు ఈయుద్దేశములచే వేతనకారులకు నివాసములను ఫ్యాక్టొరీల పరిసరభూముల నిదేశములోఁ గట్టుచున్నారు. మనపనివారు యజమానుల కన్నుండిన నేగాని కనుమఱుఁగా వారుగావున విదే

శములకన్న నీధర్మపద్ధతి యిచ్చుటఁ గార్యానుకూలతకు సాధనము.

యంత్రకళలలో దేహబలముకన్న మనోజాగ్రత్త మిగుల ముఖ్యము. కావున మనసులకు నలజడిగానకుండునట్లు బొమ్మలు చిత్తరువులు ఇట్టివినోదములచే కర్మశాలల నలంకరించుటయుం గలదు. కండలశక్తికన్న బుద్ధిజాగరూకత శ్రేష్ఠము గావున మనము సవికాసముగా నుంచుట తగును.

(5) తెలివితేటలు. ఆధునికకళలలో తెలివితేటలు లేని వారు దక్షులు గానేరరు. తెలివితేటలు శిల్పప్రావీణ్యమును భిన్నములు. శిల్పప్రావీణ్యమనఁగా అభ్యాసాదులవలన నేర్చిన క్రియలలోని నైపుణి. మతివంతుఁడనఁగా నేపనినైనను యోచనతోఁజేసి త్వరలో నేర్చుకొను శక్తిగలవాఁడనుట. అల్పబుద్ధిగలవాఁడైనను నిరంతరపరిశ్రమచే రచనాసమర్థుఁడుగావచ్చును.

ఈ తెలివితేటలలో ముఖ్యములైన గుణములు తత్ఫలములు.

గుణములు:—ఆజ్ఞలను శీఘ్రముగా గ్రహించుట. గ్రహించిన దానిని మఱువకుండుట. చిత్తవైశద్యము. విచారశక్తి. ఏకారణముచేత నీయారీతులఁ జేయుచున్నా నని కార్యము యొక్క కారణములను దెలిసికొనవలయు ననెడి కుతూహలము. కొందఱు పశువుల పోలిక గ్రుడ్డితనముగాఁ జెప్పినట్లుచేయుదురు. అట్టివారికి మనసున్నదో లేదోయను శంకయుఁ బొడమును.

జర్మనీ, ఇంగ్లాండు, స్కాట్లండు, అమెరికా దేశముల యుత్తరభాగములోని శిల్పులు ప్రజ్ఞలో ప్రథములు.

ఐరోపా, అమెరికా, జపాను, దేశములలో చదువు సర్వ సామాన్యము. ప్రతిబాలుఁడును ఐదేండ్లుమొదలు పదునాలు గేండ్లవఱకును బడికిఁబోయి తీరవలసినదని రాజాజ్ఞయౌటచదు వను వ్రాయను దెలియని స్త్రీలైన నారాజ్యములలేరు. అట్లు విద్యాశాలలకుం బోక నిలిచిరేని తలిదండ్రులు దండ్యులౌ దురు. ఇంగ్లాండులో నీపద్ధతి యిపుడు 40 సంవత్సరములుగ నడుచుచున్నది.

మనదేశమున నగ్రజాతివారు తమయగ్రతకు నంతము వచ్చునను భయంబున, శూద్రులు మూఢులుగానున్నఁదమకు మేలని, విద్యాదానము వారికిఁగూడదని నియమించి పాపముఁ గట్టుకొనిరి. మూఢమతమునకు మూఢత యాధారము గావున, నీమార్గమునఁ బౌరాణికమతము శాశ్వతముగా నిలిచి, తమకు గొప్పపదవియు నాదాయమును స్థిరముగ నిల్పునని యెంచి దేశము చేటునకోర్చి తాముమాత్రము పచ్చగానుండఁ బ్రయ త్నించిరి. ఆంగ్లోమహాజనుల ప్రసాదమున నినాఁటికి వర్ణభేద ములులేక విద్దెవ్యాపించుచున్నదిగాని, యుగములనుండి వచ్చు నాచారము లింకను విఘ్నకరములుగా నున్నవి. యుక్తాయుక్త వివేకములేనివారికి అలవాటులే నీతిమార్గములు. అట్టివారిని బానిసలంజేసి కొంతవడికి స్వాతంత్ర్య మిచ్చినను ఇది నవీన

నాగరికతయని దాని పొంతంబోరు. దీనికి దృష్టాంతములు. పూర్వము ఘోరహింసచే మాలలను బశువులకన్న నికృష్ట స్థితినుండఁ జేసిరి. నేఁడు గవర్నమెంటువారు వారిఁ జూచి ఇఁక ముందు మిమ్ములనెవ్వఁడును బాధపెట్టనియ్యము. స్వేచ్ఛగా నుండుఁడు' అని బతిమాలుకొన్నను ఉత్తమవర్ణజులం జూచిన "వారికి మానీడగాలి సోఁకకుండునట్లు తొలఁగినడుచుటయే ధర్మము. లేకున్న మోక్షమురాదు" అనినీచత్వవిమోచనంబును అరఁటిపండువలె నొలిచి చేతులలోనిడినను చేదనిపాఱవేతురు. మన స్త్రీలును అట్లే మోటుకాలమునాటి లోకువతనము పతివ్రతాధర్మమని భావించి యేసాంతములేని దాసీజనంబులట్లు పరమసమ్మోదముతోనున్నారు. ఎంతకంటెపైనను ప్రాఁతయైనచో మనవారికి అత్తరుపన్నీరులవలె నలరును గాఁబోలు! ఈచందంబున నే జనులనేకులు పుస్తకములు బ్రాహ్మణులసొత్తని భ్రమించి వానిపొంతకుం బోయిన గురుద్రోహమని విద్దెనొల్లకున్నారు. దీనతయే దివ్యధర్మంబను వారిఁ దేర్పనెవరితరము ?

ప్రజ్ఞచే వచ్చులాభములు:— చుఱుకుగలవారు పనులం ద్వరలో నేర్చుకొని ప్రవీణులౌదురు. అందుచేఁ గాలవ్యయము తఱుగును. అట్టివారికిఁ బైవిచారణకర్త లక్కఱలేదుగాన కూలిసెలవు మిగులును. వస్తువుల వృథాపాడుచేయకయిచ్చిన సామగ్రితో నెంతసరకు రచింపవచ్చునో యంత రచింతురు. మందబుద్ధులు తక్కువజీతమునకు వచ్చినను సామగ్రింబాడు

సేసి యెక్కువ నష్టముం దెత్తురు. మఱియు యంత్రకళలలో కాయ పుష్టికన్న మనశ్శక్తియెక్కు డనుట పూర్వావేదితము, ఇంకను ఒకగుణము. ప్రజ్ఞానిధులు గానివారు జలచరములట్లు వృత్తియెండినచో నచ్చటనే నిలిచియు మురియుదురు. ప్రజ్ఞానిధులు పక్షులట్లు సమృద్ధియుండు వ్యవహారముల కెగయుదురు. అనఁగా వారికి వృత్తులు మార్చుట సుగమము.

(6) ఎట్టి కుశలుఁడైనను తనకు లాభము నుంచిపదవియు గాదను నిశ్చయమున్న ననురాగముతో శ్రమింపఁడు. నిష్ప్రయోజన కార్యాసక్తి మృగ్యంబు.

హిందువులలో వర్ణభేదము లనర్థహేతువులు. ఎట్లన ఉత్తమ కులజులు ఎల్లభంగులం బూజ్యులకాన వారికి సత్ప్రవర్తన యున్న లేకున్న నొక్కటే. కావున లేకయ యుందమని వారు నుదాసీనులై యుండుట. ఈవిషయము పురోహితులు మఠాధిపతులు దేవార్చకులు మొదలగు వారిచర్యలు చూచినవారికి వేద్యము. ధర్మాపేతులయ్యు ద్విజులు పూజనీయులుగ నుండుటకీ మూఢ భక్తియే మూలము. పూర్వము యథార్థ ధర్మము ననుసరించివర్ణము లేర్పడ కుండినను వర్ణముల ననుసరించినకృత్రిమ ధర్మంబైనను అనుష్ఠానములోనుండె. నేఁడీమాత్రపు ధర్మమైన లేదు. ఒక బహిరంగ వివాహములం దక్కనింకెందును వర్ణధర్మములుప్రవర్తిల్లకుండుట యెల్లరకుం దెల్లంబ. చర్యానుగుణములైనసౌరసములు జరుగుదేశములో నామమాత్ర వర్ణము

లోక్కనాఁడై ననిల్వవు. "నడునడి యెట్లున్న నేమి; వారిపాపముల వారుపోదురు. పెద్దలు సకారణముగఁ జూపిన మర్యాదలను మనము నిష్కారణముగఁ జూపి పుణ్యము మూటఁగట్టుదము" అని తల పోయు మాహాత్మ్యకంబైన సమూహం బాటంబట్టి వేషములకుండు గౌరవము నడవడికి లేకపోయె. ఇఁక హీన కులస్థు లన్ననో ఎంతతపస్సుఁ జేసినను వారికీజన్మమున భద్ర ములు లేవుగాన వారును శత్రుప్రాయులైన నితర వర్ణస్థులకైన యేల పాటుపడవలయు నని యజాగ్రత్తగా నున్నారు. కావున నిఱుదెఱఁగులవారికిని క్షీణతాప్రాప్తికి వర్ణభేదములు ముఖ్య కారణములు.

మఱియు శాస్త్రిఘోష లెట్లున్న నేమి? పదవులు ధనము ననుసరించి లౌకికరీతిని వర్తిల్లును. కష్టమునకుఁ దగిన ఫలము లేనిచో కార్యంబులయెడఁ గాంక్ష చెడును. మన దేశములో నీ విషయములైన దురాచారములు పెక్కులు గలవు. పని యొక్క కఠినతను గుణమును జూడక మామూలు జీతము మాత్ర మిచ్చుట, అల్పవేతనములు, విరామమే లేక పనిఁ దీయుట, క్రమము లేని కర్మలను విధించుట ఇత్యాదులు.

ఇంగ్లీషువారి యిండ్లలో సేవకులు చుఱుకుదనమునఁ బనిఁ జేతురు. మన యిండ్లలోనివారు మునికోలతోఁ బొడుచు చున్నను కదలరు. కారణమేమి? స్వదేశీయులయు విదేశీయు లయు గృహసేవాపద్ధతులం బోల్చి చూతము.

ఇంగ్లీషువారి పద్ధతి.	హిందువుల యాచారము.
౧. నెలకు ఎనిమిది రూపాయలు మొదలు ఇరువది వఱకును సంబళము.	౧. అన్నము వేసి రెండు మొదలు నాలుగురూపాయలవఱకును నెలకూలి
౨. పరిచారకులకు పనిపోయిన నేమి గతి యని భయము గల్గియుంట.	౨. పనిపోయిన నేమి! ఇంతకన్న నధమస్థితిరాఁ బోవునాయను నిరాశాధైర్యము.
౩. తప్పుచేసిన, పాత్రలను విఱుగఁ గొట్టిన నపరాధము వేతురు. ఇచ్ఛయైన పని నిలుపుకొనుట మేలని సేవకులు భరింతురు.	౩. జీతము స్వల్పముగాన జుల్మానాలకు వీలు లేదు. అందులకు బదులుగాఁ గడుపార దుర్భాషలతో [illegible] చిన్న బిడ్డలకుఁగూడ భాషాజ్ఞానము గలుగఁజేతురు.
౪. సేవకులు రాజోద్యోగస్థులట్లు భయముతో వర్తింతురు.	౪. యజమానురాలు పనికత్తెలు అప్పుడప్పుడు ములుకులవంటి ముచ్చటలను ప్రయోగించుటయుం గలదు.
౫. సేవకులకు కర్మలు నియతములు. అవి చేసి ముగించిన వెనుక ఇంటి ముందట విరామముగాఁ బిలిచినఁ బలుకునట్లు గూర్చుండి యున్నను యజమానులు దోషమని తలఁపరు. ఎంత త్వరలోఁ బనిఁజేసిన నంత విరామము దొరకుననను నావేగమునఁ బనిఁజేతురు!	౫. క్రమములేని పనులుగావున ఒక్క పని యయి కాకమున్నె రెండు పనులు పెట్టుదురు. ఎంతచేసినను విరామ మియ్యరుగావున పనులను ముగించిన ప్రమాదమని సోమరితనమునఁ దూఁగుచు నిదానముగఁ జేతురు. చొఱవచేత నష్టము గలిగినచో మాంద్యము నెవ్వఁ డవలంబించఁడు?
౬. నచ్చులేని పని. కాలము మిగులుట. ఆలస్యము లేక యుండుట. యజమానులకుఁ గోపము మొదలగు చిత్తక్షోభము లవసరము లేకుండుట, ఇవి ఫలములు.	౬. ఫలములు మీకనుభవ వేద్యములే గాన వర్ణన లధిక ప్రసంగములు.

కర్మకరులు మృగములు జడములుగారుగాన వారి మనస్సులను ఆకర్షించునట్టి విధానము లున్నంగాని మొత్తముమీఁద ననర్థమే ప్రాపించును. మనవారు భయముచేతనే కర్మసాఫల్యము నొందఁజూచెదరు. ఇది తెల్వితక్కువ పని. తనకు నేశుభమును లేనిది వెఱపున్నను నిండు మనసుతో నెవ్వఁడును గృతయత్నుఁడు గాఁడు. ప్రయత్నశీలత జయోత్సాహసంజనితము. జయము మాయమైన నుద్యోగము నస్తమించు.

'అవునుగాని ఎక్కువ కూలియిచ్చిన నాకూలి కల్లంగడిలో వినియోగమగువఱకును మఱలఁ బనికిరారు. లంఘనమువలె లక్షణములు పురికొల్పఁజాలవు." అని కొందఱాక్షేపింపవచ్చును. ఇందు కొంత నిజమున్నది. అయిన నింకను విమర్శింతము.

అధమవర్ణస్థులు చేతికించుక డబ్బు తగిలినతోడనే ఇంకను ఆర్జింపవలయు నను కోరిక గొనకే పని వదలి మధుమాంసాదులకు వెచ్చింతురు. ఈరీతి నితరు లేల చేయరు? కారణము స్పష్టము. పూర్వహింసలచేఁ బట్టువడిన వాడుకలం బట్టి, ధనముగూడఁ బెట్టిన నేమహాత్ముఁడైనను "ఓహీనుఁడా! నీకు ధనమెందుకు?" అని శాస్త్రముచేతనో శాసనముచేతనో లాఁగుకొందు రను నిర్వేదపాటుచే "వచ్చినమాత్రము లాభము. ఇప్పుడే తిని త్రాగినఁ గ్రక్కించి నాకఁబోరు గదా" యని నికృష్టులైనవారు నిరాశచే నర్థార్జనమున కుద్యమింపరు. సోమరి

తనము, కలిగినప్పుడు కల్లంగడికిఁ బోవుట, లేనివేళ దీనతతో వేఁడి యాశ్రయించుట, ఇత్యాది దుర్గుణములకు హింసాపరులై యగ్రజాతులవారు బలియురగుటం జేసి విధించిన యాచారములే మూలాధారములు. ఈ కార్యములు బ్రాహ్మణాదుల యందు వర్తింపవుగాన వారిలో ఆశ, ఉత్సాహము, వస్తూత్పాదనాసక్తి, ఎడతెగక శ్రమఁజేయు శక్తియు నెలకొని యున్నవి. ఈదుఃఖసాగరము నంత్యజులు కడవ నీఁదవలయు నని కరుణఁ గొంటిమేని రిక్తవాక్యముల విడిచి వారు దరిఁజేరిన నీర్ష్యచే మఱలఁ ద్రోయకుండుటయ గాదు. నివసించుటకు వసతులను నేర్పఱచినంగాని వారు గడిదేరుటయు గడి దేరవలయు నను యిచ్ఛయు నసంభావ్యము లౌను. ఇది సులభసాధ్యము గాకున్నను కిరాతహృదయము లేనివా రెల్లరు నాదరముంచి సహాయపడవలసిన ధర్మోద్యమంబు.

జయమెంత శీఘ్రముగ సిద్ధించునో యంత యాతురతతోఁ బని చేయుదుము. శూద్రులు మొదలగువారలకు "ఇంకొక జన్మములో సర్వశోభనములు సిద్ధించును. ఇప్పటికి మాత్రము నిరాశగానుండి యార్జించినది గొప్పవారికి దానము చేయుఁడు" అని బోధించిన నింకొక జన్మమనునది యెప్పుడో, యేయుగమునదో 'కాశిలో దొంగలించుటకు రామేశ్వరము నుండి వంగికొను మన్నట్లున్నది' అని యధైర్యపరులై విశ్రాంతిఁ జెందుదురు. కావున కాలమును ముఖ్యము. చిరమునకన్న

నచిరము ప్రోత్సాహకరము. ఇందుచేఁ బ్రత్యక్షమే పరమ మూల్య మని భ్రమింపరాదు. అచిర మనఁగా నించుమించు లెక్కకు వచ్చుకాల మని యర్థము. ఎవ్వరికిని గుఱుతులేని మన్వంతరము లని కాదు.

కూలిపనికన్న సొంతపని యెక్కువ సమర్థ మనుట. దీనికొక నిదర్శనము. భృత్యులకుఁ బని ముగించిన వెనుక జీతముల నిత్తురు. అనఁగా పని ముందు ఫలము తదనంతరము. సొంత పనిలో నట్లు గాదు. పనియు ఫలమును సమకాలికములు. ఎట్లన, కార్యము నడుచుటయే ఫలము. సేవకులకు కార్యము ఫలము గాదు. జీతము ఫలము. కార్యము నిష్కర్ష. ఎందు కన అది ముందు ముగింపునకు వచ్చునది. బత్యము దానిని వెంబడించునది గాన నది కార్యముతోఁ బాటు నిశ్చయము గలది గాదు. తమపని తామే చేసికొని కార్యమెంత నిశ్చయమో ఫలమునంతే నిశ్చయముగాన ఎక్కువ పూనికతో ప్రారం భింతురు.

స్వామ్యము సామర్థ్యాతిశయమునకు ప్రబలకారణము. నిద్రకనులతోఁ గూలిజేయువాఁడు సైతము నీకేయని కొంత భూమి నిచ్చితిమేని రేయనక పవలనక భూమిని దినదినము బిడ్డ మాదిరిగ నరయుచు వృద్ధికిఁ దెచ్చును. కావుననే పోరంబోకు నేలల నిచ్చి పంచములను సాహసవంతులఁ జేయవలయు నని దేశోపకారక జను లర్థించుట.

(7) దుశ్శాసన దురాచారములు వితరణకు బాధకములు. దురాచారము లుత్సాహభంగముం జేసి జనులకు సోమరితనమును దుర్వ్యయబుద్ధిని బొందఁజేయుననుట విశదంబు. అన్యాయరాజశాసనము లటువంటివి. మితిమీఱిన పన్నుల రాజులు విధింతురేని ప్రోగుచేయ నెవ్వరికిని బుద్ధి పుట్టదు. "సర్పంబు పడగనీడను, గప్పవసించెడు విధంబు గదరా సుమతీ" యనునట్లు లోభుల యాశ్రయముగ గరికయైనఁ బచ్చగ నుండదు. ఇంగ్లీషు వారిచేఁ బరిపాలిత మగు "ఐర్లండు" అను దీవియొండు గలదు. అందు దుశ్శాసనములు పూర్వకాలమునఁ బ్రబలియుంటచే, జనులు, ఆర్జించినను శేషించునను నాశలేమి, మనజను లట్లు అప్రయోజకులైరి. ఆ ద్వీప నివాసులు అసంఖ్యజనులు రక్షాకరములైన ఇతర రాజ్యములకు వలసబోయినవారు ఉద్యోగోల్లాసవితరణంబుల ననన్యసామాన్యు లని పేరు వడసిరి.

బ్రిటిష్‌వారి పరిపాలనకుఁ బూర్వము హిందూదేశము సౌరాజ్యము గలదియై యుండలేదు. తురకలు, మహారాష్ట్రులు, చేసిన దౌర్జన్యమును వేఱుగఁ జెప్పనేల? తత్పూర్వమందును అనఁగా మనవారు కృతయుగ మని కొనియాడు కాలమునందును జనసమూహముయొక్క క్షేమమును మన రాజులు పాటించినట్లు గానము. అల్పసంఖ్యులైన బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకుఁ దక్క తదితరులకు సర్వమ్మును వమ్ముగాఁ జేసి జీవనము దుస్సహము గాఁ జేసి యలయించిరి. మఱియు నితర దేశములలో సంఘా

చారములు వేఱు. రాజశాసనములు వేఱు. ఈ భిన్నత
బ్రిటిష్ వారి కారుణికత్వమున మనకు నిప్పుడు గానఁబడు
చున్నది. దృష్టాంతము. సంఘధర్మప్రకారము అంత్యజులు
ద్విజులతోఁ బోఁగూడదని యున్నను ప్రజలెల్లరు శక్త్యను
సారము సమముగఁ బన్నులిచ్చువారుగావున ఇట్టిభేదముల
రాజులు గణింపరాదని న్యాయస్థానములు, కచ్చేరీలు, రైలు
బండ్లు మొదలగు రాజరచితస్థానములయందు నందఱికిని బ్రవే
శము సమమని గవర్నమెంటువారు చాటించియున్నారు. అప్ప
టము ఆర్యులకాలములో సంఘాచారములైన స్మార్తములును
రాజశాసనములతో నేకీభవించి యుండినవి. దానివలనఁగలిగిన
గోడును వర్ణింప నలవిగాదు. ఇప్పుడు సంఘములో నెంతదిక్కు
లేనివాఁడైనను రాజ్యాంగ విషయములయందైన తలయెత్తి
కొని తానును మనుజులలో మనుజుఁడుగాఁ దిరుగవచ్చునను
ధైర్యముగలవాఁడై యున్నాఁడు. శ్రీరామాదుల కాలములో
సంఘములో దిక్కులేని వానికెక్కడను దిక్కులేదు. సంఘ
ములో నగ్రగణ్యుఁడైన వానికి మాత్రము రాజ్యాంగములలోను
పదవి, దొరతనమును లభ్యములు. జనబాహుళ్యమునకుఁ
బన్నులుగట్టుటఁ దప్ప మఱేమర్యాదయుం గానము. వేయేల?
అభివృద్ధినాసించి పాటుపడుటయు నింద్యము! ఒకరికొక కీడును
జేయక మోక్షార్థియై తపంబునకుఁ బూనిన శూద్రునకు శ్రీరా

మచంద్రులు శిరచ్ఛేదనముంజేసి కృతార్థులై ప్రపంచము ధర్మచ్యుతముగాక నిలిపిరఁట! మన పెద్దల యోగ్యత యీమాత్రము.

దీనిచే నార్థికక్రియలకు నిరోధ ముప్పతిల్లె నెట్లనిన:—

అన్యాయముగ నవనీశులు దోచుకొందు రను భయమునఁ జేర్చిపెట్ట నెవ్వరు నుత్సహింపరైరి. చేర్చుటయే లేకున్న వృద్ధికై పునః ప్రయోగముం జేయుట యంతకుముందే నహి. వితరణబుద్ధి వెడలిపోయె. అథవా యెన్నఁడైన శుక్రదశ వీఁచి అధిక ధనప్రాప్తి నందఁ జేసిన వ్రతము, వివాహము, పండుగఁ అను మిషనొకటి బెట్టి త్వరలో భోజనాలంకారాదుల వ్యయ మొనర్చి నిర్వ్యాకులులై యుండుట ప్రాజ్ఞలక్షణమని గణింపఁ బడియె. ఎట్లును నష్టము నిక్కంబుగాన దానమైన నొనర్చి స్వతంత్రవ్యయ తృప్తింబొందుద మని పాత్రాపాత్ర విచారణ లేక వినియోగముం జేయు వాడుక లలవడె. దానకర్ణతకు దుశ్శాసనములు ప్రోత్సాహకరములైన సభులు. ఈదేశములో నీఁగి యెక్కుడని కొందఱు వెఱ్ఱివీగి పలుకుట గలదు. తమసొత్తునకుఁ దమకును బలాత్కారవియోగము గలుగదను నమ్మకముండిన, నింత ధారాళముగ నిచ్చు నభ్యాసము ద్విజుల బోధనలచే మాత్రము పట్టువడియుండుననుట సందిగ్ధము.

ఈకారణములచే సమర్థతయొక తీరున నుండక క్షయవృద్ధులకుం బాత్రంబై యుండు. ఇండియావారు సత్త్వంబున నాంగ్లేయులకు సదృశులుగారు. దృష్టాంతము.

ఈ దేశములో సరాసరికి ప్రతికూలివాఁడును ఉత్పత్తిఁ జేయు సీమబొగ్గుతూనిక 75 టన్నులు. తక్కిన బ్రిటిష్ రాజ్యములలో సరాసరి కొలత 285 టన్నులు. అనఁగా ప్రతిమనుజుఁడును మనకన్న నాల్గురెట్లు సమర్థులనుట. స్వదేశీయులు నలుగురు చేయుపనిని వారిలో నొక్కఁడుచేయును. ఇంగ్లాండులో ప్రతివానికిని సరాసరి దినకూలి 2-8-0 ఇండియాలో 0-4-0 మొదలు 0-6-0. కూలిలో నమితభేద మున్నను ఈదేశమున నొకమైలు ఇనుపదారికి ఇంగ్లాండులో నొకమైలున కగు సెలవే పట్టును. తక్కువయేల కాదనఁగా ఇక్కడ నెక్కువ పనివారిని బ్రోగుచేయ వలయును. రెండవది. ఈ పనివారు పాటుపడునట్లు తనికీ చేయుటకై విచారణకర్తల నియమింపవలయు. ఈ విచారణకర్తలు విచారించెదరా లేదాయని పై విచారణకర్త లుండ వలయును. ఈరీతులఁ గూలితక్కువయైనను సెలవు తక్కువ యగుట లేదు. మనవారిలో నమ్మకము క్రమము మెఱయఁ గడంకం గొనిరేని ఇక్కడంత సరసముగ నైరోపాలో సరకులు రచితములుగావు. విదేశవస్తువుల దిగుమతియు నవసరముండదు.

పోల్చి చూచిన నుద్యమములలోనగు మొత్తపు సెలవులో తనికీవిషయమైన వ్యయ మీదేశమున నైరోపాకన్న నధికము. తనికీ నేల చేయవలయు నన పనివారు మాటప్రకారము కర్మలను స్వేచ్ఛగాఁ జేయరు. ఈ నిస్పృహత యరాజకము మొదలగు వానిచేఁ గలిగిన వాడుక. ఈకారణముల నన్నింటిని మఱలఁ

జర్చించుట యనావశ్యకముగాన నప్రసంగతములైన రెంటిని మాత్రము పేర్కొనెదము.

(౧) ఉంఛవృత్తి. ఆర్జించినవారిఁ బీడించి బ్రదుకుట సగౌరవ జీవనోపాయములలో నొకటిగా మనదేశమున నెలకొని యున్నది. ఇందుచేఁ గష్టించక ఫలముఁగొన వలయు ననుదురాశవర్ధిల్లి మోసపుమార్గముల గడించుట యను నాచారమును ఉత్పాదించినది. "ఫలములభించినం జాలు, పద్ధతులెట్లున్న నేమి?" అను దురాలోచన అంతటను నిండియుండుటం జూడ ఫలాపేక్షారహిత కర్మముంబోధించు భగవద్గీతలకు వచ్చిన అనుభవ గ్రహచారమేమో యని తట్టకమానదు. ఇంగ్లాండులో భైక్షము నీచమని యెవరును దాని చెంతకుంబోరు. కష్టించక కూలిగొనుట భిక్షమేకదా అను లజ్జచే విచారణకర్తలు లేకున్నను ఒప్పుకొన్నంత చేయఁజూతురు! కావున నది మేస్త్రీలు సూపర్వైజర్లు, ఇన్స్పెక్టర్లు, మొదలగు నిరర్థకశ్రమకరులు బలసి క్రిక్కిరిసిన దేశముగాదు.

(౨) అవిభక్తకుటుంబములు. వీనిలో మంచిగుణములు లేకపోలేదు. అయినను ఎవఁడైన నొకఁడు సంపాదన పరుఁడుండిన వానినమ్మి అనేకులు ఎదిగినవారుండుట సోమరితనమునకు బహుమాన మిచ్చినట్లు. స్వార్జితము త్తమము; అన్యము లధమములు అను గరువపుదిరస్కారబుద్ధి లేనిదేశములో మానము నర్థము రెండును మెండుగావు. మానము లేనిది గౌరవమెడం

గును. గౌరవముమీఁద దృష్టి లేదేని మగతనముం జూపుడ మను తెగువ దొరకొనదు. కాళ్ళుపట్టుకొని బ్రతుకుటయు అశ్రమమని విక్రమములకు మొదలిడరు. మానరక్షణమున కెవ్వి కారణంబులో ఆగుణంబుల అర్థాభివృద్ధికి నాద్యంబులు ధర్మార్థము లెడ తెగనివి.

ఫ్యాక్టొరీ చట్టములు

పూర్వమున వలెఁగాక ఇప్పుడు స్పర్ధ మిక్కుటము గావున ఒకరికైన నొకరు తక్కువకు నుత్పత్తిఁజేసి యమ్ముకొనుటకు అతి బాల్యప్రాయమువారిని పనులకుంగుదుర్తురు. ఈయుద్యోగములకు మూలములు రెండు. తక్కువసంబళమునకు వత్తురని యజమాను లాసఁగొనుటయు, కుటుంబమునకై యేమాత్ర మైన గడించిన నూరక దండుగ తిండి తినియుంటకన్న మేలుగదా యని తలిదండ్రులు పేరాసఁగొనుటయు. శుభ్రమైన గాలియు తఱును విరతియు లేని కెలసములతో లేఁబ్రాయపుఁ గొమరులం బ్రవేశింపఁ జేసిన, అప్పటికి వరుమానము గలిగినను పెఱుగుటకు భంగమై దేహము చెడి కృశించిన వారౌదురుగాన ముందుకేకి ముప్పుతప్పదు. కౌమరుంబ్రాయపువారు కందఱం దత్సంతతియు బహుగువముఁగాన దొరతనమువారు అతిబాల్యశ్రమను గుఱించి తద్దోషావధారణార్థము శాసనములం జేసియున్నారు. ఇట్లు చేయుట తగిన దైనను గవర్నమెంటువారు నిక్కచ్చుటుపకార.

బుద్ధితోఁగాక మనకు వ్యవహారముల నెదిరినవారైన ఇంగ్లీషు వ్యాపారులకు సహాయముఁ జేయవలయు నను అభిలాషతో విధించిన నియమము లనియు, ఇన్ని కట్టుబాటులకుఁ బాల్పఱచినఁ బరరాష్ట్రీయులతో మత్సరించి వారికన్న నధికము సులభముగ వస్తువుల నమ్మునంత నయముగ సరకులం బరిష్కృతములు చేయలే మనియు మనలోఁ గళాగ్రేసరులు కొందఱు వాదించిరి. గవర్నమెంటువారి మనను పరిశోధించునంత వాఁడి చూపులు నాకు లేవు. మనసెట్లున్న నేమి? శాసనము ప్రశస్తమనుటకు జంకు లేదు. మఱియుఁ గొందఱు 'గర్భిణీస్త్రీలను, ఆఱేండ్ల బాలికాబాలకులను గనులలో సైతము పనికి దింపుట కొన్నితరముల క్రిందట ఐరోపాలో బీదలలో సామాన్యముగ నుండెఁగాన 'పశ్చిమఖండీయులు ఎట్టికఠినాత్ములు! కాంచనమునకై భార్యాపుత్రులం బలియిచ్చు పాపచిత్తులు'' అని కేరడించి వాపోయెదరు. ఇది గురిగింజసామెత. అతిబాల్యవివాహమునకన్న నతిబాల్యకర్షకరత ఎక్కువహానిఁ జేయునది కాదు. మఱియు నైరోపావారు ఎన్నఁడో తమలోపములను సవరించుకొనిరి. ఏ సవరణలును లేనిమనము ఒరులఁజూచి నవ్వుట తలపోయ హాస్యముగనుంటయే కాదు "తమదోషముల నెఱుఁగఁజాలని మూఢులుగనున్నారు; వీరికి నెన్నఁడు మంచిగుణములలవడును." అని చింతయు గలుగకపోదు.

ఈదేశములో నతి బాల్యశ్రమను సక్రమముగఁ జేయుటకై చేయఁబడిన యేర్పాటులు ముందుప్రకటింపఁ బడియుండు ఆవేశన నిబంధలలోఁ గననగు.—

పసివారు నిరంతరశ్రమాన్వితులు గాకుండిన నేమి నష్టము? పెద్దలుపూనికతో పాటుపడకుండుటయే మన దౌర్భాగ్యమునకు నాదెసదనము. సరాసరికి వారములో నైదునాళ్ళైన పూర్ణముగఁ గష్టపడరు. ఇంకను గొనరని తిథివారనక్షత్రములను మిథ్యావాదము లాధారముగఁ దలఁచినప్పుడు అంతర్థానమౌదురు. మనలో మతవిషయ కద్వేషము లమేయము లయ్యును పండుగ లని పనివీడి నిలిచి పోవుటలోమాత్రము అందఱికి నైకమత్యము చక్కఁగఁ బ్రబలి యున్నది. అల్లా నీళ్ళలోఁ బడునాఁడని తిరుమలాచార్యులును శివవిష్ణులు వేటఁబోయెద రని అయ్యరు ఖానును నిష్కర్షులై వాలాయముగఁ గాలక్షేపముం జేయుటలో అన్యోన్యమైత్రి నెరపుదురు. తదితరదేవసేవనమ్మున నేకీభవింపని వారయ్యు సోమరితనము నుపాసించుటలో నెల్లరు నొక్కటిగనుంటఁజూడ నిద్రాదేవికి మించిన దైవత మీదిక్కున లేనట్లు తోఁచెడిని.

ఆవేశన నిబంధనలు

ఇండియాగవర్న మెంటువారు శాసించిన 1911_వ సంవత్సరపు చట్టము ప్రకారము ఏర్పఱుపఁబడిన ప్యాక్టొరీలలోని శ్రమవిషయమైన నిబంధనలు:—

౧. కర్మకరుల దేహపరీక్ష:—

గవర్న మెంటువారిచే నియమింపఁబడిన వైద్యులచేఁ గూలివారు తమ దేహములఁ బరీక్షింపించుకోవచ్చును. ఈ శోధనకార్యము యజమానులు గోరినను జేయవలయుట యా వైద్యులవిధి.

౨. ఆరోగ్యార్థమైన భద్రములు:—

(౧) ఆవేశనమును సదా శుభ్రముగనుంచుట. (౨) దుర్వాసనలకు నెడమీకుండుట. (3) ఒకగదిలో నధికసంఖ్య పరిజనములను క్రిక్కిఱియునట్లు గూమిఁజేర్చి శ్రమింపఁజేయమి. (౪) మంచిగాలి ధారాళముగఁ బర్వునట్లొనర్చుట. ధారాళముగ నన నేమియన్న, శ్రమసంజనితములైన దుమ్ము, దుర్వాయువులు, మొదలగునవి కొట్టుకొని పోఁబడునంత సమృద్ధముగ ననియర్థము. సహజమైన గాలిచే నీసిద్ధి సమకూరదేని విద్యుదాదిశక్తులచే గమనభావముగాంచు వీవనల నలవరచుట యగత్యము.

3. వెల్తురు:—

గుడిలోని గర్భగృహంబుంబలె ముసురుగ్రమ్మిన వెలుతురుండినఁజాలదు. విస్పష్టమైన కాంతి యావశ్యకము. లేనిచోఁ గన్నులకు సెబ్బర.

౪. నిర్మల జలంబులు:—

త్రాగుటకుఁగాని, లేక, చల్లిచెమ్మయో చల్లఁదనమో కలిగించుటకుఁగాని యుపయోగింపఁబడు జలంబులు నిర్దుష్టములుగ నుండుట సంభా

వ్యము. మోక్షమార్గహేతువులైన తీర్థములమాడ్కినున్న జ్ఞానప్రాప్తి నిశ్చయము.

౫. అగ్నిభయప్రతీకారము:—

కాలవైపరీత్యంబునంజేసి లాక్షాగృహదహనముంబోని దహనము సంభవించినఁ దప్పించుకొనుటకు వలయు నుపకరములనేకరించి వాడుటకు ననువైనరీతి నెల్లప్పుడును సిద్ధముగనుంచి యుండవలయు. మఱియు, త్వరలో రవుల్కొను వస్తువులు పెట్టియున్న స్థలములో చుట్టగాల్చుట, దీపము వెలిఁగించుట, మొదలగు హనుమంతునిచేష్టలు కూడవు. చేసినవారు దండ్యులు.

౬. యంత్రములవలని యపాయములు:—

వీనిచే నెవరును బాధపడకుండునట్లు అపాయకరములైన యంత్రభాగములకు కంచెలు గట్టుట ముఖ్యమైనక్రియ. అట్లుచేసిన నాకస్మికముగ వానిం దాకుటలు తఱచు సంభవింపవు.

౭. స్త్రీలు, బాలురు:—

వీరల నపాయకరములైన యంత్రక్రియలలోఁ జొనుపుట గొప్ప నేరము.

౮. విరామము:—

(౧) ఆరుగంటల కొకపర్యాయమైన నరగంట విరామ మిచ్చుట తగవు. విశ్రాంతికాలములో సర్వవ్యాపారములకును విశ్రాంతికల్పితము. (౨) వారమునకు ఆదివారమునాఁడో, మఱియేదైన నొకదినముననో ప్రతివానికిని రజా యియ్యవలయు. ప్రతిదినము నేకవిధగతినే యాటునకపాటు నక పాటునకుంజొచ్చిన నెట్టివాఁడైనను జుఱుకుతఱిగి మొద్దువాఱుట స్వభావము. ఉచితపరిశ్రాంతి నొసంగుట దేహమునకు మనసునకును బదును వెట్టినట్లు.

౯. బాలోద్యోగము:—

(౧) బాల్య మనఁగా పదునాల్గేండులకుఁ దక్కువవారైన వయసు.

(౨) తొమ్మిదేండ్లు నిండనివారికి ఫ్యాక్టొరీలలోఁబని యియ్యరాదు. వయసునిండియుండిరిపో, అప్పటికిని వైద్యుల యనుమతిలేనిది కర్మలకుం దార్చుట న్యాయవిరుద్ధము.

(౩) ఉదయము 5½ గంటలకు ముందుగఁగాని, సాయంకాలము 7 గంటలకన్న మించికాని వారిని పనులనుంచుట తప్పు.

(౪) మఱియు దినమునకు వారు కష్టించు గంటలపరిమితి 7నకన్న నెక్కువకుఁ బోఁగూడదు.

౧౦. స్త్రీజనోద్యోగము:—

(౧) ఉదయము 5½ గంటలకైన ముందుగఁగాని, సాయంకాలము 7 గంటలకన్న మించికాని వారిని పనులనుంచుట తప్పు.

(౨) మరియు దినమునకు వారుకష్టించు గంటల పరిమితి 11 నకన్న నెక్కువకుఁ బోఁగూడదు.

౧౧. ప్రతిశాలయందును బాలుల వయస్సు, వారికింగట్టఁబడిన పనులయొక్క స్వభావము మొదలగు వివరములఁ దెలుపు జాబితాయొకటి నుంచుటయు నీ నియమములలో నొకటి.

ఇంగ్లాండు మొదలగు పశ్చిమరాజ్యములలో ఫ్యాక్టొరీలవ్యాపారములం గూర్చిన సమయము లింతకన్న నెన్నియో మడుంగులు కఠినతరములు. కొన్ని చోట్ల నెదిగినవారి సయితము 9 గంటలకన్న నెక్కువకాలము శ్రమింపనీరు! ఇట్లుశ్రమకు పలుపరివిధముల పరిమితు లేర్పఱుపఁబడియున్నను, ఈయాశ్చర్య మేమిచెప్ప! ఉత్పత్తి కొఱఁతపడినదిగాదు. దీనికింగతంబు లెవ్వియని యందురో, చూడుండు!

౧. "ఆత్రగానికి బుద్ధిమట్టు" అనుట విని యున్నారుగదా! అట్టే యమితశ్రమయు నిష్ప్రయోజనము.

౨. ఆధునికకళలలో నొకయజమానులయందే కాదు, భృత్యుల యందును బుద్ధిబలము, నిర్వికల్పమైన గమనము, ఇత్యాది మనస్సంబంధములైన లక్షణములు ముఖ్యములు. అరమోడ్పుఁగన్నులతోఁ గాయమును శ్రమింపఁ జేసినను జేయనగును గాని, మనస్సును దీటుకొల్పుట సాధ్యమా? కావున యుక్తమైన విరామము లాభదాయకము. అదిలేనిచో మనసు ముడుచుకొని పోవును. మనసులేనిపని యీకాలపుఁ బెండ్లిండ్లుఁబలె సుమనస్సులకు నరుచ్యము. అసహ్యము. అభివృద్ధి విఘాతుకము!

3. తూలుచుఁ దూఁగుచుఁ బదిగంటలు చేయుటకైనఁ దీవ్రముగ నైదుగంటలుచేసిన ఫల మధిక మగును. పునఃప్రవేశమునకు శిల్పులును వాడి చెడరు. మనదేశములోన నేకాగ్రములును, తీక్ష్ణములును నగు నుద్యోగములు పూర్వమెప్పుడో మనపెద్దలుచేసి రని వదంతిగల తపస్సులందేగాని, ప్రకృతము ప్రత్యహము లగు కార్యము లన్నింటను అప్రయుక్తములో అల్పప్రయుక్తములో యనునట్లున్నవి. కాలమునుబట్టి చూచినఁ బాశ్చాత్యులకన్న మనకు కర్మము మిక్కిలి ఎక్కువ. దేహమనోదార్ఢ్యంబులు శిథిలములైన వారగుటంజేసి సమర్థతం బట్టిచూచిన మిక్కిలి తక్కువ. పనులకుంబూను వేళల వేదాంతము స్మరించుచు నివియెల్ల మిథ్యలుమాయలు అని గొణుగుకొనుచు నిదురించుటయు, నిఁక నాధ్యాత్మిక తత్వములకుం దొడంగితి మన్నచో "లోకవాసనయెంత రమ్యము! ఎంత యాహ్లాదకరము!" అని యింద్రియముల ప్రచారములను స్మరించి మెచ్చుకొని గ్రుక్కిళ్ళుమ్రింగుచు, వేదాంతమునకు మించిన వేదాంతమును జెందుటయు; ఇట్లు రెంటికింగాని నిర్వ్యాపారత్వ మను పురుషగుణంబు నుద్ధరించుటయే మనజనుల ముఖ్యసంప్రదాయము. కావుననే ఇహమునకు దూరస్థుల మయ్యుఁ బరమునకు సమీపస్థులుఁగాక యుభయభ్రష్టులమై యుప్పర సన్యాసము దీసికొనియుండుట!

---

*

వి న్న ప ము.

క॥ పలికితినె చెడు మాటలఁ
బలికితినే హితవుకాని పలుకుల నొకచోఁ
బలికితిని పో ననుం గృపఁ
దెలియమిఁ యని మనుప రయ్య ధీరప్రవరుల్

క॥ నరులార! మీకు మీతర
తరములవారికిని భారతభువికిని శుభం
బరసియ తెగించి వ్రాసితిఁ
బరుషము లైనను గణింప వలయు విషయముల్

GLOSSARY.

పారిభాషికములైన శబ్దములకు నింగ్లీషుటీక.

అంత్యోపయోగము = Marginal utility
అంత్యోపయుక్తి ఇత్యాది = ,,
అకుంఠితము=Uncounteracted
అచలము = Fixed
అతిదేశము = Application - of a theory
అధికవృద్ధిన్యాయము=Law of Increasing Returns
అనులోమము =Having an increasing rate of movement
అన్యోన్యాశ్రయములు = Mutually dependent
అపక్వము=Raw or partially manufactured
అపవర్గము = Exception
అమోఘము=Unresisted; having no exceptions
అర్థము = Wealth
అలంకారములు = Ornaments; Luxuries
ఆకర్షణము = Attraction; extraction
ఆదరము = Regard; Demand
ఆద్యోపయుక్తి = Initial Utility
ఆనయము = Transport
ఆర్థికక్షోభ = Economic crisis
ఆర్థికోత్పాతము = ,,
ఆర్థికన్యాయము = Economic Law
ఆర్థికయుగములు = Epochs of economic evolution
ఆవరణము = Environment; conjuncture
ఆవహించి = Support; cause
ఆవశ్యకములు = Necessaries
ఆవేశనము = Factory
ఉత్తేజకము = Stimulus; that which induces a change
ఉత్పత్తి = Production
ఉత్పాదకులు = Producers
ఉద్దీపకము = That which increases or enhances
ఉద్రేకము = Intensity
ఉపదేశశాస్త్రము = Moral Science

ఉపయుక్తి ఇత్యాది = Utility
ఋణవ్యాపారము = Credit transaction
ఋజుగుణము = Honesty; credit
కర్త = Doer; Employer
కర్మ = Work
కర్మకరుడు = Labourer
కర్షణము = Ploughing; extractive industry espcially agriculture
కళ = Industry, with special reference to manufacture
కృషి = Agriculture ; Culture
క్రయము = Buying; Price
క్రయికుడు = Buyer
క్రయ్యము = Amount of goods demanded at a price by buyers; demand stock
క్రేయము = Quantity of goods supplied by dealers at a price for sale; Supply stock
కారణము = Reason; cause
కార్యము = Action; effect
గ్రాహకుడు = Buyer
గిరాకి = Demand
ఖరీదు = Cost; Price
టంకము = Coin
తావలము = Support ; Cause
తీవ్రము, తైక్ష్ణ్యము = Intensity
దరఖాస్తు = Demand
దశ = State; Condition
ద్రవ్యము = Money; Properties of things
దాయకుడు = Seller
దిగంతరము = Spatial extension
ధర = Price
నాణెము = Coin ; Credit
నికరము = Net
నిక్షేపము = Deposit
నిక్షిప్తము = Sunk or employed
నిరర్థకము = Unproductive
నిర్మాణము = Organization ; fashioning
నిశ్చితము = That which is determined
నిర్దేశశాస్త్రము = Descriptive Science
నివేశకవృత్తి = Domestic industry
నీవి = Capital
పణ్యచక్రము = Market
పరస్పరకారణములు = Reciprocal causes
పరికర్షణకళ = Extractive industry
పరిణామము = Evolution
పరిపణము = Capital

పరివర్తనము = Translation; Transformation

పరివర్తనకళ = Manufacture; or transportation

పరిహీణము = Depreciation

పరిహీణతాపూర్తి = Compensation for depreciation

పరోక్షము = Indirect

పారము = Limit

పూంజీ = Capital

పూర్ణోపయుక్తి (ఇత్యాది)=total-Utility

పోటి = Competition

పౌరుషము = Human Labour or endeavour

ప్రకృతి= Nature often referred to in Economics as land.

ప్రత్యక్షము = Direct

ప్రయోగము = Investment; employment

ప్రయోజన ఇత్యాది = Uility

ప్రేరేపకము= Exciting cause; Stimulus

భావము= Sensation: feeling

మాత్ర = Unit of quantity or quality

మూలధనము = Capital

మూల్యము = Value

యంత్రకళ= Machino-facture (Manufacture)

యథాక్రమము=Proportionate

యథావృద్ధి న్యాయము= Law of Constant Returns

యానము = Transport

రాశి = Quantity

రూప్యము = Coin

లక్షణము = Sign; Coin

వాంఛ ఇత్యాది = Wants

వికల్పము = Frustration

వికారము = Change

విక్రయిక = Seller

విక్రీతము = What has been sold

విక్రేయము=What is supplied for sale by dealers

విక్షేప సంక్షేపములు = Expansion and contraction

విఘాతిప్రత్యయము =Antagonistic or over-powering elements.

విచారణ = Enquiry; Supervision

వినిమయము = Exchange

వినియోజకుడు = Consumer

వినియోజకశేషము = Consumer's rent

విభజనము=Division: Distribution

విలువ = Value

విలోమము = Having a decreasing ratio

విశ్లేషము=Division; branching off
వృత్తి = Occupation
వెల = Price
వ్యక్తివాదము=Individualism
వ్యవహారము = Occupation
వ్యాపారము = Business
వ్యాప్తి = Extension
శిష్టము = Net
శ్రమ ఇత్యాది = Labour
సంకరములు = Mixed effects
సంకలితము = Combined
సంగతి = Union
సంగ్రహము = Appropriation; Retention of impressions
సంభూయము = Joint
సంశ్లేషము = Co-ordination
సన్యాసవిన్యాసములు = Contraction & expansion
సమలోమము =Having a constant ratio
సమవృద్ధిన్యాయము = Law of constant returns
సమష్టి = Whole; genus; society
సమష్టివాదము = Socialism
సమానోపయుక్తి = Total utility
సరఫరా = Supply
సస్యక్రమము = Succession or variation of crops
స్నిగ్ధము = Cheap
సాపేక్షకుడు = One who has desire; One who demands
సామ్యము = Valation
సార్థకము = Productive
స్పర్థ = Competition
స్వభావము = Nature (Land)
స్వామ్యము= Private property
స్వామిభోగము = Rent; whatis due to ownership
హస్తకళలు = Handicrafts
హీనవృద్ధిన్యాయము = Law of diminishing returns
హేతువు = Cause

స్ఖాలిత్య సంస్కారసూచిక.

పుట.	గీటు.	అశుద్ధము.	శుద్ధము.
౪౧	౨	౬	౧౦
,,	౮	లేక	అనఁగా
౪౭	౧౪	౮	౪
౫౦	౧౫	రాశి	అంత్యోపయుక్తి
౬౪	౫	లేక	అనఁగా
౭౫	౧౯	పెద్ద	పైద్ద
౮౧	౧౨	వస్తువుల	వస్తువులు
౯౦	౯	ఏకప్రయోజనము	ఏకప్రయోజకము
,,	౧౩	ఉచితముగాదు	ఉచితముగాఁగాదు
౯౨	౩	బుట్టినవి	బుట్టునవి
౧౦౦	౧౪	కొనఁగలము	కొందుము
౧౧౩	౨	నావరణ	యావరణ
౧౧౫	౩	ధర్మాధర్మములయెడ	ధర్మాధర్మములకు
౧౧౯	౧౯	గాని	గాన
౧౨౭	౧౯	$\frac{60}{40}$.8 = 1 రూ॥ అణాలు:	$\frac{40}{60}$=10-[illegible] అణాలు
౧౨౮	౬	ఈసంవత్సరములో	ఈ 1911_వ సంవత్సరములో
౧౩౫	౩	వృద్ధిఁజెందు	జంతువులు వృద్ధిఁజెందును
౧౩౦	౨౦	జెక్సన్	జెంక్సు
౭౧౩	౬	సహింస	సు హింస
౧౩౯	౫	దాయకంబున	భాజనముగ

పుట.	గీటు.	అశుద్ధము.	శుద్ధము.
౧౪౩	౧౫	అధికవృ	అధికవృద్ధి
౧౫౭	౧౬	ఆనయనంబు	ఆనయంబు
౧౯౭	౨౦	స్వపరయోజన	స్వపరప్రయోజన
౨౧౨	౧౦	వీలాలళితంబైన	లీలాలలితంబైన
౨౩౦	౭	కూపమండూక	కూపస్థమండూక
౨౩౧	౧	మడవుగా	మడమానముగా
౨౩౨	౧౦	కష్టము	నష్టము
,,	౨౦	లిచ్ఛిన్నమై	లిచ్ఛిన్నమై
,,	,,	యసంన్పృష్ట	యసంస్పృష్ట
౨౩౭	౫	ఇందు	ఇందునకు
౨౪౭	౧౦	యతిక్రమింవ	యతిక్రమింప
౨౧౫	౧౭	ప్రవహించుట	ప్రవర్తించుట
౨౫౩	౨౧	దేశములో	దేశములోఁ
౨౫౪	౩	చేతులకు	చేతులు
౨౫౫	౨	అర్ధరూప్యము	అర్ధరూప్యము
౨౫౮	౧౮	పౌరుషంతులై	పౌరుషవంతులై
,,	౧౯	కుంగనీక దేశాభిమానము	దేశాభిమానము గ్రుంగనీక
౨౬౧	౪	వయనమున	అనువయమున
౨౭౪	౧౯	శాతపడులచే	శాంతప్రవర్తనచే
౨౭౬	౯	కీలినకీలా	కీలికీలా
౨౭౭	౧౨	సంప్రాప్రార్థ	సంప్రాప్తార్థ
,,	౧౯	వారును	వా రను
౨౭౯	౨౧	వదురుట	వందురుట"

పుట.	గీటు.	అశుద్ధము.	శుద్ధము.
౨౮౩	౧౭	య్యమాయామయ	య్యామాయామయ
,,	౧౮	విహతాచార	విహితాచార
౨౮౪	౧౪	లోకముంజెందని హితకరము గాదనుట	లోకముంజెందినది కాదు అనుట
౨౮౫	౬	వాడి	పాడి
౨౮౯	౭	కొలుప	కొలిపి
,,	౧౧	యులలో	యులతో
,,	౧౫	వడని	వడసి
౨౯౩	౧౦	యితరులకును	యితరులను
,,	,,	వారికిని	వారిని
,,	౧౯	నూటనీళ్ళ	నూగులనీళ్ళ
౨౯౪	౧౪	వారికిని	వానికిని
౨౯౮	౧	గ్యాడు	గ్యపు
,,	౪	పరాయణులు	పారాయణులు
,,	౧౨	గాని	గొని
౩౦౦	౧౪	యిట	యిటు
౩౦౮	౧౩	రీవర్	లీవర్
౩౧౧	౫	వణిజులం	వర్ణజులం
౩౧౭	౫	మనుట. దీనికొక	మనుట కొక
౩౧౮	౭	యాశ్రయముగ	యాశ్రయమున
౩౨౧	౬	2-8-0	రూ. 2-8-0
౩౨౩	౧౯	తద్దోషావధారణార్థము	తద్దోషావధారణార్థము

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల

నియమములు

1. దేశాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములైన గ్రంథములు ప్రచురించి భాషాభివృద్ధి చేయుటయే ఈ గ్రంథమాలయొక్క యుద్దేశము. ఇందు సంవత్సరమునకు రమారమి 1600 పుటలుగల స్వతంత్రమైన గ్రంథములు నాలుగు ప్రచురింపఁబడును.

2. కొందరు తలచునట్లు ఇది మాసపత్రిక కాదు. ఇందు (i) దేశదేశముల చరిత్రములును, (ii) పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రము (Physics), రసాయనశాస్త్రము (Chemistry) జీవశాస్త్రము (Biology), వృక్షశాస్త్రము (Botany), మొదలయిన ప్రకృతిశాస్త్రములును, (iii) దేశోపకారులగు కొందఱు మహనీయుల చరిత్రములును, (iv) ఇంగ్లీషునందలి ఉద్గ్రంథముల భాషాంతరీకరణములును మాత్రము ప్రచురింపఁబడును. చరిత్రానుసారములగు కల్పిత కథలు (Historical Novels.) కూడ ప్రచురింపఁబడును. కావ్యనాటకాదు లిందుండవు.

3. ఈ గ్రంథమాలలో నిదివరకు అచ్చువేయఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని కొనుచు, ఇకముందు సంవత్సరమునకు నాలుగు చొప్పున ప్రచురింపబడు గ్రంథముల నన్నిటిని గొనుటకు నొప్పుకొనువారు శాశ్వతపు చందాదారులు.

4. శాశ్వతపు చందాదారులకు ఈ గ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు అంచెకూలి మేమే భరించి నూరుపుటలకు రు 0-4-0 చొప్పున నిచ్చెదము. ఇతరులకు ఈ పుస్తకములు అంచెకూలి గాక నూరుపుటలకు రు 0-6-0 చొ. నీయబడును. సంవత్సరము ఒక్కంటికి 1600 పుటలకంటె హెచ్చుగ పుటలుగల గ్రంథములు మేము ప్రచురింతుముగాన, చందాదారులకు సంవత్సరమునకు రూ. 4-0-0 కంటె నెక్కుడు కర్చు కానేరదు.

5. శాశ్వతపు చందాదారులు సంవత్సరపు చందా మొదట నీయనక్కఱ లేదు. ఒక్కొక్క పుస్తక మచ్చుపడగానే అది వాల్యూపేయబిల్ ద్వారా పంపబడును.

6. వెనుకటి పుస్తకముల నన్నిటినిగొను చందాదారులు 0-4-0 లు ప్రవేశరుసుముక్రింద చెల్లింపవలెను. ఈ సొమ్ము దరఖాస్తు తో పంపవచ్చును. లేదా మేము మొదట పంపు వి. పి. లో చేర్చి పట్టుకొందుము. వెనుకటి పుస్తకముల నన్నిటిని ఒక్కసారి కొనలేనివారు రు 5-0-0ల వెలగల పుస్తకములు మొట్టమొదట కొనిన జాలును. మిగత పుస్తకములు తరువాత తెప్పించుకొనవలెను.

7. వెనుకటి పుస్తకములు అక్కఱ లేనివారును, లేక కొన్నిమాత్రమే కావలెనను వారును ప్రవేశ రుసుము క్రింద రు 1-0-0 చెల్లింపవలెను.

8. గ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు నునుపైన దళసరి కాగితములమీద ముద్రింపఁబడును. అనేక చక్కని పటములతో నొప్పుచుండును. క్యాలికో బైండు చేయబడును. సరసమైన వెల [illegible] యుండును. ఇట్టి సర్వాంగసుందరములై చౌకవెలలకు దొరకు గ్రంథములు తెలుగుభాషలో [illegible]

విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల

ప్రచురింపబడిన గ్రంథములు

		చందాదారులకు	ఇతరులకు
1.	అబ్రహాములింకను (Abraham Lincoln)*	0-8-0	0-12-0
2.	హిందూమహాయుగము (Hindu Period)	0-11-0	1-0-0
3.	జీవశాస్త్రము (Biology)*	1-0-0	1-8-0
4.	రాణీసంయుక్త (Historical Novel)*	0-9-0	0-12-0
5.	మహమ్మదీయమహాయుగము (Mahammadan Period)	1-3-0	1-12-0
6.	పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము (Physics)*	0-14-0	1-5-0
7.	రసాయనశాస్త్రము (Chemistry)	0-13-0	1-5-0
8.	ఆంధ్రులచరిత్ర (1-వ. భా.) (Andhra History I.)*	1-0-0	1-4-0
9.	విమలాదేవి (Historical Novel)	0-13-0	1-2-0
10.	కలరా (Cholera)	0-4-0	0-6-0
11. 12. 13.	ప్రకృతిశాస్త్రముల ప్రథమపాఠములు	1-2-0	1-10-0
14.	భౌతికశాస్త్ర ప్రథమపాఠములు	0-7-0	0-9-0
15.	రా. బ. క. వీరేశలింగముగారి స్వీయచరిత్రము	1-0-0	1-8-0
16.	భౌతికశాస్త్రము (Physiography)	1-0-0	1-8-0
17.	ఢిల్లీదర్బారు (Dheli Durbar)	1-0-0	1-8-0
18.	ఆంధ్రులచరిత్రము (2-వ. భా.) (Andhra History II.)	1-0-0	1-8-0
19.	చంద్రగుప్తచక్రవర్తి (Emperor Chandra Gupta)	0-3-0	0-12-0
20.	చలిజ్వరము (Malaria)	0-5-0	0-7-0
21.	అర్థశాస్త్రము (Pol. Economy)	1-0-0	1-8-0

☞ ఇందు చందాదారులు పోస్టేజి భరించ నక్కరలేదు. ఇతరులు పోస్టేజి భరించవలెను. పుస్తకము లన్నియు చక్కని క్యాలికో బైండు చేయబడినవి.

* ఈ గ్రంథములు ప్రస్తుతమందు లేవు.

సెప్టెంబరు 1912
మద్రాసు.

ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.
మేనేజరు.

రెండవకూర్పు! అత్యద్భుతమైన నవల!! రంగుపటములు కలవు!!!

విమలాదేవి.

ఇది రాజపుత్రస్థాన చరిత్రాత్మకమగు నవల. మేవారు దేశమునకధిపతి ప్రసిద్ధుడగు రాజసింహుని యొక్కయు, అతని భార్యయగు విమలాదేవి యొక్కయు శౌర్యము, ధైర్యము [illegible] మొదలయిన వింద చక్కగా ప్రదర్శింపబడినవి. మేవారు దేశముయొక్క ముఖ్యపట్టణము లోని చిత్రవిచిత్రములయిన సౌధములును, [illegible] రాజ [illegible], [illegible], [illegible], గోలకొండ లోని యక్కన్న మాదన్న [illegible] యాద లేద్వార [illegible] ములోనున్న [illegible] సుక్కాలి [illegible]. [illegible] (Plot) అద్భుతము. [illegible] అలంకారములు [illegible] ములు 310 పుటలు. ఇందు నవలను అనుసరించిన హాఫ్ టోన్ పటములు, [illegible] యుండునట్టి పటములు ఉన్నవి. ఇట్టి చారిత్రకమగు నవల యిదివరకు తెలుగులో ప్రకటింపబడలేదని చెప్పగలము.

([illegible])

చందాదారులకు అంచెకూలితో	... ...	0 13 0
ఇతరులకు అంచెకూలిగాక	... ...	1 2 0

మేనేజరు, విజ్ఞానచంద్రిక. చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.

షెల్లీ దర్శను

[illegible] ! [illegible] !!

ప్రాచీన [illegible] 1911 [illegible] 12 [illegible] శ్రీమన్మహారాజాధిరాజేంద్ర [illegible] నృపాలవర్గంబును, [illegible] గ్రంథరాజము.

[illegible]

[illegible] 1.0.0 [illegible] 1.8.0

[illegible]

స్వీయ చరిత్రము.

[illegible] (AutoBiographies) [illegible]

[illegible] 1.0.0 [illegible] 1.8.0

హిందూ మహాయుగము
(HINDU PERIOD)

ఐదుకూర్పులు పడినది ! క్యాలికోబైండు !!

250 పుటలు - 15 పటములు.

మన పూర్వుల రాజ్యవిస్తారంబును, అప్రతిమ శౌర్యంబును, అకలంక స్వదేశభక్తియు, బుద్ధివైభవంబును దెలిసికొనగోరు వారీగ్రంథము తప్పక చదువవలయును. ఇట్టి గ్రంథము తెలుగున నిదివర కెవ్వరును ఎన్నడు రచించియుండలేదు.

ఇందు మిక్కిలి పురాతనకాలమునుండి మహమ్మదీయ ప్రభుత్వము వరకు జరిగిన హిందూదేశచరిత్రమంతయు సంగ్రహముగ వ్రాయఁబడినది.

చంద్రగుప్తుడను మగధరాజు, పిలవాయక్షురుడను ఆంధ్రరాజు, కుమారగుప్తుడను కనౌజ్ రాజు, విక్రమాదిత్యుడను ఉజ్జయినీరాజు మొదలగు ఆర్యభూసత్పుత్రు లనేకులు వారివారి కాలములందు హూణ (Huns) శక, యవనాది పరరాజుల నోడించి శాశ్వతకీర్తి జెందిన సంగతు లీగ్రంథములో నెంతయు వీరరసపూరితముగ వర్ణింప బడినవి. బుద్ధ, అశోక, కనిష్క, శ్రీహర్ష, కాళిదాస, భవభూతి, నన్నయ, తిక్కన మొదలయిన మహనీయుల పవిత్రజీవితములు శ్రద్ధతో వ్రాయఁబడినవి.

ఇది యసంఖ్యచరిత్ర గ్రంథావలోకనముచేసినట్టియు, ఇంగ్లీషుసంస్కృతాంధ్ర మహారాష్ట్రి హిందీత్యాదిభాషకోవిదు లగునట్టియు, కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎం. ఏ. గారిచే రచింపఁబడినది. ఐదు కూర్పులు పడుటయే దీని శ్రేష్ఠతను జాటుచున్నది.

వెల మా చందాదారులకు అంచెకూలితో	0	11	0
ఇతరులకు అంచెకూలి గాక	1	0	0

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులుగారిటుల వ్రాయుచున్నారు. (14-10-1909).

"...నీకృతి యనేక వేద్యాంశములతోఁ గూడియుండుటచే నింగ్లీషుభాష యెఱుంగని యీకాలపుఁ బండితు లందఱుం దీనింబఠించియే తమ నామముం గాపాడుకొనవలసిన వారని యెన్నుచున్నాను. ఆంధ్రు లందఱు నిత్తఱి భాగ్యలబ్ధమై, పరమప్రయోజనకర మైన యీగ్రంథరత్నముం గ్రహించి దృష్టిసాఫల్యముం గృతార్థత్వముం గాంచుటే సదౌచిత్య మనియు, సముచితకృత్యమనియు నెంచుచున్నాను."

* *

చంద్రగుప్తచక్రవర్తి

ఇది 'హిందూదేశపాలక చరిత్రమాల'లోని ప్రథమ కుసుమము. పరిశోధనలతో నిండియున్న స్వతంత్రచరిత్రగ్రంథము. భరతఖండంబును నేకచ్ఛత్రాధిపత్యమునకు లోబరచి ఏలిన చక్రవర్తియు, కార్యధురంధరుండును, మౌర్యవంశతిలకుఁడును నగు చంద్రగుప్త సార్వభౌముని చారిత్రమును దెలుపునట్టి గ్రంథ మిదియొక్కటియే. చంద్రగుప్తుని సమకాలీనులగు చాణక్యుఁడు, రాక్షసుఁడు, సెల్యూకసు, అలెగ్జాండరు మెగాస్తనీసుజీవితము లాయా సందర్భములందు వర్ణింపఁబడినవి. అప్పటి ప్రజలస్థితులు, వాణిజ్యాభివృద్ధులు, రాజ్యాంగపద్ధతులు, సైన్యవ్యవస్థలు, ఆచారవ్యవహారములు, మొదలగు వానినిగూర్చి సవిస్తరముగ నిందు దెలుపఁబడినది.

చందాదారులకు పోస్టేజీతో 0-8-0 ఇతరులకు పోస్టేజి గాక 0-12-0లు క్యాలికోబైండు చేయబడినది. 200 పుటలు.

గ్రంథకర్త- శ్రీపరమహంస విద్యానందస్వామి. బి. ఏ.

కలరా.

(రెండవకూర్పు సవరణము చేయబడి సిద్ధమయినది)

విశూచియనియు వాంతిభేదియనియు, గొట్టెలమ్మ అనియు పరిపరివిధముల పిలువబడు కలరా జాడ్యమ్ము, దినదినాభివృద్ధినంది, దేశమంతయు వ్యాపించి, అనేకప్రాణములను హరించుచున్నందున సాధ్యమయినంతవఱకీ మృత్యుదేవత బారినుండి తప్పించుకొందురుగాక యని ఈచిన్న పొత్తము శ్రీయుత ఆచంట లక్ష్మీపతి, బి. ఏ, ఎం. బి. సి. ఎం గారిచే రచింపబడినది. ఇందు కలరావ్యాపించువిధము, దానినడ్డగించు మార్గములు చికిత్సఅను ప్రకరణములుగలవు. ఆయుర్వేదశాస్త్రప్రకారము, ఆంగ్లేయవైద్యశాస్త్రప్రకారము, మందులు, పథ్యపానీయములు వివరింపబడినవి. కాన ఎల్లవారికి నిదిసంజీవివంటిది ఆంగ్లేయాంధ్రపత్రికలు మిక్కిలి పొగడియున్నవి. వెల చందాదారులకు 0-4-0 లు ఇతరులకు 0-6-0లు.

మేనేజరు, విజ్ఞానచంద్రిక, చింతాద్రిపేట, మద్రాసు

విజ్ఞానచంద్రికా బుక్కుడిపో

చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.

శతకములు.	రు.	అ.
నరసింహశతకము	0	2
భాస్కరశతకము	0	4
కుమారీశతకము	0	2
వేంకటేశ్వరశతకము	0	4
మాతృశతకము	0	1
మానసబోధశతకము	0	2
ముకుందశతకము	0	4
సుమతిశతకము	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	0	1
దాశరథీశతకము	0	4
హరహరేశ్వరశతకము	0	4
సాధురక్షకశతకము	0	2
కుమారనీతిరత్నావళి	0	1
కుమారశతకము	0	½

నవలలు.

విమలాదేవి	1	2
హేమలత చి. ల. నరసింహముగారిది.	0	8
రామచంద్రవిజయము ,,	0	8
అహల్యాబాయి ,,	0	8
సౌందర్యతిలక ,,	1	0
కర్పూరమంజరి ,,	0	12
దుర్గేశనందని	1	0
వసుమతీవసంతము	1	8
లలిత చంద్రహాసము	0	14
మృణ్మయి	1	5
సీతారామ్	1	8
నూర్జహాన్	1	8
రాజసింహ	1	8
రాధారాణి	0	4
యుగళాంగుళీయకము	0	3
కాదంబరి	1	4
కళావతి	0	12
ఐవాన్‌హో	0	6
మదాలస	0	10
తారాబాయి	0	12
ఆనందమఠ	0	12
,, క్యాలికోబైండు	1	0
సుజనరంజని	0	6

నాటకములు.

మందపాల (King lear)	0	8
ప్రియదర్శిని	0	4
సత్యహరిశ్చంద్రీయము	0	0
ప్రసన్నయాదవము	0	8
గయోపాఖ్యానము	0	8

నాటకములు.

	రూ.	అ.
పారిజాతాపహరణము	0	8
ఉష (వేంకటరాయశాస్త్రిది)	0	8
శాకుంతల	0	8
ప్రతాపరుద్రీయము	1	0
యాచశూరేంద్రవిజయము	0	10
పర్వతసందర్శనము (ప్రహసనము)	0	2
కన్యకాపరమేశ్వరీవిలాసము	1	0
రంగారాయకదన సమవాకారము	1	0

పద్యకావ్యములు.

	రూ.	అ.
శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము (7సంపుటములు)	12	4
శ్రీమదాంధ్రభాగవతము	4	0
డిటో, రెండుసంపుటములు	4	12
భాస్కరరామాయణము	2	8
రంగనాథరామాయణము	2	8
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	0	8
కళాపూర్ణోదయము	1	8
రాఘవపాండవీయము	1	8
సత్యవిజయము (అచ్చ తెనుగు హరిశ్చంద్రునికథ)	0	12
అహల్యాబాయి. కో. సీతమ్మగారిది.	0	4
లేడిజెన్గ్రే ,,	0	2
హరిశ్చంద్ర (ద్విపద) గౌరన మంత్రికృతి. శ్రద్ధతో శ్రీ వే. వేంకటరాయశాస్త్రిగారిచే సంస్కరింపబడినది	0	12
కావ్యాలంకార చూడామణి	0	12
పారిజాతాపహరణము	0	8
జ్ఞానవాసిష్ఠరామాయణము సింగన్నకృతి	1	0
విజయవిలాసము (సవ్యాఖ్యానము) పెద్దచ్చు	1	0
సారంగధరచరిత్ర ,,	0	12
మొల్లరామాయణము	0	8
వేమనపద్యములు (బ్రౌనుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో క్యాలికో బైండు)	1	0
కుమారసంభవము (నన్నెచోడునిది)	1	8
మనుచరిత్రము	1	8
వసుచరిత్రము	2	8
,, ఉత్తమప్రతి	4	0
ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయవిలాసము	2	0
మిత్రవిందా పరిణయము	1	0
చంద్రాంగదచరిత్రము	1	0
యాదవ రాఘవ పాండవీయము	1	0
ద్విరేఫవర్ణదర్పణము	1	0
శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము	0	8
త్రైపదేంద్రగురు చరిత్ర శరత్తారావళి	0	8
ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0	4

పద్యకావ్యములు.	రూ.	అ.
ప్రాస్తావిక పద్యావళి	0	8
మనుచరిత్ర ద్విపద	0	4
భోగినీదండకము	0	4
రంగారాయచరిత్రె. డి. నారాయణ కవిప్రణీతము	0	8
ఆముక్తమాల్యద (అట్టబైండు)	2	8
,, క్యాలికోబైండు	3	0
నరస భూపాలీయము	0	12
రసికజన మనోభిరామము క్యాలికోబైండు	0	14
డిటో అట్టబైండు	0	8
విజయవిలాసము. పేపరు బైండు	0	4
నీలాసుందరీ పరిణయము	0	4
పారిజాతాపహరణము	0	4
ప్రబంధ సంబంధ బంధ నిబంధనగ్రంధము	0	4
అప్పకవీయము అట్టబైండు	1	6
,, క్యాలికోబైండు	1	10
ఆంధ్రనామసంగ్రహము ఆంధ్రనామశేషము సాంబనిఘంటువు టీకాసహితము అట్టబైండు	0	10
డిటో క్యాలికోబైండు	0	12
సులక్షణసారం-టీకాసహితము	0	8

	రూ.	అ.
శృంగారనైషధము పేపరు బైండు	0	12
డిటో అట్టబైండు	1	2
కఠోపనిషత్తు	0	0
చంద్రసేనవిజయము	0	0

నిఘంటువులు.

ఇంగ్లీషు తెలుగు నిఘంటువు.

Modern English Telugu Dictionary with teachnical terms	2	8

సంస్కృత గ్రంథములు.

వీనికి అర్థతాత్పర్యము కలవు.

జ్ఞానవాసిష్ఠము	6	0
సుభాషితమణి కంఠహారము	1	0
కలివిడంబనము	0	4
సౌభాగ్యలక్ష్మి	0	8
విదురమహానీతి	0	2
శైవసిద్ధాంతసంగ్రహము	0	8
బ్రహ్మతర్కస్తవము	1	0
శివకర్ణామృతము	0	8
శ్రౌతస్యైవశైవచిహ్నాని	0	6
భగవద్గీతలు (తాత్పర్యసహితము)	1	8
వేదాంతము (శ్రీ శంకరాచార్యులవారిది)	2	8

శ్రీమదాంధ్రభాగవతములోని

శ్రీ రా మ చ రి త్ర ము

తయారయినది. ౦ ౬ ౦

ప్రతిపదటీకా తాత్పర్యములతోడను, విశేషవివరములతోడను, విషయవిమర్శనములతోడను గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమరావు ఎం. ఏ. గారిచే ప్రకటింపబడినది. భాషాభివృద్ధి చేసికొనగోరువారి కిది మిక్కిలి యనుకూలము.

అబలాసచ్చరిత్ర రత్నమాల

రెండవకూర్పు ! పెద్దఅచ్చు ! !

ఇది కీర్తి శేషురాలయిన సౌ. భండారు అచ్చమాంబగారిచే రచియింపబడినది. రెండు భాగములుగా ప్రచురింపబడును. ప్రతి భాగమునందును 400 పుటలుండును. ఈగ్రంథములందు కాశ్మీరము పంజాబు రాజపుతానా, గుజరాతు, బంగాళము మహారాష్ట్రదేశము, ఆంధ్రదేశము మొదలయిన హిందూదేశాంతర్గతములయిన సకలదేశముల చరిత్రములను శోధించి సాధ్యమయినంతవరకు హిందూదేశముయొక్క ప్రతి భాగములోని 105 గురుపూఁబోండ్ల సచ్చరిత్రములిందు మిగుల మనోహరమగు శైలిని వ్రాయబడినవి.

ఇందు కొందరు స్త్రీల ప్రతిబింబములు సహితము చేర్పబడియున్నవి. ఈ గ్రంథము స్త్రీలును పురుషులును అందరు చదివి యానందింప దగినది.

వెల భాగము 1 కి రు. 1 0 0

దుర్జన భర్జనము:—చమత్కారమైన నవల 0-6-0

కర్పూరతిలక (ఐదంకముల చక్కని నాటకము. కథ అత్యద్భుతము) 0-8-0

కంపెనీపాట (ప్రావిడెంటు కంపెనీలు చేయుచిత్రము) 0-6-0

సువర్ణమాల. నవల. ఇందలి కథ యతిమనోహరమైనది. శైలి నాతికఠిన మృదుమధురగాంభీర్యాదులుకలిగియున్నది. వర్ణనాంశములు స్వభావసిద్ధములు. నాయకుఁడు శ్రీశివాజి; నాయిక సువర్ణమాల. స్వయంకృషి, ఆత్మగౌరవము మొదలగు నీతుల బోధించుచుండును. 0-12-0

మేనేజరు, విజ్ఞానచంద్రిక. చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.

ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీ ప్రచురణములు.

దేశాభ్యుదయమున కావశ్యకమగు విషయములందెల్లఁ బరిశ్రమ జరుగుచున్న యీకాలమున భాషాభివృద్ధి కగ్రస్థానమిచ్చుట ప్రధానమైయున్నది. సంఘముయొక్క సర్వావస్థలయందును, దేశముయొక్క అన్ని భాగముల యందును, విజ్ఞానము ప్రచురింపఁ జేయుటకు భాషాసేవయే ముఖ్యసాధనము. సనాతనాధునికేతిహాసములు, ప్రకృతిశాస్త్రములు, అన్యదేశాధ్యాత్మికగ్రంథములు, మహాపురుషజీవితములును, గణితశాస్త్రములు, రాజనీతిశాస్త్రములు, ఆర్థికశాస్త్రములు, వృత్తులును, పరిశ్రమలును, వాణిజ్యమును నడుపువిధమును తెల్పుగ్రంథములు, నవలలు, లేనిలోపమును ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీసంఘము నివారింపఁ బ్రయత్నించుచున్నది.

ఈ కంపెనీ మూలధనము రు. 10,000.

(2) భారతధర్మదర్శనము.

నిర్మలదేశానురాగమును ప్రబోధించుపద్యకావ్యము. సుప్రసిద్ధుండగు నొకయాధునికకవివరునిచే మృదుమధురముగ గానముచేయఁబడిన 109 పద్యము లిందు గలవు. వెల రు. 0-2-0. శాశ్వత చందాదారులకు రు. 0-1-6.

(3) పీష్వానారాయణరావువధ.

గ్రంథకర్త.

వి. రామదాసుపంతులుగారు, బి. ఎ., బి. ఎల్. హైకోర్టువకీలు. ద్వితీయముద్రణము. మూఁడుచిత్రపటములు గలవు. వెల రు. 0-2-0. చందాదారులకు రు. 0-1-6.

(8) స్వాతంత్ర్యదర్శనము.

గ్రంథకర్త.—దుగ్గిరాల, రామమూర్తిపంతులుగారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

జాన్ స్టూఅర్టు మిల్లు అను ఆంగ్లేయపండితోత్తముని లిబర్టీ అను సుప్రసిద్ధగ్రంథముయొక్క భాషాంతరీకరణము. మనోవాక్స్వాతంత్ర్యము, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము, స్వాతంత్ర్యపరిమితి మొదలగు సాంఘికశాస్త్రసిద్ధాంతము లీగ్రంథమునందు చరిత్రోదంతములతోడ విమర్శింపఁబడినవి కాలికో కవరు 175 పుటలు. రు. 0-12-0. చందాదారులకు రు. 0-7-0.

(9) మహారాష్ట్ర చరిత్ర.

గ్రంథకర్త—చిల్లరిగె, శ్రీనివాసరావు పంతులు గారు.

ప్రశస్తమైన యీ రాష్ట్రనిర్మాణముయొక్కయు, ప్రవర్తనముయొక్కయు, క్షీణదశయొక్కయు, కారణములు సహేతుకములుగ వివరింపబడియున్నవి. మహారాష్ట్రనిర్మాణకర్తల దివ్యచరిత్రములతోగూడ, శివాజీ, సంభాజీ, రామదాసుస్వామి, అహల్యాబాయి, మొదలగువారి 22 చిత్రపటములతోడను, భరతవర్షపు పెద్దపటముతోడను, రాజనీతి విభాగములతోడను, నీగ్రంథము విరాజిల్లుచున్నది. శైలిసులభము 500 పుటలు. ప్రశస్తముగు కాలికోబైండు వెల రు. 1-4-0. చందాదారులకు రు. 1-14-0.

(10) ఆంగ్లేయరాజ్యాంగనిర్మాణచరిత్ర.

గ్రంథకర్త—మద్రాసు గవర్నమెంటు తెలుగు ట్రాన్సులేటరుగా నుండు గోటేటి, కనకరాజు పంతులు గారు, బి. ఎ., బి. ఎల్.

ప్రాచీనవృత్తాంతము, విదేశరాజుల పరిపాలనము, స్వాతంత్ర్యనిర్ణయ మహాశాసనము, నిరంకుశప్రభుత్వమునకు పార్లమెంటునకు పోరాటము, ప్రజా ప్రభుత్వము, అమెరికాయుద్ధము, శిల్పకళల ప్రాభవము, పార్లమెంటు సంస్కారము, విక్టోరియామహారాజ్ఞి కాలనీలు, హిందూదేశము స్వరాజ్యము మొదలగు విషయములు గలిగి సుబోధకమైయున్నది. శైలి సర్వజనసులభము గనుండును. ఇందు 6 చిత్రపటములు, 2 దేశపటములును గలవు. 300 పుటలు. ప్రశస్తముగు కాలికోబైండు వెల రు. 1-4-0 చందాదారులకు వెల రు. 0-12-0

(11) ఆరోగ్యశాస్త్రము.

గ్రంథకర్త.—డాక్టరు, భో. పట్టాభిసీతారామయ్యగారు, బి. ఏ. యం. బి. సి. యం.

ఆరోగ్యముగా పొందుకోను గోరువారెల్లరు ఈ గ్రంథమును తప్పక చదువవలెను. ఇందు వాయువు, జలము, ఆహారము, వ్యాయామము, స్నానాది మొదలగు అనేకవిషయములనుగూర్చి అనుదినమారోగ్యార్థమై మనము గమనింపవలసిన సూత్రములు సులభముగా బోధపడునట్లుగాను వ్రాయబడినవి ఈ గ్రంథము వెల రు. 1.4-0 చందాదారులకు 0-10-0.

(12) అశోకచరిత్ర.

గ్రంథకర్త—బేతపూడి. లక్ష్మీకాంతరావు పంతులుగారు.

ఇందు బౌద్ధధర్మవిజృంభణకాలమున హిందూదేశౌన్నత్యమును, అశోకుని రాజ్యవైభవమును, బౌద్ధధర్మవ్యాపకమును మిగుల రమణీయముగ నీగ్రంథమునందు వర్ణింపఁబడినవి. 8 చిత్రపటములును, 1 అశోకుని రాజ్యమును దెలుపు హిందూదేశపు పెద్దపటమునుగలవు ప్రశస్తమయిన క్యాలికో బైండుచేయఁబడినది. 330 పుటలు 1-4-0 చందాదారులకు 0-13-0.

(13) ప్రభావతి.

గ్రంథకర్త—గాదె. జగన్నాథస్వామిగారు,

ఈ సకల జగద్విఖ్యాత యశుఁడగు శివాజీ మహారాజును గురించి వ్రాయబడినది. కథాచమత్కార మద్భుతము. భాషమృదుమధురము. కాలికో బైండింగు చేయఁబడినది. చందాదారులకు. 0-12-0 ఇతరులకు రు. 1-4-0.

(14) పశుశాస్త్రము.

హిందూదేశములోని పశువృద్ధికి గావలసిన ప్రధానవిషయములున్ను, వాటి యావశ్యకతను గూర్చియు, ఏ యే పదార్థము లెంతవరకు పశువులు భుజించవలెనో ఆ వివరమున్న యిందు విపులముగా వర్ణింపబడియున్నది. పశువులరోగములు వాటికి చికిత్సలు యిందు వర్ణింపబడినవి ఆంధ్రదేశములోని ప్రతిరైతున్ను తప్పక చదువవలెను. వెల 0-10-0. చందాదారులకు 0-5-0.

(15) చీనాదేశచరిత్ర.

చీనావారిప్రాచీనచరిత్ర హిందూదేశచరిత్ర జ్ఞానమునకు సహాయకారిగ నుండుటయే గాక చీనావారిశాస్త్రనురక్తియు కల్పనాకుశలతయుక ళానిపుణతయు ఆశియాఖండవాసు లెల్లరిచేతను తెలిసికొనదగినవి. పాశ్చాత్యులను విస్మయభ్రాంతులనుగా జేయుచు 40 కోట్లప్రజలు గలిగి ప్రజాస్వామికము నెల కొల్పగలిగిన చీనాదేశీయుల విజృంభణ మతిమనోహరముగను చిత్తసంస్కారముగ నుండునని వేరుగజెప్పనవసరము లేదు. కాలికో బైండు. 380 పుటలతోడను చిత్రపటములతోడను విరాజిల్లుచున్నది. వెల 1-4-0 చందాదారులకు 0-13-0

పునర్ముద్రణమందున్న గ్రంథములు.

(2) అక్బరుచరిత్ర. (4) వివేకానందస్వామిజీవితము. (5) సిక్కుల చరిత్ర (6) విద్యాసాగరుని చరిత్ర. (7) రామమోహనరాయల చరిత్ర.

ముద్రణమందున్న గ్రంథములు.

(1) జ్యోతిపశాస్త్రము. (2) ఆంగ్లరాజ్యతంత్రము (3) కమలకుమారి

ముద్రింపఁబడవలసిన గ్రంథములు.

అమెరికాచరిత్ర, జపాన్‌చరిత్ర, మహారాష్ట్రచరిత్ర 2-వ భాగము, ఔరంగజేబుచరిత్ర మొదలగునవి.

N. B. మా శాశ్వత చందాదారులకు 100 పుటలు పోస్టేజి గాక రు. 0-4-0 చొప్పున నిచ్చుచుందుము. రు. 0-4-0 ప్రవేశకట్నము చెల్లించవలయును. దరఖాస్తులు చేయువారు వివరముగ విలాసము వ్రాయవలయును. చందాదారులను చేర్చు యేజంట్లకు మంచికమీషన్ యీయఁబడును.

మేనేజరు, ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీసంఘము, మచిలీపట్నం.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

మూలముతోడను ప్రతిపద టీకాతాత్పర్యములతోడను ప్రచురింపబడుచున్నది.

చదలువాడసుందరరామశాస్త్రులుగారును, క్రిస్టియన్ కాలేజిలో తెలుగుపండితులగు దండిగుంట సూర్యనారాయణశాస్త్రులుగారును దీనికి వ్యాఖ్యానకర్తలు.

నిబంధనలు.

సంచికయొకటింటికి.	0-8-0	సాధారణచందాదారులకు సంవత్సరముచందా అంచెకూలితో	6-0-0
అంచెకూలి.	0-1-0		
పోషకులకు అంచెకూలితో	12-0-0	ప్రధాన పోషకులకు ,,	25-0-0

మూలము పెద్దఅక్షరములతోను వ్యాఖ్యానము చిన్నఅక్షరములతోను దళసరి కాగితములు రాయల్ ఆక్టావో ఆకారమున నెలకొకసంచిక ఎనుబది పుటలచొప్పున ప్రకృతము ప్రకటింపబడును. మూడుసంచికలిప్పుడు తయారయినవి. ఈమహాప్రయత్నమునకు అందరును తోడ్పడవలెను!

రామనారాయణ పుస్తకశాల. నెం 1. ఎస్ప్లనేడు, మద్రాసు.

ఆంధ్రభాగవతములోని కథలు

టీకాతాత్పర్యములతో ప్రకటింప బడినవి.

గజేంద్రమోక్షము.	0	6	0
రుక్మిణీకల్యాణము.	0	6	0
కుచేలోపాఖ్యానము.	0	4	0
శ్రీరామచరిత్ర.	0	6	0
నలోపాఖ్యానము (భారతములోనిది)	0	6	0

విస్మృత కవుల సీరీసు.

ఇవి అపూర్వపద్యకావ్యములు

ఎం. రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ. గారిచే సంపాదితములు.

1. కుమారసంభవము.	1	0	0
2. నీతిశాస్త్రముక్తావళి.	0	5	0
3. ప్రబంధమణిభూషణము.	0	12	0
4. శ్రీరంగమహత్వము.	1	0	0
5. తిరువాయిమొళి.	0	8	0

మద్రాసు గవర్నమెంటు ఆక్టింగు తెలుగు ట్రాన్సులేటరు

చె. భానుమూర్తిపంతులు, బి.ఏ.ఎల్.టి గారిగ్రంథములు.

1. మందపాల. (నాటకము)	0	8	0
2. ప్రియదర్శిక. ,, ,, ...	0	4	0
3. హేమలత. ,, ,, ...	0	8	0
4. నాటకత్రయము (ఇందు మందపాల ప్రియదర్శిక హేమలత ఈ మూడు నాటకములు కలిపి బైండుచేయబడినవి. చక్కని బైండు).	1	4	0
4. ఆంధ్రభాష ఉత్పత్తి, వికాసములు. ...	0	2	0

☞ నాటకత్రయమును కొన్నవారికి ఆంధ్రభాష ఉచితముగా నియ్యబడును.

విజ్ఞానచంద్రికా బుక్కుడిపో చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.

ఆంధ్ర ప్రచారిణీ గ్రంథమాల.

నిడదవోలు, కృష్ణా జిల్లా

ఇందు చక్కని క్యాలికో బైండుగల నవలలు రెండుమాసముల కొక్కొక్కటిగా వెలువడును. ఈనవలలు చరిత్రబోధకములును మనోహర కథాకల్పితములునై చదువరుల హృదయముల నాకర్షించుచుండును. ఈనవలలను గూర్చియు, ప్రస్తుతకాలమున నాంధ్రభాషాభివృద్ధికి నవలలయొక్క యావశ్యకమును గూర్చియు, ననేకు లనేకాభిప్రాయము లిచ్చియున్నారు. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి నవలలు ప్రథమసోపానములని చెప్పవచ్చును. ఇందు శాశ్వత చందాదారులుగా చేరువారికి మంచి క్యాలికో బైండుచేయఁబడిన నవలలు డెమ్మిసైజున 100 పేజీలకు రు| 0—6—0 చొ॥ వెలయేర్పఱచి వి. పి. గాఁబంపుచుందుము. ఇతరులకు పోస్టేజిగాక 100 పేజీలకు రు0—8—0 లచొ॥ నిచ్చెదము.

ఏ నవలయైనను ఒకరూపాయ వెలకుమించియుండదు.

చందాదారులుగా చేరువారు 0—2—0 అడ్మిషనుఫీజు నీయవలెను.

ఈ గ్రంథమాలికనుండి వెలువడిన నవలలు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
1. దుర్గేశనందని 231 పేజీలు	0—12—0	1—0—0
2. వసుమతీవసంతము 300 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
3. లలితచంద్రహాసము 166 పేజీలు	0—10—0	0—14—0
4. మృణ్మయి 256 పేజీలు	1—0—0	1—5—0
5. సీతారామ 320 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
6. దుర్గేశనందిని 340 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
7. రాజసింహ 290 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
8. మాధవీలత 260 పేజీలు	1—0—0	1—5—0
9. మృణాలిని	1—0—0	1—5—0

అనుబంధగ్రంథములు

1. రాధారాణి	0—4—0
2. యుగళాంగుళీయకము	0—3—0
3. రాజభక్తి	0—2—0
4. లీల	0—4—0

హిందూసుందరి.

ఇది తెలుగు స్త్రీలకొరకు ప్రచురించబడు మాసపత్రిక. శ్రీమతి మొసలిగంటి రామాబాయమ్మగారు దీనికి సంపాదకురాలు. ఇందు స్త్రీల కుపయోగ కరములగు పలువిధములైన వ్యాసములు స్త్రీలచే వ్రాయబడు చుండును. నారీమణుల జీవితములు, కుట్టుపనుల నేర్పువిధము, గృహ నిర్వాహక విధులు మొదలగునవి యిందు ప్రచురింపఁబడుచుండును. ఈకార్యాలయమునందు స్త్రీలవశ్యముగా పఠించవలసిన గ్రంథము లనేకములుగలవు.
చిరునామా:—సత్తిరాజు శీతారామయ్య, కంతేరుపోష్టు, కృష్ణాజిల్లా.

దేశమాత.

ఇది యొక వారపత్రిక. సంవత్సరమునకు చందా మూడు రూపాయలు. బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు ఈపత్రికకు అధిపతి. ఇందు విదేశవృత్తాంతములు, స్వదేశవార్తలు చిత్రకథలు, హాస్యములు, ప్రకృతిశాస్త్రవిషయములు మొదలగునవి ప్రకటింపఁబడు చుండును.
చిరునామా :—

దేశమాతపత్రికాధిపతిగారు, రాజమహేంద్రవరము.

తెలుగులాజర్నలు.

ఇది యొకమాసపత్రిక ఇందులో లావర్తమానములు చట్టములు, హైకోర్టులయొక్కయు, సివిల్ క్రిమినల్ తీర్పుల సంగ్రహములున్నూ, ప్రీవికౌంసిలు తీర్పులున్నూ, చట్టనిర్మాణ సభలలోని చర్చలున్నూ, ప్రచురింపబడును. దీనిని చదువువారికి వ్యవహారజ్ఞానము చక్కగాకలుగును. ఈపత్రిక ఇంగ్లీషు భాష తెలియని ప్లీడరు గుమస్తాలకును, ప్రైవేటు వకీళ్లకును, గ్రామవుద్యోగస్థులకును, చాలఉపయోగము చందా సంవత్సరమునకు రు. 3-0-0 అర్ధ సంవత్సరమునకు 1-12-0 విడిపత్రిక రు. 0-5-0 లు
చిరునామా:— తురగా - పురుషోత్తంపంతులు,

ప్లీడరు & ఎడిటరు, తెలుగు లాజర్నలు, మచిలీపట్టణము.

A Neglected Emperor Poet.

A CRITICAL REVIEW OF A TELUGU POEM

(Amuktamalyada) on Modern lines

BY

G. HARI SARVOTTAMA RAU, M. A.

with an introduction

BY

Hon. P. RAMARAYANINGAR, M.A.F.M.U.

Member of the Supreme Legislative Council, Delhi.

Price 0-8-0.

A right estimate of Krishnadeva Raya as a poet, the only book of its kind in the market & most highly appreciated by eminent scholars.

Apply to

VIJNANA CHANDRIKA BOOK DEPOT.

Chintadripet, MADRAS.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తను పేరనొక పరిషత్తు

చెన్నపట్టణమున స్థాపింపఁబడినది.

తెలుఁగుభాషను వాఙ్మయము నభివృద్ధినొందించుటయు నావిషయమునఁ బరిశ్రమచేయువారలకుఁ బ్రోత్సాహ మొసంగుటయు నీపరిషత్తుయొక్క ప్రయోజనములు. ఈపని నెఱవేర్చుటకై తెలుఁగుభాషలోని పదములకు వ్యుత్పత్తి మొదలగు వానిని నిరూపించుచు లక్ష్యసహితముగ నర్థమును వివరించు సర్వాంకషమగు నిఘంటువునొకటి ప్రకటించుట, లిఖితపుస్తకములఁగూడఁజేర్చి యొక పెద్దపుస్తక భాండాగారము నేర్పాటు చేయుట, తెలుగు దేశముయొక్కయుఁ బ్రజలయొక్కయు సవిస్తరమైన చరిత్రరచించి ప్రచురించుట, పారిభాషికపదముల నిర్ణయించి వివరించు నొకశబ్దకోశమును సిద్ధముచేయుట మొదలగు సాధనము లవలంబింపఁబడును. ఇంతియేఁగాక తెలుఁగు భాషకును వాఙ్మయమునకును సంబంధించిన విషయములను జర్చించుట కాంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక యనుపేర నొకత్రైమాసిక పత్రిక పరీధావి సంవత్సర శ్రావణ మాసమునుండి వెలువడుచున్నది. దీనికిసంవత్సరమునకుఁజందా రు 3-0-0. ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్సభ్యుల కీపత్రిక యుచితముగ నీయఁబడును. సభ్యులుగా నుండఁ గోరువారీక్రింది వారికి వ్రాసి పరిషన్నిబంధనలను దెలిసికొనవచ్చును.

అక్కిరాజు ఉమాకాంతం

మేనేజరు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

192—ఎస్ప్లనేడు.

చెన్నపట్టణము.

మానవసేవాకార్యస్థానమున వెలకు దొరకు గ్రంథములు.

రాజమండ్రి.

1. కబీరు.—(ఇందు చరిత్రాంశము వచనముగను, ఉపదేశములు పద్యములుగ నుండును) అత్తిలి సూర్యనారాయణగారిచే రచియింపబడినది. రు.అ.పై. 0-2-0
2. బంగాళాదుంప.—నిడదవోలు వేంకటరావుగారి విరచితము 0-2-0
3. అగ్గిపెట్టెలయంత్రశాల -కందుల శ్రీమన్నారాయణగారి విరచితము. 0-4-0
4. లోకపావనశతకము.—(ఇందలి పద్యములు భక్తిరసము నొలికించును) ఆదిపూడి సోమనాథరావుగారిచే రచియింపబడినది. 0-2-0
5. కోటిలింగశతకము.ఇందలిపద్యములు నీతిని దేశభక్తిని పురికొల్పును.) సత్యవోలు అప్పారావుగారిచే రచియింపబడినది. 0-3-0
6. స్త్రీలయెడ మనము గావించు పంచమహాపాతకములు 0-1-0
7. వీరమతి.—(వీరరసప్రధానమైన యేడంకముల నాటకము. ఇందు దేశాభిమానము, స్వార్థత్యాగము, స్త్రీసాహసము ప్రదర్శింపబడును)మంగిపూడి వేంకటశర్మగారిచే రచియింపబడినది. 0-10-0
8. భారతీయసందేశము.— స్వదేశాభిమానమును, విదేశయాత్రవలని ప్రయోజనములను వెల్లడించు నొక భాణము.) 0-1-6
9. భక్తితరంగిణీ.— (ఇందు భగవద్భక్తి, దేశభక్తి, మానవసేవ మున్నగువాని గూర్చిన పద్యములుగలవు) 0-2-0
10. దేవేంద్రనాథచరిత్రము— 0-2-0
11. అనాథాభ్యుదయము—వితంతువులదురవస్థలును, వారివలన దేశమునకుఁ గలుగుమహోపకారములును దెలుపు భాణము. 0-2-0
12. క్రొవ్వువత్తులు చేయువిధము— 0-1-6

23. బాబా గురునానకు చరిత్రము— 0-1-6

14. ఆనందశతకము—ఇందలిప్రతిపద్యముభక్తిరసాస్పదమైయుండును. 0-2-0
15. ఉత్తమవివాహము—వివాహభేదములు, ధర్మములు, విధులు దెలుపును. పాలపర్తి నరసింహముగారిచే రచింపఁబడినది. 0-1-0

మనోరమ.

ఇది బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము గారిచేఁ బ్రచురింపఁబడు తెలుఁగు మాసపత్రిక. ఇందు వినోదములు దేశమునకు మతమునకు మహోపకారము చేసి కీర్తిశ్రేష్ఠులయిన మహాపురుషుల జీవనచరిత్రలు సృష్టియందలి వైచిత్ర్యములను దెలియఁజేయు మహాద్భుతములు, రసవంతములైన మృదుపద సంయుక్తములై యొప్పు నాటకములు నూతనకల్పనలతో నిండియుండి చదివిన కొలఁది చవులుగొల్పు చక్కనికథలు, చిత్రకల్పనలతో రచియించిన చిత్ర వచనకావ్యములు (Novels) ప్రచురింపఁబడుచుండును ఈమాసపత్రికను జదివిన వారందఱు దీని భాషాప్రౌఢిమగల పత్రికలలో నొకటియనియుఁ బండితులకుఁ బామరులకు స్త్రీలకు బాలురకు నత్యంతోపయుక్తమనియు నీతిదాయకమనియుఁ దలంపక పోరు. చందా సంవత్సరమునకు మూఁడు రూపాయిలు. వలయువారు "మనోరమపత్రికాధిపతిగారికి రాజమహేంద్రి" యని వ్రాసినఁ బడయఁగలరు.

వ్యవసాయము.

వ్యవసాయాభివృద్ధియే దేశాభివృద్ధికి మూలకారణము. అట్టి వ్యవసాయాభివృద్ధినిగూర్చి నూతన పద్ధతులను బోధించు తెలుగుపత్రికలు లేకపోవుటచే కృష్ణాజిల్లా వ్యవసాయసంఘమువారు "వ్యవసాయ" మనుపేర అట్టిమాసపత్రిక నొక దానిని ప్రకటించుచున్నారు. మెరకుపల్లములకు పనికివచ్చు పంటలును వానిని బండించురీతిని నేయేభూములలో నేయేపంటలు వేయవలెనో యెట్టియెరువులు వేయవలెనో పరపతి సంఘములవలన నెట్టి లాభములు కలవో రయితులు నిజమైనలాభము నెట్లు పొందవచ్చునో మొదలగు విషయము లీపత్రికవలన దెలియును. ప్రతిమాసమును 40 పుటల గ్రంథము పంపబడును. చందా సం॥ 1 కి పోస్టేజిసహా రు. 1-8-0 మాత్రమే.

వలయువారు,

మ-రా-రా-శ్రీ. గోపిసెట్టినారాయణస్వామినాయుడుగారు బి.ఏ.

పత్రికాధిపతిగారు ఏలూరు, అనివ్రాసికొనవలెను

వృత్తి ప్రభాకరము.

గొప్పవేదాంత గ్రంథము. హిందీభాషలోనుండి రిటైర్డు తహశ్శీలుదారు గారగు వావిపల్లి పట్టాభిరామశర్మగారిచే భాషాంతరము చేయబడినది. 510 పేజీలు క్యాలికో బైండు. పెద్దసైజు వెల. రు 6 0 0 లు.

ఆదిపూడి-సోమనాథరావుగారి

(1) విజయేంద్ర విజయము.

భక్తిరసప్రధానమును, నీతిబోధకమును అగుచక్కని పద్యకావ్యము. శైలియత్యంతసులభము. వర్ణన లపూర్వములు. ఇతరతెలుగు ప్రబంధములవలె గాక దీనిని స్త్రీలును పఠింపవచ్చును. ప్రబంధరచనలో నిది క్రొత్తమార్గము. పెద్దరైటు పేపరు మీద చక్కగా ముద్రింపబడి 403 పద్యములుగల ఈగ్రంథము వెల రు 0-12-0 లు మాత్రమే

(2) లోకపావనశతకము. (ప్రతిదిన పారాయణమునకు తగినది) 0 2 0

మాదిరికై ఈపద్యము చూడుడు:—

“పనసతొంబూలు లేవు; మఱిపండులుమల్లెకులేవు క్రోటగల్
ననలనుబండ్లనీవు; కరుణామయ! మామిడిపూలపండ్లతోఁ
దనరుచునుండుఁజోద్యముగదా! భవదీయవిచిత్రసృష్టియే
జనుఁడు నుతింపఁగాఁగలఁడు? సజ్జనజీవన లోకపావనా!

తుకారాము చరిత్ర

మహాభక్తాగ్రేసరుఁడును, మహారాష్ట్రజాతీయోద్ధారకుఁడును, అగు తుకారామునిచరిత్ర యెల్లరు పఠింపదగినది.

నూతనరచనావిధానమును, గభీరభావగర్భితమును, మృదుమధురశైలిని గలిగియున్న నీగ్రంథమును చదువునప్పుడు భక్తిపారవశ్యమువలన మైమరుపు గలుగుచుండుననుట యతిశయోక్తిగా నేరదు.

చక్కని క్యాలికో బైండు, తుకారాముని చిత్రపటముగలది. ౧౫౦ పుటలు వెల ౦-౮-౦ లు మాత్రమే.

చిరునామా: విజ్ఞానచంద్రికా బుక్కుడిపో,

చింతాద్రిపేట మద్రాసు.

శబ్దరత్నాకరము

(పునర్ముద్రణము.)

ఇయ్యది కీర్తిశేషులయిన శ్రీయుత బ. సీతారామాచార్యులచే, నెన్నో సంవత్సరముల పరిశ్రమపూర్వక శోధనములతో, రచింపబడినది. ప్రస్తుతమాంధ్రదేశమున వెలసియున్న నిఘంటువులలో దీనింబోలిన దొక్కటియు లేదు. భాషాభివృద్ధిఁజేసి కొనగోరు ప్రతివారికి నియ్యది కల్పతరువువంటిది. మఱియు ప్రతిపదమునకు నర్థమును వివరించుటయే గాక, పూర్వకవులు రచించిన యుద్గ్రంథములనుండి ప్రయోగములు చూపబడినవి. జగమెఱింగిన బాపనికి జన్నిదమేలయనునట్లు ఇరువదైదు సంవత్సరముల క్రిందటఁ బ్రచురింపఁబడి ఆంధ్రలోకమునందంతయు వ్యాపించియున్న యీగ్రంథరాజమునకు ప్రకటనాడంబరమవసరముగదా! మంచినునుపు కాగితములమీఁద చక్కగా సంస్కరింపఁబడి రెండవకూర్పు ప్రకటింపఁబడినది. వెల రూ 5 0 0 తపాల ఖర్చు ప్రత్యేకము.

స్వయంసాహాయ్యము.

(ద్వితీయముద్రణము.)

యంత్రనిర్మాణముననేమి, శాస్త్రశోధనమునందేమి, మఱియితర యేఘనకార్యమునందునేమి బాల్యమునుండి విసుగువిరామములులేక పడరాని యిడుములఁబడి స్వయంసాహాయ్యముననే మహోన్నతికివచ్చి ఆచంద్రార్కముగ కీర్తి సంపాదించిన సుప్రసిద్ధులగు పాశ్చాత్య మహాపురుషుల జీవితములిందు క్రోడీకరింపఁబడి యున్నవి.

స్వయంసాహాయ్యమనునదెట్టిదో నెఱుంగక పరుల ననవరతముఁ బీడించు మన కీగ్రంథమువలన నెన్నియో నూతన విషయములు బోధపడి ఆదర్శములుగా గలవు. ఈ గ్రంథపఠనమువలన స్వతంత్రజీవనోపాయము లెన్నింటినో తెలిసికొని స్వకాయ కష్టమువలన సుఖింపఁగలము.

ఇయ్యది 'సెల్ఫ్ హెల్ప్' అను నాంగ్లేయ గ్రంథము ననుసరించి సుప్రసిద్ధులగు శ్రీయుత చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారిచే మృదుమధుర శైలిని మనోహరముగ రచింపఁబడినది. వెల తపాఖర్చులుగాక రు0-8-0

విజ్ఞానచంద్రికా బుక్కుడిపో, చింతాద్రిపేట, మదరాసు.

వేగుఁజుక్క గ్రంథమాల.

బరంపురము — గంజాం జిల్లా.

ఈ గ్రంథమాలలో వెలువడు గ్రంథములన్నియు [illegible] ముల చేఁ బ్రసిద్ధిచెందియుండును.

(a) ప్రకృతివర్ణనలు (Description of Nature)
(b) స్వభావనిర్మాణము (Characterisation)
(c) స్వభావాభివృద్ధి (Development of Character)
(d) నూతనకల్పనలు (New Ideas)
(e) చరిత్రాంశములయొక్క చిత్రములు (Historical Beauties)

సంవత్సరమునకు మూఁడు పుస్తకములు ప్రకటింపబడును. వీని వెల రెండు రూపాయలు మాత్రమే. ఇవి శాశ్వత చందాదారులకు [illegible] పుస్తకములు [illegible] [illegible] [illegible] లగు అణాలు. శాశ్వత చందాదారులగు [illegible] [illegible] చితముగా నంపబడును.

వివరములు తెలిసికొనగోరువారు కార్యదర్శి గారికి వ్రాసికొనవలయును.

జార్జి ది ఫిఫ్తు గ్రంథమాల.

సంవత్సరమునకు చక్కని మూడాంధ్రగ్రంథములు.

చందా సంవత్సరమునకు రు 2-0-0 లు, ఆంధ్ర గ్రంథమండలులవారు గాని యాంధ్రపత్రికలవారుగాని చందాదారులైనచో వారికిని, స్త్రీలకును రు 0-8-0 లు మాత్రమే. ప్రవేశరుసుము [illegible].

[illegible]

శ్రీ జార్జిదిఫిఫ్తు గ్రంథమండలి

[illegible]

Dowden & Co., Printers, Madras.